

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΚΑΙ Η ΕΡΕΥΝΑ ΤΟΥ ΕΝΔΥΜΑΤΟΣ
ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΜΑΡΙΝΑ ΒΡΕΛΛΗ-ΖΑΧΟΥ

Η διδασκαλία και η έρευνα
του ενδύματος
στο πλαίσιο του λαϊκού πολιτισμού

Οι εργασίες των φοιτητών
στο Λαογραφικό Αρχείο
του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
(Λ.Α.Π.Ι.) 1964-2014

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2014

ΕΙΚΟΝΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Βασιλική Τσιάμη, *Η παραδοσιακή φορεσιά της Εράτυνας του νομού Κοζάνης*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2004-05, χειμερινό εξάμηνο, τ. 53, Κο-Ω (αρ. 48 του Καταλόγου εργασιών)

Copyright © 2014
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων & Μαρίνα Βρέλλη-Ζάχου

Μαρίνα Βρέλλη-Ζάχου
E-mail: mvrelli@cc.uoi.gr
<http://users.uoi.gr/mvrelli/>

Απαγορεύεται η μερική ή ολική αναδημοσίευση, αναπαραγωγή και μετάδοση των κειμένων του παρόντος τόμου με οποιονδήποτε τρόπο χωρίς την έγγραφη άδεια του εκδότη και του συγγραφέα, σύμφωνα με τον νόμο 2121/1993 περί πνευματικών δικαιωμάτων.

Printed in Greece 2014
ISBN 978-960-233-214-6

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος του Ομ. Καθηγητή Πανεπιστημίου Μ.Γ. Μερακλή	13
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	15
I. Η Λαογραφία στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	15
II. Το Λαογραφικό Αρχείο του Π.Ι. και η συγκρότηση της ενδυματολογικής συλλογής	16
1. 1964-1969: Τα θεμέλια (Δ.Σ. Λουκάτος)	16
2. 1970-1974: Η (υπο)στήριξη (Ν.Μ. Παναγιωτάκης)	19
3. 1975 έως σήμερα: Μ.Γ. Μερακλής, Κ. Μπάδα, Μ. Βρέλλη- Ζάχου	20
Α. Ο Μιχάλης Γ. Μερακλής και η ίδρυση του Λαογραφικού Αρχείου	20
Β. Η ειδική περίπτωση της διδασκαλίας και της έρευνας του ενδύματος και η ενδυματολογική «καρποφορία» στο Π.Ι. ..	22
III. Οι εργασίες των φοιτητών με ενδυματολογικά θέματα και ο σκοπός της παρούσας έκδοσης	25
1. Η θεματογραφία των εργασιών	27
Α. Παραδοσιακές τοπικές ενδυμασίες	28
Β. Το αστικό ένδυμα	29
Γ. Στολές	30
Δ. Το ένδυμα στον γραπτό λόγο	30
Ε. Ενδυματολογικές συλλογές	33
2. Τα χαρακτηριστικά των εργασιών	33
IV. Η παρούσα έκδοση	36
V. Ευχαριστίες	37

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	39
A. Παραδοσιακές τοπικές ενδυμασίες	41
Ανατολική Ρωμυλία, Πόντος, Μικρά Ασία, Ίμβρος	41
Ηπειρωτική Ελλάδα	45
Θράκη	46
Μακεδονία	49
Ήπειρος	60
Βόρειος Ήπειρος	74
Θεσσαλία	75
Στερεά Ελλάδα	82
Πελοπόννησος	86
Σαρακατσάνοι	89
Νησιώτικη Ελλάδα	92
Επτάνησα	92
Νησιά του Αιγαίου	97
Κυκλάδες	98
Δωδεκάνησα	98
Κρήτη	99
Κύπρος	101
B. Το αστικό ένδυμα	103
Από τα παραδοσιακά στα ευρωπαϊκά	103
Βαφτιστικά και παιδικά ενδύματα	106
Γαμήλια ενδύματα	106
Ενδύματα του πένθους	115
Μπλου τζηνς	115
Μοδίστρες και ράφτες	115
Γουνοποιία και γουναράδες	116
Αργυροχοΐα	117
Καλλωπισμός, ενδυματολογικά εξαρτήματα	117
Δερματοστιξία και piercing	117
Ένδυμα και κοινωνικό περιθώριο	118
Ένδυμα και μουσική	118
Ένδυμα και τύπος	118
Βιτρίνες	120
Γ. Στολές	121
Σχολικές αμφιέσεις	121
Επαγγελματικά ενδύματα	124
Ενδυμασία του κλήρου	125
Θεατρικά κοστούμια	127
Ένδυμα και μεταμφίεση	129

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Δ. Το ένδυμα στον γραπτό λόγο	130
Αρχαία ελληνική πεζογραφία και ποίηση	130
Βυζαντινά κείμενα	133
Θρησκευτικά κείμενα	134
Λαϊκή λογοτεχνία και γλώσσα	135
Νεοελληνική λογοτεχνία	136
Παγκόσμια και ευρωπαϊκή λογοτεχνία	143
Ε. Ενδυματολογικές συλλογές	145

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

Συνοπτικός κατάλογος εργασιών κατά συλλογέα	151
Ευρετήριο ονομάτων	171
Ευρετήριο τόπων	177

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Λαογραφικό Αρχείο Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Συλλογή Φοιτητών	183
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών	191
Βιβλιογραφία	195

*Στον Δάσκαλό μου
Μιχάλη Γ. Μερακλή,
Ομότιμο Καθηγητή Πανεπιστημίου,
για όσα του οφείλω*

και

*στις φοιτήτριες και τους φοιτητές μου,
από το 1982/83 μέχρι σήμερα,
για τις γόνιμες ώρες της συνεργασίας μας.*

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η κυρία Μαρίνα Βρέλλη-Ζάχου είχε, θυμάμαι, ως πρωτοετής φοιτήτρια εκδηλώσει ένα σχεδιαστικό ταλέντο. Και την είχα παρακινήσει ν' ασχοληθεί, εφόσον θ' ακολουθούσε αργότερα το δρόμο της Λαογραφίας, με τον τομέα της ενδυματολογίας, τον οποίο θεωρούσα ανέκαθεν έναν από τους πιο σημαντικούς τομείς της (και της Ανθρωπολογίας εν γένει), καθώς με εντυπωσιάζει η ιδιάζουσα σχέση, μέχρι ταυτίσεως, σώματος και ενδύσεως. Θεωρώ εν προκειμένω ότι η λέξη *ένδυμα* δυναμικά δηλώνει το αποτέλεσμα της ενέργειας του ρήματος *ενδύομαι* (εκ παραλλήλου προς αυτό και *ενδύω* στην αρχαιότητα), ώστε το σώμα εισδύει, μπαίνει τρόπον τινά βαθιά μέσα στο φόρεμα κι αφομοιώνονται το ένα με το άλλο. Γι' αυτό και η πανίσχυρη Μόδα, ιδίως από τους νεότερους αιώνες και για πάντα πλέον, επέτυχε να κάνει το ένδυμα αντικείμενο λατρείας, φετίχ, από το μέρος κατεξοχήν της γυναίκας, αλλά και του άνδρα.

Η διδακτορική διατριβή της κυρίας Βρέλλη είχε περιεχόμενο ενδυματολογικό. Κι όταν άρχισε να διδάσκει λαϊκό πολιτισμό, προτίμησε ως κύριο διδακτικό αντικείμενό της το ένδυμα. Ωστόσο κινήθηκε και κινείται στον ευρύτερο χώρο της Λαϊκής Τέχνης, ενδιαφερόμενη και για τις τεχνικές της λαϊκής τεχνολογίας και των προϊόντων της, των αναγκαίων στην παραγωγική διαδικασία, συστηματικότερα μετά τη δημιουργία του Μεταπτυχιακού Προγράμματος, όπου παρουσιάζει τη συναφή ύλη και αναθέτει ανελλιπώς την εκπόνηση διπλωματικών εργασιών που αναδεικνύουν την ιδιαίτερη σημασία του Υλικού Πολιτισμού (βλ. και υποσημ. 35), παράλληλα προς τις καθιερωμένες προπτυχιακές εργασίες και συλλογές. Η κυρία Βρέλλη έχει την καλοσύνη να μου στέλνει τις ολοκληρωμένες και εγκεκριμένες διπλωματικές εργασίες των φοιτητών της. Εξάλλου συναφείς προς τη λαϊκή τέχνη ήσαν και οι πρώτες δημοσιευμένες δικές της εργασίες (τα τσαρούχια και η κατασκευή τους, η τέχνη της καρεκλοποιίας).

Στοιχεία για τη συγγραφή των εργασιών της αντλεί και από τις φοιτητικές

συλλογές λαογραφικής ύλης, τακτική που είχε εφαρμόσει ο καθηγητής Δημήτριος Λουκάτος, ακολουθώντας το παράδειγμα του Γεωργίου Σπυριδάκη. Το είδος αυτό πηγών με απασχόλησε σε κείμενό μου δημοσιευμένο στη *Λαογραφία*, στο οποίο παρατηρούσα ότι τα μειονεκτήματα ενός έκδηλου κάποτε συναισθηματισμού και μιας τάσης εξιδανίκευσης του παρελθόντος (πράγμα που επισημαίνει και η κυρία Βρέλλη) αντισταθμίζονται με το ιδιαίτερα σημαντικό γεγονός, ότι οι φοιτητές που καταγίνονταν με τέτοιες συλλογές προέρχονταν στη μεγάλη πλειονότητά τους από αγροτικές κοινότητες και την επαρχία, ήσαν δηλαδή άτομα που κατείχαν βιωματικά αυτά που συνέλεγαν – κατά κάποιον τρόπο θα μπορούσε κάποιος να πει: αυτοβιογραφούνταν!

Είναι άλλωστε εύκολο να ξεχωρίζει ο επιστήμονας λαογράφος και να χρησιμοποιεί από τις συλλογές αυτές τα πραγματικά δεδομένα, τα *realia*, από το συναισθηματικά φορτισμένο σχολιασμό τους (που και αυτός ωστόσο έχει το λαογραφικό ενδιαφέρον του, βεβαίως σε άλλο επίπεδο). Γνωρίζω πάντως ότι ο Μέγας π.χ. αφιέρωνε χρόνο στη διδασκαλία του για να μιλήσει στους μαθητές του για τον τρόπο συγκέντρωσης της ύλης. Αυτό έκανε, μάλιστα πολύ συστηματικότερα, η κυρία Βρέλλη, όπως γίνεται φανερό στο παρόν βιβλίο. Ομολογώ άλλωστε, ότι είναι αυτή που συνέχισε ουσιαστικά το έργο της συγκρότησης φοιτητικών συλλογών που είχε ξεκινήσει ο Λουκάτος, αφότου αυτή άρχισε να διδάσκει. Φρόντισε μάλιστα να προσανατολίσει τους φοιτητές προς την αναζήτηση ενδυματολογικών πληροφοριών, οι οποίες να δίνονται με τη μορφή συγκροτημένης με συγκεκριμένο θεματικό άξονα εργασίας.

Με αυτή την εξέλιξη η εργασία αποτελεί ένα (για να χρησιμοποιήσω διασταλτικά ένα διαδεδομένο όρο) «οδικό χάρτη» του ενδύεσθαι στη ροή του χρόνου. Ξεκινάει με τις «απλές συλλογές», σημαντικές όμως, καθώς ανεβαίνουν χρονικά ως τα μέσα της δεκαετίας του 1960 και σταδιακά περνά μέσα από καινοτομικά φαινόμενα (έως το συνεχώς επεκτεινόμενο στο νεανικό προπάντων πληθυσμό και των δύο φύλων της δερμοστιξίας), τα οποία η κυρία Βρέλλη ευθύς πρόσεξε κι έκανε γνωστή στις μαθήτριες και στους μαθητές της την ερευνητική σημασία τους. Ενδιαφέρουσα είναι η παρατήρηση, ότι τα νεωτερικά θέματα προκαλούν «ολοένα και περισσότερο» το ερευνητικό ενδιαφέρον τους.

Έτσι το έργο αυτό, που χρόνια τώρα συνεχίζει η κυρία Βρέλλη παρακολουθώντας τις ενδυματολογικές εξελίξεις, είναι τελικά έργο *en prooδω*, έστω κι αν ο Walter Benjamin λογάριαζε στο επιβλητικό (μετά θάνατον εκδεδομένο) βιβλίο του *Passagenwerk* τις *nouveautés* της μόδας ως μια «αιώνια επαναφορά του όμοιου», ψευδή νεωτερισμό του παλαιού.

Φοβάμαι μήπως αυτό ισχύει και για την καθολική Ιστορία. Αλλά δεν μπορούμε να μη γράφουμε Ιστορία, για πολλούς λόγους. Κι ένα κεφάλαιο της ιστορίας είναι και το ένδυμα.

Μ.Γ. Μερακλής
Ομ. Καθηγητής Πανεπιστημίου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ι. Η ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Η Λαογραφία, η επιστήμη της έρευνας και μελέτης του λαϊκού πολιτισμού, με ιδρυτή της τον Νικόλαο Γ. Πολίτη¹, το 1908, και με διευρυμένους τους ορίζοντες των αναζητήσεών της μεταπολεμικά και μέχρι σήμερα², διδάσκεται στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, *συνεχώς*, από το 1964, έτος ίδρυσης της πρώτης Σχολής του, της Φιλοσοφικής Σχολής³. Συνδέθηκε, κατ' αρχάς, με την Έδρα της Λαογραφίας (στο Τμήμα Μεσαιωνικών και Νεότερων Ελληνικών Σπουδών, 1964-1982), και, εν συνεχεία, με τον Τομέα Λαογραφίας (στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, 1982-σήμερα)⁴. Το έργο (διδασκτικό, ερευνητικό, συγγραφικό) όσων την άσκησαν –και το ασκούν ακόμη– βεβαιώνει τα μεταπολεμικά βήματα της επιστήμης, τη ζύμωση

---

¹ Για τον Ν.Γ. Πολίτη και το έργο του βλ. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ 1923· 1954· ΜΕΓΑΣ 1971· ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ 1984· ΜΕΡΑΚΛΗΣ 1984· ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ 2003· ΚΑΤΣΑΡΗΣ 2007· ΚΟΥΖΑΣ 2009, 19-34, 132-134· ΘΑΝΟΠΟΥΛΟΣ 2010.

² Για το περιεχόμενο, τους σκοπούς της επιστήμης της Λαογραφίας, την ιστορία, την ονοματοθεσία της, τους προσανατολισμούς και τις ζυμώσεις της στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα, προπολεμικά και μεταπολεμικά, βλ. κυρίως: ΠΟΛΙΤΗΣ 1909α· 1909β· ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ 1938-1948· ΛΟΥΚΑΤΟΣ 1950· 1977· ΜΕΓΑΣ 1967· 1978· ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΛΟΣ 1969-1970· ΜΕΡΑΚΛΗΣ 1971· 2004· 2011· 2012· ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ 1977· 1987-1989· ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ-ΝΕΣΤΟΡΟΣ 1978· ΑΛΕΞΙΟΥ 1985· ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ 1988α· 1990· ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ 1993· 1997· 2012· ΗΜΕΛΛΟΣ 1995· ΝΙΤΣΙΑΚΟΣ 2008· ΑΥΔΙΚΟΣ 2009· ΠΟΥΧΝΕΡ 2009· ΚΟΥΖΑΣ 2012.

³ Η Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων ιδρύθηκε το 1964 ως Παράρτημα της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Β.Δ. 735/1964, ΦΕΚ Α' 240). Από το 1970, το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων αποτέλεσε αυτοτελές Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα με δύο Σχολές: τη Φιλοσοφική και τη Φυσικομαθηματική (Ν.Δ. 746/1970, ΦΕΚ Α' 267).

⁴ Από το 1982 κ.ε. η Φιλοσοφική Σχολή του Π.Ι. λειτουργεί σύμφωνα με τον Ν.1268/82 χωρισμένη σε τρία Τμήματα: Φιλολογίας, Ιστορίας και Αρχαιολογίας, και Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας. Ο Τομέας Λαογραφίας ανήκει στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας (όπως και οι τομείς Αρχαίας και Μεσαιωνικής Ιστορίας, Ιστορίας Νεότερων Χρόνων, Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης).

των θεωρητικών προβληματισμών της, τις εσωτερικές αναζητήσεις της, την ανάπτυξή της και, εν τέλει, την κατάκτηση της σημερινής ιδιοπροσωπίας της⁵.

Π. ΤΟ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΟΥ Π.Ι. ΚΑΙ Η ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΔΥΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ

1. 1964-1969: Τα θεμέλια (Δ.Σ. Λουκάτος)

Στο νεοϊδρυμένο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, η περίοδος 1964-1969 υπήρξε η περίοδος του Επτανήσιου στην καταγωγή καθηγητή Δημητρίου Σ. Λουκάτου (1908-2003), με το διεθνώς αναγνωρισμένο ερευνητικό, συγγραφικό και εκπαιδευτικό λαογραφικό έργο του⁶.

Το έργο του καθηγητή Λουκάτου κινήθηκε κατεξοχήν στα δύο μεγάλα πεδία της παραδοσιακής Λαογραφίας, όπως αυτά ο ίδιος τα όρισε ακολουθώντας ακριβώς το διάγραμμα του Πολίτη: (α) στα *Μνημεία του Λόγου* (Φιλολογική Λαογραφία), και (β) στις *Κατά Παράδοσιν Πράξεις και Ενέργειες* (Εθιμική Λαογραφία)⁷. Παράλληλα, όμως, με τον παραδοσιακό αγροτικό πολιτισμό (του οποίου ήταν άριστος γνώστης), ο Λουκάτος, με τα δημοσιεύματά του κυρίως, πραγματοποίησε την είσοδο και στον αστικό χώρο, με χαρακτηριστικό το γνωστό βιβλίο του *Σύγχρονα Λαογραφικά (Folklorica Contemporanea)*⁸, ανανεώνοντας την επιστήμη του.

Ο Λουκάτος, «μειλίχιος και προσιτός» ακαδημαϊκός δάσκαλος, ενδιαφέρθηκε ιδιαίτερα για την καλλιέργεια των λαογραφικών ενδιαφερόντων των μαθητών του, για τη γόνιμη –και κατ’ ουδένα τρόπο παθητική κι αδιάφορη– παρουσία τους στα πανεπιστημιακά έδρανα: «Ήθελε να διδάσκει και να μαθαίνει τους μαθητές του αλλά και να μαθαίνει και ο ίδιος από αυτούς και τις ερευνητικές πρωτοβουλίες που τους ανέθετε»⁹.

⁵ Βλ. ΒΡΕΛΛΗ-ΖΑΧΟΥ 2010-2012. Για τη λαογραφική «σχολή των Ιωαννίνων», όπως πλέον αποκαλείται στην επιστημονική λαογραφική κοινότητα, βλ. ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ 1997-1998· 2000, 54-65· πρβλ. ακόμα ΠΟΥΧΝΕΡ 2009, 92.

⁶ Βλ. ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ 1988β· 1995.

⁷ Βλ. ΛΟΥΚΑΤΟΣ 1977. Βλ. και ΤΣΟΥΠΗ-ΡΕΜΟΥ 2012.

⁸ ΛΟΥΚΑΤΟΣ 1963. Έκτοτε η λαογραφική μελέτη του αστικού χώρου, των αστικών κέντρων, του αστικού κόσμου αποτελεί σταθερά έναν από τους ερευνητικούς χώρους της Λαογραφίας, άλλωστε, εν πολλοίς, αφορά και τον αγροτικό κόσμο. Βλ. ΜΕΡΑΚΛΗΣ 1979· 1973· ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ 2009· 2006· ΑΥΔΙΚΟΣ 1990· 1994· ΠΟΥΧΝΕΡ 2009, 19-41. Βλ. και ΚΑΡΠΟΥΖΗΣ 2013· ΚΟΝΤΑΞΗΣ 2013.

⁹ Βλ. ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ 1988β· 1995, όπου και οι παραπάνω χαρακτηρισμοί για τον καθηγητή Λουκάτο από τον μαθητή του. Επιστημονικές προσεγγίσεις του έργου του Δ.Σ. Λουκάτου από Έλληνες ακαδημαϊκούς λαογράφους βλ. ακόμη ΠΟΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ et al. 2008.

Έτσι, αμέσως, από το 1964, με την ίδρυση και λειτουργία της Φιλοσοφικής Σχολής Ιωαννίνων, παρότρυνε τους φοιτητές του, στο πλαίσιο της διδασκαλίας του,

να καταγράφουν εκφράσεις του λαϊκού πολιτισμού των ιδιαίτερων πατριδών τους, βασιζόμενοι στην άμεση λαϊκή επαφή, ουσιαστικά σε δικά τους, και των συγχωριανών τους, βιώματα, ακούσματα, πράξεις και καταστάσεις, μέσα στο οικογενειακό, συγγενικό, φιλικό περιβάλλον, στον τοπικά ορισμένο και περιορισμένο χώρο της κοινότητας όπου είχαν οι ίδιοι ανατραφεί¹⁰.

Αυτό σήμαινε για τους φοιτητές προπάντων άσκηση στην επιτόπια έρευνα, προκειμένου να κατανοήσουν τον τρόπο της ζωής, τη νοοτροπία, τις αξίες και τις συμπεριφορές των παλαιότερων, να καταγράψουν (άρα να διασώσουν) πολιτισμικά-λαογραφικά φαινόμενα στις ύστατες εν πολλοίς στιγμές τους, και, ακόμη, να επισημάνουν τις αλλαγές, τους μετασχηματισμούς και τις διαφοροποιήσεις τους, που και οι ίδιοι (οι φοιτητές) βίωναν ως μέλη –σχεδόν πάντοτε– των κοινοτήτων που ερευνούσαν.

Το αποτέλεσμα της ερευνητικής εργασίας των φοιτητών του Λουκάτου υπήρξε ιδιαίτερα ικανοποιητικό: μια πλούσια συγκομιδή πολυσέλιδου, χειρόγραφου πρωτογενούς λαογραφικού υλικού, που ο καθηγητής αξιολογούσε και βαθμολογούσε στο πλαίσιο των μαθημάτων του. Και φαίνεται μάλιστα ότι δαπανούσε πολύ χρόνο στη διόρθωση των εργασιών των φοιτητών του, καθώς συχνά σε αυτές προσέθετε γραπτώς τις κρίσεις του, χωρίς να φείδεται επαίνων αλλά, κυρίως, σοβαρών παρατηρήσεων, διορθώσεων και υποδείξεων για τα πάντα: για τη *σκηνοθεσία* (όπως έλεγε τη δομή της εργασίας) και το *νοικοκύρεμα* του υλικού, για την αισθητική της, τη γλωσσική επεξεργασία, την ορθογραφία, την καλλιγραφία ακόμη (δεν υπήρχαν ακόμη οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές ...), την ποιότητα των φωτογραφιών, και, βέβαια, για το περιεχόμενο, τη θεματολογία του, την αξιοπιστία του, την παρατηρητικότητα του συλλογέα, την παρουσία ή όχι ευρημάτων, τη χρήση της βιβλιογραφίας (που μπορεί να τεκμηριώνει τα λεγόμενα αλλά καμιά φορά απειλούσε, ή και αλλοίωνε, την πρωτοτυπία τους) κ.ά. Ο Λουκάτος, γενικά, δεν εξέφραζε αμφιβολίες για την αξιοπιστία του περιεχομένου του υλικού που προσκόμιζαν οι φοιτητές του. Αγωνιούσε όμως ιδιαίτερα για τη φιλολογική και επιστημονική επιμέλεια και την αρτιότητά τους.

Εκτιμώντας, ιδιαίτερα, αυτήν την πολύτιμη λαογραφική συμβολή, ο Λουκάτος αμέσως άρχισε να την τακτοποιεί και να την κατατάσσει σε βιβλιο-

¹⁰ Βλ. ΒΡΕΛΛΗ-ZΑΧΟΥ 2005, 254· 2008, 65.

δετημένους τόμους (με δικά του έξοδα)¹¹ (βλ. Επίμετρο). Έβαλε έτσι τα θεμέλια για τη συγκρότηση του Λαογραφικού Αρχείου του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων (Λ.Α.Π.Ι.)¹².

Το προβάδισμα στα θέματα που είλκυσαν το ερευνητικό ενδιαφέρον των φοιτητών του έχουν τα δημοτικά τραγούδια, τα παραμύθια και οι παραδόσεις και ακολουθούν τα έθιμα των μεγάλων σταθμών του κύκλου της ζωής και αυτά των μεγάλων χριστιανικών εορτών (είτε ως έκφραση λατρείας είτε ως τρόποι εκτόνωσης και ψυχαγωγίας)¹³. Αντίθετα, οι συλλογές με θέμα τα «βιοτικά και καλλιτεχνικά θέματα της λαϊκής ζωής», στα οποία μεταξύ άλλων (κατοικία, τροφές και ποτά, υφαντά και κεντήματα του σπιτιού, λαϊκή βιοτεχνία και τέχνη και λαϊκοί βίοι και επαγγέλματα)¹⁴ ο Λουκάτος ενέτασσε την ενδυμασία και τα κοσμήματά της, είναι εξαιρετικά ολιγάριθμες¹⁵.

Αναφερόμενος στην ελληνική παραδοσιακή ενδυμασία, ο Λουκάτος είχε προσέξει την προστατευτική, την καλλωπιστική και την κοινωνική της λειτουργία χωρίς να αποφεύγει αναγωγές στο αρχαιοελληνικό και βυζαντινό

¹¹ Προσθέτω ότι, κατά το ακαδημαϊκό έτος 1966-67, ο Λουκάτος, ύστερα από πρόσκληση, αλλά χωρίς να δεχτεί αμοιβή, δίδαξε τη Λαογραφία στους σπουδαστές της Ζωσιμαίας Παιδαγωγικής Ακαδημίας Ιωαννίνων, τους οποίους επίσης μύησε στην επιτόπια έρευνα, με ανταπόκριση καλές λαογραφικές σπουδαστικές συλλογές, που τις προσέφερε βιβλιοδετημένες στη Σχολή Επιστημών Αγωγής του Πανεπιστημίου μας, η οποία συνεχίζει την επιστημονική και εκπαιδευτική προσφορά της Ζ.Π.Α. Βλ. σχετικά ΒΡΕΛΛΗ-ΖΑΧΟΥ 1999.

¹² Σε δική του πρωτοβουλία οφείλεται ακόμη η έναρξη της συγκρότησης της συλλογής του Λαογραφικού Μουσείου του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, με αντικείμενα που οι φοιτητές έφερναν από τους τόπους της καταγωγής τους.

¹³ Βλ. και ΒΡΕΛΛΗ-ΖΑΧΟΥ 2005· 2008.

¹⁴ ΛΟΥΚΑΤΟΣ 1977, 163-182.

¹⁵ ΛΟΥΚΑΤΟΣ 1977, 257-261. Θα λέγαμε πως πρόκειται για κάτι αναμενόμενο. Ένα προσεκτικό κοίταγμα στη λαογραφική βιβλιογραφία δείχνει ότι τα ενδιαφέροντα του ακαδημαϊκού κόσμου στον ελλαδικό χώρο για τα «έργα των χειρών» μόλις στη δεκαετία του 1960 άρχιζαν σιγά-σιγά να θερμαίνονται (μολονότι από τη δεκαετία του 1920, ως εξαίρεση, ο καθηγητής Γ.Α. Μέγας είχε ήδη ανοίξει τον δρόμο για τη μελέτη της ελληνικής κατοικίας [η εργασία του δημοσιεύτηκε βέβαια αρκετά αργότερα, βλ. ΜΕΓΑΣ 1939, και επαναδημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Λαογραφία*, στον αφιερωματικό προς αυτόν τόμο, βλ. ΜΕΓΑΣ 1968-1969], και εξωπανεπιστημιακοί λαογράφοι, όπως η Αγγελική Χατζημιχάλη, ο Δημήτριος Λουκόπουλος [βλ. και παρακάτω υποσημ. 36] και άλλοι είχαν, επίσης, καταθέσει υποδειγματικό εθνογραφικό έργο). Αλλά, και διεθνώς, η επιστήμη της Λαογραφίας, δίνοντας προτεραιότητα στη μελέτη των συντηρητικών και αμετάβλητων λαϊκών εθίμων και εκδηλώσεων, των δημοτικών τραγουδιών και των λαϊκών παραδόσεων, μάλλον αργότερα έστρεψε τα ενδιαφέροντά της στη μελέτη υλικών ζητημάτων, της κατοικίας, της διατροφής, της ενδυμασίας, των μεγάλων, ευμετάβολων και ευεπηρεάστων, από τη φύση τους, πεδίων του υλικού βίου και πολιτισμού. Βλ. σχετικά (και ενδεικτικά) στην ελληνική βιβλιογραφία: ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ 1982, 11-37· επίσης ΠΟΛΥΜΕΡΟΥ-ΚΑΜΗΛΑΚΗ 1982, 93-104· ΜΕΡΑΚΛΗΣ 1987-1989· 1999, 75-88· ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ 2002· 2014· ΚΟΡΡΕ-ΖΩΓΡΑΦΟΥ & ΚΟΥΖΑΣ 2010· ΚΟΡΡΕ-ΖΩΓΡΑΦΟΥ 2011-2012· 2013· ΓΙΑΛΟΥΡΗ 2012. Βλ. και στο περιοδικό *Εθνογραφικά* 6 (1989) το αφιέρωμα στο συναφές θέμα «Προβιομηχανική Τεχνολογία».

παρελθόν¹⁶. Επεσήμανε ότι «η ελληνική φορεσιά όλων των επαρχιών προσαρμόστηκε πάντα στο χώρο, στα ήθη και στην παράδοση, με κάποιο ξεχώρισμα ταυτότητας»¹⁷, και «γι' αυτό φοριέται σήμερα και αναμνηστικά με υπερφάνεια σαν τοπικό σύμβολο στις μεγάλες γιορτές και στις ιστορικές ημέρες του Έθνους»¹⁸. Παρατηρούσε επίσης ότι τα κοσμήματα, «επαινετά καλλιτεχνικά επινοήματα των πατέρων μας», μάρτυρες της αναπτυγμένης λεπτοτεχνίας στην Ελλάδα, «δείχνουν κι αυτά μια συμβολική σκοπιμότητα και αισθητική»¹⁹.

Μόνο πέντε εργασίες με αμιγώς ενδυματολογικό περιεχόμενο κατατέθηκαν στο πλαίσιο της διδασκαλίας του Λουκάτου²⁰, ενώ σε άλλες ευρύτερες λαογραφικές συλλογές ορισμένα επιμέρους κεφάλαιά τους προσφέρουν κάποιες ενδυματολογικές πληροφορίες. Πάντως, το ενδυματολογικό υλικό των παραπάνω φοιτητικών συλλογών έχει τη σημασία του, καθώς προέρχεται από κοινότητες που δεν έχουν απασχολήσει ως τώρα διεξοδικά την ενδυματολογική έρευνα (π.χ. Καστανιές Ροδόπης, Γραμμένη Φθιώτιδας, Άγιος Πέτρος Κυνουρίας, Βήσσανη, Μικρή Γότιστα, Μόλιστα, Μουζακαίοι και Σιράκο Ιωαννίνων, Φανερωμένη, Ξέχωρο και Σαγιάδα Θεσπρωτίας).

2. 1970-1974: Η (υπο)στήριξη (Ν.Μ. Παναγιωτάκης)

Η προσπάθεια του Λουκάτου για τη συγκρότηση του Λαογραφικού Αρχείου συνεχίστηκε, μετά την αποχώρησή του στα χρόνια της δικτατορίας, από τον διάδοχό του στην Έδρα της Λαογραφίας αείμνηστο βυζαντινολόγο καθηγητή Ν.Μ. Παναγιωτάκη (1935-1997)²¹, ο οποίος διαδραμάτισε έναν μεταβατικό ρόλο στην Έδρα της Λαογραφίας (από το 1969-1975) με την εξέχουσα προσωπικότητά του. Ο Παναγιωτάκης έδρασε δυναμικά –και επέμεινε– να παραμείνει η Λαογραφία στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, κάλυψε, με ανάθεση, το διδακτικό κενό, που είχε αφήσει η αποχώρηση του Λουκάτου. Και ακόμη, συνέχισε τη συγκέντρωση του πρωτογενούς υλικού που προσκόμιζαν οι φοιτητές του, κυρίως φιλολογικού περιεχομένου (βλ. Επίμετρο).

Από αυτήν την περίοδο (1970-1974) και πάλι μόνο σε γενικές συλλογές λαογραφικής ύλης εντοπίζονται κάποια κεφάλαια για την ενδυμασία κι ακόμη

¹⁶ ΛΟΥΚΑΤΟΣ 1977, 173-174.

¹⁷ ΛΟΥΚΑΤΟΣ 1977, 174.

¹⁸ ΛΟΥΚΑΤΟΣ 1977, 174.

¹⁹ ΛΟΥΚΑΤΟΣ 1977, 174.

²⁰ Βλ. ΒΡΕΛΛΗ-ΖΑΧΟΥ 2005, 269-274.

²¹ Για τον καθηγητή Ν.Μ. Παναγιωτάκη, το επιστημονικό έργο και κύρος του, βλ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΗΣ et al. 2000, όπου σύντομο Βιογραφικό του στον Πρόλογο από τα μέλη της εκδοτικής επιτροπής (ιγ' -ιε') και κατάλογος των 125 Δημοσιευμάτων του (ιθ' -λ'). Αναφορά στην προσωπικότητά του βλ. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΚΗΣ 2000.

για τη βαφική και την υφαντική τέχνη (στα χωριά Ζυγός Αρτης Βουνοπλαγιά, Γραμμένο και Πάπιγκο Ιωαννίνων, Γιομέρι, Σαγιάδα, Τσαμαντάς, Φανερωμένη και Φοινίκι Θεσπρωτίας).

3. 1975 έως σήμερα:

Μ.Γ. Μερακλής, Κ. Μπάδα, Μ. Βρέλλη-Ζάχου

Α. Ο Μιχάλης Γ. Μερακλής και η ίδρυση του Λαογραφικού Αρχείου

Το 1974-75 εξελέγη στην έδρα της Λαογραφίας στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων ο Ομότιμος (σήμερα) Καθηγητής Μιχάλης Γ. Μερακλής²², καταξιωμένος και τιμημένος στη χώρα μας και διεθνώς, επιστήμονας και δάσκαλος των περισσότερων σήμερα Ελλήνων ακαδημαϊκών –και όχι μόνο– λαογράφων²³.

Ο Μερακλής διηύρυνε την επιστήμη της Λαογραφίας σε θεωρητικό και μεθοδολογικό επίπεδο ακουμπώντας και πάνω στη σύγκλιση άλλων συγγενών επιστημών, κι άφησε αυτήν τη σύγκλιση ως παρακαταθήκη²⁴.

Με το έργο του, ερευνητικό, συγγραφικό και διδακτικό, κινήθηκε στα τρία μεγάλα πεδία της Λαογραφίας, όπως ο ίδιος τα πραγματεύεται στο ευσύνοπτο βιβλίο του *Ελληνική Λαογραφία: Κοινωνική συγκρότηση. Ήθη και Έθιμα. Λαϊκή Τέχνη*²⁵, που αποτελεί «μια άλλη πρόταση εισαγωγής στην ελληνική λαογραφική επιστήμη»²⁶, με προσέγγιση ιστορική-κοινωνική και με συνεξέταση της Λαογραφίας του παρελθόντος με τη ζώσα Λαογραφία του παρόντος²⁷.

²² Για τη βιογραφία, τις σπουδές, την επιστημονική δραστηριότητα, το συγγραφικό-ερευνητικό έργο (βιβλία, μελέτες, άρθρα, βιβλιοκρισίες) και τις βραβεύσεις του Μ.Γ. Μερακλή –ενδεικτικά: Βραβείο Φέξη, της Ομάδας των 12, για το ενδιαφέρον του στη μελέτη της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας (1965), Βραβείο Κώστα και Ελένης Ουράνη από την Ακαδημία Αθηνών, για το βιβλίο του *Έντεχνος λαϊκός λόγος* (1995), Βραβείο Herder, από το Πανεπιστήμιο της Βιέννης και το Ίδρυμα Alfred Toepfer του Αμβούργου (1995)–, βλ. ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ 2002. Βλ. ακόμη ΜΑΚΡΗ 2010.

²³ Ο καθ. Μερακλής, κατά τη θητεία του στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, διετέλεσε επίσης κοσμήτορας της Φιλοσοφικής Σχολής, σε δύο περιόδους (1978-1979, 1987-1990), καθώς και πρύτανης, αντιπρύτανης και προπρύτανης του Πανεπιστημίου. Αποχώρησε το 1990 και αναγορεύτηκε ομότιμος καθηγητής του το έτος 2002, ενώ ήδη, με μετάκληση, είχε υπηρετήσει ως τακτικός καθηγητής της Κοινωνικής Λαογραφίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (1990-1999), του οποίου επίσης αναγορεύτηκε ομότιμος καθηγητής, μετά τη συνταξιοδότησή του το 1999.

²⁴ Βλ. και ΜΕΡΑΚΛΗΣ 2004β.

²⁵ ΜΕΡΑΚΛΗΣ 2004α· 2011.

²⁶ ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ 2002, 23.

²⁷ Πρβλ. και ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ 2002, 19: «Στα μαθήματα και στις έρευνές του εισάγει την ιστορική και κοινωνιολογική παράμετρο στην εξέταση των λαογραφικών φαινομένων και προωθεί τους προσανατολισμούς της επιστήμης με τη συνδυαστική μελέτη των ιστορικών, κοινωνι-

Επίσης, προσιτός προς τους φοιτητές του, ενθάρρυνε και υποστήριξε την ερευνητική λαογραφική προπαιδεία τους (με τη συνεργασία και των βοηθών και συνεργατών του, τους οποίους είχε αρχίσει από νωρίς να «μυεί» στην εκπαιδευτική πράξη)²⁸, με αντίκρισμα τον πολλαπλασιασμό των συλλογών πρωτογενούς υλικού που οι ασκούμενοι φοιτητές του άρχισαν να προσκομίζουν.

Επί καθηγητή Μερακλή, εντέλει, και μετά από κοπιώδεις ενέργειες, το 1977, συνιδρύθηκε, *επίσημα*, το Λαογραφικό Αρχείο του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων (μαζί με το Λαογραφικό Μουσείο)²⁹, με σκοπό τη συγκέντρωση, διαφύλαξη, μελέτη και έκδοση του φιλολογικού και μουσειακού υλικού του ελληνικού παραδοσιακού πολιτισμού³⁰. Ακόμη, πέραν της νομοθετικής ρύθμισης του θέματος του Λαογραφικού Μουσείου και Αρχείου, δημιουργήθηκε, εν συνεχεία (1979), και η αυτοτελής σειρά των *Δημοσιευμάτων του Λαογραφικού Μουσείου και Αρχείου*, που έδωσε ενδιαφέρουσες εκδόσεις³¹.

Εν τω μεταξύ, κατά την περίοδο 1984-1986, το Λ.Α.Π.Ι. εμπλουτίστηκε και με τις εργασίες των φοιτητών που παρακολουθούσαν τις παραδόσεις του λέκτορα (τότε) Μηνά Αλ. Αλεξιάδη, καθηγητή (σήμερα) της Λαογραφίας στο ΕΚΠΑ (5 βιβλιοδετημένοι τόμοι), και, τέλος, από το 1986 μέχρι σήμερα (2014) με τις εργασίες των φοιτητών της υπογράφουσας το παρόν κείμενο λέκτορος (τότε) και κατόπιν επίκ. καθηγήτριας Μ. Βρέλλη-Ζάχου, αναπλ. καθηγήτριας (σήμερα) του Τομέα Λαογραφίας.

Έτσι, σήμερα (2014) στο Λαογραφικό Αρχείο του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων φυλάσσονται διακόσιοι τέσσερις (204) τόμοι με αδημοσίευτο λαογρα-

κόν και σύγχρονων δεδομένων. Έτσι, όταν, με πρότασή του ιδρύθηκε ο Τομέας Λαογραφίας στα Ιωάννινα, εισηγήθηκε τη διδασκαλία και έρευνα της επιστήμης στις δύο βασικές εκδοχές της: Ως Λαογραφία της συνέχειας και ως Λαογραφία του παρόντος. Η Λαογραφία της συνέχειας, κατά τον Μερακλή, επιβαλλόμενη και από το μεγάλο διαχρονικό βάθος της Ελληνικής Ιστορίας και του Ελληνικού πολιτισμού, προβαίνει σε συγκρίσεις και συσχετίσεις νεότερων πολιτισμικών συμπεριφορών και μορφών ζωής με αρχαία πρότυπα, για να διαπιστώσει την έκταση των επιβιώσεων, των μεταβολών ή των προσαρμογών που έχουν γίνει, των απωλειών κλπ. – Η Λαογραφία του παρόντος είναι ένα είδος Κοινωνικής Λαογραφίας, όπως υποστηρίζει, που εξετάζει τον σύγχρονο –ή και τον περισσότερο διευρυμένο, χρονικά νεότερο– λαϊκό πολιτισμό σε μια κοινωνικοϊστορική πλέον αυτοτέλεια».

²⁸ Μηνάς Αλ. Αλεξιάδης, Ευαγγελή Ντάτση-Δάλλα, Βασιλική Ρόκου, Κωνσταντίνα Μπάδα, Μαρίνα Βρέλλη-Ζάχου.

²⁹ Για το Λαογραφικό Μουσείο του Π.Ι. βλ. ΝΤΑΤΣΗ 1981· ΜΠΑΔΑ 2003.

³⁰ Βλ. τα πρώτα σχετικά δημοσιεύματα: ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ 1980· 1984· ΜΕΡΑΚΛΗΣ 1989. Βλ. και παρακάτω των κατάλογο εργασιών, όπου εκτενής αναφορά, γνωστοποίηση και αξιοποίηση του ενδυματολογικού υλικού του Λ.Α.Π.Ι. – Εξάλλου, η γνωστοποίηση και αξιοποίηση της πρωτογενούς ύλης φοιτητικών συλλογών έχει αποτελέσει θέμα δημοσιευμάτων από ακαδημαϊκούς δασκάλους και άλλων πανεπιστημίων της χώρας, βλ. ενδεικτικά ΜΗΛΗΚΟΥ-ΜΑΡΚΑΝΤΩΝΗ 1984· 1985· 1987· 1992· ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ 1993β· 2010· 2013.

³¹ Στη σειρά των Δημοσιευμάτων του Λαογραφικού Αρχείου συγκαταλέγονται οι εξής εργασίες: ΜΑΡΓΑΡΗΣ 1979· ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ 1980· ΣΤΕΦΟΠΟΥΛΟΣ 1981· ΝΤΑΤΣΗ 1981.

φικό υλικό, θεματολογικά διευρυμένο και μεθοδολογικά επαναπροσδιορισμένο, καρπός της άσκησης των φοιτητών στην επιτόπια λαογραφική έρευνα επί μία πενηκονταετία.

Β. Η ειδική περίπτωση της διδασκαλίας και της έρευνας του ενδύματος και η ενδυματολογική «καρποφορία» στο Π.Ι.

Το έτος 1977-1978, ο καθηγητής Μιχάλης Γ. Μερακλής δίδαξε (για πρώτη φορά σε ελληνικό πανεπιστήμιο) το αντικείμενο *Λαϊκή Τέχνη*, ως αυτοδύναμο μάθημα. Επισημοποίησε έτσι και ισχυροποίησε τη θέση των «ελασσόνων» τεχνών, των «βάνουσων» τεχνών (και των προϊόντων τους, έργων των χειρών) στον ακαδημαϊκό χώρο³², ξεπερνώντας μάλιστα το δίλημμα *τέχνη-χειροτεχνία* με την ταύτιση των δύο όρων, στο πλαίσιο, εννοείται, της λαϊκής τέχνης³³. Βασική αρχή του καθηγητή Μερακλή, όσον αφορά την ερευνητική διάσταση των συναφών προς τη λαϊκή τέχνη θεμάτων (την τεχνολογική-τεχνοκρατική και την εθιμική), ήταν ότι

η λαογραφία δεν είναι τεχνολογική, [ότι] η τεχνολογία είναι ένα από τα συστατικά της στοιχεία, [ενώ] η σύστασή της [ως όλου] είναι κάτι πολύ (ή και ολότελα) διαφορετικό, μέσα στο οποίο έχει αφομοιωθεί η τεχνολογία [και ότι] τα ήθη και τα έθιμα που αναπτύσσονται γύρω –ακόμη και μέσα– στα υλικά αντικείμενα, είναι ό,τι διαφοροποιεί τη λαογραφία από την τεχνολογία και συντελεί καθοριστικά στη διαμόρφωση του υλικού βίου, όπως τον βλέπει και πρέπει να τον εξετάζει ο λαογράφος³⁴.

Έτσι, με την επιστημονική σταθερή παρουσία του επί 15 χρόνια, το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων πέρασε στην εποχή που τα ενδιαφέροντα για τη *λαϊκή τέχνη* δραστηριοποιήθηκαν, με τους φοιτητές να ανταποκρίνονται θετικά και να ασκούνται με προθυμία στην καταγραφή τεχνικών/καλλιτεχνικών δραστη-

³² Βλ. και ΜΕΡΑΚΛΗΣ 2004α, 291.

³³ Κατά τον Μερακλή, η λαϊκή τέχνη αποτελεί «μια διαδικασία που ξεκινάει από την ικανοποίηση πρακτικών αναγκών, ενώ ήδη εμπεριέχει και την τάση, την εντελέχεια για την εκδήλωση μιας „καλλιτεχνικής βούλησης“, για την εκδήλωση μιας επιθυμίας της διακόσμησης, του περιττού», βλ. ΜΕΡΑΚΛΗΣ 2004α, 287.

³⁴ ΜΕΡΑΚΛΗΣ 1999, 88. Ο Μερακλής πρότεινε ακόμη, αναθεωρώντας γενικότερα την κατάταξη της λαογραφικής ύλης, τη διεύρυνση του περιεχομένου της Λαϊκής Τέχνης, εντάσσοντας σε αυτό και τα έργα του λαϊκού λόγου, τα «πνευματικά» έργα, προκαλώντας νέους λαογραφικούς προβληματισμούς και συζητήσεις. Την ίδια εποχή, στη Θεσσαλονίκη, η Άλκη Κυριακίδου-Νέστορος δίδασκε το συναφές αντικείμενο *Παραδοσιακή Τεχνολογία*, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στις παραδοσιακές τεχνικές. Πρβλ. και ΘΕΟΔΩΡΙΔΟΥ 2012.

ριοτήτων. Η προσπάθεια συνεχίζεται μέχρι σήμερα³⁵, καθώς από το 1997 κ.ε. διδάσκεται (από την υπογράφουσα) το μάθημα *Παραδοσιακή Λαϊκή Τέχνη: τα Έργα των Χεριών* και από το 2005 κ.ε., σε μεταπτυχιακό επίπεδο, το μάθημα *Θέματα Λαϊκής Τέχνης*.

Στο πλαίσιο των μαθημάτων της *Λαϊκής Τέχνης* (στα προπτυχιακά του μαθήματα *αλλά και* στα μεταπτυχιακά σεμινάρια), ο Μερακλής συμπεριέλαβε για *πρώτη φορά* επίσης σε ελληνικό πανεπιστήμιο³⁶, το θέμα *Ένδυμα*, σημείο άλλωστε συνάντησης πολλών λαϊκών τεχνών³⁷ (βαφική, υφαντική, ραπτική, κεντητική/χρυσοκεντητική, αργυροχοΐα/χρυσοχοΐα, υποδηματοποιία, δερματοκατασκευές κλπ.), διδάσκοντας ότι «στο κοστούμι αντικαθρεφτίζεται όλος ο πολιτισμός μιας εποχής»³⁸, και οδηγώντας τους φοιτητές, βοηθούς και συνεργάτες του σε νέες ελκυστικές λαογραφικές αναζητήσεις, που έμελλαν τάχιστα να καρποφορήσουν.

Πραγματικά, από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 και μέχρι σήμερα, το θέμα *Ένδυμα* θεραπεύεται εντατικά στον Τομέα Λαογραφίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, ερευνητικά και διδακτικά³⁹.

Κατ' αρχάς, πολύ γρήγορα, υπό την εποπτεία του Μερακλή, προέκυψε σημαντικός αριθμός επιστημονικών εργασιών με ενδυματολογικό (και συναφές προς αυτό) περιεχόμενο (διδασκαρικές και επί υφηγεσία διατριβές,⁴⁰ καθώς και άλλες επιστημονικές μονογραφίες και άρθρα⁴¹ εκτός των άλλων διατριβών με ποικίλα λαογραφικά θέματα που επέπτευσε κατά τη θητεία του στο Π.Ι.⁴²), και, παράλληλα, άρχισε, με την καθοδήγηση και την υποστήριξη

³⁵ Στα πρώτα θέματα που μελετήθηκαν τότε από τους φοιτητές συγκαταλέγονται, για παράδειγμα, η υφαντική και η βαφική τέχνη στη Δεσκάτη Γρεβενών και την Άνω Ράχη Πρεβέζης, τέχνες των μετάλλων σε διάφορες εκφράσεις τους, όπως η εξόρυξη και επεξεργασία του χαλκού, η τέχνη του σιδήρου και η αργυροχοΐα στα Ιωάννινα, το επάγγελμα των σαμαράδων, επίσης, στα Ιωάννινα, αλλά και η αγγελιοπλαστική στην κοινότητα Μαργαρίτες Μυλοποτάμου στην Κρήτη κ.ά.). Βλ. ΒΡΕΛΛΗ-ΖΑΧΟΥ 2014α.

³⁶ Εξάλλου στο ακαδημαϊκό περιβάλλον μόλις το 1965 παρουσιάζεται η πρώτη συναφής προς το θέμα *ένδυμα* διδακτορική διατριβή, βλ. ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ-ΝΕΣΤΟΡΟΣ 1965. Πρέπει εντούτοις να μνημονευθούν οι δύο εξαιρετικές περιπτώσεις της Α. Χατζημιχάλη και του Δ. Λουκόπουλου. Η πρώτη, ήδη το 1925, πραγματεύεται και θέματα σχετικά με την ένδυση (και, όπως είναι γνωστό, θα συνεχίσει να δίνει έκτοτε πολλές ενδυματολογικές σελίδες), ενώ ο Λουκόπουλος θα δημοσιεύσει το 1927 το βιβλίο του *Πώς υφάνουν και νύθουνται οι Αιτωλοί*, που μπορεί και προδρομικό να χαρακτηριστεί. Βλ. ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ 1925· ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΣ 1927.

³⁷ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ 1955, 475.

³⁸ Βλ. και ΜΕΡΑΚΛΗΣ 1981, 27.

³⁹ ΒΡΕΛΛΗ-ΖΑΧΟΥ 1990.

⁴⁰ ΓΟΥΝΑ-ΜΠΑΔΙΕΡΙΤΑΚΗ 1980· ΤΣΑΓΓΑΛΑΣ 1982· ΜΠΑΔΑ-ΤΣΟΜΩΚΟΥ 1983· ΒΡΕΛΛΗ-ΖΑΧΟΥ 1985· ΔΕΝΔΡΙΝΟΥ-ΚΑΡΑΚΩΣΤΑ 1989.

⁴¹ Βλ. ενδεικτικά: ΜΠΑΔΑ-ΤΣΟΜΩΚΟΥ 1977· 1993· ΡΟΚΟΥ 1980-1981· ΤΣΑΓΓΑΛΑΣ 1986· ΒΡΕΛΛΗ-ΖΑΧΟΥ 1986· 1991· κ.ά.

⁴² Μεταξύ αυτών βλ. ΤΣΑΓΓΑΛΑΣ 1977· ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΙΔΗΣ 1979· ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ 1982· ΡΟΚΟΥ 1983·

του να διδάσκεται η *Ενδυματολογία*, για πρώτη φορά σε ελληνικό πανεπιστήμιο, και μάλιστα σε ένα περιφερειακό πανεπιστήμιο, όπως αυτό της «μικρής» μας πόλης (έστω και όψιμα σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες)⁴³, ως ο ξεχωριστός επιστημονικός κλάδος, που εξετάζει «την πολυδιάστατη, μορφολογική και κοινωνική παρουσία και λειτουργία των ενδυμάτων στον αρχαϊκό, τον παραδοσιακό αλλά και τον εξελιγμένο αστικό κόσμο»⁴⁴.

Από το έτος 1978-79 ως το 1984-85, η Ενδυματολογία διδάχτηκε ως έναν βαθμό «πειραματικά» ως φροντιστηριακό μάθημα, στο πλαίσιο των γενικών μαθημάτων Λαογραφίας⁴⁵ του καθηγητή Μερακλή. Έκτοτε, στα χρόνια που ακολούθησαν και μέχρι σήμερα (2014), η Ενδυματολογία διδάσκεται σε προπτυχιακό επίπεδο ως αυτοδύναμο πλέον μάθημα αναπτυγμένο σε επιμέρους αντικείμενα.

Ειδικότερα, κατά τη δεκαετία του 1980 διδάχτηκαν τα αντικείμενα: (α) *Υλικός λαϊκός πολιτισμός: Ένδυση και κοινωνία*⁴⁶, (β) *Ιστορική εξέλιξη του κοστουμιού από την αρχαιότητα ως τον 20^ο αιώνα* και (γ) *Μορφολογική και κοινωνιολογική προσέγγιση της ελληνικής παραδοσιακής φορεσιάς*⁴⁷.

Στη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 τα ενδυματολογικά θέματα της διδασκαλίας της υπογράφουσας διαμορφώθηκαν σε μια «τριλογία»: (α) *Ενδυματολογία I: Ιστορική εξέλιξη του κοστουμιού από την αρχαιότητα ως τον 20^ο αιώνα*, (β) *Ενδυματολογία II: Η ελληνική ενδυμασία. Μορφολογία και κοινωνική λειτουργία* και (γ) *Ενδυματολογία III: Η έρευνα του ενδύματος. Θεωρητικές προσεγγίσεις και διασωστικό έργο*⁴⁸.

Κατά τη δεκαετία του 2000 επιχειρήθηκε μια νέα αναδιάρθρωση της ύλης, με τη διδασκαλία των αντικειμένων: (α) *Εισαγωγή στην Ενδυματολογία*, (β) *Το ευρωπαϊκό κοστούμι από τον Μεσαίωνα ως τον εικοστό αιώνα (στην καθημερινή ζωή και την τέχνη)* και (γ) *Η διαχρονία της ελληνικής ενδυμασίας. Μορφολογία και κοινωνική λειτουργία*⁴⁹.

Στην τρέχουσα δεκαετία (2010 κ.ε.) διδάσκονται τα αντικείμενα (α) *Ενδυματολογία: Θεωρητικές προσεγγίσεις. Ερευνητικό και διασωστικό έργο*, (β) *Το ευρωπαϊκό κοστούμι από τον Μεσαίωνα ως τον εικοστό αιώνα (στην κα-*

ΝΤΑΤΣΗ 1985· κ.ά.

⁴³ Στην Αγγλία π.χ. το θέμα *ένδυμα* διδασκόταν στο Πανεπιστήμιο του Λονδίνου, σε μεταπτυχιακό επίπεδο μάλιστα, ήδη από το 1964, βλ. BYRDE 1974.

⁴⁴ ΒΡΕΛΛΗ-ΖΑΧΟΥ 1985, 19.

⁴⁵ Από τη βοηθό –τότε– Κ. Μπάδα-Τσομώκου, και την επιστημονική συνεργάτιδα –τότε– Μ. Βρέλλη-Ζάχου.

⁴⁶ Από την αναπληρώτρια καθηγήτρια, σήμερα, κ. Κ. Μπάδα-Τσομώκου.

⁴⁷ Τα θέματα (β) και (γ) από την υπογράφουσα το παρόν κείμενο, σήμερα, επίκουρο καθηγήτρια (τότε) Μ. Βρέλλη-Ζάχου.

⁴⁸ Τα τρία αντικείμενα διδάχτηκαν από τη Μ. Βρέλλη-Ζάχου.

⁴⁹ Τα τρία αντικείμενα διδάχτηκαν από τη Μ. Βρέλλη-Ζάχου.

θημερινή ζωή και την τέχνη) και (γ) Η ιστορική διαδρομή της ελληνικής ενδυμασίας. *Μορφολογία και κοινωνική λειτουργία*, ενώ στο πλαίσιο όλων των παραπάνω μαθημάτων προσφέρθηκαν ως φροντιστηριακά μαθήματα και άλλα συναφή αντικείμενα, όπως π.χ. τα θέματα: *Μορφολογικοί αντικατοπτρισμοί της δυτικοευρωπαϊκής αμφίεσης στις ελληνικές παραδοσιακές φορεσιές, Σταθμοί στην έρευνα της ελληνικής φορεσιάς, Ζητήματα ενδυματολογικής Λαογραφίας*, κ.ά.⁵⁰.

Συγχρόνως, στη διάρκεια των τριών τελευταίων δεκαετιών συνεχίζεται σταθερά η επισήμανση της κοινωνικής σημασίας των ενδυμάτων στο πλαίσιο της διδασκαλίας των προπτυχιακών μαθημάτων με τους θεματικούς τίτλους: *Η υλική ζωή στην παραδοσιακή κοινωνία, Μορφές της υλικής ζωής στην ελληνική παραδοσιακή κοινωνία και Υλική ζωή και κουλτούρα στην παραδοσιακή κοινωνία*⁵¹.

Επίσης, από το έτος 2005 και μέχρι σήμερα, διδάσκονται τα θέματα *Το ένδυμα και ο άνθρωπος και Η μελέτη του ενδύματος*⁵², στο πλαίσιο λειτουργίας του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Νεότερη και Σύγχρονη Ελληνική Κοινωνία: Ιστορία, Λαϊκός Πολιτισμός» του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

III. ΟΙ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΜΕ ΕΝΔΥΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Η ανταπόκριση των φοιτητών και φοιτητριών προχωρημένων ετών και εξαμήνων, από όλα τα Τμήματα της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων (καθώς και του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης και του Τμήματος Νηπιαγωγών ως τις αρχές της δεκαετίας του 2000), υπήρξε όλα τα χρόνια θετική (όπως φαίνεται και στους πίνακες δηλώσεων των μαθημάτων και στις πρόσφατες αξιολογήσεις των μαθημάτων). Υπήρξε ακόμη και ιδιαίτερα δημιουργική, με την εκπόνηση πολυάριθμων γραπτών εργασιών (χειρόγραφων και, τα τελευταία χρόνια, ηλεκτρονικά δακτυλογραφημένων με πρωτότυπα ενδυματολογικά θέματα), οι οποίες εμπλούτισαν το Λαογραφικό Αρχείο του Π.Ι.

Μου δόθηκε η ευκαιρία αρκετές φορές να κάνω λόγο για το ενδυματολογικό υλικό του Λ.Α.Π.Ι. και να το αξιοποιήσω σε εργασίες μου. Κατ' αρχάς, επιμελήθηκα και παρουσίασα 170 ανέκδοτες φοιτητικές συλλογές/εργασίες της περιόδου 1964-1992⁵³, προκειμένου να γνωστοποιήσω στους μελετητές

⁵⁰ Διδάσκουσα: Μ. Βρέλλη-Ζάχου.

⁵¹ Διδάσκουσα: Κ. Μπάδα-Γσομάκου.

⁵² Διδάσκουσα: Μ. Βρέλλη-Ζάχου.

⁵³ ΒΡΕΛΛΗ-ΖΑΧΟΥ 1994α.

του ενδύματος το υλικό του Λ.Α.Π.Ι., αλλά και να δείξω ότι η προτροπή του καθηγητή Μερακλή να καλλιεργηθεί με επιστημονική μέθοδο η Ενδυματολογία στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων είχε ήδη σοβαρή ανταπόκριση.

Σε επόμενο δημοσίευσμά μου –που αφορούσε τις κερκυραϊκές χωρικές ενδυμασίες⁵⁴– χρησιμοποίησα αποκλειστικά υλικό από το Λ.Α.Π.Ι., για να δείξω την ουσιαστική βοήθεια που παρέχουν στην έρευνα οι εργασίες των μαθητών μας: δηλαδή, πώς οι μικρές κερκυραϊκές μονογραφίες, θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως βάση σε νέες εκτενέστερες μονογραφίες, να αποτελέσουν ακόμη τη βάση για τη σύνθεση ενός ενδυματολογικού χάρτη του νησιού και, επίσης, να γίνουν αφορμή για μια συγκριτική λαογραφική-ενδυματολογική μελέτη, που πολλά θα είχε να αποκαλύψει κυρίως για την υπέρβαση μιας αυστηρής ενδυματολογικής ομοιομορφίας στην τοπική κοινωνία.

Σε ένα ακόμη δημοσίευσμά μου⁵⁵, γνωστοποίησα τη συγκομιδή της περιόδου 1992-2001, που πολλαπλασίασε τις πρωτότυπες ενδυματολογικές μαρτυρίες, και, λίγο αργότερα, σε ημερίδα στη μνήμη του Δ.Σ. Λουκάτου (2005), έκανα εκτενή αναφορά και στο ενδυματολογικό υλικό που προσκόμισαν οι φοιτητές του κατά την περίοδο της θητείας του στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων⁵⁶.

Έναν χρόνο μετά (2006), στο συνέδριο προς τιμήν της Πόπης Ζώρα (†2007), η αναφορά μου στη διδασκαλία της λαϊκής τέχνης στο Π.Ι. συμπεριέλαβε και μια εκτενή αναφορά στη συνεχιζόμενη έρευνα του ενδύματος⁵⁷.

Τέλος, το 2012, είχα την ευκαιρία σε συνέδριο στην Κοζάνη να μιλήσω για τις παραδοσιακές φορεσιές της περιοχής (όχι ιδιαίτερα γνωστής στην ενδυματολογική βιβλιογραφία), αξιοποιώντας το υλικό του Λ.Α.Π.Ι. και διασταυρώνοντάς το μάλιστα και με το ανέκδοτο επίσης ενδυματολογικό υλικό του Λαογραφικού Αρχείου της Φιλοσοφικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών⁵⁸.

Η φετινή συμπλήρωση των 50 χρόνων λειτουργίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων από την ίδρυσή του το 1964 υπήρξε η αφορμή να αποφασίσω τη συγκέντρωση και την παρουσίαση όλων εντέλει των ενδυματολογικών εργασιών του Λ.Α.Π.Ι. (402 εργασίες), με απώτερο σκοπό να γίνει ευρύτερα γνωστή η συγκομιδή που οφείλουμε στην προσφορά των φοιτητών μας, και να αποτελέσει περαιτέρω για τους ενδιαφερόμενους λαογράφους και άλλους μελετητές της ένδυσης ένα χρήσιμο υλικό έρευνας και γνώσης.

Η προοπτική της εκπόνησης των ενδυματολογικών εργασιών καλύπτει:

⁵⁴ ΒΡΕΛΛΗ-ΖΑΧΟΥ 1998.

⁵⁵ ΒΡΕΛΛΗ-ΖΑΧΟΥ 2002.

⁵⁶ ΒΡΕΛΛΗ-ΖΑΧΟΥ 2005.

⁵⁷ ΒΡΕΛΛΗ-ΖΑΧΟΥ 2014α. Εξάλλου τη συγκομιδή της περιόδου 2006-2010 εμπιστεύτηκα στη μεταπτυχιακή φοιτήτρια Μαρία Β. Μπάρκα, η οποία και την παρουσίασε το 2011 σε συνάντηση εργασίας μεταπτυχιακών φοιτητών του Πανεπιστημίου Αθηνών. Βλ. ΜΠΑΡΚΑ 2012.

⁵⁸ ΒΡΕΛΛΗ-ΖΑΧΟΥ 2014β.

(α) Τη συλλογή κάθε είδους μαρτυριών και άλλου υλικού για τις παραδοσιακές τοπικές ενδυμασίες, ιδιαίτερα παραμελημένων από την ενδυματολογική έρευνα περιοχών. Επιδιώχθηκε η διερεύνησή τους στις ποικίλες μορφές και λειτουργίες τους (καθημερινή, γιορτινή, γαμήλια, πένθιμη), με την κατά το δυνατόν ακριβή ένταξή τους στον ιστορικό χώρο και χρόνο καθώς και το οικονομικό-κοινωνικό πλαίσιο κάθε κοινότητας.

(β) Την άμεση επαφή των φοιτητών με τον λαϊκό πολιτισμό, την ευαισθητοποίησή τους και τη συνειδητοποίηση της αναγκαιότητας της καταγραφής του παραδοσιακού ενδυματολογικού υλικού στις ύστατες στιγμές της ύπαρξής του.

(γ) Την άσκησή τους στην επιτόπια έρευνα με την επιλογή και την προσέγγιση αξιόπιστων ηλικιωμένων πληροφορητών και τη χρήση ειδικά συνταγμένου ερωτηματολογίου για τη συλλογή των μαρτυριών.

(δ) Την προσπάθεια να διακριθούν και να επισημανθούν τα στάδια της υποχώρησης του παραδοσιακού λαϊκού πολιτισμού μπροστά στα μεταπολεμικά οικονομικά, κοινωνικά και αισθητικά δεδομένα. Όσον αφορά το ένδυμα, εννοούμε τους σταδιακούς μετασχηματισμούς του και, τέλος, την εγκατάλειψη των τοπικών ενδυματολογικών τρόπων και την αποδοχή της δυτικοευρωπαϊκής μόδας.

(ε) Τη μελέτη και άλλων ενδυματολογικών ζητημάτων και φαινομένων των σύγχρονων αστικών κοινωνιών, που, μολονότι δείχνουν να ξεφεύγουν από τη λαογραφική έρευνα –στα στενά της όρια–, εντάσσονται ωστόσο στην ευρύτερη ανθρωπολογική θεώρηση του ενδύματος, έτσι όπως και διεθνώς αντιμετωπίζεται τις τελευταίες δεκαετίες⁵⁹. Πρόκειται εδώ για θέματα, που ως σήμερα ελάχιστα (ή σχεδόν καθόλου) έχουν απασχολήσει την ελληνική δημοσιευμένη βιβλιογραφία. Εντούτοις άσκησαν γοητεία και είλκυσαν το ενδιαφέρον της ερευνητικής διάθεσης των φοιτητών.

1. Η θεματογραφία των εργασιών

Γενικά, τα θέματα που επεξεργάστηκαν οι φοιτητές επελέγησαν από τους ίδιους, ύστερα από συζητήσεις και προβληματισμούς, που αφορούσαν πρώτιστα τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντά τους αλλά και τις δυνατότητες που είχαν για

⁵⁹ Βλ. π.χ. το διάγραμμα των ζητούμενων της ενδυματολογικής έρευνας, όπως αυτό παρουσιάζεται συνοδευμένο με πλουσιότατη βιβλιογραφία ήδη στα τέλη της δεκαετίας του 1970, από τον Kesler (KESLER 1979). Βλ. ακόμη τα πλούσια σε θέματα περιεχόμενα των περιοδικών *Dress* (ΗΠΑ) και *Costume* (Αγγλία), και, επίσης, στο Λ.Α.Π.Ι., τη σχετική εργασία της φοιτήτριας Αικ. Μήτσιου (Ιστ-Αρχ), *Η θεματογραφία του περιοδικού Costume*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1993-94, χειμερινό εξάμηνο, τ. 28, Α-Ω, σ. 169-277, όπου και κατηγοριοποίηση των θεμάτων σύμφωνα με το περιεχόμενο των δημοσιεύσεων.

έρευνα. Οι φοιτητές π.χ. που προέρχονταν από αστικά κέντρα σπάνια επέλεξαν να πραγματευτούν θέματα για τις ενδυμασίες αγροτικών περιοχών, ή άλλοι, που είχαν αναλάβει γραπτές εργασίες και σε άλλα μαθήματά τους, έδειξαν να προτιμούν τη βιβλιογραφική έρευνα παρά την επιτόπια, που απαιτεί διάθεση περισσότερου χρόνου, και συχνά και σεβαστών οικονομικών επιβαρύνσεων (π.χ. για τις μαγνητοφωνήσεις, βιντεοσκοπήσεις, φωτογραφίες υλικού κλπ.).

Παραθέτω εδώ τις ποικίλες όψεις της ένδυσης που εξετάζονται στις εργασίες των προπτυχιακών φοιτητών/συλλογών των 50 χρόνων του Π.Ι., όπως ταξινομήθηκαν σε θεματικές κατηγορίες και παρουσιάζονται στην παρούσα έκδοση:

A. Παραδοσιακές τοπικές ενδυμασίες

Στην ομάδα αυτή –που αριθμεί και τις περισσότερες προς το παρόν εργασίες– εξετάζονται άγνωστες, στην πλειονότητά τους, στην ενδυματολογική έρευνα στεριανές και νησιωτικές κοινότητες (που αποτελούν και τους τόπους καταγωγής –ή και μόνιμης συχνά διαμονής– των φοιτητών). Οι τοπικές ενδυμασίες περιγράφονται συνήθως ως σύνολα, ενώ έχουμε και ορισμένες συλλογές με μαρτυρίες που αφορούν επιμέρους τμήματα μιας φορεσιάς και άλλα ενδυματολογικά είδη, και ακόμη εργασίες που κατέγραψαν μαρτυρίες που αφορούν την επεξεργασία πρώτων υλών, διαδικασίες της βαφικής τέχνης καθώς και την υφαντική τέχνη με παραδοσιακούς τρόπους.

Το υλικό που οι φοιτητές προσκόμισαν με τις εργασίες τους συγκεντρώθηκε πάνω στην αρχή και την επισήμανση ότι, καθώς τα παραδοσιακά ενδυματολογικά σύνολα δεν παρέμειναν στατικά στο πέρασμα του χρόνου, αλλά, αντίθετα, υπέστησαν μετασχηματισμούς και αλλαγές (με πλαίσιο τα διαφορετικά, κατά περιόδους, ιστορικά δεδομένα, τη συγκρότηση της κοινωνίας, τις εκάστοτε αισθητικές αντιλήψεις κλπ.), σε μια λαογραφική/ενδυματολογική μελέτη θα πρέπει αυστηρά να δίνεται η σωστή ένταξη της ενδυμασίας στον τόπο και τον χρόνο, η σύνδεσή της με την κοινωνική ηλικία, το κοινωνικό στρώμα και την κοινωνική κατάσταση κατά την οποία φορέθηκε, και, βέβαια, οι συνθήκες κατασκευής μιας ενδυμασίας (προμήθεια υλικών, επεξεργασία τους κλπ.) είτε σε οικιακό είτε σε εργαστηριακό περιβάλλον.

Παρατηρείται, πάντως, ότι η συγκομιδή εργασιών με θέμα τις τοπικές φορεσιές κατά την τελευταία δεκαπενταετία έδωσε έναν μάλλον μικρό αριθμό σε σχέση με το παρελθόν. Αυτό βέβαια εξηγείται από το γεγονός ότι οι πληροφοροφωρητές/τριες, που φόρεσαν (ή είδαν άλλους να φορούν) τις τοπικές φορεσιές τους, ή έστω έχουν στην κατοχή τους ενδυματολογικό υλικό, έχουν πλέον φύγει από τη ζωή, ενώ οι μνήμες όσων υπερηλίκων βρίσκονται ακόμη εν ζωή έχουν εξασθενήσει.

Το πρόβλημα αυτό έχει επισημανθεί από παλιά⁶⁰. Και δείχνει ότι σύντομα η γνώση των ενδυμασιών του παρελθόντος θα πραγματοποιείται –κατ’ ανάγκη– με μεθοδολογίες της αρχαιολογικής επιστήμης παρά με τη λαογραφική επιτόπια έρευνα⁶¹.

Στην παρούσα έκδοση, το υλικό ταξινομήθηκε κατά γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας και νομούς, κάτι που αναδεικνύει και τη γεωγραφική προέλευση των φοιτητών μας στο Π.Ι.

Β. Το αστικό ένδυμα

Στην κατηγορία αυτήν εντάσσονται εργασίες με γενικότερο λαογραφικό-ανθρωπολογικό-πολιτισμικό ενδιαφέρον, με θέματα σχετικά «νέα» στις ελληνικές ενδυματολογικές συνήθειες. Αυτά τα θέματα ολοένα και περισσότερο απασχολούν την ερευνητική διάθεση των φοιτητών μας, με προσφιλέστερο όλων την εξέταση της γαμήλιας ενδυμασίας των γυναικών στις ιδιαίτερες πατρίδες τους, προπολεμικά και μεταπολεμικά, μέχρι τις μέρες μας, με σκοπό να παρατηρηθεί η στροφή (και τα κοινωνικά κ.ά. συμφραζόμενά της) από τις παραδοσιακές τοπικές ενδυμασίες στα ευρωπαϊκής προέλευσης νυφικά φορέματα, που όμως και αυτά, στην εποχή μας, έχουν πλέον λάβει τον χαρακτήρα του «παραδοσιακού». Το υλικό προέρχεται από πόλεις και χωριά από όλο σχεδόν τον ελλαδικό χώρο.

Επίσης, μέσα από αφηγήσεις ηλικιωμένων γυναικών, οι φοιτητές παρακολούθησαν την ενδυματολογική τους συμπεριφορά στην πορεία της ζωής τους γενικότερα, κυρίως όταν αυτή επηρεάστηκε από αλλαγές, μετοικήσεις και νέους, αστικούς τρόπους. Πιστεύω ότι όταν το υλικό με αυτό το θέμα πολλαπλασιαστεί, θα βοηθήσει όχι μόνο στην εξέταση των συνθηκών και των λόγων εγκατάλειψης των παλαιότερων τρόπων ένδυσης, αλλά συνάμα και στην επισήμανση των διαφορετικών ταχυτήτων στις αλλαγές, στην αποδοχή των αστικών τρόπων κατά περίπτωση και κατά τόπους.

Στην ίδια κατηγορία εντάσσονται οι εργασίες που με προσοχή κατέγραψαν το επάγγελμα των ραπτών στα μεταπολεμικά Γιάννινα και μέχρι τις μέρες μας, με επιτόπια έρευνα στα ραφτάδικα της πόλης, προσκομίζοντας μαζί με τις γραπτές μαρτυρίες και πλούσιο φωτογραφικό υλικό (για να τονίσω τον διασσωστικό χαρακτήρα των εργασιών αυτών, επισημαίνω ότι ήδη πολλά εργαστήρια έχουν κλείσει), όπως και οι εργασίες στις οποίες με επιτόπια έρευνα καταγράφηκαν μαρτυρίες και παρατηρήσεις για τη λειτουργία και την παραγωγή σύγχρονων εργαστηρίων αργυροχοΐας στην ίδια πόλη, όπου η «παρά-

⁶⁰ Για σχετικές παρατηρήσεις βλ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ 1978, 5.

⁶¹ Πρβλ. ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ 1994.

δοση» του λαμπρού παρελθόντος της ασημουργίας αποτελεί μέχρι και σήμερα αφετηρία για «μοντέρνες» αργυρές κατασκευές.

Μια ευχάριστη έκπληξη αποτέλεσε η εργασία που ανέπτυξε τον προβληματισμό για τα πρότυπα της γυναικείας ένδυσης που ενθαρρύνει ο περιοδικός τύπος (μελετήθηκε η χρονιά 1998-1999) σε σχέση με την ενδυματολογική πραγματικότητα και τις «αλήθειες» της καθημερινής ζωής (η φοιτήτρια μάλιστα που ασχολήθηκε με το θέμα αυτό έγινε δεκτή και συνέχισε επιτυχείς ενδυματολογικές μεταπτυχιακές σπουδές στο αντικείμενο *History of Dress* στο Courtauld Institute of Art στο Λονδίνο).

Σύγχρονα επίσης θέματα πραγματεύτηκε η εργασία που κατέγραψε τις βιτρίνες των καταστημάτων με είδη ένδυσης στα Ιωάννινα (προσκομίζοντας υλικό χρήσιμο για μελλοντικές αναφορές στα ενδυματολογικά των Ιωαννίνων και στον εμπορικό κόσμο τους, ή η εργασία που πραγματεύτηκε την ενδυματολογική συμπεριφορά των νέων σε σχέση με τα μουσικά τους ακούσματα, ή η εργασία που εξέτασε τη δερματοστιξία και τις λοιπές επεμβάσεις στο δέρμα, ακόμη η εργασία που ασχολήθηκε με το θέμα της μεταμφίεσης (με παράδειγμα το πατρινό καρναβάλι) κ.ά.

Γ. Στολές

Αλλά και γενικά οι στολές, που τροποποιούν τη συνηθισμένη, καθημερινή εικόνα των ανθρώπων αποτελούν θέματα έρευνας, όπως για παράδειγμα οι σχολικές φορεσιές (προπολεμικά, μεταπολεμικά και μεταπολιτευτικά και σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης), οι στολές του ελληνικού πολεμικού ναυτικού, κι ακόμη τα εκκλησιαστικά ενδύματα και η τέχνη της κατασκευής τους, ενώ το θεατρικό κοστούμι προκαλεί σταθερά το μελετητικό ενδιαφέρον των φοιτητών κυρίως με αναδίφηση ξενόγλωσσης βιβλιογραφίας.

Δ. Το ένδυμα στον γραπτό λόγο

Και σε άλλες εργασίες μου είχα την ευκαιρία να υπενθυμίσω την επισήμανση του Δασκάλου μας Μ.Γ. Μερακλή για τη σχέση της Λαογραφίας με τη Λογοτεχνία και το ενδιαφέρον της πρώτης (που ποικίλλει ανάλογα με τις εποχές) ιδιαίτερα για τις αναφορές των λογοτεχνών σε φαινόμενα και όψεις της καθημερινής ζωής⁶². Η Λαογραφία συχνά χρησιμοποιεί τις αναφορές αυτές ως

⁶² Βλ. ΒΡΕΛΛΗ-ΖΑΧΟΥ 1994β, όπου αναφορά στον ΜΕΡΑΚΛΗ 1980, 5, όπου: «Η λαογραφία, κατά κάποιον τρόπο, φωτογραφίζει απόψεις ζωής και η λογοτεχνία φιλοτεχνεί τις λήψεις αυτές σε ζωγραφικούς πίνακες. Κι αν λάβουμε υπόψη ότι η φωτογραφία λογαριάζεται πια,

«πηγές πληροφόρησης για την αναστήλωση, αναπαράσταση και ερμηνεία πράξεων και ενεργειών του παρελθόντος, ιδιαίτερα όταν υπάρχουν χάσματα και γενικά έλλειψη άλλων πρωτογενών πηγών»⁶³. Είχα προσπαθήσει στην εργασία μου εκείνη να δείξω τη χρησιμότητα των λογοτεχνικών αναφορών σχολιάζοντας τις ενδυματολογικές ειδήσεις που είχα αποθησαυρίσει στο έργο του Κώστα Κρυστάλλη⁶⁴. Είχε ωστόσο ήδη προηγηθεί η ενασχόλησή μου με το έργο του Γρηγόριου Ξενόπουλου, που είχε δώσει σπουδαίους καρπούς για την αναστήλωση της ζακυνθινής ενδυμασίας⁶⁵. Ένα κοίταγμα εξάλλου και στην ξένη βιβλιογραφία μάς δείχνει ότι η αποθησαύριση και ο σχολιασμός ενδυματολογικών ειδήσεων σε έργα της λογοτεχνίας –και της λαϊκής λογοτεχνίας– έχει απασχολήσει επίσης τους ξένους μελετητές⁶⁶.

Στα μαθήματά μου στο Π.Ι. σταθερά πρότεινα –και εξακολουθώ να προτείνω– το θέμα αυτό στους φοιτητές μου με γόνιμη ανταπόκριση, όπως θα φανεί στη συνέχεια. Θα έλεγα μάλιστα ότι αποτέλεσε μέχρι σήμερα ένα από τα προσφιλέστερα θέματα φροντιστηριακών εργασιών. Οι αναζητήσεις αφορούν γενικά την όλη παραγωγή του ελληνικού γραπτού λόγου από την αρχαιότητα ως τις ημέρες μας. Έτσι έχουν αποθησαυριστεί και σχολιαστεί ενδυματολογικές αναφορές στα ομηρικά έπη, στον Ηρόδοτο, στους αρχαίους τραγικούς και κωμικούς ποιητές, αλλά και στους Βυζαντινούς συγγραφείς, κι ακόμη στα δημοτικά μας τραγούδια, στα λαϊκά παραμύθια, στους Νεοέλληνες βέβαιοι συγγραφείς μας, και, τέλος, σε έργα επίσης της ξένης, παγκόσμιας και ευρωπαϊκής λογοτεχνίας.

Τα σχόλια που συνοδεύουν το αποδελτιωμένο υλικό (στις εργασίες παρατίθεται αριθμημένο με προσοχή για ευχερέστερη χρήση του περαιτέρω), αφορούν τη διερεύνηση του πραγματικού –ή όχι– ενδιαφέροντος του κάθε συγγραφέα για το ένδυμα, αν τον απασχολεί η παρουσίαση της όψης των ηρώων του ή αν την προσπερνά, αλλά και αν γνωρίζει τα ενδύματα με τα οποία «ντύνει» τους ήρωές του, αν δίνει αξιόπιστες περιγραφές ή αν οι περιγραφές του είναι προϊόντα της φαντασίας του, αν χρησιμοποιεί τα ενδύματα ως «σημεία» της κοινωνικής θέσης και ηλικίας των ηρώων του, αν επιμένει στην

καθεαυτήν, ως ένα από τα καλλιτεχνικά εκφραστικά μέσα επίσης, δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου η στενή συγγένεια λαογραφίας και λογοτεχνίας γίνεται ταύτιση! Έτσι εξηγείται γιατί οι λαογράφοι ενδιαφέρονται πάρα πολύ για την αποδελτίωση υλικού αποθησαυρισμένου στα έργα των λογοτεχνών, και όχι μόνο των παλαιών ηθογράφων». Για τη σχέση της λαογραφίας με τη λογοτεχνία βλ. επίσης από την πρόσφατη ελληνική βιβλιογραφία: ΘΑΝΟΠΟΥΛΟΣ 2012· ΒΟΖΙΚΑΣ 2013· ΔΟΥΛΑΒΕΡΑΣ 2013, όπου και πλούσια αναφορά όλων των δημοσιευμάτων (263) που συνδέονται με το θέμα.

⁶³ ΒΡΕΛΛΗ-ΖΑΧΟΥ 1994β, 23.

⁶⁴ Για την αποδελτίωση των ειδήσεων έκρινα σκόπιμο να χρησιμοποιήσω το έργο του Μ. Περάνθη, ΠΕΡΑΝΘΗΣ 1959.

⁶⁵ ΒΡΕΛΛΗ-ΖΑΧΟΥ 2003.

⁶⁶ Βλ. π.χ. BUCK 1983· WOOD 1990.

προβολή της ταυτότητας συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων περιγράφοντας τα ενδύματά τους, αν τον απασχολούν περισσότερο τα ενδύματα των γυναικών και με ποια αφορμή τα προβάλλει. Δίνω και εδώ ως παράδειγμα ορισμένες από τις παρατηρήσεις της φοιτήτριας που μελέτησε το ένδυμα στο έργο του Τάσου Αθανασιάδη:

Σκοπός βέβαια του Αθανασιάδη είναι να γράψει ένα μυθιστόρημα και όχι μια ενδυματολογική μελέτη. Το ένδυμα τον απασχολεί στο πλαίσιο της περιγραφής των συνθηκών κάτω από τις οποίες διαδραματίζονται οι υποθέσεις των έργων του και στο βαθμό που μπορεί να μετατραπεί σε μέσο χρονικού προσδιορισμού και παράγοντα κοινωνικής κριτικής. Καθώς μάλιστα στα περισσότερα έργα υπάρχει διαδοχή γενεών, μας βοηθά, με έμμεσες συγκρίσεις στην ενδυμασία ανάμεσα σε διαφορετικές εποχές, να κατανοήσουμε καλύτερα τις αλλαγές στην κοινωνία και τους ανθρώπους, π.χ., «Πού είσαι, Αθήνα του Δώδεκα, να δεις γυναικεία μπουτία εκτεθειμένα στον ήλιο, όταν στα χρόνια σου οι καμπίνες των δύο φύλων χωρίζονταν με μεγάλα παραβάν και τις φύλαγαν χωροφύλακες» (Τα παιδιά της Νιόβης), «... εξακολουθούσε να τα ψέλνει στις νέες πως με τα παντελόνια τους στερούσαν τα αντρικά μάτια απ' το ελκυστικότερο μέρος του κορμιού τους. Ο δικός της άντρας ... προτίμησε τελικά εκείνη, γιατί είχε καταφέρει να δει τα καλοφτιαγμένα πόδια της ... – Μα πώς είχε καταφέρει να τα δει, γιαγιά, φώναζε ξαφνικά η Μελιώ κρυμμένη πίσω της. Η μόδα τότε δεν άφηνε να φαίνεται ούτε ο ποδαστράγαλός της ...» (Οι φρουροί της Αχαΐας) [...]. Ο συγγραφέας αποφεύγει τις αναλύσεις και παραβλέπει τις λεπτομέρειες, αν δεν υπάρχουν οι κατάλληλες προϋποθέσεις να επιμείνει σε μια σαφέστερη περιγραφή [...]. Ακόμη όμως και στις σύντομες και λιτές περιγραφές φαίνεται ότι τα στοιχεία επιλέχτηκαν με προσοχή και ευαισθησία από άνθρωπο που έχει βασικές ή και ειδικές ίσως γνώσεις στην ενδυματολογία. Αυτό το πιστοποιεί το γεγονός ότι αρέσκειται να δίνει πολλές εκδοχές και διαφορετικούς όρους, που σχετίζονται με τα είδη υφασμάτων, ενδυμάτων, συνοδευτικών εξαρτημάτων, κομμώσεων κλπ. [...]. Ένα θέμα που φαίνεται να έχει ιδιαίτερη σημασία και βαρύτητα στα έργα του είναι η συνήθεια των ανδρών και γυναικών να καλλωπίζονται και να στολίζονται για να παραστούν στις διάφορες κοσμικές εκδηλώσεις [...]. Για τις γυναίκες οι αναφορές είναι σαφώς περισσότερες, με αποτέλεσμα να γνωρίζουμε περισσότερα για τις συνήθειές τους και τα μυστικά του καλλωπισμού τους [...]. Μια τελευταία διαπίστωση είναι πως ο Αθανασιάδης φαίνεται να έχει αναπτυγμένη αισθητική. Σχεδόν όλες οι αναφορές του συνοδεύονται από σχόλια για το ωραίο, το κομψό, το αξιοπρόσεχτο ή τα αντίθετά τους [...] συνήθως οι παρατηρήσεις αυτές γίνονται με έμμεσο τρόπο [...]. Συμπερασματικά θα

*μπορούσαμε να πούμε ότι το έργο του Αθανασιάδη μας βοηθά να ανα-
 παραστήσουμε ενδυματολογικώς τις περιόδους στις οποίες αναφέρεται
 [...]. Καθίσταται σαφές ότι ο συγγραφέας γνωρίζει καλά το ένδυμα και
 τη λειτουργία του, και το χρησιμοποιεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να προ-
 βάλλεται ο χαρακτήρας και ο ρόλος των προσώπων που πρωταγωνι-
 στούν στα μυθιστορήματα [...]*⁶⁷.

Τέλος, κάνω ιδιαίτερη αναφορά και στις εργασίες που αποθησαύρισαν αλλά και σχολίασαν τις ενδυματολογικές αναφορές στην Παλαιά και την Καινή Διαθήκη, επιμένοντας μάλιστα στην αποκωδικοποίηση των συμβολισμών και των μηνυμάτων που εμπεριέχονται σε αυτές.

Ε. Ενδυματολογικές συλλογές

Στην κατηγορία αυτήν εντάχθηκαν εργασίες που το θέμα τους έδωσε την ευκαιρία στους φοιτητές μας να μελετήσουν και να παρουσιάσουν το ενδυματολογικό υλικό σε μουσεία της χώρας μας (με επιτόπια δική τους έρευνα και μελέτη) αλλά και του εξωτερικού (με βάση τη διαθέσιμη βιβλιογραφία).

Προσθέτω εδώ ότι το σύνολο των φοιτητικών εργασιών που κατατέθηκαν στα μαθήματα υπήρξε αριθμητικά πολύ μεγαλύτερο από αυτό που κατατέθηκε στο Λ.Α.Π.Ι., καθώς συντάχθηκαν πολλές ακόμη εργασίες είτε με απλό αποδελτιωτικό χαρακτήρα είτε ως βιβλιοπαρουσιάσεις και μεταφράσεις/παρουσιάσεις του περιεχομένου της ξενόγλωσσης ενδυματολογικής βιβλιογραφίας που προσφέρει προς μελέτη η Κεντρική Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, με θετικό αποτέλεσμα την ενημέρωση για τις ενδυματολογικές αναζητήσεις διεθνώς.

2. Τα χαρακτηριστικά των εργασιών

Οι εργασίες των ετών 1964-1974 αποτελούν απλές συλλογές ενδυματολογικών πληροφοριών.

Από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 και μέχρι σήμερα, οι φοιτητές ασκούνται πλέον και στην επεξεργασία και σύνθεση του ενδυματολογικού υλικού που συλλέγουν, καλλιεργώντας, στο μέτρο του δυνατού, μια ακόμη διάσταση της επιστημονικής τους μαθητείας. Έτσι οι εργασίες τους, συνήθως πολυσέ-

⁶⁷ Βλ. Κατάλογο εργασιών αρ. 376, Ιωάννα Κατσκογιάννη, (Ιστ-Αρχ), *Το ένδυμα στον γραπτό λόγο με τα μάτια του Τάσου Αθανασιάδη*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1998-99, εαρινό εξάμηνο, τ. 40, Κατ-Ξ, σ. 1-341.

λιδες, έχουν αλλάξει «πρόσωπο». Αποτελούν, στο μέτρο των δυνατοτήτων των πιθανώς εκκολλαπτόμενων λαογράφων, συγκροτημένα κείμενα που ξεπερνούν τον χαρακτήρα της απλής συλλογής, διαρθρώνονται σε κεφάλαια και επιμέρους ενότητες, και συνιστούν μικρές ενδυματολογικές «μονογραφίες».

Οι φοιτητές σε προλογικά και εισαγωγικά σημειώματα αναφέρουν τους λόγους επιλογής του θέματός τους, σχολιάζουν τις συνθήκες συγκέντρωσης του υλικού τους, και, όταν πρόκειται για εργασίες με επιτόπια έρευνα, συστήνουν τους πληροφορητές/τριές τους, δίνοντας επιπλέον στοιχεία της προσωπικότητάς τους (τόπο γέννησης και διαμονής, ηλικία, μορφωτικό επίπεδο και επαγγελματική απασχόληση). Όσον αφορά ειδικά τις εργασίες που προσκομίζουν μαρτυρίες για τις τοπικές φορεσιές, οι πληροφορητές είναι κατά κανόνα υπερήλικες και με στοιχειώδη μόρφωση. Οι μαρτυρίες τους, όταν κρίνεται απαραίτητο προς τεκμηρίωση παρατίθενται καταγραμμένες και στο τοπικό γλωσσικό ιδίωμα, σε υποσημειώσεις ή σε παραρτήματα. Αυτό κρίνεται αξιόλογο και από την άποψη του γλωσσικού του ενδιαφέροντος και από την άποψη της περισσότερο εξασφαλισμένης γνησιότητας. Ορισμένες φορές έχουμε και φωτογραφίες των πληροφορητών.

Επίσης, κατά κανόνα, η ανάπτυξη των θεμάτων πλαισιώνεται με γενικά τοπικά, ιστορικά, οικονομικά κ.ά. στοιχεία (κάτι γενικότερα χρήσιμο, αφού, σε τελευταία ανάλυση τέτοιοι παράγοντες επηρεάζουν και τη διαμόρφωση και την εξέλιξη κλπ. των ίδιων των ενδυμασιών).

Οι εργασίες στην πλειονότητά τους συνοδεύονται από επεξηγηματικά γλωσσάρια και ευρετήρια ιδιωματικών λέξεων, τεκμηριωτικό φωτογραφικό υλικό, στο οποίο περιλαμβάνονται και αυθεντικές (ή σε ανατύπωση) παλιές φωτογραφίες⁶⁸, με τις απαραίτητες λεζάντες, σχέδια ενδυμάτων, προικοσύμφωνα (ή αντίγραφα τους) και άλλο έντυπο (κατά κανόνα ανέκδοτο) υλικό, χάρτες, και αναλυτικοί πίνακες των περιεχομένων, για την καλύτερη χρήση κάθε εργασίας από μελλοντικούς ερευνητές.

Παρατηρείται ότι, γενικά, οι συλλογείς δεν διακινδυνεύουν ανάμειξη πληροφοριών από διαφορετικές πηγές ούτε διασταυρώνουν ούτε εξακριβώνουν με άλλους τρόπους τις ενδυματολογικές ειδήσεις που προσκομίζουν ούτε προχωρούν σε ερμηνείες, σχόλια και γενικευμένα συμπεράσματα.

Παρατηρείται ακόμη ότι ο αριθμός των εργασιών που αφορούν ιδιαίτερα τις παραδοσιακές τοπικές ενδυμασίες συρρικνώθηκε με την πάροδο των ετών για διάφορους ενόητους λόγους: δυσεύρετοι υπερήλικες πληροφορητές, δυσεύρετο υλικό, ανεπαρκής χρόνος για έρευνα στα περιορισμένα χρονικά και

⁶⁸ Θεωρώ υποχρέωσή μου να αναφέρω εδώ την επί χρόνια πολύτιμη βοήθεια του φωτογράφου του Πανεπιστημίου μας κ. Γιώργου Χουλιάρα, στον οποίο οφείλεται η ανατύπωση πολυάριθμων παλαιών φωτογραφιών από ιδιωτικές συλλογές, προκειμένου οι συλλογείς να επιστρέψουν τις πρωτότυπες στους κατόχους τους.

πιεσμένα, από υποχρεώσεις και προς άλλα μαθήματα, διδακτικά εξάμηνα, έλλειψη επαρκούς υλικότεχνικού εξοπλισμού, το πολυδάπανο μιας επιτόπιας έρευνας που αποθαρρύνει τη νεανική διάθεση και άλλους⁶⁹.

Το πρωτογενές υλικό των εργασιών αυτών, παρά τις όποιες αναπόφευκτες μεθοδολογικές ατέλειές του και μια κάποτε έκδηλη, στη διατύπωση του λόγου, συναισθηματική φόρτιση και τάση για εξιδανίκευση του λαϊκού πολιτισμού των γενέθλιων τόπων (η οποία δεν αποφεύχθηκε πάντα, παρά τις σχετικές οδηγίες), έχει το πλεονέκτημα να προσφέρει μαρτυρίες, οι οποίες εμπλουτίζουν την ενδυματολογική γνώση για άγνωστές μας εν πολλοίς κοινότητες και, επίσης, χρησιμεύουν για συγκρίσεις, επαληθεύσεις, εξακριβώσεις και συμπληρώσεις στοιχείων, και, βέβαια, για τη σύνταξη ευρύτερων ερμηνευτικών εργασιών.

Η επιφύλαξη που αφορά την αξιοπιστία των εργασιών, λόγω της απειρίας των ασκούμενων νεαρών συλλογών του υλικού, σε συνδυασμό και με ορισμένες πιθανότητες *κλεψιτυπίας*, που δυστυχώς, τα τελευταία χρόνια, διαπιστώνονται και στα ελληνικά πανεπιστήμια, δεν αναιρεί τη σπουδαιότητα του πρωτότυπου υλικού των εργασιών, όχι μόνο για τη γνωστοποίησή του αλλά και για μια περαιτέρω ποιοτική ερμηνεία και χρήση του⁷⁰.

Από το ακαδημαϊκό έτος 1998-1999 και μέχρι σήμερα, οι εργασίες παρουσιάζονται προφορικά με τη χρήση PowerPoint και την προβολή του φωτογραφικού υλικού τους σε slides, σε ανοιχτές ημερίδες που οργανώνονται στο τέλος των εξαμήνων ή στο τέλος της εξεταστικής περιόδου του Σεπτεμβρίου κάθε έτους.

Οι εργασίες, μετά την κατάθεσή τους στο Λ.Α.Π.Ι., για ασφαλέστερη διατήρηση, ταξινομούνται κατά χρονολογική σειρά (κατάθεσης) και κατά αλφαβητική (του επωνύμου των συλλογών) σειρά για ευχερέστερη χρήση.

Οι εργασίες των ετών 1964-2006 είναι βιβλιοδετημένες σε πανόδετους και ορισμένους δερματόδετους τόμους.

Οι εργασίες των ετών 2006 κ.ε., μετά τη χρονολογική και αλφαβητική ταξινόμησή τους, ασφαλίστηκαν σε πανόδετα αρχειακά κυτία με σκληρό μπλε περίβλημα και ασημοτυπία, για τη διασφάλιση της ακεραιότητας του υλικού υποστρώματος, της αρχειακής ομοιομορφίας αλλά και της αυτοτέλειάς τους. Η μορφή και η αρίθμηση των κυτίων παρακολουθεί και συνεχίζει τη σειρά «Φροντιστήριο Μαρίας Βρέλλη-Ζάχου».

Οι εργασίες των ετών 2009-2014 τελούν υπό άμεση αρχειοθέτηση. Επίσης, υπό αρχειοθέτηση τελούν και οι εργασίες των μεταπτυχιακών φοιτητών που αναμένουν την ένταξή τους στο πλαίσιο της ολοκλήρωσης του έργου του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών.

⁶⁹ Για την επιτόπια λαογραφική έρευνα βλ. ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ 1994, όπου και πλούσια βιβλιογραφία.

⁷⁰ Βλ. και ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ 2010, 8-15.

IV. Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΕΚΔΟΣΗ

Οι εργασίες παρουσιάζονται στην παρούσα έκδοση με τη θεματική κατηγοριοποίηση που αναπτύχθηκε παραπάνω και με τα εξής στοιχεία:

(α) *A/A εργασίας*: Κάθε εργασία έλαβε, μετά την ολοκλήρωση της συνολικής αρχειακής καταγραφής της, έναν μονοσήμαντο αύξοντα αριθμό που τη χαρακτηρίζει μοναδικά στην παρούσα έκδοση.

(β) *Ονοματεπώνυμο φοιτητή/φοιτήτριας*, όπως αυτό αναφέρεται στο εξώφυλλο κάθε εργασίας (ή στη σελίδα τίτλου).

(γ) *Τμήμα φοίτησης*: Η αναφορά του συμπληρώνει την πλήρη καταγραφή των στοιχείων του φοιτητή.

(δ) *Τίτλος της εργασίας*: Προσδιορίζει το βασικό θέμα της ερευνητικής εργασίας.

(ε) *Αρχειακή και φυσική περιγραφή*: Σημειώνονται τα στοιχεία ταξινόμησης κάθε τόμου (ή κυτίου) στο σύνολο της συλλογής του Λ.Α.Π.Ι., κατά ακαδημαϊκό έτος και εξάμηνο. Στην περιγραφή κάθε εργασίας δίνονται η σελιδαρίθμηση ή ο αριθμός των σελίδων των αυτοτελών εργασιών ή επισημαίνεται η απουσία σελιδαρίθμησης. Ακόμη αναφέρεται υλικό που πλαισιώνει τις εργασίες τεκμηριωτικά, όπως π.χ. φωτογραφίες κ.ά. Προστίθενται, τέλος, τα ονόματα των εποπτών των εργασιών.

(στ) *Περίληψη/περιεχόμενο*: Παρατίθεται συνοπτικά το περιεχόμενο της εργασίας, κυρίως με λέξεις κλειδιά, και με την ανάδειξη των βασικών σημείων της, σύμφωνα με τη διάρθρωση του κειμένου. Επίσης, επισημαίνονται οι απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις, τα γλωσσάρια και ευρετήρια ιδιωματικών λέξεων και όρων, πίνακες περιεχομένων κ.ά., όταν αυτά συμπληρώνουν μια εργασία.

(ζ) Εξάλλου η αναφορά των ενδυματολογικών εργασιών στον κατάλογο συμπληρώνεται, όπου απαιτείται, και με την καταχώριση συλλογών γενικότερης λαογραφικής ύλης στις οποίες αποθησαυρίστηκε ενδυματολογικό υλικό.

Η έκδοση ολοκληρώνεται με την παράθεση συνοπτικού καταλόγου των εργασιών κατά συλλογέα και με ευρετήρια (α) ονομάτων των συλλογέων και (β) τόπων του ενδυματολογικού υλικού, με επίμετρο, στο οποίο παρατίθεται πλήρης κατάλογος των βιβλιοδετημένων τόμων και πανόδετων κυτίων του Λαογραφικού Αρχείου του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων από το 1964-65 έως το 2013-14, με την παράθεση, επίσης, συνοπτικού καταλόγου των μεταπτυχιακών εργασιών με ενδυματολογικά θέματα (για μια πληρέστερη ενημέρωση των ενδιαφερόμενων μελετητών) και, τέλος, με τη βιβλιογραφία που αφορά την παρούσα εισαγωγή.

V. ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ θερμά τον σεβαστό Δάσκαλό μου κ. Μιχάλη Γ. Μερακλή, Ομότιμο Καθηγητή της Λαογραφίας, γιατί από τα φοιτητικά μου χρόνια με οδήγησε στους ωραίους δρόμους της ελληνικής Λαογραφίας και μου έδωσε την ευκαιρία να ασχοληθώ στις επιστημονικές-λαογραφικές αναζητήσεις μου με θέματα που πραγματικά αγαπούσα και εξακολουθώ να αγαπώ. Τον ευχαριστώ ακόμη που είχε την καλοσύνη, μέσα στις πολλές ενασχολήσεις και υποχρεώσεις του, να μου δώσει τις συμβουλές του για την ολοκλήρωση της παρούσας έκδοσης και να δεχτεί πρόθυμα να την προλογίσει!

Ευχαριστώ, επίσης, με την ίδια συγκίνηση, όλους τους φοιτητές και τις φοιτήτριές μου για τις γόνιμες ώρες της συνεργασίας μας, από το 1982/83, όταν νεαρή τότε επιστημονική συνεργάτιδα ξεκινούσα την εκπαιδευτική σταδιοδρομία μου –σχεδόν, τότε, συνομήλική τους– μέχρι σήμερα, που βλέπω σιγά-σιγά έναν ωραίο κύκλο επιστημονικής ζωής να κλείνει.

Ευχαριστώ, ακόμη, πολύ την αγαπητή μου κ. Μαρία Μπάρκα, αρχειονόμο/βιβλιοθηκονόμο, κάτοχο MSc Λαογραφίας, για τη βοήθειά της στη σύνταξη του καταλόγου και των ευρετηρίων της παρούσας έκδοσης, τον αγαπητό φίλο κ. Michael Stork που την επιμελήθηκε με φροντίδα, καθώς και τον προϊστάμενο του πανεπιστημιακού τυπογραφείου, κ. Κώστα Ευθυμιάδη και τους συνεργάτες του, για την άρτια εκτύπωση του βιβλίου.

Θεωρώ, τέλος, υποχρέωσή μου, να εκφράσω τις ειλικρινείς ευχαριστίες μου προς την Πρυτανεία του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, που ενέταξε την εργασία μου στο εκδοτικό πρόγραμμα του Πανεπιστημίου.

Ευελπιστώ η παρούσα έκδοση να έχει ως συνέχεια την καταλογογράφηση της φοιτητικής συλλογής του Λ.Α.Π.Ι., στο σύνολό της, στην *Ενιαία Ηλεκτρονική Βάση Δεδομένων* της Κεντρικής Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, σύμφωνα με τους διεθνείς κανόνες καταλογογράφησης (*International Standard Book Description, International Standard Archival Description*) –προς το παρόν, ένα μέρος ενδυματολογικών εργασιών έχει ήδη καταλογογραφηθεί–, ώστε στο μέλλον να παρέχεται η δυνατότητα σε κάθε ενδιαφερόμενο μελετητή όχι μόνο να ανακαλέσει ηλεκτρονικά τα πληροφοριακά στοιχεία των συγκεκριμένων εργασιών, από οποιοδήποτε γεωγραφικό σημείο κι αν βρίσκεται, *αλλά και να έχει τη δυνατότητα να κάνει ακόμη και μια σύνθετη βιβλιογραφική αναζήτηση.*

*Μαρίνα Βρέλλη-Ζάχου
Ιωάννινα, Σεπτέμβριος 2014*

Κατάλογος εργασιών

Ευρετήρια

Επίμετρο

Στη σύνταξη του Καταλόγου και των Ευρετηρίων
συνεργάστηκε η κ. Μαρία Β. Μπάρκα,
Αρχειονόμος-Βιβλιοθηκονόμος, MSc Λαογραφίας.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Α/ετής	Πρωτοετής
Αρχ	Τμήμα Αρχαιολογικό
Β/ετής	Δευτεροετής
Ιστ	Τμήμα Ιστορικό
Ιστ-Αρχ	Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας
Κλασ	Τμήμα Κλασσικό
ΜΝΕΣ	Τμήμα Μεσαιωνικών και Νεώτερων Ελληνικών Σπουδών
ΜΝΕΦ	Τμήμα Μεσαιωνικής και Νεώτερης Ελληνικής Φιλολογίας
Νηπ	Τμήμα Νηπιαγωγών
Παιδ	Παιδαγωγικό Τμήμα
ΠΤΔΕ	Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης
Φιλ	Φιλολογικό Τμήμα
Φιλοσ	Φιλοσοφική Σχολή
ΦΠΨ	Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας
σ.	παραπομπή σε συγκεκριμένες σελίδες εντός τόμου
σελ.	συνολικός αριθμός σελίδων εργασίας
[υπό αρχειοθέτηση]	η εργασία τελεί υπό ένταξη στο Λ.Α.Π.Ι.
[χ.α.]	χωρίς αρίθμηση σελίδων

Α. ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΤΟΠΙΚΕΣ ΕΝΔΥΜΑΣΙΕΣ¹

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΡΩΜΥΛΙΑ, ΠΟΝΤΟΣ, ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ, ΙΜΒΡΟΣ

Ανατολική Ρωμυλία

1.

ΖΗΚΟΥΔΗΣ Ιωάννης, *Η γυναικεία ενδυμασία των προσφύγων της Ανατολικής Ρωμυλίας*. Νέα Σερά, 1984, Α-Λα, εαρινό εξάμηνο, σ. 131-197 [εποπτεία: Κ. Μπάδα]

Εισαγωγικά. Πουκάμισο, τσούκνα, ζνάρι, πουδιά. Διακοσμητικά εξαρτήματα και κοσμήματα: σκέπες, φέσι, πάτκα, δέμα, σκου(ου)ρίκια, μπουμπούκι, γκιρντάνι ή γκερντάνι, ασημένιος σταυρός. Κεντίδια στη διακόσμηση της τσούκνας και του πουκάμισου: μέρτζα, μέρτζωμα. Κλωστές. Βαφή. Το κέντημα στο μανίκι. Τσιμπίκι, μιτούνι, ποδαράκια. Το κέντημα του ποδόγυρου (πουδιές). Η διακόσμηση της τσούκνας. Ο κόρφος. Ο ποδόγυρος. Η διακόσμηση στην πουδιά και το ζνάρι. Μέρτζα και γράμματα. Κοσμήματα: τσιγκέλα ή τσιγκέ(ου)α, ζώνη με τα καπάκια, ιντισίδια. Πανωφόρια: γούνα, τσουμπές ή τζουμπές, καμζέλα. Γενικά στοιχεία και πληροφορίες. Επίλογος. Εικόνες και σχέδια. Φωτογραφίες.

2.

ΔΕΔΕ Αικατερίνη (Ιστ-Αρχ), *Η φορεσιά των προσφύγων από το Καβακλί [της Ανατολικής Ρωμυλίας] στα Κουφάλια Θεσσαλονίκης (1924-1960)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1990-91, εαρινό εξάμηνο, τ. 12, Α-Καν, σ. 185-265

Πρόλογος. Εισαγωγή. Η επεξεργασία του μαλλιού. Η ανδρική ενδυμασία. Γενικές παρατηρήσεις. Εσώρουχα: φανέλα, βρακί. Εξωτερικά ενδύματα: π'χάμ'σο, ιλικάκ', πουτούρι, ζ'νάρ. Επενδύτες: τζαμαντάν', μακρόγουνα, σεγκούνι ή τζουμπές. Κομμώσεις. Κεφαλοκαλύμματα: καλπάκι. Καλτσούνια. Υποδήματα: μπιάλια, τσαρούχια, ιμινιά. Κοσμήματα: κιουστέκι. Άλλα εξαρτήματα: κισιά, κομπολόι, μπαστούνια, μαντήλια τσέπης. Η γυναικεία ενδυμασία. Γενικές παρατηρήσεις. Εσώρουχα: π'χαμ'σουδι, πουκάμισο ή π'χάμ'σο. Εξωτερικά ενδύματα: τσούκνα, τσιπούνι, κάπα, ποδιά, ζωνάρι. Κόμμωση. Κεφαλοκαλύμματα: τσεμπερί, το 'κριβό. Κάλτσες: τζιαράπια. Υποδήματα:

¹ Οι εργασίες παρατίθενται με τη χρονική σειρά με την οποία συντάχθηκαν και κατατέθηκαν στο Λ.Α.Π.Ι.

γκαλέτσια, τιλίκια, κουντούρες. Κοσμήματα: δέμα, μπάπκα, μπουμπούκι, κίτκες, γκιρντάνια, μπιλιτζίκια. Καλλωπισμός: σαπούνια, κρέμες, μπογιές. Φωτογραφικό υλικό. Γλωσσάρι. Ευρετήριο.

Πόντος

Γενική αναφορά

3.

ΧΡΥΣΟΧΟΪΔΟΥ Παρθένα (Ιστ-Αρχ), *Η ποντιακή φορεσιά (1461-19^{ος} αι.)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1992-93, χειμερινό εξάμηνο, τ. 27, Μ-Ω, σ. 609-677

Πρόλογος. Εισαγωγή. Επεξεργασία υλικών. Βαφή νημάτων. Ανδρική φορεσιά: καμίσ', σώβρακον, κετσέ, καλπάκ', τερλίκ', παπάκ', φέσ', ζουπούνα ή ζεπούνα ή εντερί ή εντερίν ή ενταρίν ή ανταρίν, γελέκ', καπακλίν, ισλούκ' ή ισλίκ', σαλβάρ', καρακουλάκ', νυχτικόν ή γκετζελίκ', ντοζλούκια ή ντιζλίκια, καϊσ' ή γαϊσ', μαντήλ' ή μαρχαμά, ορτάρα, χορότα, ντελμέ ή νταλμά, μασλάγ', χουρκά, ώρα ή σαάτ, δαχτυλίδ', κουντούρας, γεμενία, ποστάλα, λαμψία, τσάπουλας, μέστο, ντζαγκία. Γυναικεία φορεσιά: καμίσ', βρακίν', στηθοπάν', τάπλα, λετζέκ', τεπελίκ' ή ταπαλίκ', κουρσίν, τερλίκ' ή ταρλίκ', πουλλούν ή πουρλλούν, βαλά, σάλ', τσαρκούλ', κάγια, καμαρωτέρ' ή καμάρα, σαλβάρ' ή σαρβαλ', ζουπούνα ή ανταρή, σπαλέρ' ή σπαρέλ', ζωνάρ', νυχτικόν, κλεμία, κοντέσ', κοντογούν', τσόχα, καπότα, πόλτι, σαλταμάρκα, γούνα ή μακρογούν', ντελμέ ή νταλμά, λιμπαντέ ή λιμπαντά, πισταμπάλ', φοτά, κοκνέτσα, ορτάρα, χορότα, τάπλα, χιλάλ', σκουλαρήκια, γκερντανλούκ, κουστίν, μπογαζστικιστή, τσαφ, μεταλλιόν, καρδίτσα, σταυρόν, ώρα, κοχλύδ', βραχάλα ή βραχόλα, δαχτυλίδα, βόθαν δαχτυλίδ', χαϊμαλία, τετίκα, τουλπίρ', σαμσάδας. Καθαρισμός και συντήρηση. Αποσπάσματα από συνεντεύξεις της επιτόπιας έρευνας. Γλωσσάρι όρων και πραγμάτων.

4.

ΛΙΑΚΟΥ Γιαννούλα (ΠΤΔΕ), *Η γαμήλια ενδυμασία του Πόντου (άλλοτε και τώρα) κατά τις προφορικές μαρτυρίες*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1999-2000, χειμερινό εξάμηνο, τ. 43, Α-Λ, σ. 611-729

Πρόλογος. Εισαγωγή. Χάρτες. Η συμβολή της Ένωσης των Ποντίων Περιστερίου και της Ένωσης Ποντίων Σουρμένων στη διάσωση και αναπαράσταση των ποντιακών ενδυμασιών. Η γαμήλια ποντιακή ενδυμασία. Παρατηρήσεις και συμπεράσματα. Φωτογραφίες. Παράρτημα I: Γαμήλια έθιμα του Πόντου. Παράρτημα II: Πληροφορητές. Απομαγνητοφωνημένα αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις. Βιβλιογραφία. Γλωσσάριο.

Γαλλιάννα

5.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ Γεώργιος (Ιστ-Αρχ), *Η παραδοσιακή φορεσιά της Γαλλιάννας Πόντου*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1991-92, εαρινό εξάμηνο, τ. 25, Τσι-Ω, σ. 253-335

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Πληροφορίες για τη Γαλλιάννα Ματσούκας. Ιστορία, γεωγραφία, οικονομία, κοινωνία. Πρώτες ύλες και τεχνίτες. Η ανδρική φορεσιά: ίστονιν, καμίσ', υποκάμισο, γελέκ, τσόχα, ζίβρα, κουκούλα, γιαπιντζά, ζωστήρα ή ζωνάρ', ορτάρε, γεμενιά, φέσι ή φέσ', τσεμπέρ' ή τσομπέρ' ή λετσέκ. Κόμμωση. Η γυναικεία φορεσιά: βράκα, καμίσ', φιστάν' ή ζιπούνα, σπαρέλ', κοντογούν', ταραπουλούζ', φωτά, κασίκ', τσομπέρ', τάπλα ή κουρσίν', ορτάρε, κουτούρας. Κοσμήματα: πεντόλιρα, ζουλουφλούκια, βραχιόλε, δαχτυλίδε. Κόμμωση. Καλλωπισμός. Πληροφορητές. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι και Ευρετήριο.

Τραπεζούντα

6.

ΚΟΥΤΑΛΙΔΟΥ Πολυξένη (ΜΝΕΣ), *Η ποντιακή ενδυμασία της Τραπεζούντας*. Νέα Σειρά, 1980-81, Κ-Ν, σ. 1-30 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Εισαγωγικά. Γυναικεία φορεσιά: ζουπούνα, σαλβάρ', αντερίν', κοντογούνι, λαχόρ, πισκίλ, φωτά, δέματα, φαρτικόν, βρακί, ποστάλια, κουντούρες, λιπατέδες, γιασμαδες, τσίτια, κουρσί, ζουλούφια, τσάμιας, καντίλια, σοκοταλάτα, τσιγκράκια, εγκόλπιο, λετσέκ. Αντρική φορεσιά: ζίпка, καμίσ', μιλτάν', τραπολόζ', τσερκέζικα, πουτσάκ', κουκούλας, παπάχια, τσάπουλα, ποτίνια ή σαπόκια, ορτάρια, εγκόλπιο. Παιδική φορεσιά. Τραγούδια σχετικά. Πληροφορητές.

7.

ΚΟΚΟΒΙΑΔΟΥ Χρυσούλα (Ιστ-Αρχ), *Η ποντιακή ενδυμασία της Τραπεζούντας του Πόντου, από το 1920 μέχρι το 2005*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2004-05, χειμερινό εξάμηνο, τ. 53, Κο-Ω, σελ. 30 + 50 εικόνες

Η εργασία βασίζεται σε βιβλιογραφική έρευνα και πλαισιώνεται με φωτογραφικό υλικό, δημοσιευμένο αλλά και αδημοσίευτο. – Πρόλογος. Αυτοκρατορία Τραπεζούντας. Οι Έλληνες του Πόντου κάτω από τον τουρκικό ζυγό, 1461-1924. Η ελληνική ποντιακή ενδυμασία της Τραπεζούντας από την Τουρκοκρατία και εξής. Ανδρική αμφίεση: εσωτερικά, κατάσαρκα ενδύματα, εξωτερικά ενδύματα, υποδήματα, κοντά και μακριά πανωφόρια. Γυναικεία αμφίεση: εσωτερικά, κατάσαρκα φορούμενα, εξωτερικά ενδύματα, καλύμματα κεφαλής, περιπόδια, περιβλήματα των χεριών, υποδήματα, μαντήλια. Παιδικά και βρεφικά ενδύματα. Ανδρικά και γυναικεία κοσμήματα. Επίλογος. Βιβλιογραφία, Πηγές. Παράρτημα εικόνων και φωτογραφιών.

Σάντα

8.

ΜΑΧΑΙΡΙΔΟΥ Αναστασία (ΦΠΨ), *Η παραδοσιακή γυναικεία φορεσιά της Σάντας του Πόντου*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2008-09, εαρινό εξάμηνο, τ. 75, Κο-Σι, σελ. 53

Η εργασία πραγματεύεται τη γυναικεία φορεσιά της ποντιακής κοινότητας χωρίς όμως να προσδιορίζεται η προέλευση του υλικού.

Σούρμενα

9.

ΣΤΑΜΟΥΛΗ Φανή (Ιστ-Αρχ), *Η γυναικεία γιορτινή ενδυμασία της Καλλιόπης Τσουχνικά από τα Σούρμενα του Πόντου, παρουσιασμένη από τις απογόνους της Ελένη Τσουχνικά και Αρτεμισία Σαραντονίδη*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2007-08, εαρινό εξάμηνο, τ. 72, Ν-Ω, σελ. 88 + παράρτημα φωτογραφιών

Πρόλογος. Εισαγωγή. Ιστορικό, εκπαιδευτικό και οικονομικό πλαίσιο. Η σωζόμενη γιορτινή ενδυμασία της Καλλιόπης Τσουχνικά: πουκάμισο, ζουπούνα, φοτά. Περιγραφή της ενδυμασίας από την Ελένη Τσουχνικά και την Αρτεμισία Σαραντονίδη. Η γυναικεία γιορτινή ενδυμασία της Τραπεζούντας (σημείου ενδυματολογικής αναφοράς για τα Σούρμενα και την ευρύτερη περιοχή του Πόντου-Αργυρούπολη, Τρίπολη, Κερασούντα, Νικόπολη/Κρώμνη): στηθοπάν', βρακίν, καμίς', σαλβάρ', καβάδι ή ζουπούνα ή ζιπούνα, χρυσός κατιφές ή κοντέσ', ζωνάρ', φοτά, τάπλα. Κριτική προσέγγιση και σχολιασμός του πληροφοριακού υλικού. Επίλογος. Παράρτημα απομαγνητοφωνημένων συνεντεύξεων. Βιβλιογραφία, Πηγές. Παράρτημα εικόνων. Παράρτημα φωτογραφιών.

10.

ΣΤΑΜΟΥΛΗ Φανή (Ιστ-Αρχ), *Η γυναικεία γιορτινή ενδυμασία του αστικού κόσμου των Σουρμένων του Πόντου μέσα από προφορικές μαρτυρίες*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2007-08, εαρινό εξάμηνο, τ. 72, Ν-Ω, σελ. 80

Πρόλογος. Εισαγωγή. Σούρμενα: Ιστορία. Παιδεία και Εκπαίδευση. Οικονομία. Ανάλυση και περιγραφή της ενδυμασίας σε τέσσερις ενότητες. Επίλογος. Συνεντεύξεις. Φωτογραφίες. Βιβλιογραφία. Βραχυγραφίες.

Τυμβρος

11.

ΑΣΑΝΑΚΗ Μαρία (Ιστ-Αρχ), *Η παραδοσιακή ενδυμασία της Τυμβρου*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1994-95, χειμερινό εξάμηνο, τ. 33, Α-Ρ, σ. 1-217

Πρόλογος. Εισαγωγή. Ιστορικά του νησιού. Πληθυσμιακή εξέλιξη. Μετανάστευση. Οικονομία και κοινωνική διάρθρωση. Αντανάκλαση της οικονομικής

και κοινωνικής πραγματικότητας στην τοπική ενδυμασία. Η παραγωγή του ενδύματος. Πρώτες ύλες. Κατεργασία. Η υφαντική και τα προϊόντα της. Εισαγωγή υφασμάτων. Ραπτική. Έτοιμα ενδύματα. Υποδηματοποιία. Είδη καλωπισμού. Λαϊκή-αγροτική ενδυμασία. Ανδρική φορεσιά: η βράκα, η γκιλότα. Γυναικεία φορεσιά: η φορεσιά με τη βράκα. Αστική ενδυμασία. Ανδρική φορεσιά. Γυναικεία φορεσιά. Η φορεσιά με τη μισόφουστα. Τα φορέματα ή κεντηκόρημ' και τα φουστάνια. Ενδυμασία της νύφης και του γαμπρού και έθιμα του μισθιώτικου γάμου. Φωτογραφικό υλικό σε φωτοτυπίες.

Βλ. επίσης και:

Μικρά Ασία²

12.

ΠΑΣΠΑΛΙΑΡΗΣ Αναστάσιος, *Λαογραφική εργασία για τα ήθη και έθιμα της Αττάλειας Μ. Ασίας*. Σειρά Πέμπτη, 1968-69, 6, Π, σ. 919-943 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

Σύντομες πληροφορίες για την ενδυμασία «από γερόντισσα εξ Ατταλείας».

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ

Γενικές αναφορές

13.

ΑΝΑΣΤΑΣΕΛΟΥ Αγγελική (Α/ετής), *Ο αργαλειός*. Σειρά Πρώτη, 1964-65, 1, Α-Κ, σ. 113-116 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

Σύντομες παρατηρήσεις και πληροφορίες χωρίς αναφορά στις πηγές.

14.

ΒΗΧΑ Όλγα (ΜΝΕΣ), *Κόμμωση*. Νέα Σειρά, 1978-79, Β-Κ, σ. 33-47 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Παρουσιάζεται συνοπτικά η κόμμωση στον ελλαδικό χώρο διαχρονικά με βάση βιβλιογραφικά δεδομένα.

15.

ΠΑΠΟΥΛΙΑ Κλεοπάτρα (Ιστ-Αρχ.), *Τα υποδήματα της ελληνικής λαϊκής φορεσιάς*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1989-90, εαρινό εξάμηνο, τ. 11, Μ-Ω, σ. 501-529

Με βάση τη γνωστή βιβλιογραφία επιχειρείται μια πρώτη κατάταξη των ειδών υπόδησης, ανδρικών και γυναικείων, κατά ονομασία, τόπο, περίσταση και χρήσης τους με σύντομη περιγραφή κάθε είδους.

---

² Επίσης βλ. συμπληρωματικά και την εργασία αρ. 108.

16.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ Ελισάβετ (ΠΤΔΕ), *Το κόκκινο χρώμα στη γυναικεία ελληνική παραδοσιακή ενδυμασία*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1993-94, εαρινό εξάμηνο, τ. 31, Λε-Ρ, σ. 427-691

Η εργασία βασίζεται σε βιβλιογραφική έρευνα. – Πρόλογος. Εισαγωγή. Η σημασία του κόκκινου και της πορφύρας στον αρχαιοελληνικό και βυζαντινό κόσμο. Το κόκκινο στη νεοελληνική παράδοση. Το κόκκινο στα υφάσματα και τη διακόσμηση των γυναικείων πουκάμισων της ηπειρωτικής Ελλάδας. Το κόκκινο στην ελληνική γυναικεία φορεσιά. Παραδείγματα. Η κόκκινη ταινία στα ενδύματα του βορειοελλαδίτικου χώρου. Το μπουχασί. Η βαφική τέχνη. Ζωικές βαφικές ουσίες. Φυτικές χρωστικές ουσίες. Το ερυθρόδανο, η άγχουσα και η κνήκος. Το ριζάρι της Βοιωτίας. Το κιννάβρι της Λειβαδιάς. Κόκκινα βαμβακερά ελληνικά νήματα. Τα Αμπελάκια και η βιοτεχνία παραγωγής κόκκινων νημάτων. Επίλογος. Βιβλιογραφικός πίνακας.

17.

ΚΑΛΗΜΕΡΗ Παναγιώτα (Ιστ–Αρχ), *Μελετώντας την ελληνική γυναικεία παραδοσιακή φορεσιά: Το καβάδι*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1998-99, εαρινό εξάμηνο, τ. 39, Α-Καλ, σ. 385-861

Η εργασία παραθέτει, πραγματεύεται και σχολιάζει αποδελτιωμένο υλικό από το έργο της Αγγελικής Χατζημιχάλη, *Η ελληνική λαϊκή φορεσιά, τ. 2: Οι φορεσιές με το καβάδι*, Μουσείο Μπενάκη & Εκδ. Μέλισσα, Αθήνα 1983.

18.

ΠΙΣΤΙΟΛΗ Σπυριδούλα (Ιστ-Αρχ), *Μελετώντας την ελληνική γυναικεία παραδοσιακή φορεσιά: Το σιγκούνι*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1998-99, εαρινό εξάμηνο, τ. 41, Ο-Ω, σ. 335-553

Η εργασία παραθέτει και σχολιάζει αποδελτιωμένο υλικό από το έργο της Αγγελικής Χατζημιχάλη, *Η Ελληνική λαϊκή φορεσιά, τ. 1: Οι φορεσιές με το σιγκούνι*, Μουσείο Μπενάκη & Εκδ. Μέλισσα, Αθήνα 1977

ΘΡΑΚΗ

Νομός Έβρου

19.

ΜΠΡΙΤΖΟΛΑΚΗ Ελένη (ΜΝΕΣ), *Η παραδοσιακή γυναικεία φορεσιά στη Νέα Βύσσα Έβρου (σύντομη περιγραφή)*. Νέα Σειρά, 1973-78, Α-Ω, σ. 435-438 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Σύντομη περιγραφή της καθημερινής και νυφικής φορεσιάς: άσπρη φούστα, κόκκινη φούστα, ματζούρκι, τσεσμελούκι, μεσοφόρι, τσουνκνες, φανέλα, γιλέκο, πόλκα, τραχηλιά, μανικάκι, μπούστο. Κοσμήματα: ντούμπλες, χάντρες,

μαργαριτάρι, καλαθάκια. Κόμμωση: γκούκος. Κοσμήματα κεφαλής. Υποδήματα: φιλάλια, παντόφλες. Κάλτσες: τσουράπια, τιλίκια. Μαντήλια κεφαλής: το μάλλινο, τσεμπέρια.

20.

ΖΗΛΙΑΣΚΟΠΟΥΛΟΥ Σμαρούλα (ΜΝΕΣ.), *Θρακιώτικη παραδοσιακή ενδυμασία*. Νέα Σειρά, 1978-79, Β-Κ, σ. 315-341 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Γενικές παρατηρήσεις. Φούστα, ποδιά, πουκάμισο, γιλέκο, ζ(ι)μπούν(ι), μαντήλι, κιούρκ(ι), εσώρουχα, κάλτσες, στολίδια. Η νυφιάτικη φορεσιά. Η γιορτινή (παρατηρήσεις). Η φορεσιά σήμερα (σύντομη αναφορά).

21.

ΤΖΙΡΟΥΔΗ Ζωή (Ιστ-Αρχ), *Η παραδοσιακή ενδυμασία της Νέας Βύσσας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2006-07, εαρινό εξάμηνο, τ. 69, Ξ-Ω, σελ. 19 + παράρτημα φωτογραφιών.

Πρόλογος. Εισαγωγή. Υλικά κατασκευής. Η γυναικεία παραδοσιακή ενδυμασία: φανέλα, πουκάμισο, μπούστο, μεσοφόρι, γκούγκος, τσουράπια, παντόφλες, κοσμήματα, άλλα εξαρτήματα. Φύλαξη, αποθήκευση. Η κοινότητα Νέας Βύσσας στις μέρες μας. Η γυναικεία παραδοσιακή ενδυμασία στις μέρες μας. Απόσπασμα από απομαγνητοφωνημένη συνέντευξη. Γλωσσάρι. Βιβλιογραφία. Φωτογραφίες.

Νομός Ροδόπης

22.

ΛΑΜΠΡΟΥ Ουρανία, *Η παραδοσιακή φορεσιά της Γρατινής Ροδόπης*. Νέα Σειρά, 1984, Α-Λα, εαρινό εξάμηνο, σ. 475-573 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Πρόλογος. Ανθρωπογεωγραφία. Ιστορικό περίγραμμα. Φωτογραφίες. Η γυναικεία φορεσιά. Η γιορτινή: μαντίλα (φλούδα). Κόμμωση: γουρδίλες, μπουντίκα τρέλες, κουλούρα, φεσάκι, πισκούλια. Εξωτερικά ενδύματα: φόρεμα, φούστα, μυρνιές κοντογούνι, ποδιά (τσαντίλα). Υποδήματα: Κουντούρια. Κοσμήματα: χαρχάλια, βέργες, ντούμπλες και φλουριά. Η νυφική φορεσιά: σιματάδες, τρέλες, γούνα. Τσεβρές, πισκούλια. Η καθημερινή φορεσιά: Η διαδικασία της κατασκευής. Το τσιπάδι. Το φόρεμα των ηλικιωμένων γυναικών. Τερλίκια, παντόφλες, γαλέτζες. Η ανδρική φορεσιά: τραγιάσκα, βαλάς, ποτούρια, τσαμιντάνι, π(ου)κάμισο, αντιρί, ζουνάρι, καπνοσακούλα και παραδοσακούλα βράκα, τσουράπια, κουντούρια. Η νεότερη μορφή της φορεσιάς: σακάκι, στρατιωτική κιλότα, ζώνη, τσαρούχια, τσαργούλια, κάπες. Η παιδική φορεσιά: ποδιές, κλόπανα, πουλπάνια. Βλ. επίσης στοιχεία για: Καρναβάλι. Μασκαρέματα. Ταφή. Φορεσιά του πένθους. Συντήρηση της φορεσιάς. Εγκατάλειψη της παραδοσιακής φορεσιάς. Επίλογος. Πληροφορητές. Λεξιλόγιο. Σημειώσεις.

Βλ. επίσης και:

23.

ΣΥΝΤΕΤΟΥ Φωτεινή, *Λαογραφική συλλογή από τα χωριά Καστανιές και Φανάρι Κομοτηνής*. Σειρά Δευτέρα, 1965-66, Α-Ω, σ. 561-579 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

Σύντομες πληροφορίες για την ανδρική φορεσιά.

Γκαγκαβούζηδες ή Γκαγκαούζηδες και Μάρηδες

24.

ΖΑΜΠΟΥΝΙΔΟΥ Ιωάννα Ν. (Ιστ-Αρχ), *Η γυναικεία γκαγκαβούζικη ενδυμασία (1940-1960)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2004-05, χειμερινό εξάμηνο, τ. 53, Κο-Ω, σελ. 50 + 16 φωτογραφίες

Πρόλογος. Εισαγωγή. Κατασκευαστική διαδικασία: υλικά, πρώτες ύλες, επεξεργασία/κατεργασία, βαφή, ύφανση, κατασκευή, κεντήματα, έργα οικοτεχνίας, έργα ειδικών επαγγελματιών, έτοιμα ενδύματα, τρόποι αγοράς, τρόποι πληρωμής, πελατειακές σχέσεις, κόστος, έθιμα. Η φορεσιά: βράκα, πουκάμισο ή γκιολμέκι, μπούστο, μπλούζα, φούστα, ποδιά, ζικέτι ή ζακέτα, κεφαλόδεσμος (τσεμπέρι), κάλτσες. Διαφοροποίηση ενδυμασίας: καθημερινή, γιορτινή, νυφική, ενδυμασία ύπνου, πένθιμη, διάκριση κοινωνικής ηλικίας, εγκυμοσύνης. Υποδήματα. Κομμώσεις. Κοσμήματα: κεφαλής, λαιμού, στήθους, μέσης, χεριών, ράχης, φυλακτά. Υλικά κοσμημάτων. Σχήματα. Κατασκευαστές. Κόστος. Ανταλλαγές, προσφορές. Τρόποι φύλαξης. Τάματα. Προίκα. Άλλα εξαρτήματα. Καλλωπισμός. Πένθιμη ενδυμασία: χρόνος χρήσης, γιορτινές περιπτώσεις. Περιποίηση, διατήρηση ενδυμασίας. Γλωσσάρι. Κατάλογος εικόνων. Παράρτημα εικόνων.

25.

ΤΕΡΖΗ Σεβαστή (ΦΠΨ), *Γυναικείες και ανδρικές ενδυμασίες Μάρηδων και Γκαγκαούζηδων Θράκης*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2010-11, εαρινό εξάμηνο [υπό αρχαιοθέτηση]

Πρόλογος. Εισαγωγή. Γυναικεία ενδυμασία Μάρηδων. Ανδρική ενδυμασία Μάρηδων. Γυναικεία ενδυμασία Γκαγκαούζηδων. Ανδρική ενδυμασία Γκαγκαούζηδων.

Πομάκοι

26.

ΣΚΟΛΑΡΙΚΗ Δέσποινα (Ιστ-Αρχ), *Η γυναικεία παραδοσιακή ενδυμασία των Πομάκων και η σύγχρονη πραγματικότητα*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2001-02, χειμερινό και εαρινό εξάμηνο, τ. 47, Α-Ω, σελ. 23

Πρόλογος. Εισαγωγή. Κατασκευαστική διαδικασία. Η παραδοσιακή εορτινή

γυναικεία ενδυμασία: γκάστε, ρίζα, καβάτ, σαγιέ, πρέστελνικ, τεστεμέλ, σερφέτα, φερετζές, τσουράπ, τερλίκε, εμενίε, σεντίλο, μαντό, κοσμήματα, κομμώσεις, καλλωπισμός προσώπου. Η συντήρηση και αποθήκευση παραδοσιακής ενδυμασίας. Η σύγχρονη καθημερινή γυναικεία ενδυμασία. Επίλογος. Βιβλιογραφία. Αποσπάσματα απομαγνητοφωνημένων συνεντεύξεων. Φωτογραφίες. Πληροφορητές. Γλωσσάρι.

27.

ΣΙΔΕΡΙΔΟΥ Κυριακή (ΦΠΨ), *Τα τερλίκια στη Θράκη. Επιτόπια έρευνα στα Πομακοχώρια*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2008-09, χειμερινό εξάμηνο, τ. 73, Α-Ω, σελ. 16 + πολυσέλιδο παράρτημα φωτογραφιών

Πρόλογος. Τα τερλίκια και χρησιμότητά τους. Είδη μαλλιών. Είδη βελόνων. Συστήματα μέτρησης μεγέθους. Πλέξιμο: με τον αντίχειρα, με δείκτη και αντίχειρα. Πλέξη καλή, μους, ανάποδη, ζέρσεϋ, με τέσσερις βελόνες, με πέντε βελόνες. Κέντημα και στόλισμα: βελονιά αστέρι, πεταλούδας, τραμαριστή, πλακέ ομπρέ, μαργαρίτα, αλυσίδα, μαργαρίτα φανταιζί, κομποβελονιά, φεστόνι, σταυροβελονιά. Βιβλιογραφία. Πηγές. Παράρτημα εικόνων και φωτογραφιών.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Νομός Γρεβενών

28.

ΖΙΩΓΑ Σοφία (ΜΝΕΣ), *Ο ριχτός αργαλειός στη Σμίξη Γρεβενών*. Νέα Σειρά, 1968-73, Α-Ω, σ. 37-41 [εποπτεία: Ν.Μ. Παναγιωτάκης]

Ονοματολογία. Είδη αργαλειού. Υλικά και τρόπος ύφανσης. Είδη υφαντών. Δοξασίες και έθιμα.

29.

ΖΑΓΚΑΝΙΚΑ Ελένη (ΜΝΕΣ), *Η επεξεργασία του μαλλιού στη Δεσκάτη Γρεβενών*. Νέα Σειρά, 1982-83, Α-Ο (Συμπλήρωμα), σ. 207-279 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Μ. Βρέλλη-Ζάχου]

Πρόλογος. Πληροφορητές. Είδη υφαντών. Επεξεργασία του μαλλιού: κούρεμα, διάλεγμα, πλύσιμο, ξάσιμο, λανάρισμα, γνέσιμο, κουβάριασμα, ιδιασμα φλόκου, ιδιασμα στιμονιού, τύλιγμα, αναβόδισμα. Ο αργαλειός. Εξαρτήματα του αργαλειού. Στήσιμο. Η οικονομία του μαλλιού. Γλωσσάρι. Φωτογραφίες.

30.

ΖΙΩΓΑΣ Δημήτριος (Ιστ-Αρχ), *Η παραδοσιακή ανδρική και γυναικεία φορεσιά από τη Λάβδα Γρεβενών*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1991-92, εαρινό εξάμηνο, τ. 23, Α-Λ, σ. 299-377

Εισαγωγή. Ιστορία του χωριού. Οικονομία και κοινωνική δομή τον τελευταίο αιώνα. Ασχολίες κατοίκων. Κατασκευαστές της παραδοσιακής φορεσιάς. Κατεργασία του μαλλιού. Βαφή. Ανδρική ενδυμασία: σώβρακο, φουστανέλα, πουκάμισο, πισλί, τσιαμαντάν', ζωνάρι. Κόμμωση. Κεφαλοκαλύμματα. Κάλτσες. Υποδήματα. Κοσμήματα. Γυναικεία φορεσιά: φούστες, φουστάνια. Κόμμωση. Κεφαλόδεσμος. Κοσμήματα. Καλλωπισμός. Διατήρηση της φορεσιάς. Δημοτικά τραγούδια για τη φορεσιά και τη χρήση της. Φωτογραφίες.

Νομός Ημαθίας

31.

ΝΙΛΛΑ Αναστασία, *Γάμος εις τον Γιδά (Αλεξάνδρεια). Γυναικεία στολή του Γιδά*. Νέα Σειρά, 1968-73, Α-Ω, σ. 789-799 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Σύντομη αναφορά στην τοπική ενδυμασία.

32.

ΚΟΛΙΤΣΑ Μαρία, *Φορεσιά Βέροιας*. Νέα Σειρά, 1984, Α-Λα, εαρινό εξάμηνο, σ. 325-351 [εποπτεία: Κ. Μπάδα]

Περιγράφεται η γυναικεία φορεσιά του 1905: κάλτσες, παπούτσια, παντούφλες, κυλότα, κατασάρκι, μακρύ πουκάμισο, φούστα, φόρεμα τραχηλιά, ποδιά, μανικέτια, ζωνάρι, φακίολι, τσίπες, λιμπατί, μακρολέμπατο, σετρ, κοντογούνι τζουμπές, λαιμοδέτης. Κοσμήματα. Κόμμωση. Το ντύσιμο στα κορίτσια. Η μεταφορά και η συντήρηση των ρούχων. Ντύσιμο των γυναικών στο πένθος. Υφάσματα. Κεντήματα. Το αντερί. Πληροφορητές. Λεξιλόγιο. Φωτογραφίες.

33.

ΔΡΟΣΟΥ Χριστίνα (ΠΤΔΕ), *Η γυναικεία τοπική ενδυμασία της Νάουσας, 1900-1940*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1991-92, εαρινό εξάμηνο, τ. 23, Α-Λ, σ. 83-179

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Γεωγραφικό, ιστορικό, κοινωνικό πλαίσιο. Παρατηρήσεις για τη φορεσιά. Συγκρίσεις. Κατασκευαστές. Υλικά κατασκευής. Κατεργασία του μαλλιού. Το μετάξι. Ανδρική ενδυμασία. Σύντομη αναφορά. Γυναικεία ενδυμασία. Παρατηρήσεις. Εσώρουχα: βρακιά ή συντρόφκια, φούστες, πουκάμισο. Εξωτερικά ενδύματα: φόρεμα, ποδιά, ζώστρα, τραχηλιά, λιμπαντί, κοντογούνι, σκουρτέλα, μαφέσι, μανικάκια, μαντήλι. Κόμμωση: κόσες, τσουλούφια. Κεφαλοκαλύμματα: τιπιλούκια ή τιπιλίκια ή τιπελίκια, φυτώσι, σιούτο. Κάλτσες: παΐτια ή πΐτια, σκουφούνια. Υποδήματα. Κοσμήματα: φλουριά, σταυρός, καδένα με ρολόι, καρφίτσα, δαχτυλίδια, βραχιόλια. Άλλα εξαρτήματα: τσάντα. Καλλωπισμός. Περιποίηση της φορεσιάς. Φωτογραφίες. Αποσπάσματα από συνεντεύξεις. Γλωσσάρι. Ευρετήριο.

34.

ΖΕΪΜΠΕΚΗ Ασπασία (Νηπ.), *Η φορεσιά του Ρουμλουκιού, 1905-1945*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1991-92, εαρινό εξάμηνο, τ. 23, Α-Λ, σ. 181-295

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Ιστορία. Παρατηρήσεις και γενικές πληροφορίες για τη φορεσιά. Κατεργασία υλικών. Αγορά. Προμήθεια. Κατασκευή της φορεσιάς. Ανδρική φορεσιά. Σύντομη αναφορά: φανέλα, βρακί, πουκάμισο, παντελόνι, γιλέκο, σακάκι, ζωνάρι, κάλτσες, γκέτες, παπούτσια, τσαρούχια, κασκέτο, μαντήλι. Ξύρισμα του γαμπρού. Γυναικεία φορεσιά. Διαφορές κατά κοινωνική ηλικία και περίσταση (κεφαλόδεσμος, σαϊάς, αντερί, τσίπα της νύφης). Τα βασικά μέρη της φορεσιάς: π'κάμ'σου, σαϊάς, τραχ'λιά, ζ'νάρ', πουδιά ή φούτα, κοντόσ', μπρουμάν'κα, φανέλα ή καταστάρι, βρακιά. Κεφαλόδεσμος: κατσούλι, φούντες. Κάλτσες: σκ'φούνια. Υποδήματα. Κοσμήματα, στολίδια: μαγκλικουτάρι, μαγκλικουτάρι με ντούμπλες, τσουράκια, αλυσίδα με σταυρό, κοψιάδες, ζώστρες, πόρπες, μιλιτζίκαι, χαϊμαλί. Άλλα εξαρτήματα: μαντήλια, παρασόλια. Καλλωπισμός. Περιποίηση της φορεσιάς. Καθαρισμός. Σιδέρωμα. Αποθήκευση. Φωτογραφίες. Αποσπάσματα από απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις.

35.

ΓΙΑΝΝΑΚΑΣ Γεώργιος Β. (Ιστ-Αρχ), *Η ρουμλουκιώτικη γυναικεία φορεσιά. Η ανδρική ρουμλουκιώτικη φορεσιά. Η φουστάνελα και το ρουγκάτσι*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2008-09, εαρινό εξάμηνο, τ. 74, Α-Κ, [χ.α.]

Πρόλογος. Εισαγωγή. Η ρουμλουκιώτικη γυναικεία φορεσιά: σαϊάς, πουκάμισο, καταστάρι ή κατασάρκι, μανίκια ή μπρουμάνικα, κοντόσι, τραχηλιά, ζωνάρι, φούτα, κάλτσες και υποδήματα, κεφαλόδεσμος και κομμώσεις. Κοσμήματα: μαγκλικουτάρι, τσουράκια, τοκάδες. Η ανδρική ρουμλουκιώτικη φορεσιά. Φουστάνελα, ρουγκάτσι. Κατάλογος πληροφορητών.

Νομός Θεσσαλονίκης

36.

ΑΡΑΜΠΑΤΖΗ Χριστίνα (ΜΝΕΣ), *Η λαϊκή παραδοσιακή φορεσιά των κατοίκων Ζαγκλιβερίου Θεσσαλονίκης*. Νέα Σειρά, 1980-81, Α-Κ, σ. 1-11 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Εισαγωγικά. Γυναικεία ενδυμασία: κάπα, λιμπαντές, αντρί, ποδιά, κάλτσες, φέσι, φανέλα, βρακί, πουκάμισο, υποδήματα. Αλλαγές. Εξέλιξη. Ανδρική ενδυμασία: φουστάνελα, γιλέκο, ποκάμισο, ζίβρες, μπενεβρέκι, λιμπαντές, βιρούτι, φανέλα, βρακί. Παιδική ενδυμασία: φανέλα, φούστα, πουκάμισο, βρακί, αντρί. Πληροφορητές. Λεξιλόγιο.

37.

ΤΖΙΑΡΑ Ευαγγελία (Νηπ), *Η νυφική φορεσιά στο Σοχό Θεσσαλονίκης*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1991-92, εαρινό εξάμηνο, τ. 24, Μ-Τσα, σ. 345-442

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Ιστορία του τόπου. Παρατηρήσεις για τη φορεσιά. Κατασκευαστές (ραφτάδες, κεντήστρες, τσαγκαράδες, κοσμηματοποιοί, τεχνίτες του μεταξιού, κουρείς). Υλικά κατασκευής. Κατεργασία του μαλλιού. Βαφική. Νυφική στολή: φούστα, πουκάμισο, φόρεμα, ποδιά, ζωνάρι, σάλπα, λιμπαντέ. Κομμώσεις. Κεφαλοκαλύμματα: κράϊ, τσιμπέρι, βέλο. Κάλτσες. Υποδήματα. Κοσμήματα: καρφίτσες για το τσιμπέρι, κάτια, σκουλαρίκια με λίρα, καρφίτσα για το σάλι, βραχιόλια. Καλλωπισμός. Γαμήλια έθιμα της περιοχής. Περιποίηση της φορεσιάς. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι και Ευρετήριο. Βιβλιογραφία.

Νομός Καστοριάς

38.

ΒΟΥΡΔΑ Χαρίκλεια (Ιστ), *Η γυναικεία ενδυμασία στο χωριό Γέρμας του νομού Καστοριάς*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1984-86, τ. 1, Α-Σ, σ. 97-183

Εισαγωγή. Πρώτες ύλες. Επεξεργασία του μαλλιού. Η γιορτινή ενδυμασία: βρακί, πουκάμ' σου, σ' τόφα, δεύτρου φουστάν', φούστα, πουδιά, πόλκα, καβάδ', ιλ'έκ, πιλούσ', γούνα, κουντουγούν', καλιμκιριά, μπούλα, μπρισιμένιου μαντήλ', τσιαράπια, κουντούρις. Γενικές παρατηρήσεις. Η εξέλιξη της φορεσιάς. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι.

39.

ΑΡΒΑΝΙΤΗ Αικατερίνη (Ιστ-Αρχ), *Η γυναικεία παραδοσιακή ενδυμασία της πόλης της Καστοριάς*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2002-03, χειμερινό εξάμηνο, τ. 48, Α-Γ, [χ.α.]

Εισαγωγή. Βιβλιογραφία. Πληροφορητές. Η επίσημη γυναικεία ενδυμασία της Καστοριάς, γενικά. Η κατασκευή της φορεσιάς. Η φορεσιά: μαμπουκλί, πουκάμισο, φουστάνι, γιλέκο, ζώνη, τζουμπές, ταμπάρο, φέσι, κόμμωση με πλεξίδες, κάλτσες, υποδήματα, σκουλαρίκια, περιδέριαιο, επιστήθια φλουριά, καδένα, ρολόι. Καλλωπισμός: φιασίδι, ήκνα. Η πένθιμη γυναικεία ενδυμασία. Περιποίηση της φορεσιάς. Εγκατάλειψη της φορεσιάς. Φωτογραφίες.

40.

ΧΡΗΣΤΟΥ Χρυσάνθη (Ιστ-Αρχ), *Η παραδοσιακή ενδυμασία της Καστοριάς, όπως παρουσιάζεται μέσα από φωτογραφικό υλικό*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2012-13, εαρινό εξάμηνο [υπό αρχειοθέτηση]

Εισαγωγή. Η οικονομία της πόλης. Η οικοτεχνία. Υφαντική. Κεντητική. Πλεκτική. Ανδρική ενδυμασία. Γυναικεία ενδυμασία. Καλλωπισμός. Παιδική ενδυμασία. Γάμος. Η ενδυμασία του αγροτικού χώρου. Η ενδυμασία στο χωριό Κλεισούρα. Τα ραγκουτσάρια: 1912-1940, 1950-1970, 1970 έως σήμερα. Οι μεταμφιέσεις. Το Χαρτόγραμμα ή Προικοσύμφωνο. Βιβλιογραφία.

Νομός Κοζάνης

41.

ΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Ανδριάννα (ΜΝΕΣ), *Προετοιμασίες του αργαλειού στον Χορηγό Κοζάνης*. Νέα Σειρά, 1968-73, Α-Ω, σ. 707-719 [εποπτεία: Ν.Μ. Παναγιωτάκης]

Επεξεργασία μαλλιού. Ίδιασμα. Πέρασμα στα μιτάρια.

42.

ΓΟΥΛΑ Γραμματική (ΜΝΕΣ), *Η γυναικεία φορεσιά της Κοζάνης*. Νέα Σειρά, 1982-83, Α-Γ, σ. 375-431 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Μ. Βρέλλη-Ζάχου]

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Ιστορική πορεία της Κοζάνης. Η φορεσιά: μαντήλι, πουκάμισο, συντρόφι, φούστα, φουστάνι, λιμαρά, φέλιμαρ, φύρτα, ζώνη, λιμπαντές, σκουρτέκα, μπούδα, σάκκος, σκουφούνια, υποδήματα. Επίλογος. Φωτογραφίες.

43

ΚΑΡΟΥΤΑ Αλεξάνδρα (ΜΝΕΦ), *Η παραδοσιακή γυναικεία φορεσιά στον Πεντάλοφο Κοζάνης*. Νέα Σειρά, 1983-84, Γ-Λ, σ. 331-447 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Μ. Βρέλλη-Ζάχου]

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Ιστορικό-κοινωνικό πλαίσιο της περιόδου 1920-1950. Τα υλικά. Η επεξεργασία τους. Οι ραφτάδες. Η φορεσιά της ανύπαντρης και της αρραβωνιασμένης. Η καθημερινή: πουκάμισο, φούστα, ποδιά, κουντούσια, μαντήλι ή νταρτμάς, τσουράπια, τσαρούχια, γουρουνοτσάρουχα. Η γιορτινή: πουκάμισο, φουστάνι, κουντούσια, ποδιά, μαντήλι, τσουράπια. Η νυφιάτικη φορεσιά: πουκάμισο, πάρτα, φουστάνι, ποδιά, κλόσσεσ, σκέπη, τσουράπια, υποδήματα, κοσμήματα. Η φορεσιά κατά την περίοδο 1940-50. Η νυφιάτικη φορεσιά πριν το 1920. Η φορεσιά της παντρεμένης: κουντούσια, κάπα, ποδιά, κόμμωση, τσουράπια, στόφα. Η αλατζένια φορεσιά. Η καθημερινή φορεσιά της παντρεμένης. Η φορεσιά της ηλικιωμένης. Η εξέλιξη της φορεσιάς μετά το 1950. Αλλαγές. Μεταχείριση. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι.

44.

ΧΑΤΖΗΣΤΕΡΓΙΟΥ Δήμητρα (ΠΤΔΕ), *Η γυναικεία παραδοσιακή φορεσιά στο χωριό Αυγερινός του νομού Κοζάνης*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1984-86, τ. 2, Τ-Ω, σ. 403-485

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Η καθημερινή φορεσιά: φανέλα, π'κάμ'σο, φούστα, μόστρα, ποδιά. Η γιορτινή φορεσιά: φανέλα, π'κάμ'σο, ζακέτα, φούστα, ζώνη, πουδιά, κουντούσια, μαντήλι, τσιράπια, μέστια. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι.

45.

ΦΤΑΚΑ Ευαγγελία (Νηπ.), *Αναστήλωση της παραδοσιακής φορεσιάς της Λαζαρίνας (περιοχή Αιανής Κοζάνης)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1991-92, εαρινό εξάμηνο, τ. 25, Τσι-Ω, σ. 165-225

Πρόλογος. Εισαγωγή. Ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο της Αιανής. Παρατηρήσεις και συγκρίσεις με φορεσιές γειτονικών περιοχών. Υλικά κατασκευής. Τραγούδια για τον αργαλειό και το κέντημα. Εθμικές πράξεις. Η φορεσιά για τις μικρές Λαζαρίνες της προσχολικής ηλικίας: κατασάρι, π'κάμ'σου, μεσάλα, σκ'φούνια, τσιμπέρι. Σχολικής ηλικίας: φούστα, λαμαριά, κουτσομάνικο, λιμπαντές, μαντήλι, καδένα, κιουστέκι. Η φορεσιά στις ηλικίες 12-16 χρονών: εσώρουχα, φούστα, φουστάνι από κατ'φέ, λαμαριά, σεγκούνι, ποδιά, ζώνη. Η φορεσιά από 16 χρονών και πάνω (ηλικία γάμου): Διπλές και τριπλές φούστες, κροσσωτό μαντήλι, φύρτα. Κόμμωση. Κεφαλοκαλύμματα: τσιμπέρι, 'λουδ' ή σπαλέτο ή νταρτμάς. Κάλτσες: σκ'φούνια. Υποδήματα: παπούτσια ή λουστρίνια. Κοσμήματα: θ'λύκια, ζούνα, καδένα με φλουριά, χαϊμαλί, κιουστέκι, μπελετζίκια, πεντόλιρα. Καλλωπισμός. Περιποίηση της φορεσιάς. Εθμικές πράξεις που αφορούν την ένδυση γαμπρού και νύφης. Φωτογραφίες. Αποσπάσματα από απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις. Γλωσσάρι και Ευρετήριο.

46.

ΤΣΙΩΝΗ Αλεξάνδρα (ΠΤΔΕ) & ΦΛΩΡΟΥ Γεωργία (ΠΤΔΕ), *Η παραδοσιακή φορεσιά της Σιάτιστας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1993-94, εαρινό εξάμηνο, τ. 32, Σ-Ω, σ. 373-557

Πρόλογος. Εισαγωγή. Γεωγραφικό, ιστορικό, οικονομικό, πνευματικό, κοινωνικό πλαίσιο. Η Σιάτιστα σήμερα. Τα αρχοντικά. Πρώτο Μέρος: Υλικά κατασκευής, πρώτες ύλες. Δεύτερο Μέρος: Αναφορά στο δημοσίευμα της Ελευθερίας Παπαδάκη *Λαογραφικά της Σιάτιστας*. Η γυναικεία φορεσιά: στόφα, λιμπαντές, ποδιά, κλειδώματα, ζώνη, κόμμωση, κάλυμμα της κεφαλής, κοσμήματα, κάλτσες, υποδήματα. Η αντρική φορεσιά: πουκάμισο, φουστάνελα, ντουλαμάς, ζώνη ή ζωνάρι, κόμμωση, κάλυμμα της κεφαλής, κάλτσες, υποδήματα, κοσμήματα. Φωτογραφικό υλικό. Σχεδιαστικές αποτυπώσεις της γυναικείας ενδυμασίας. Γλωσσάρι. Ευρετήριο όρων. Βιβλιογραφία.

47.

ΜΗΤΚΑΝΗ Σοφία (Ιστ-Αρχ), *Η ενδυμασία στην Καρδιά Πτολεμαΐδας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2004-05, χειμερινό εξάμηνο, τ. 52, Α-Κα, σελ. 9

Σύντομες μαρτυρίες για τη γυναικεία τοπική ενδυμασία της Καρδιάς Πτολεμαΐδας. Πρόλογος. Η προέλευση των κατοίκων. Το γλωσσικό ιδίωμα. Η γυναικεία ενδυμασία: εσώρουχα, πουκάμισο, σιγκούνι, ποδιά, κεφαλόδεσμος, κάλτσες και υποδήματα, κοσμήματα, καλλωπισμός. Γαμήλια ενδυμασία. Πένθιμη ενδυμασία. Καθαρισμός και περιποίηση της φορεσιάς. Αποσπάσματα απομαγνητοφωνημένων συνεντεύξεων. Παράρτημα εικόνων.

48.

ΤΣΙΑΜΗ Βασιλική (Ιστ-Αρχ), *Η παραδοσιακή φορεσιά της Εράτυρας του νομού Κοζάνης*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2004-05, χειμερινό εξάμηνο, τ. 53, Κο-Ω, σελ. 25

Πρόλογος. Γεωγραφική και ιστορική εξέταση της Εράτυρας. Εμπόριο και βιοτεχνία. Η ανδρική παραδοσιακή φορεσιά της Εράτυρας: Καθημερινή ενδυμασία: εσωτερικά ενδύματα, πουκάμισο, ντουλαμάς, χολέβια, καλτσοδέτες με φούντες, ζούνες, τσιράπια, ζωνάρια, γούνα. Επίσημη ενδυμασία: εσωτερικά ενδύματα, αντερί, τσ'ιπνούν', ζωνάρι, γούνινο παλτό, προβιές, χολέβια, τσιράπια. Υποδήματα. Κόμμωση, μουστάκι, καλύμματα κεφαλής. Επιπλέον εξαρτήματα. Η γυναικεία παραδοσιακή φορεσιά της Εράτυρας. Καθημερινή ενδυμασία: εσωτερικά ενδύματα, τσιράπια, πουκάμισο, φούστα, νταρακλί, κάπα, ποδιά. Επίσημη ενδυμασία: εσωτερικά ενδύματα, στίοφα, τσικέτο, κλειδώματα, ποδιά, γούνα. Κόμμωση. Καλύμματα κεφαλής. Υποδήματα. Κοσμήματα. Παιδική παραδοσιακή φορεσιά της Εράτυρας: βρέφη, μικρά παιδιά. Φωτογραφίες. Βιβλιογραφία.

49.

ΚΑΨΑΛΗ Μαριάνθη (Ιστ-Αρχ), *Παραδοσιακές ενδυμασίες Βελβεντού Κοζάνης*, Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2005-06, χειμερινό εξάμηνο, τ. 56, Γι-Κ, σελ. 24

Πρόλογος. Εισαγωγή. Ανθρωπογεωγραφία Βελβεντού. Η τοπική ενδυμασία. Γυναικεία κατσουλάτη: κατσούλι, π'χαμσου (πουκάμισο), καπλαμάς, καβάδι, ζνάρι (ζωνάρι), ποδιά, χειρότια, κάλτσες, υποδήματα. Ανδρική ενδυμασία: πουκαμίσα, σιαλβάρα, χολέβια, ζνάρι (ζωνάρι), φέσι. Απομαγνητοφωνημένη σύντομη συνέντευξη.

50.

ΛΑΠΠΑ Ζαχαρούλα (Ιστ-Αρχ), *Τοπική ενδυμασία Βελβεντού*, Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2005-06, εαρινό εξάμηνο, τ. 62, Ζ-Ω, σελ. 11 + παράρτημα φωτογραφικού υλικού.

Σύντομη αναφορά στη γυναικεία ενδυμασία του Βελβεντού, βασισμένη κατεξοχήν στο γνωστό βιβλίο της Αθηνάς Τζινίκου-Κακούλη, *Λαογραφικοί αντίλαλοι Βελβεντού*, Θεσσαλονίκη 1979, σ. 197-206. Η εργασία πλαισιώνεται με 22 φωτογραφίες που προέρχονται κατεξοχήν από το Λαογραφικό Μουσείο Βελβεντού καθώς και από λαογραφικές εκδηλώσεις στο Βελβενδό.

51.

ΚΟΝΤΟΥ Κυριακή (Ιστ-Αρχ), *Η γυναικεία παραδοσιακή καθημερινή και νυφική ενδυμασία της Κάτω Κώμης Κοζάνης*, Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2008-09, εαρινό εξάμηνο, τ. 75, Κο-Σι, [χ.α.]

Πρόλογος. Εισαγωγή. Ο δήμος Ελίμειας. Η Κάτω Κώμη. Η κατασκευή της ενδυμασίας. Καθημερινή ενδυμασία: κατασάρι, βρακί, πουκάμισο, φούστα,

ποδιά ή μισάλα, κουτσομάνκο, σιγκούνι, κόμμωση, κίτρινο μαντήλι, τυλιγάδα, μπαρμπούλες, κάλτσες ή σκφούνια, υποδήματα, κοσμήματα, καλλωπισμός. Πένθιμη ενδυμασία. Νυφική ενδυμασία: κατασάρι, βρακί, πουκάμισο, φούστα, φόρεμα, κίτρινο μαντήλι ως ποδιά, κορδέλες και μαντήλια, σπαλέτο, στεφάνι με λουλούδια, πέπλο με τέλια, κάλτσες ή σκφούνια, κοσμήματα, λιμπαντές, σιγκούνι. Γιορτινή ενδυμασία με κατιφέ. Επίλογος. Φωτογραφίες.

52.

ΚΟΥΤΣΑΚΗ Μαρία (Ιστ-Αρχ), *Παραδοσιακές ενδυμασίες στο Βελβενδό Κοζάνης*, Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2008-09, εαρινό εξάμηνο, τ. 75, Κο-Σι, σελ. 76

Πρόλογος. Εισαγωγή. Ιστορικό πλαίσιο. Κατασκευή της ενδυμασίας: Επεξεργασία πρώτων υλών, προετοιμασία, κατεργασία. Υφαντική, κεντητική, πλεκτική. Παιδική ενδυμασία. Αγόρια: γκαμπζέλι, αντιρί, κάλτσες ή σκούνια, τσαρούχια. Κορίτσια: πχάμισο ή γκαμπζέλι, αντιρί, καπλαμάς, κόμμωση με κουσιές και κορδέλες. Γυναικεία επίσημη ενδυμασία, η κατσιουλάτη: κατσούλι, κόμμωση, βρακί, μεσοφόρι, πχάμισο, καβάδι, καπλαμάς, ζωνάρι, φίρτα, χερότια, καπί, κάλτσες και υποδήματα, κοσμήματα. Ανδρική επίσημη ενδυμασία, οι σιαλιβάρες: κούκκος, κόμμωση, σώβρακο, φανέλα, πουκαμίσα, κοντόσι ή σταυρωτό, σιαλιβάρα, χολέβια, ζωνάρι, πανωφόρι, κάλτσες και υποδήματα, κοσμήματα. Ανδρική καθημερινή ενδυμασία: κατασάρκι, πινεβρέκι, καπί, φλοκάτα. Περιποίηση και φύλαξη της φορεσιάς. Παροιμίες σχετικές με την ενδυμασία. Γλωσσάρι. Παράρτημα φωτογραφιών. Βιβλιογραφία. Πηγές.

53.

ΜΑΥΡΟΜΑΤΗΣ Φώτης (Ιστ-Αρχ), *Η επιβίωση της τοπικής φορεσιάς της Άνω-Κώμης Κοζάνης, μέσα από άγνωστο φωτογραφικό υλικό (1930-1970)*, Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2012-13, εαρινό εξάμηνο [υπό αρχειοθέτηση]

Πρόλογος. Εισαγωγή. Γυναικεία, αντρική, παιδική ενδυμασία. Ο γάμος και το ένδυμα. Η τοπική φορεσιά και το έθιμο των Λαζαρίων. Ανακεφαλαίωση. Φωτογραφικό υλικό. Όροι τοπικής διαλέκτου. Βιβλιογραφία. Πληροφορητές.

Νομός Πέλλης

54.

ΔΡΑΜΑΛΗ Δήμητρα (ΜΝΕΣ), *Η γυναικεία φορεσιά της Έδεσσας (1910-1935)*. Νέα Σειρά, 1982-83, Δ-Κα, σ. 1-127 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Μ. Βρέλλη-Ζάχου]

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Χρονολογική τοποθέτηση της φορεσιάς. Το ιστορικό, οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο της περιόδου 1910-1935. Τα υλικά. Μαλλί. Βαμβάκι. Μετάξι. Η επεξεργασία τους. Η φορεσιά της μικρής κοπέλας: φανέλα, πουκάμισο, βράκα ή βρακί, φουστάνι, ποδιά. Η φορεσιά της έφηβης και της αρραβωνιασμένης: φουστάνι, τσέσκι. Κεφαλο-

κάλυμμα: παρλάντι. Κοσμήματα: μπισέρι, φλουριά. Η φορεσιά της νύφης: φανέλα, βράκα, πουκάμισα, επιμανίκια, τραχηλιά ή ουγκαρλί, φούστες, νυφικό φουστάνι, ζωνάρι ή πουγιάς, λιμπαντές, κοντογούνι, πόλκα, κάλτσες, γοβάκια από λουστρίνι, τιπαλίκι, συρματερό, σερβέτα, λουλούδια, ζλάτο. Κόμμωση. Κοσμήματα: μπισέρι, φλουριά, σταυρός, βραχιόλια, σκουλαρίκια. Η φορεσιά της παντρεμένης. Γιορτινή και καθημερινή φορεσιά. Συγκρίσεις με τη φορεσιά της νύφης. Η φορεσιά της ηλικιωμένης. Αλλαγές στα χρώματα και τον στολισμό. Το φεσάκι με τα «φλόσια». Η πένθιμη φορεσιά. Τα σημεία διαφοροποίησης. Τα χρώματα. Μεταχείριση. Προστασία της φορεσιάς. Αλλαγές. Η προίκα. Επιλογικά: Η δύση της εδессиώτικης φορεσιάς. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι.

55.

ΣΙΩΡΗ Ευαγγελία (Ιστ-Αρχ), *Η παραδοσιακή ανδρική και γυναικεία φορεσιά στο χωριό Όρμα του νομού Πέλλας*, Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2008-09, εαρινό εξάμηνο, τ. 75, Κο-Σι, σελ. 51

Εισαγωγή. Η ανδρική ενδυμασία: καθημερινή, γαμπριάτικη, χηρείας, ύπνου. Η εξέλιξή της. Η γυναικεία ενδυμασία: καθημερινή, του αρραβώνα, νυφική, της λοχείας, των ηλικιωμένων, της χηρείας. Διαδικασία χρωματισμού των ενδυμάτων. Τα τερλίκια. Οι ενδυμασίες του Λαογραφικού Ομίλου Ακρίτες Αλωπίας. Πηγές έρευνας. Φωτογραφίες.

56.

ΓΙΑΝΝΟΓΛΟΥ Σοφία (ΦΠΨ), *Ένα παραδοσιακό κουρείο στην καρδιά της Αριδαίας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2009-10, χειμερινό εξάμηνο [υπό αρχειοθέτηση]

Εισαγωγή. Η ιστορία του κουρείου και των ιδιοκτητών. Διαδικασία ξυρίσματος. Διαδικασία κουρέματος. Γυναίκες στο κουρείο. Γάμοι. Υλικά. Εργαλεία. Η κοινωνική αναγνώριση του κουρέα. Οι τιμές του κουρείου. Τρόπος πληρωμής. Το κουρείο ως ταχυδρομείο της κοινότητας. Πρακτική ιατρική του κουρέα. Οι πελάτες. Συζητήσεις μέσα στο κουρείο. Η υποστήριξη και βοήθεια της οικογένειας. Αντιλήψεις της εποχής. Σχέσεις, διαπροσωπικές σχέσεις. Προσωπικές μαρτυρίες για ιστορίες που σημάδεψαν την οικογένεια. Παράρτημα: Συνέντευξη με τον κουρέα Δημήτρη Μακρίδη και τη Σοφία Μακρίδη. Φωτογραφικό υλικό.

Νομός Σερρών

57.

ΜΠΙΖΕΛΑ Άννα (ΜΝΕΣ), *Η παραδοσιακή φορεσιά της Βιτάστας ή Κρηνίδας Σερρών*. Νέα Σερά, 1980-81, Κ-Ν, σ. 635-665 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Εισαγωγικά. Η γυναικεία φορεσιά: φουστάνι, ποδιά, μπόλκα, λιουμπαντέδες, κοντογούνια, τζιουμπές, σιαμί, τσουράπια, κουντούρια, τερλίκια, εσώρουχα,

πουκάμισο, βρακιά. Γυναικεία φορεσιά της δουλειάς. Νυχτικό. Νυφική στολή. Η κατασκευή της φορεσιάς. Τα υφάσματα. Μακιγιάζ. Κοσμήματα ή χρυσάφ'κά. Η ανδρική φορεσιά: σαλβάρι ή πουτούρι, αντερί, γιλέκι, ζωνάρι ή ζ'νάρ', τζιάκα τσιπχένι, φέσι, κάλτσες, σώβρακο, φανέλα. Η παιδική φορεσιά: Πουκάμισο, βρακί, φουστάνι, τσιουράπια, κiousiouλέδης. Φωτογραφίες.

58.

ΜΠΗΛΙΟΥ Αθανασία (Ιστ-Αρχ), *Η παραδοσιακή φορεσιά (νεανική γιορτινή) της Νιγρίτας Σερρών*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1993-94, εαρινό εξάμηνο, τ. 31, Λε-Ρ, σ. 307-425

Πρόλογος. Εισαγωγικά (Θέση και ονομασία της Νιγρίτα. Κάτοικοι. Εμπόριο. Παιδεία). Η νεανική γιορτινή φορεσιά (Η Γερακίνα). Η φορεσιά της ώριμης ηλικίας (η φορεσιά της γιαγιάς Σουλτάνας Γκιτζέκου). Φωτογραφικό υλικό (παρουσίαση φωτογραφικής ιδιωτικής συλλογής).

59.

ΤΣΑΒΛΙΔΟΥ Σοφία (Ιστ-Αρχ), *Η πολυπολιτισμική κοινότητα Αχλαδοχωρίου Σερρών και το αντικαθρέφτισμά της στις τοπικές φορεσιές (1924-1938/40)*, Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2006-07, εαρινό εξάμηνο, τ. 69, Ξ-Ω, σελ. 221

Πρόλογος. Εισαγωγή. Το Αχλαδοχώρι Σερρών. Παράρτημα φωτογραφιών. Η ενδυμασία των ντόπιων κατοίκων. Ιστορικό πλαίσιο. Αντρική ενδυμασία: σώβρακο, πουκάμισο, παντελόνι ή φουστάνελα, γιλέκο ή γελέκο, ζώνη, τσουράπια, υποδήματα, κασκέτο ή τραγιάσκα, ντουλαμάς, κοντόσα. Γυναικεία ενδυμασία: βρακί, πουκάμισο, στηθότα, μανίκια, ζιπούνι ή ζαπούνι, ζακέτα, ζωνάρι, ποδιά, μαντίλα, τσουράπια, υποδήματα, κοντόσα, ντουλαμάς, κοσμήματα. Παιδική ενδυμασία. Νυφική ενδυμασία. Διαδικασία κατασκευής της ενδυμασίας. Φωτογραφίες. Η ενδυμασία των Παφραίων. Ιστορικό πλαίσιο. Παρατηρήσεις για την ενδυμασία των Παφραίων. Αντρική ενδυμασία: βράκα, ζευγάς, καμής ή πουκάμισο, γελέκ ή γιλέκο, χουρχά, ζωνάρ, πασλίκ ή πασλούκ, τολά, τσαπούλα. Γυναικεία ενδυμασία: βράκα, πουκάμισο, ζιπούνα σαλιάρα, γιλέκο, ποδιά, λαχώρ, τσεμπέρι, γουζντι ή τάπλα, κάλτσες, υποδήματα. Παιδική ενδυμασία. Νυφική ενδυμασία. Φωτογραφίες. Η ενδυμασία των Βλάχων. Ιστορικό πλαίσιο. Αντρική ενδυμασία: σώβρακο, φανέλα, κμάσι ή πουκάμισο, μπενεβρέκι, τζιουμαντάνι, μπρίουν ή μπίρνου, σακάκι, τραγιάσκα, προπότς ή πουρπότς, υποδήματα, καπότα. Γυναικεία ενδυμασία: βρακί, φανέλα, καμεάσα, φουστάνι, πουάλ ή πουάλα, κιτάρου ή πετσέτα, τσόμπρα, προπότς ή πουρπότς, υποδήματα. Φωτογραφίες. Σχέσεις μεταξύ ντόπιων, Παφραίων και Βλάχων. Γλωσσάρι. Βιβλιογραφία. Φωτογραφίες πληροφορητών και απομαγνητοφωνημένες μαρτυρίες τους. Συμπληρωματικό φωτογραφικό υλικό.

Βλ. επίσης και:

60.

ΖΙΑΚΑ Βάια, *Λαογραφική συλλογή από το χωριό Δοβίστα Σερρών*. Σειρά Τέταρτη, 1967-68, ΙΙΙ, Ε-Κ, σ. 271-290 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

Σύντομη αναφορά στην τοπική ενδυμασία.

Νομός Φλωρίνης

61.

ΣΤΑΥΡΙΔΟΥ Καίτη (Νηπ), *Η παραδοσιακή φορεσιά του χωριού Πολυπλάτανος Φλωρίνης*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1991-92, εαρινό εξάμηνο, τ. 24, Μ-Τσα, σ. 231-343

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Γεωγραφικό, ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο. Ασχολίες των κατοίκων. Οικονομία. Μετανάστευση. Πρώτες ύλες. Παρατηρήσεις για τη φορεσιά. Υλικά κατασκευής. Επεξεργασία του μαλλιού. Βαφική. Αγορά. Προμήθεια υλικών. Εθιμικές πράξεις, προλήψεις και τραγούδια που σχετίζονται με την ενδυμασία κατά τις διαβατήριες στιγμές της γυναίκας: αρραβώνα, γάμο, θάνατο. Η φορεσιά: εσώρουχα, πουκάμισο, επιστήθιο, ποδιά. Κόμωση. Κεφαλοκαλύμματα: μαντήλια, άλτσκα, βέικα. Κάλτσες: τσόραπ'. Υποδήματα: τσαρούχια από χοιρόδερμα. Κοσμήματα: νομίσματα κεφαλής, αλυσίδες και χάντρες του λαιμού, κιουστέκια, μαντήλια της μέσης με νομίσματα και πούλιες, φυλαχτά. Πουγκί. Καλλωπισμός. Περιποίηση της φορεσιάς. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι.

62.

ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ Φανή & ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ Σωκράτης (Ιστ-Αρχ), *Η παραδοσιακή φορεσιά στο Αμμοχώρι Φλώρινας (1910-1960)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2005-06, χειμερινό εξάμηνο, τ. 55, Α-Γε, σελ. 99

Πρόλογος. Πίνακας πληροφορητών. Εισαγωγή. Ονομασία, κλίμα, κοινωνικό και οικονομικό πλαίσιο του χωριού. Υφαντική. Βαφική. Κεντητική. Οι κατασκευαστές της φορεσιάς (Τερζήδες). Ορισμός ενδυμασίας. Γυναικεία ενδυμασία: κιουρδία, αντερία, φορέματα (ή φουστάνια ή χωριάτικα). Ανδρική ενδυμασία: νέων, ηλικιωμένων. Κομώσεις. Κοσμήματα. Περιποίηση, διατήρηση ενδυμασίας. Επίλογος. Γλωσσάρι. Βιβλιογραφία, Πηγές. Παράρτημα Ι: Αρχαιακές πηγές. Παράρτημα ΙΙ: Εικόνες, Φωτογραφίες. Παράρτημα ΙΙΙ: Τοπικά τραγούδια.

Νομός Χαλκιδικής

63.

ΚΑΤΣΑΡΟΥ Άννα (ΜΝΕΣ), *Η παραδοσιακή γυναικεία γιορτινή φορεσιά στη Βαρβάρα Χαλκιδικής (1880-1935)*. Νέα Σειρά, 1982-83, Δ-Κα, σ. 381-493 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Μ. Βρέλλη-Ζάχου]

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Ιστορικό-κοινωνικό πλαίσιο. Πρώτες ύλες. Κατεργασία μαλλιού και μεταξιού. Βαφική. Η φορεσιά: εσώρουχα, μπουμπουκλί, φουστουδά, μεσοφούστι, φουστάνι, πετσέτα, λιμπαντέ, σκορτέλα, καβάδι, λαχούρι, ζώνη, ποδιά, φέσι, σκουφούνια, παντόφλες. Κοσμήματα. Καλλοντικά. Σταδιακές αλλαγές. Η αντιμετώπιση της φορεσιάς σήμερα. Εγκατάλειψη. Γενική αισθητική αξιολόγηση. Παράθεση προικοσυμφώνου. Φωτογραφίες πληροφορητριών. Άλλο φωτογραφικό υλικό. Γλωσσάρι.

64.

ΚΑΛΑΪΤΖΗ Γεωργία (ΦΠΨ), *Η γυναικεία και ανδρική φορεσιά στο χωριό Βαρβάρα του ν. Χαλκιδικής (τέλη 19^{ου}-παραμονές Β΄ Παγκόσμιου πολέμου)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1993-94, εαρινό εξάμηνο, τ. 30, Θ-Λα, σ. 373-623

Πρόλογος. Εισαγωγή. Μέρος πρώτο: Πρώτες ύλες και κατεργασία (μετάξι, μαλλί). Βαφική. Μέρος δεύτερο: Η γυναικεία βαρβαριώτικη φορεσιά. Γενικές παρατηρήσεις. Τα μέρη της φορεσιάς: φανέλα, βρακί, πουκάμισο, φούστα, μπουμπουκλί, φουστάνι, μάλλινα, αλατζιάδες, μεταξωτά, κατιφέδες, καβάδι, πετσέτα ή λιμαρά, σκορτέλα, λιμπαντές, ποδιά, ζώνη, λαχούρι ή σπαλέτο, κομμώσεις, τσεμπέρι ή τλουπάνι, φέσι, σκουφούνια ή τσουράπια, παπούτσια, μποτάκια, μπότες, παντόφλες, ντούμπλες, φλουριά, σταυρός, καρδιά, σκουλαρήκια, πόρπη, τουκάδα, καρφίτσα, καλλωπισμός. Η ανδρική φορεσιά. Γενικές παρατηρήσεις. Τα μέρη της ανδρικής φορεσιάς: φανέλα, σάβρακο, πουκάμισο, ντουλαμάς, γιλέκο, λιμπαντές, μπενεβρέκι, τσαχτσίρι, κιλότα, ζωνάρι, κοπαράνι, κόμμωση, φέσι, κασκέτο, σκουφούνια, αρβύλες, κοφτά παπούτσια, σκαρπίνια, κοσμήματα, εξαρτήματα. Η περιποίηση της φορεσιάς. Επίλογος. Πληροφορήτριες. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι.

ΗΠΕΙΡΟΣ

Νομός Άρτης

65.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Βασιλική (Ιστ-Αρχ), *Η τοπική ενδυμασία Μελισσουργών Άρτας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2005-06, χειμερινό εξάμηνο, τ. 59, Ν, [χ.α.]
Σύντομη παρουσίαση της τοπικής αντρικής και γυναικείας ενδυμασίας, πλαισιωμένη με ολιγάριθμο φωτογραφικό υλικό.

66.

ΔΡΑΓΑΝΟΓΛΟΥ Κωνσταντίνος (ΠΤΔΕ), *Η υφαντική τέχνη στο Κομπότι Άρτης*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1997-98, εαρινό εξάμηνο, τ. 38, Α-Ω, σ. 1-233
Πρόλογος. Χάρτες. Εισαγωγή. Υφαντική τέχνη. Εξαρτήματα του αργαλειού. Σύνεργα του αργαλειού. Υλικά και επεξεργασία. Μίτωμα. Μαντάνια και νεροτριβές. Βάψιμο των μαλλιών. Έργα του αργαλειού. Κουρελού, βελέντζα,

φλοκάτη. Αινίγματα σχετικά με την υφαντική τέχνη. Δημοτικά τραγούδια του αργαλειού. Άλλο λαογραφικό υλικό από το Κομπότι. Επίλογος. Γλωσσάρι. Φωτογραφικό υλικό.

Βλ. επίσης και:

67.

ΠΛΑΚΟΥΤΣΗ Θεοδοσία, *Λαογραφική συλλογή από τα χωριά Άνω Καλεντίνη και Δημαριό Άρτης*. Σειρά Τέταρτη, 1967-68, VI, Πη-Τα, σ. 39-48 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

Σύντομη αναφορά στη βαφική.

68.

ΧΡΗΣΤΟΣ Κωνσταντίνος & ΚΑΡΑΝΑΤΣΗΣ Γεώργιος, *Λαογραφική συλλογή από το χωριό Ζυγός του ν. Άρτης*. Σειρά Έβδομη, 1970-74, 7, Φ-Ψ, σ. 357-382 [εποπτεία: Ν.Μ. Παναγιωτάκης]

Σύντομη αναφορά στην τοπική ενδυμασία.

69.

ΜΑΡΓΩΝΗΣ Κωνσταντίνος, *Συλλογή λαογραφικού υλικού (από το χωριό Γουρριανά Άρτας)*. [χωρίς περιγραφή Σειράς], 1972-73, σ. 1-63 [εποπτεία: Ν.Μ. Παναγιωτάκης]

Σύντομη αναφορά στην τοπική ενδυμασία.

Νομός Θεσπρωτίας

70.

ΠΑΠΠΑΣ Λάζαρος (ΜΝΕΣ), *Περιγραφή χαϊμαλιών από τη Σαγιάδα*. Σειρά Δευτέρα, 1965-66, Α-Ω, σ. 423-427 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

Σύντομες πληροφορίες.

71.

ΣΚΟΔΡΑ Αλεξάνδρα (ΜΝΕΣ), *Στολές Φιλιατών Θεσπρωτίας*. Σειρά Δευτέρα, 1965-66, Α-Ω, σ. 527-531 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

Σύντομη εισαγωγή. Νυφιάτικη στολή Φανερωμένης Φιλιατών: φόρεμα, γιλέκι, ποδιά, σαλαμάρα, μαντήλι, κάλτσες, παπούτσια, κολιέ. Νυφιάτικη στολή Ξεχώρου Φιλιατών: φόρεμα ή ρουτί, γιλέκι, σεγγούνι, κάλτσες, ζώνη ή γκρέπια, ποδιά, μαντήλι.

72.

ΤΣΙΑΠΑΛΗ Ζωίτσα (ΜΝΕΣ), *Το Σούλι και οι φορεσιές του*. Νέα Σειρά, 1975-79, Σ-Χ, σ. 433-479 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Εισαγωγικά. Φορεσιά μωρού. Ανδρική φορεσιά: φανέλα, κοντέσι, φουστανέ-

λα, σιγκούνι, κάλτσες, τσαρούχια. Φορεσιά του γαμπρού: πουκάμισο, γιλέκο, ζώνη. Φορεσιά γέρου: σώβρακο, κάπα, κάλτσες, σκούφος, φουστανέλα. Γυναικεία φορεσιά: μεσοφόρι, φούστα, πουκάμισο, γιλέκο, πανωσέγκουνο, κοσμήματα, κάλτσες, μαντήλι. Φορεσιά της νύφης: φανέλα, ρουτί, σιγκούνι, ποδιά, ζωνάρι, πατούνες, τσαρούχια, μαντίλι, κοσμήματα. Φορεσιά παντρεμένης. Φορεσιά νεκρών. Επίλογος. Λεξιλόγιο.

73.

ΑΝΑΣΤΟΠΟΥΛΟΥ Μανθούλα (Ιστ-Αρχ), *Η φορεσιά του χωριού Τσαμαντάς του νομού Θεσπρωτίας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1991-92, εαρινό εξάμηνο, τ. 23, Α-Λ, σ. 1-81

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Υλικά κατασκευής. Κατεργασία του μαλλιού και του σπάρτου. Ανδρική ενδυμασία: βράκες, μεσοφάνελι, μπουραζάνα, ποτούρι, πουκάμισο, γκουτσουμάνα, βρακοζενά, μπόλκα, μπερούτσα, κάπα, ταλαγάνι, κούκος, φέσι, τζερέπια, τσαρούχια με φούντες και τσαρούχια με μύτη. Αναφορά στη φορεσιά με φουστανέλα που προϋπήρξε της μπουραζάνας. Γυναικεία ενδυμασία. Παρατηρήσεις. Τα μέρη της φορεσιάς: ρουτί, αλατζιάς, κατωσέγκουνο, τσιπούνι, γελέκι, ζωνάρι, ποδιά, σιγκούνι, μαντήλια, κάλτσες, τσαρούχια με φούντες, γκρέπια ή ζάβες. Κόμμωση. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι και Ευρετήριο.

74.

ΚΑΟΥΡΗ Έλενα (Ιστ-Αρχ), *Η παραδοσιακή ενδυμασία της Σουλιώτισσας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2008-09, εαρινό εξάμηνο, τ. 74, Α-Κ, [χ.α.]

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Ιστορικό πλαίσιο. Η κατασκευή της ενδυμασίας. Η ενδυμασία της Σουλιώτισσας: φανέλα, σώβρακο ή βρακί, πουκάμισο ή ρουτί, πανωσέγκουνο, κατωσέγκουνο, τσιπούνι, λευκό σιγκούνι, φλοκάτα, ποδιά, ζωνάρι, κόμμωση και κεφαλόδεσμος, τσουράπια, τσαρούχια. Κοσμήματα: γκρέπι, θηλυκωτάρι, κιμεράκι, πόρπη, δαχτυλία και σκουλαρίκα, ασημοσουγιάς. Η εξέλιξη και εγκατάλειψη της παραδοσιακής ενδυμασίας. Επίλογος. Γλωσσάρι. Βιβλιογραφία. Φωτογραφίες.

Βλ. επίσης και:

75.

ΤΣΟΓΚΑ Φωτεινή, *Λαογραφική συλλογή από τα χωριά Γιρομέρι, Σαγιάδα, Τσαμαντάς, Φανερωμένη, Φοινίκι του ν. Θεσπρωτίας*. Σειρά Έβδομη, 1970-74, 6, Σ-Τ, σ. 971-1043 [εποπτεία: Ν.Μ. Παναγιωτάκης]

Σύντομες ενδυματολογικές αναφορές.

Νομός Ιωαννίνων

76.

ΒΑΔΕΒΟΥΛΗ Κλεονίκη (ΜΝΕΣ), *Τα μαντίλια του κεφαλιού και το κέντημά τους στο Μέτσοβο*. Σειρά Πρώτη, 1964-65, -1-, Α-Κ, σ. 167-170 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

Σύντομη παρουσίαση. Μαντίλια για τις καθημερινές κατά ηλικία. Για τις γιορτές. Για το πένθος.

77.

ΚΙΓΚΑ Ελένη (Α/ετής Φίλος), *Πώς στόλιζαν τη νύφη στις αρχές του αιώνα μας και πιο παλιά στο χωριό Μόλιστα Κονίτσης*. Σειρά Πρώτη, 1964-65, Α-Κ, σ. 457-471 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

Πουκάμισο υφαντό, φουστάνι, τσιπούνι, φλοκάτα ή σαγιάκι, ποδιά, τσιρέπια, κορδέλια. Κεφαλόδεσμος: σκούφια με φλουριά, μαντήλι, μαγκούρα, σκουλαρίκια. Κόμμωση: τζαλούφια. Μπούλα. Άλλα κοσμήματα: ζάβα, ασημοζούναρο. Σκέπη.

78.

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Χρυσούλα (ΜΝΕΣ), *Η νεροτριβιά στην Αραχωβίτσα Ιωαννίνων*. Σειρά Δευτέρα, 1965-66, Α-Ω, σ. 371-373 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

Σύντομη περιγραφή του τρόπου λειτουργίας της νεροτριβής.

79.

ΜΠΑΛΑΜΑΤΣΙΑΣ Αν., *Το σιγκούνι (της περιοχής Περιστερίου Τζουμέρκων)*. Νέα Σειρά, 1968-73, Α-Ω, σ. 631-637 [εποπτεία: Ν.Μ. Παναγιωτάκης]

Περιγραφή της διαδικασίας κατασκευής και στολίσματος του σιγκουνιού.

80.

ΤΣΑΤΣΑΝΗΣ Ευάγγελος & ΜΠΑΡΔΑΚΑΣ Λάμπρος (ΜΝΕΣ), *Νυφική στολή και στολίδια και ανδρική γαμπριάτικη φορεσιά στο Πωγώνι*. Νέα Σειρά, 1975-79, Σ-Χ, σ. 417-431 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Η νυφική στολή: ρουτί, λαιμαργιά, φούστα, σαγιάκι ή σιεγιάκι, ζωνάρι, ζώνα, ποδιά, ντουλαμάς, προπόδια, τσουράπια ή πατούνια, πανωσιάγιακο, οντούρες. Κοσμήματα: κορώνα, σκουλαρίκια, μέρτζες, τζουλούφια, κεμέρια, τσιαπράκια, τσιαπρακόπουλα, τραηλιά, σταυρός, καρφίτσα, μαντήλια, μπαρμπούλι. Ανδρική γαμπριάτικη φορεσιά: ποκάμισο, γελέκο, πεσίλι, φουστάνελα, τσουράπια, τσαρούχια, φέσι, σελιάχι, ζωνάρι, ποτούρι.

81.

ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ Μαρία (ΜΝΕΣ), *Ενδυμασία του χωριού Σταυράκι Ιωαννίνων*. Νέα Σειρά, 1978-79, Α-Β, σ. 115-144 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Γυναικεία ενδυμασία: φανέλα, κυλότα, ποδόγυρος, φούστα, φόρεμα, γιλέκο,

σεγκούνι, ποδιά, κάλτσες, παπούτσια, μαντήλι, στολίδια. Ανδρική ενδυμασία: φανέλα, πουκάμισο, κυλότα, φουστανέλα, ζωνάρι, σελάχι, γιλέκο, κάλτσες, παπούτσια, φέσι, κάπα. Παιδική ενδυμασία: φόρεμα, φανέλα, κυλότα, κάλτσες, παπούτσια, φέσι. Λεξιλόγιο.

82.

ΑΝΤΩΝΙΟΥ Μαρία (ΜΝΕΣ), *Η γυναικεία και ανδρική φορεσιά του Μετσόβου*. Νέα Σειρά, 1978-79, Α-Β, σ. 263-292 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερakλής – Κ. Μπάδα] Εισαγωγικά. Η γυναικεία φορεσιά: πουκάμισο, βρακί, φούστα, κλειστό, φόρεμα, ποδιά, ασημοζώνη, σάρικα ή φλοκάτα, τσίπα, σπαλέτα, ιχράμι, παπούτσια, καλτσίνια, τσιρέπια. Η ανδρική φορεσιά: πουκάμισο, σαλιβάρι ή μπουραζάνι, κάλτσες, τσαρούχια, κλίτσα. Η γαμπριάτικη φορεσιά: φουστανέλα, τσιαμαντάνι. Φωτογραφίες.

83.

ΒΑΝΤΖΟΥ Αγνή (ΜΝΕΣ), *Η πωγωνήσια φορεσιά*. Νέα Σειρά, 1978-79, Α-Β, σ. 610-647 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερakλής – Κ. Μπάδα]

Εισαγωγή. Γυναικεία φορεσιά. Της αρραβωνιασμένης: ρουτί, λαιμαργιά, φούστα, ντουλαμάς, ζωνάρι, ζώνα, ποδιά, κάλτσες, προπόδια, ασπροσέγκουνο. Της νύφης: ρουτί, λαιμαργιά, φούστα, σιαγιάκι ή σιεγάκι, ζωνάρι, ζώνα, ποδιά, ντουλαμάς, προπόδια ή τσουράπια ή πατούνια, κοντούρες, πανωσιέγιο. Στολίδια: κορώνα, σκουλαρίκια, μέρτζες, τζουλούφια, κεμέρια, τσιαπράκια, τσιαπρακόπουλα, τραχηλιά, σταυρός, καρφίτσα, δαχτυλίδια, βραχιόλια. Ανδρική φορεσιά. Η γαμπριάτικη: ποκάμισο, γελέκο, πεσίλι, φουστανέλα, τσουράπια, τσαρούχια, φέσι, σελιάχι, ζωνάρι, ποτούρι. Φωτογραφίες.

84.

ΙΩΑΝΝΟΥ Ευαγγελία (ΜΝΕΣ), *Η ενδυμασία του Αγίου Νικολάου Δωδώνης*. Νέα Σειρά, 1978-79, Β-Κ, σ. 431-489 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερakλής – Κ. Μπάδα]

Γενικές παρατηρήσεις. Η ανδρική φορεσιά: φέσι, φανέλα, σώβρακο, πουκάμισο, σιεγγούνα, κάπες ή κοντοκάπια, μανδύας, κάλτσες, σιουλβάρια ή μπουραζάνα, σακκάκι, τσαρούχια, μαύρη κυλότα. Η γυναικεία φορεσιά: μαντήλι, φανέλα, πουκάμισο ή πουτί, μιτάν(ι), σιεγγούνι, ζωνάρι, πανωσιέγγουνο, κάλτσες, τσαρούχια, ποδιά. Κοσμήματα: τοκάδες, αλυσίδες, γκρέπια, ντούπιες, καδένες, χανάκα, θηλυκωτάρια, κλιτσοζώναρο. Η νυφική φορεσιά. Ομοιότητες, διαφορές. Συγκρίσεις με γειτονικά χωριά. Άλλες πληροφορίες. Βαφική. Πλύσιμο των ρούχων. Λούσιμο των μαλλιών.

85.

ΚΩΤΣΑΚΗ Καλλιόπη (ΜΝΕΣ), *Γυναικεία πωγωνήσια φορεσιά*. Νέα Σειρά, 1978-79, Κ-Λ, σ. 416-465 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερakλής – Κ. Μπάδα]

Γενικές παρατηρήσεις για τη φορεσιά στο Πωγώνι. Υφαντικές ύλες. Επεξεργασία. Η φορεσιά: σιαγκούνα, ζωνάρι, ζώνα, ποδιά, πατούνια, πουκαμίσα,

λαιμαριά, ντουλαμάς, τσαρούχια ή πόχες, ομπόλια, φούστα, εσώρουχα. Τα μωρουδιακά. Η νυφιάτικη φορεσιά: σκούφια, τζουλουφρίκια, σκουλαρίκια, μέρτζες, κεμέρια, σιαγιάκι, τσιαπράκια, τσιαπρακόπουλα, τραχηλιά, σταυρός, καρφίτσα, δαχτυλίδια, βραχιόλια, πόσια, μπαρμπούλι. Το φκιασίδωμα της νύφης. Δημοτικά τραγούδια για τη φορεσιά. Βιβλιογραφία. Βοηθήματα. Φωτογραφίες.

86.

ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Βασιλική (ΜΝΕΣ), *Οι κάλτσες και η υπόδεση των Ηπειρωτών*. Νέα Σειρά, 1978-79, Α-Σ, σ. 511-547 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]
Η εργασία βασίζεται σε βιβλιογραφική έρευνα.

87.

ΠΟΛΙΤΣΟΥ Δήμητρα (ΜΝΕΣ), *Η ενδυμασία της Μηλιάς Μετσόβου*. Νέα Σειρά, 1978-79, Α-Σ, σ. 557-599 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]
Ο αργαλειός. Η ανδρική ενδυμασία: δίμιτα, πουκάμισο, γιλέκι, ζώνη, κάλτσες, τσαρούχια, κάπα, ρολόγι, κιλότα, κοστουμι. Γαμβρική στολή. Η γυναικεία ενδυμασία. Της ανύπαντρης: φούστα, γιλέκι, ποδιά, τσαρούχια ή πασούμια, κεφαλόδεσμος. Της παντρεμένης: μαντήλι, αλεπισκάνικα, δίμιτα, φούστα, γιλέκι, ποδιά, ζώνη, φλοκάτα, κάλτσες, περούκλια ή κοσίδια, πετές. Το νυφικό φόρεμα, πέπλο. Η γιορτινή ενδυμασία. Βιβλιογραφία. Πληροφορητές. Φωτογραφίες.

88.

ΜΠΕΛΛΟΥ Αλεξάνδρα (ΜΝΕΣ), *Τοπική ενδυμασία Ελευθεροχωρίου Δωδώνης*. Νέα Σειρά, 1979-80, Α-Π, σ. 211-245 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]
Εισαγωγικά. Ανδρική ενδυμασία ως το 1925: φουστανέλα, πουκάμισο, φέσι, τσαρούχια, γιλέκο, σώβρακο, τσουρέπια, τελιγούκια, τσαρούχια. Μετά το 1925: Μπουραζάνα, σακάκι, γιλέκι, πουκαμίσα, κάπα, φέσι. Γυναικεία ενδυμασία: μαντήλι, φανέλα, πουκάμισο, γιλέκο, σεγγούνι, πανωσέγγουνο, ποδιά, τσουρέπια. Κοσμήματα: λαιμαριά, τοκάδες, αλυσίδες, γκρέπια, σταυρός, θηλυκοτάρια. Παρατηρήσεις. Συγκρίσεις με άλλα χωριά. Η φορεσιά σήμερα. Η βαφική των νημάτων. Τεχνικές. Υφαντική.

89.

ΝΤΟΛΓΥΡΑ Ελένη (ΜΝΕΣ), *Τοπική ενδυμασία Σκλίβανης*. Νέα Σειρά, 1979-80, Α-Π, σ. 249-287 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]
Εισαγωγικά. Η ενδυμασία πριν από το 1897. Η ενδυμασία μετά το 1897. Η ενδυμασία των μωρών: σπάργανα, π'καμισάκι του νουνού, κατσλάκι, φωτίκια, φουστανάκι, τσουρέπια, τσαρούχια, καπί, ζακέτα. Η ενδυμασία των παιδιών. Η γυναικεία ενδυμασία. Η ανδρική ενδυμασία. Η βαφή.

90.

ΤΣΙΡΩΝΗ Βασιλική (ΜΝΕΣ), *Τοπική ενδυμασία περιοχής Λάκκας Σουλίου (ν. Ιωαννίνων). Πληροφορίες από το Ζωτικό*. Νέα Σειρά, 1979-80, Π-Χ, σ. 483-537 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Εισαγωγικά. Η ανδρική φορεσιά: φέσι, φανέλα, πουκαμίσα, γιλέκο, απανωσέγκουνο, σάβρακο, κάλτσες, σακάκι, μπουραζάνα, κυλότα, τσαρούχια. Η γυναικεία φορεσιά: φανέλα, πουκάμισο ή ρουτί, σιγκούνι, τσιπούνα, ζωνάρι, ποδιά, πανωσέγκουνο, μαντήλι, τσιουράπια, κοσμήματα. Παρατηρήσεις. Συγκρίσεις με τη φορεσιά των γύρω χωριών. Εξέλιξη. Δημοτικά τραγούδια.

91.

ΠΛΙΑΚΟΠΑΝΟΣ Κώστας (ΜΝΕΣ), *Ενδυματολογία περιοχής Ξηροβουνίου*. Νέα Σειρά, 1981-82, Π-Ρ, σ. 1-63 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Εισαγωγικά. Η γυναικεία ενδυμασία. Η καθημερινή: υφάσματα, φόρεμα, ποδιά, τσουρέπια, μαντήλια. Η ενδυμασία του γάμου: φόρεμα, ποδιά, μαντήλια, τσουρέπια, σιγκούνια, στολίδια. Η ενδυμασία του αρραβώνα. Η εορταστική ενδυμασία. Η ενδυμασία της ταφής. Οι μοδίστρες. Το κόστος. Η ανδρική ενδυμασία: φουστάνελα, σάβρακο, κάλτσες, φανέλα, πουκάμισο, πισλί, κοντοσέγκουνο, τσακτσίρα ή μπουραζάνα ή σιαλβάρα, σταυρωτό. Τα καθημερινά. Φωτογραφίες.

92.

ΖΑΜΑΝΗ Κωνσταντινιά (ΜΝΕΣ), *Η μετσοβίτικη ενδυμασία όπως φοριέται από τους Βλάχους στα Τρίκαλα του 1983*. Νέα Σειρά, 1982-83, Δ-Κα, σ. 133-229 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Μ. Βρέλλη-Ζάχου]

Πρόλογος. Πληροφορητές. Ιστορικά, Οικονομικά, Πολιτιστικά στοιχεία. Εισαγωγή. Η γιορτινή γυναικεία φορεσιά: φούστα, κλειστό, φόρεμα, ποδιά, ζωνάρι, φλοκάτη, μαντήλι. Κάλτσες. Κόμμωση. Κοσμήματα. Παπούτσια. Η ανδρική: πουκάμισο, γιλέκο, σιγκούνι, κοντοκάπι. Κάλτσες. Σκούφος. Ζωνάρι, κιμέρι. Τσαρούχια. Η μετσοβίτικη φορεσιά όπως τη φορούσαν στο Μέτσοβο από τους παλαιότερους χρόνους μέχρι την απελευθέρωση. Διαφορές της φορεσιάς πριν από την απελευθέρωση με τη φορεσιά του 1983. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι.

93.

ΤΣΟΥΜΑΝΗ Κωνσταντίνη (ΜΝΕΣ), *Η γυναικεία φορεσιά του Ζαγοριού*. Νέα Σειρά, 1982-83, Π-Ω, σ. 413-509 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Μ. Βρέλλη-Ζάχου]

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Η φορεσιά: φανέλα, βρακί, βρακοζώνα, πουκάμισο, γιλέκο, φούστα, φουστάνι, ποδιά, φλοκωτό, κάλτσες, παπούτσια, μαντήλι, κοσμήματα. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι.

94.

ΧΡΥΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ Φωτεινή (Β/ετής Φίλος), *Η φορεσιά του Μετσόβου*. Νέα Σειρά, 1983-84, εαρινό εξάμηνο, Λο-Ω, σ. 621-668 [εποπτεία: Κ. Μπάδα]

Γυναικεία φορεσιά. Πρώτη κοινωνική τάξη: φούστα, γιλέκο ή κλειστό ή πόλκα, φουστάνι, σιγκούνι ή φλοκάτα, χράμι ή χεράμι, ποδιά, ζώνη. Κόμμωση. Κεφαλόδεσμος. Κοσμήματα. Δεύτερη κοινωνική τάξη: φούστα, φόρεμα, ποδιά, ζώνη, σιγκούνι. Τρίτη κοινωνική τάξη. Παρατηρήσεις και συγκρίσεις. Τα προικιά. Ανδρική φορεσιά. Πρώτη κοινωνική τάξη: Τα ευρωπαϊκά. Τσελιγκάδες: τσουαρίτσι, κάλτσες, καλτσοδέτες, τσαρούχια, δίμιτα ή σιγκούνι, κούκος, ταλαγάνι, μπουραζάνια, ζωνάρι. Τρίτη κοινωνική τάξη: παντελόνι, πουκάμισο, σακάκι. Παρατηρήσεις. Πληροφορητές. Φωτογραφίες.

95.

ΒΑΓΕΝΑ Παντούλα Ελένη (Ιστ) & ΣΓΟΥΡΟΥ Καίτη (Ιστ), *Η νυφική ενδυμασία του χωριού Γεροπλάτανος Ζαγορίου*. Νέα Σειρά, 1983-84, Α-Β, σ. 169-214 [εποπτεία: Κ. Μπάδα]

Εισαγωγικά. Η φορεσιά: ρουτί, λαιμαργιά, τσιαπρακούλια, ασπροσέγκουνο, πεσιλί, ζωνάρι, ζώνη, ποδιά, φακιόλι, κάλτσες, τσαρούχια, κοντούρες, κοσμήματα. Οι ράφτες. Τα σύνεργα της ραπτικής. Οι ετοιμασίες των προικιάτικων ενδυμάτων. Η ετοιμασία της νύφης. Το στόλισμα. Τραγούδια για την αμφίεση της νύφης. Προλήψεις. Δίπλωμα. Συντήρηση της φορεσιάς.

96.

ΒΑΓΕΝΑ Παντούλα Ελένη (Ιστ), *Η πογωνήσια φορεσιά (της παντρεμένης) στο χωριό Γεροπλάτανος*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1984-86, τ. 1, Α-Σ, σ. 1-93

Εισαγωγή. Πληροφορητές. Γεωγραφικό, ιστορικό, οικονομικό, κοινωνικό πλαίσιο. Πολιτιστική κατάσταση. Χρονολογική τοποθέτηση της φορεσιάς. Τα υλικά. Επεξεργασία. Βαφή. Μαλλί, μετάξι. Η φορεσιά: φανέλα, σάβρακο, ρουτί ή χουμαί ή πουκάμισο, λαιμαργιά, φούστα, σεγκούνι ή σιγκούνι, ζωνάρι, ζώνη, ποδιά, αλατζάς, πεσιλί, μανικωτό, κλαδευτός, ομπόλια ή φακιόλι, κόμμωση, πατούνες, τσαρούχια, γόβες, τοκάδες, τσαπράκια, τσαπρακούλια, κουμπιά. Σύγκριση με τη φορεσιά της αρραβωνιασμένης, της ηλικιωμένης, της νύφης. Διαφορές χειμερινής/θερινής φορεσιάς. Παραδόσεις και τραγούδια για την ενδυμασία. Σχέδια. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι.

97.

ΤΖΕΡΠΟΥ Παρασκευή (ΠΤΔΕ), *Η γυναικεία μετσοβίτικη φορεσιά*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1984-86, τ. 2, Τ-Ω, σ. 1-117

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Το Μέτσοβο. Η νυφιάτικη φορεσιά: φανέλα, βρακί, φούστα, κλειστό, ποδιά, σεγκούνι, μαντήλι, περούκλια, κάλτσες, υποδήματα, ζώνη, κοσμήματα. Σύγκριση καθημερινής και νυφιάτικης φορεσιάς. Υλικά κατασκευής. Προστασία. Γενικές παρατηρήσεις. Η εξέλιξη της φορεσιάς. Γλωσσάρι. Φωτογραφίες.

98.

ΤΣΙΑΝΤΗΣ Κωνσταντίνος (Ιστ), *Η κατασκευή του ηπειρώτικου (γιαννιώτικου) μαντιλιού από το 1920 ως τις μέρες μας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1984-86, τ. 2, Τ-Ω, σ. 251-399

Εισαγωγή. Πληροφορητές. Τύποι μαντιλιών: γραβάνι ή γιαννιώτικο ή ζαγορίσιο, τ' αετού, τσ' πέννας, κουτσοχέρ', φιόγκος, κυπαρίσσι, σάλιαρος, φτερό, στενόγυρο, γαρύφαλλο, τρεις ντάλιες, πουλιού, σταφύλι, φίδι. Περιοχές όπου φορέθηκαν. Υφάσματα. Βαφές. Βαφική. Κατασκευή: με κριμέζωμα, με ξέβημα, με επικάλυψη. Η κατασκευή των μαντιλιών σήμερα (1983-84) στα Ιωάννινα. Το δέσιμο του μαντιλιού. Επίλογος. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι.

99.

ΑΡΛΕΤΟΥ Βασιλική (Φιλ), *Η ενδυμασία στους Καλαρρύτες*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1989-90, εαρινό εξάμηνο, τ. 10, Α-Λ, σ. 1-153

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Οι Καλαρρύτες. Ασχολίες των κατοίκων. Αργυροχρυσοχοΐα. Η ενδυμασία. Ράφτες και ράφτρες. Πηγές έρευνας. Τα υλικά κατασκευής. Ανδρική φορεσιά: φανέλα, σώβρακο, πουκάμισο, γιλέκο, σαλβάρια ή σαλβάρια, σακάκι, ζωνάρι, πισλί, φουστάνελα, σελιάχι, κόμμωση, καλύμματα της κεφαλής, τσουρέπια, τσαρούχια, σταυρωτό, γκλίτσα, καπνοσακούλα, ρολόι, κομπολόι. Γυναικεία ενδυμασία. Καθημερινή ή ποιμενική. Επίσημη. Νυφική. Ενδύματα: φανέλα, μπούστο, πουκάμισο, φούστα, πλοκάκι, σάρικα, ποδιά, φουστάνι, ζακέτα, κομμώσεις, μαντήλι ή τσεμπέρα, τσουρέπια, τσαρούχια, παπούτσια, επιστήθια κοσμήματα, ζώνη, σκουλαρίκια, τουρβάς, μαντήλι. Καλλωπισμός. Στολισμός της νύφης. Φωτογραφίες. Αποσπάσματα από συνεντεύξεις. Γλωσσάρι.

100.

ΦΕΙΔΗ Ερασμία (ΦΠΨ), *Η ανδρική, γυναικεία και παιδική φορεσιά στη Βοβούσα*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1989-90, τ. 11, Μ-Ω, σ. 533-655

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Ιστορία του χωριού Βοβούσα. Η ανδρική ενδυμασία. Η καθημερινή: φανέλα, σώβρακο, πουκάμισο, γιλέκι, σιρβάρια ή κυλότα ή μαύρη φουστάνελα, λουρί, τσουρέπια, υποδήματα, κόμμωση. Η γιορτινή φορεσιά: φανέλα, σώβρακο, χολέβια, κολτσοβέτα, κάλτσες, φουστάνελα ή πουκάμισα, γιλέκι, τσιπούνη, ζωνάρια, παλτό, κούκος, τσαρούχια, κοσμήματα, εξαρτήματα. Η γυναικεία ενδυμασία. Η καθημερινή: φανέλα, βρακιά, πουκάμισο, φούστα, φόρεμα, γιλέκο, ποδιά, ζώνη, ασημοζούναρο, τσιπούνη, σάρικα, φλουριά, σκουλαρίκια, κουκάκια, κάλτσες, παπούτσια. Η παιδική φορεσιά (σύντομη αναφορά). Φωτογραφίες. Γλωσσάρι.

101.

ΛΙΑΚΑΚΟΥ Ελένη (Ιστ-Αρχ), *Η γιορτινή γυναικεία φορεσιά στην περιοχή Ζίτσας (1900-1940)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1991-92, εαρινό εξάμηνο, τ. 23, Α-Λ, σ. 381-573

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Ιστορία της περιοχής. Γενικές παρατηρήσεις και πληροφορίες για τη φορεσιά. Η θέση της γυναίκας. Συγκρίσεις με τη φορεσιά γύρω περιοχών. Υλικά κατασκευής. Επεξεργασία του μαλλιού. Βάψιμο. Γνέσιμο. Ύφανση. Άλλα υλικά. Η φορεσιά: πουκάμισο, ποδόγυρος, μπρομάνικα, σιγκούνι, γιλέκι, φούστα ή φ'στάνι, ποδιά. Παρατηρήσεις για την καθημερινή, νυφιάτικη και πένθιμη φορεσιά. Κομμώσεις: κόσες. Τσεμπέρι ή ουρά μαντήλι. Κάλτσες. Τσαρούχια με φούντα, γόβες. Κοσμήματα: διπλή αλυσίδα με φλουρί κρεμαστό, θηλυκωτάρες ή αλύσια, κιμέρι ή ασημοζώνναρο. Περιποίηση της φορεσιάς. Επίλογος. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι.

102.

ΜΟΥΣΙΟΥ Ελένη (Νηπ), *Αναστήλωση της γυναικείας παραδοσιακής φορεσιάς του χωριού Καστανέα Κονίτσης νομού Ιωαννίνων*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1991-92, εαρινό εξάμηνο, τ. 24, Μ-Τσα, σ. 1-93

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Ιστορία. Οικονομία. Κάτοικοι. Ασχολίες. Μετανάστευση. Παρατηρήσεις για τη φορεσιά. Υλικά κατασκευής. Κατεργασία του μαλλιού. Προμήθεια, Αγορές υλικών. Η φορεσιά. Παρατηρήσεις. Διακρίσεις. Τα ενδύματα: φανέλα, φουστάνι, τσ'πούνα, ποδιά, ζώνη, φλοκάτα. Κόμμωση. Κεφαλόδεσμος. Τσουράπια. Υποδήματα: λιόπες, παπούτσια. Κοσμήματα: Νύστια, τζιτζιφίλια, σταυρός, κομπολόγια, σκουλαρίκια, καρφίτσες, βραχιόλια, ζάβες. Καλλωπισμός. Περιποίηση της φορεσιάς. Λίγα λόγια για την ανδρική φορεσιά. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι και Ευρετήριο.

103.

ΤΡΙΑΝΤΗ Κατερίνα (Ιστ-Αρχ), *Η παραδοσιακή φορεσιά του γάμου στην Πεδινή Ιωαννίνων (1890-1930)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1993-94, εαρινό εξάμηνο, τ. 32, Σ-Ω, σ. 295-371

Πρόλογος. Εισαγωγή. Υλικά κατασκευής. Μαρτυρία για τη βαφή των υφασμάτων. Ράφτες, ράφτρες και άλλοι τεχνίτες. Περίοδος 1890-1920: γυναικεία νυφική φορεσιά: πουκάμισο, γιλέκι, ποδιά, σιγκούνια, κάλτσες, παπούτσια, κόμμωση, καλύματα της κεφαλής, κοσμήματα. Αντρική γαμπριάτικη φορεσιά. Περίοδος 1920-1930: γυναικεία νυφική φορεσιά: εσώρουχα, φόρεμα, ποδιά, σιγκούνι, κάλτσες, παπούτσια, κάλυμα της κεφαλής, κοσμήματα. Αντρική γαμπριάτικη φορεσιά. Παραδοσιακή: εσώρουχα, πουκάμισο, φουστάνελα, μπουραζάνα, γιλέκο, κάλτσες, παπούτσια, φέσι, ντουλαμάς, κοσμήματα. Ευρωπαϊκή αντρική ενδυμασία. Φωτογραφικό υλικό.

104.

ΤΖΟΒΑΡΑ Κωνσταντίνα (ΠΤΔΕ), *Τα γιαννιώτικα μαντήλια (επιτόπια έρευνα)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1995-96, χειμερινό εξάμηνο, τ. 35, Α-Ω, σ. 775-985

Πρόλογος. Εισαγωγή. Η κατασκευή των μαντηλιών στα Γιάννενα. Είδη μαντηλιών. Υλικά κατασκευής. Εργαλεία. Διαδικασία κατασκευής. Οι πωλήσεις

στα Γιάννενα και στην ευρύτερη γεωγραφική περιοχή. Ευρητήριο πραγμάτων και όρων. Παράρτημα 1: Σχέδια μαντηλιών. Παράρτημα 2: Φωτογραφικό υλικό.

105.

ΣΙΟΝΤΗΣ Θεόδωρος (Ιστ-Αρχ), *Η υφαντική τέχνη στο χωριό Γότιστα του νομού Ιωαννίνων*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2002-03, χειμερινό εξάμηνο, τ. 50, Σι-Ω, σελ. 54

Πρόλογος. Εισαγωγή. Ιστορική επισκόπηση Γότιστας. Επεξεργασία μαλλιού: συλλογή, πλύσιμο, γνέσιμο, βαφές και βάψιμο νήματος. Υφαντική τέχνη: αργαλειός, βιλάρι, δίμιτο, γοτιστινά υφαντά, αμπαή, τσόλια, τριχιές, σακούλια, τσάκια, σακιά, μαξιλάρια, μάντες, βελέντζες, φλοκάτες, μαλλινοσέντονα, κιλίμια, χράμια, κουρτίνες, κουβέρτες. Ενδυμασίες Γότιστας: Ανδρική ενδυμασία: εσώρουχα, υποκάμισο, σαλβάρι, ζωνάρι, γιλέκο, τσουρέπια, φέσι, παλτό, κάπα, τσαρούχια, χολέβι, κόμμωση. Γυναικεία ενδυμασία: εσώρουχα, υποκάμισο, φούστα, μπλούζα, ποδιά, σιγκούνι, τσουρέπια, μαντήλι, τσαρούχια, στολίδια, κόμμωση. Πένθιμη ανδρική και γυναικεία ενδυμασία. Καλλωπισμός ανδρών και γυναικών. Παιδική ενδυμασία: παιδιά ηλικίας 2 έως 5-6 ετών, αγόρια και κορίτσια μετά την ηλικία των 6 ετών. Διατήρηση ρουχισμού: καθαρισμός και πλύσιμο, σιδέρωμα, αποθήκευση. Παραδοσιακά επαγγέλματα. Αποσπάσματα απομαγνητοφωνημένων συνεντεύξεων. Επίλογος. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι. Βιβλιογραφία. Κατάλογος συντομογραφιών.

106.

ΣΤΕΡΙΑΔΗ Τατιάνα (Ιστ-Αρχ), *Οι Συρρακιώτες του 21^{ου} αιώνα μιλούν για τις παραδοσιακές φορεσιές του τόπου τους*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2004-05, χειμερινό εξάμηνο, τ. 53, Κο-Ω, σελ. 33

Πρόλογος. Εισαγωγή. Συρράκο: Ιστορική αναδρομή. Ενδυμασίες Συρράκου: Ανδρική φορεσιά: καθημερινή, γιορτινή, γαμπριάτικη. Γυναικεία φορεσιά: καθημερινή, γιορτινή, νυφιάτικη. Πένθιμες ενδυμασίες. Καλλωπισμός ανδρών, γυναικών. Παιδική ενδυμασία. Επίλογος. Παράρτημα εικόνων. Λεξιλόγιο όρων. Βιβλιογραφία. Συντομογραφίες.

107.

ΤΣΟΔΟΥΛΟΥ Μαρία (Ιστ-Αρχ), *Η γυναικεία φορεσιά των Πραμάντων προπολεμικά (1900-1940 περίπου)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2004-05, χειμερινό εξάμηνο, τ. 53, Κο-Ω, σελ. 25

Πρόλογος. Εισαγωγή. Καθημερινή ενδυμασία: μεσοφόρι, πκαμισάκι, φούστα, κοτέλο, ποδιά, τρικό, σιγκούνι, σάσματα, μαντήλι, τσουράπια ή τσουρέπια, τσαρούχια, παπούτσια. Περιποίηση κόμης. Κατασκευαστική διαδικασία ενδυμασίας. Διαδικασία συντήρησης. Νυφιάτικη ενδυμασία. Συνοδά εξαρτήματα. Το νυχτέρι. Παράρτημα φωτογραφιών και εικόνων. Επίλογος.

108.

ΝΑΒΡΟΥΖΟΓΛΟΥ Παρασκευή (Ιστ-Αρχ), *Η μικρασιατική ενδυμασία της Πάφρας/Μπάφρας Ιωαννίνων*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2005-06, χειμερινό εξάμηνο, τ. 59, Ν, σελ. 82

Πρόλογος. Εισαγωγή. Ιστορική αναδρομή. Η Μπαφραλίτικη, Καραμαλλίδικη ενδυμασία. Η γυναικεία ενδυμασία. Η ανδρική ενδυμασία. Φωτογραφίες. Μαρτυρίες προσφύγων γυναικών. Γλωσσάρι. Σύντομη αναφορά σε ποντιακούς χορούς και μουσικά όργανα. Βιβλιογραφία. Επίλογος.

109.

ΤΣΑΜΠΑΛΑΣ Γεώργιος (Ιστ-Αρχ), *Η παραδοσιακή φορεσιά στο χωριό Πυρσόγιαννη του νομού Ιωαννίνων*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2005-06, χειμερινό εξάμηνο, τ. 60, Ξ-Ω, σελ. 10

Η εργασία καταθέτει προφορική μαρτυρία ηλικιωμένης γυναίκας της Πυρσόγιαννης και συμπληρώνεται με πληροφοριακό υλικό από την εργασία του Νικολάου Ι. Τσίπα, *Σεργιάνισμα στους χώρους και στην ιστορία της Πυρσόγιαννης*, Βιβλίο τέταρτο, Μέρος Α', Μαρούσι 1995, σ. 11-20. Το εξώφυλλο της εργασίας κοσμεί μια φωτογραφία της πληροφορήτριας, ενδεδυμένης με τη φορεσιά της Πυρσόγιαννης, σε ηλικία 17 ετών.

110.

ΓΙΑΝΝΑΚΗ Ευγενία (Ιστ-Αρχ), *Η παραδοσιακή γυναικεία φορεσιά της Σκλίβανης Ιωαννίνων*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2005-06, χειμερινό εξάμηνο, τ. 61, Α-Ε, σελ. 40

Πρόλογος. Ιστορικό πλαίσιο. Η νυφιάτικη, η επίσημη/γιορτινή και η καθημερινή φορεσιά του χωριού της Σκλίβανης. Η επίσημη φορεσιά των ώριμων γυναικών. Επίλογος. Χάρτης της περιοχής. Φωτογραφίες.

111.

ΒΑΓΓΕΛΗ Σταυρούλα (ΦΠΨ), *Η ενδυμασία ανδρική και γυναικεία στο χωριό Γεωργάνοι Λάκκας Σουλίου*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2006-07, εαρινό εξάμηνο, τ. 65, Α-Γ, σελ. 23 + παράρτημα φωτογραφιών

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Η κατασκευαστική διαδικασία: Πρώτες ύλες. Επεξεργασία μαλλιού. Υφαντική και βαφική. Το βιλάρι. Κατασκευή ενδυμάτων. Ανάλυση και περιγραφή των ενδυμασιών: Ανδρική καθημερινή ενδυμασία: τα μέρη της ανδρικής ενδυμασίας από το 1900 έως το 1960. Γυναικεία καθημερινή ενδυμασία: εσώρουχα, εξωτερικοί επενδύτες, κομμάσις και καλύμματα κεφαλής, κάλτσες και υποδήματα, κοσμήματα. Γυναικεία γιορτινή ενδυμασία: πανωσέγκουνο, πισίλι ή πεσίλι ή πισλί, εσάρπα, κοσμήματα, ζώνη ή ζωνάρι, καλλωπισμός. Γυναικεία πένθιμη ενδυμασία. Εγκατάλειψη της παραδοσιακής γυναικείας ενδυμασίας. Περιποίηση και αποθήκευση της φορεσιάς. Πλύσιμο. Σιδέρωμα. Αποθήκευση. Γλωσσάρι. Ευρετήριο όρων. Παράρτημα φωτογραφιών.

112.

ΜΑΥΡΟΜΥΤΗΣ Παύλος & ΧΗΡΑΣ Θεόδωρος (Ιστ-Αρχ), *Παραδοσιακά ενδύματα των Πραμάντων. Επιτόπια έρευνα*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2006-07, εαρινό εξάμηνο, τ. 67, Μαυ, 2 τεύχη (σ. 23 + πολυσέλιδο παράρτημα φωτογραφιών)

Πρόλογος. Γεωγραφικά, πληθυσμιακά και ιστορικά στοιχεία για τα Πράμαντα. Το ένδυμα και η ενδυμασία (γενικά). Απόσπασμα απομαγνητοφωνημένης συνέντευξης τοπικού ράπτη. Απόσπασμα απομαγνητοφωνημένης συνέντευξης μελών του Συλλόγου Γυναικών Πραμάντων. Οι γυναικείες και οι ανδρικές φορεσιές των Πραμάντων. Επίλογος. Παράρτημα φωτογραφιών.

113.

ΓΚΟΣΙΟΥ Χριστίνα (Ιστ-Αρχ), *Τοπική ενδυμασία και γάμος στην Καστανέα Κονίτσης*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2012-13, εαρινό εξάμηνο [υπό αρχειοθέτηση]

Εισαγωγή. Τοπική ενδυμασία. Γάμος στην Καστανέα Κονίτσης. Συμπεράσματα.

Βλ. επίσης και:

114.

ΣΙΟΝΤΗΣ Κωνσταντίνος (ΜΝΕΣ), *Μελέτη του χωριού Μουζακαίοι Ιωαννίνων*. Σειρά Πρώτη, 1964-68, Σ-Χ, σ. 62-201 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

Σύντομη αναφορά στην τοπική ενδυμασία.

115.

ΜΑΓΚΛΑΡΑΣ Εμμανουήλ, *Λαογραφική συλλογή από το Σιράκο*. Σειρά Τρίτη, 1966-67, ΙΙ, Α-ΠΙ, σ. 25-34 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

Σύντομη αναφορά στην τοπική ενδυμασία.

116.

ΚΑΤΣΕΝΟΣ Νικηφόρος (ΜΝΕΣ), *Λαογραφική έρευνα εις Πωγώνιον Ηπείρου*. [χωρίς περιγραφή σειράς], 1968-69, σ. 1-50 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

Σύντομη αναφορά στην τοπική ενδυμασία.

117.

ΤΖΟΥΚΑ Φαίδρα, *Λαογραφική συλλογή από τη Βήσσανη*. Σειρά Τέταρτη, VII, Τζα-Ω, σ. 43-63 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

Σύντομη αναφορά στην τοπική ενδυμασία.

118.

ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Μαρία, *Λαογραφικά εκ του χωριού Μικρά Γότιστα Ιωαννίνων*. Σειρά Πέμπτη, 1968-69, 6, Π, σ. 343-360 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

Σύντομη αναφορά στην τοπική ενδυμασία.

119.

ΜΠΕΤΤΗ Κλειώ, *Λαογραφική συλλογή από το χωριό Βουνοπλαγιά του ν. Ιωαννίνων*. Σειρά Έβδομη, 1970-74, 4, Λ-Ν, σ. 377-479 [εποπτεία Ν.Μ. Παναγιωτάκης]

Σύντομη αναφορά στην τοπική ενδυμασία.

120.

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Ευτυχία, *Λαογραφική συλλογή από το Γραμμένο*. Σειρά Έβδομη, 1970-74, 5, Ο-Ρ, σ. 25-49 [εποπτεία Ν.Μ. Παναγιωτάκης]

Σύντομη αναφορά στη βαφική και την υφαντική.

121.

ΣΚΟΥΡΤΗ Ελένη, *Λαογραφική συλλογή από το Πάπιγκο Ζαγορίου του ν. Ιωαννίνων*. Σειρά Έβδομη, 1970-74, 6, Σ-Τ, σ. 123-198 [εποπτεία Ν.Μ. Παναγιωτάκης]

Σύντομη αναφορά στην τοπική ενδυμασία.

122.

ΤΖΩΡΤΖΗ Σταματία (ΜΝΕΣ), *Ηπειρώτικη ποδιά*. Νέα Σειρά, 1975-79, Σ-Χ, σ. 169-195 [εποπτεία Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Αποδελιώση βιβλιογραφικών δεδομένων χωρίς αναφορά στις πηγές.

123.

ΚΟΝΤΑΞΗΣ Κώστας, *Κουτσελιό. Το όμορφο χωριό του νομού Γιαννίνων*. [χωρίς περιγραφή Σειράς], 1976-77, σ. 1-155 + φωτογραφικό υλικό [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής]

Σύντομη αναφορά στην τοπική ενδυμασία.

124.

ΛΩΛΗ Κρυσταλλία, *Ο ηπειρώτικος γάμος*. [χωρίς περιγραφή σειράς], 1976-78, σ. 1-49 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής]

Σελ. 15-23: Το στόλισμα του γαμπρού. Το στόλισμα της νυφής. Αναφορά στον παραδοσιακό τρόπο στολισματος των μελλονύμφων.

Νομός Πρεβέζης

125.

ΡΑΠΤΗ Παρθένα (ΜΝΕΣ), *Η επεξεργασία του μαλλιού στην Άνω Ράχη Πρεβέζης*. Νέα Σειρά, 1982-83, Π-Ω, σ. 323-411 [εποπτεία Μ.Γ. Μερακλής – Μ. Βρέλλη-Ζάχου]

Πρόλογος. Είδη υφαντών. Επεξεργασία του μαλλιού: κούρεμα, διάλεγμα,

πλύμα, γράνσιμο, τουλούπες, γνέσιμο, διασίδα, ανέμη, ζεμάτισμα, ρίζιμο, μάζωμα. Ο αργαλειός: μίτωμα, ύφανση. Νεροτρούβισμα. Βάψιμο. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι.

126.

ΧΥΤΗ Ευθυμία (ΜΝΕΦ), *Η γυναικεία φορεσιά στο Ριζοβούνι της Πρέβεζας*. Νέα Σειρά, 1983-84, Χ-Ω, σ. 411-491 [εποπτεία Μ.Γ. Μερακλής – Μ. Βρέλλη-Ζάχου]

Πρόλογος. Πληροφορητές. Γεωγραφικό, πολιτιστικό πλαίσιο. Τα υλικά και η επεξεργασία τους. Βαφές. Η φορεσιά της ανύπαντρης: πουκάμισο, τουμάνι, κότελλο, γιλέκι, γκιούρτα, ποδιά, κάλτσες, παπούτσια. Κόμμωση: κότσες. Κεφαλοκαλύμματα: μαντήλι γιαννιώτικο, μαντήλι πολιτικό, φακιόλι. Διαφορές χειμερινής, θερινής ενδυμασίας. Η φορεσιά της αρραβωνιασμένης: εσώρουχα, κάλτσες μάλλινες, ροζ κότελλο, θηλυκωτάρια, καρφιτσούλες, τρεμούλες, ζακέτα αργαλίσια, μαντήλι: καλίγκια. Της νύφης: άσπρο ή κόκκινο κότελλο, θηλυκωτάρια, κοστέκια, γιλέκι, φακιόλι. Η φορεσιά της παντρεμένης: φόρεμα, γκιούρτα. Γιορτινή φορεσιά: το φόρεμα του γάμου. Το μαντήλι. Η φορεσιά της ηλικιωμένης: μαύρο κότελλο, παπούτσια, κορδέλια, μαντήλι «γεροντίστικο». Τα κοσμήματα της φορεσιάς: χαντρίτσες, κοστεκάκια, σκουλαρίκια, καρφιτσούλες, τρεμούλες, θηλυκωτάρια. Τα καλλυντικά: κόκκινη βαφή, κάρβουνο, καραμπογιά. Παράθεση προικοσυμφώνου του 1927. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι.

127.

ΠΑΝΤΑΖΗΣ Αλέξανδρος (Ιστ-Αρχ), *Τρόπος κατασκευής και αναστήλωση της ανδρικής και γυναικείας φορεσιάς από την κοινότητα Γαλατά Πρεβέζης*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1991-92, εαρινό εξάμηνο, τ. 24, Μ-Τσα, σελ. 31

Πρόλογος. Εισαγωγή. Προμήθεια και κατεργασία των υλικών. Ανδρική φορεσιά: εσώρουχα, πουκάμισο, γιλέκο, παντελόνι, ζωνάρι, σακάκι, κόμμωση, τραγιάσκα, κάλτσες, υποδήματα, κοσμήματα. Γυναικεία ενδυμασία: εσώρουχα, πουκάμισο, φουστάνι, φούστα, κόμμωση, καλύμματα της κεφαλής, κάλτσες, υποδήματα, κοσμήματα, καλλωπισμός του σώματος. Περιποίηση της φορεσιάς: καθαρισμός, διατήρηση, αποθήκευση. Γλωσσάρι.

ΒΟΡΕΙΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ

128.

ΚΟΚΑΒΕΣΗ Ελεονώρα (Φιλ), *Η αντρική στολή της Χιμάρας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2001-02, χειμερινό και εαρινό εξάμηνο, τ. 47, Α-Ω, σελ. 13

Εισαγωγή. Οι ελληνικές ανδρικές ενδυμασίες γενικά. Η φουστανέλα στην Ήπειρο: αστική και ευζωνική ή κλέφτικη. Η φουστανέλα στη Χιμάρα: φανέλα, πουκάμισο, φουστανέλα, πεσελί, πατατούκα, σκάλτσες, σκαλτσodέτης, πόχες, κούκος. Η καθημερινή ενδυμασία της Χιμάρας: φανέλα και φανέλα με κου-

μπία, εσώρουχο, λιβέρι ή πουκάμισο, σακάκι, πατατούκα, ποτούρι, βρεκαζώνι ποτουριού, σκάλτσες, σκαλτσοδέτες, τζεράπια, σάνταλα ή τσερούσσια, κούκος. Πληροφορητές. Βιβλιογραφία.

129.

ΝΤΑΤΣΗ Χαρίκλεια (Ιστ-Αρχ), *Η ενδυματολογική συμπεριφορά των κατοίκων στο χωριό Κουλουρίτσα της Βορείου Ηπείρου (1927 έως 1991)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2012-13, εαρινό εξάμηνο [υπό αρχειοθέτηση]

Πρόλογος. Εισαγωγή. Η ενδυμασία στην Κουλουρίτσα. Μαρτυρίες πληροφορητών, Φωτογραφικό υλικό. Ανακεφαλαίωση. Γλωσσάριο. Πληροφορητές. Βιβλιογραφία.

ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Γενικά

130.

ΜΠΡΟΤΣΗ Αικατερίνη (ΜΝΕΣ), *Θεσσαλική ενδυμασία*. Νέα Σειρά, 1980-81, Κ-Ν, σ. 667-689 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Γενικές παρατηρήσεις και πληροφορίες για τις φορεσιές του Πηλίου, του Τρίκερι και των Καραγκούνων.

Νομός Καρδίτσης

131.

ΜΟΥΖΑ Γεωργία (ΜΝΕΣ), *Ενδυμασία και κοσμήματα Καραγκούννας από τα περίχωρα Καρδίτσης*. Νέα Σειρά, 1968-73, Α-Ω, σ. 599-619 [εποπτεία: Ν.Μ. Παναγιωτάκης]

Σύντομη εισαγωγή. Η ενδυμασία: φανέλα, πουκάμισο, σαγιάς, γελέκι, ποδιά, τραηλιά, καβάδι, μαντίλι, χούφτες, κάλτσες. Η ενδυμασία της χήρας (σύντομη αναφορά). Κοσμήματα: ασημοζούναρο, σκουλαρίκια, δαχτυλίδι, βραχιόλι, φλουριά.

132.

ΕΥΘΥΜΙΟΥ Παναγιώτης (Ιστ), *Η γιορτινή ενδυμασία της παντρεμένης Καραγκούννας στο χωριό Ρούσο του νομού Καρδίτσης*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1984-86, τ. 1, Α-Σ, σ. 187-245

Εισαγωγή. Πληροφορητές. Η ενδυμασία: φανέλα, πουκάμισο, φλοκάτο, σιγκούνα, γκιουρντί, σαγιάς, τραχ'λιά, ποδιά. Κόμμωση. Κεφαλοκαλύμματα. Κάλτσες. Υποδήματα. Κοσμήματα. Καλλυντικά. Γενικές παρατηρήσεις. Μεταχείριση. Προστασία. Αλλαγές. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι.

133.

ΜΠΑΝΤΕΛΑ Αικατερίνη (ΦΠΨ), *Η νυφική παραδοσιακή караγκούνικη φορεσιά στο χωριό Αρτεσιανό Καρδίτσας. Η εγκατάλειψη. Η αντικατάστασή της από το λευκό νυφικό φόρεμα.* Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1990-91, εαρινό εξάμηνο, τ. 17, Μπα-Παυλη, σ. 1 -151

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Τα υλικά κατασκευής για κάθε τμήμα της φορεσιάς ξεχωριστά. Η φορεσιά. Εσώρουχα: φανέλα, κάμπ'σο ή κάμ'σο, μαν'κούλια, τραχ'λιά. Εξωτερικά ενδύματα: σαϊάδες, ποδιά, πατσαούρα. Κομμώσεις. Κεφαλοκαλύμματα: χαστάς, πέπλο. Κάλτσες. Υποδήματα. Κοσμήματα: φλουριά, κεφαλόκομπσα, σκουλαρίκια, αλυσίδες, καρφίτσα, ντουμπλόνη, ασημοζούναρο, συρματερά. Καλλωπισμός. Άλλα εξαρτήματα. Η εγκατάλειψη. Η αντικατάσταση της νυφικής караγκούνικης φορεσιάς από το λευκό νυφικό φόρεμα. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι.

134.

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Παναγιώτα (Ιστ-Αρχ), *Η ενδυμασία της Καραγκούνας στο χωριό Καρδίτσομαγούλα και στα γειτονικά χωριά.* Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1990-91, εαρινό εξάμηνο, τ. 17, Μπα-Παυλη, σ. 303-329

Σύντομες πληροφορίες για τη φορεσιά, τα κεντήματα και τα κοσμήματα.

135.

ΣΤΑΘΑΚΗ Φωτεινή (Ιστ-Αρχ), *Αναστήλωση της γυναικείας φορεσιάς του χωριού Ελληνόπυργος του νομού Καρδίτσας.* Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1990-91, εαρινό εξάμηνο, τ. 18, Παυλι-Τσι, σ. 163-247

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Σκοπός της εργασίας. Λόγοι επιλογής του θέματος. Χρονική τοποθέτηση της φορεσιάς. Γεωγραφικό, ιστορικό, οικονομικό κοινωνικό πλαίσιο του χωριού. Πρώτες ύλες. Κλιματολογικές συνθήκες. Μεταναστεύσεις. Πληροφορίες για την ένδυση των κατοίκων. Ράφτες. Υλικά κατασκευής. Αγορά. Προμήθεια. Κατεργασία του μαλλιού. Βαφική. Η φορεσιά. Εσώρουχα: κορσές, βρακί, μεσοφόρι, π'κάμ'σο. Εξωτερικά ενδύματα: φούστα, πολκάκι, σκουτί, ποδιά. Κομμώσεις και περιποίηση των μαλλιών. Κεφαλοκαλύμματα: τσίπες με κουκάκια. Κάλτσες: τσιρέπια. Παπούτσια: γουρουνοτσάρουχα. Καλλωπισμός. Κοσμήματα: δαχτυλίδι, σκουλαρίκια. Προλήψεις. Φωτογραφίες. Σχέδια. Παράθεση αποσπασμάτων από απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις στο τοπικό ιδίωμα. Γλωσσάρι. Ευρετήριο. Βιβλιογραφία.

136.

ΦΑΣΟΥΛΑ Ιωάννα (Νηπ), *Η γυναικεία παραδοσιακή φορεσιά στο χωριό Αγναντερό ή Μεσδάνι του νομού Καρδίτσας.* Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1991-92, εαρινό εξάμηνο, τ. 25, Τσι-Ω, σ. 103-163

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Σκοπός της εργασίας. Γεωγραφικό, κοινωνικό, ιστορικό πλαίσιο. Ασχολίες των κατοίκων. Πρώτες ύλες. Οικονο-

μική κατάσταση. Μετανάστευση. Παρατηρήσεις για τη φορεσιά. Συγκρίσεις με τις φορεσιές των γύρω χωριών. Υλικά κατασκευής. Αγορά. Προμήθεια. Κατεργασία μαλλιού. Η φορεσιά. Εσώρουχα: φανέλα με χειρότια. Εξωτερικά ενδύματα: πουκάμισο, καβάδια, χούφτες, τραχηλιά, φουστάνι, σαγιάς, γιλέκι, ποδιά. Κόμμωση. Κεφαλόδεσμοι. Κάλτσες. Υποδήματα: κορδέλια. Κοσμήματα: αλυσίδα με φλουριά, κεφαλόκομπτσα, καδένα με ντουμπλόνια, μπελετζίκια, ασημοζούναρο. Καλλωπισμός. Περιποίηση της φορεσιάς. Φωτογραφίες. Αποσπάσματα από απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις στο τοπικό ιδίωμα. Γλωσσάρι.

137.

ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ Χρήστος (Ιστ-Αρχ), *Η ανδρική παραγκούνικη ενδυμασία στους Σοφάδες Καρδίτσας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2004-05, εαρινό εξάμηνο, τ. 54, Α-Ω, σελ. 21 + 10 εικόνες (σε φωτοτυπία)

Πρόλογος. Εισαγωγή. Η ενδυμασία: βρέφη, παιδική ηλικία, εφηβεία, ενηλικίωση. Καθημερινή ενδυμασία: παντελόνι, πουκάμισο, τσερέπια, μουστάκι. Επίσημη ενδυμασία: φουστανέλα, κάμ'σο, ζωνάρι, τσαμαντάνι, σελάχι, σκούφο, κάλτσες και καλτσοδέτες, τσαρούχια. Γάμος: φουστανέλα, αλυσίδες, δαχτυλίδια και φλουριά. Μέση ηλικία, πριν το 1881: Ντόπιοι Παραγκούνηδες τσελιγκάδες: φανέλα, σάβρακο, παντελόνι, κάμ'σο, κολόβιο, σάκος, κάλτσες, γουρ'νοτσάρουχα. Αλβανόφωνοι χριστιανοί τσελιγκάδες: φανέλα, σάβρακο, μπουραζάνι, κάμ'σο, τσαμαντάνι, τσαρούχια και μαρκούπια. Τσοπάνηδες: γούνα, ταλαγάμι, κούκος, κατσικέτο. Νεότερα ενδύματα. Οι ενδυματολογικές συνηθειές του πένθους. Βιβλιογραφία και 10 εικόνες (σε φωτοτυπία). Παραπομπές. Πηγές εικονογραφικού υλικού.

Βλ. επίσης και:

138.

ΜΠΟΥΡΛΗ Μ., *Λαογραφική συλλογή από το χωριό Φίλια Καρδίτσας*. Σειρά Πέμπτη, 1968-69, 5, Μ-Ο, σ. 721-771 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

Σύντομη αναφορά στην τοπική ενδυμασία.

Νομός Λαρίσης

139.

ΤΖΙΟΛΑ-ΓΕΡΟΓΙΑΝΝΗ Αικατερίνη (ΜΝΕΣ), *Παραδοσιακή φορεσιά του Πυργετού Λαρίσης*. Νέα Σειρά, 1981-82, Τ-Χ, σ. 1-43 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Η φορεσιά γύρω στο 1900: μπούστο, φανέλα, βρακί, κόφα, κομπινεζόν, φόρεμα, πολκάκι, ποδιά, σκέπη, μεσαλίτσα, θ'λυκωτήρια, ζώνη, κάλτσες, σκαρπίνια. Νυφική ενδυμασία: φόρεμα, λιμπαντές. Ανδρική ενδυμασία: σκουφί, φανέλα, τσαμαντάνι, πουκαμίσα, τσιπούνι, κοντοκάπι, ζώνη, φουστανέλα. Λεξιλόγιο. Φωτογραφίες.

140.

ΠΑΥΛΙΔΗΣ Χαράλαμπος (Ιστ-Αρχ), *Η γυναικεία φορεσιά της Μελίβοιας στην επαρχία Αγιάς του νομού Λαρίσης*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1990-91, εαρινό εξάμηνο, τ. 18, Παυλι-Τσι, σ. 1-59

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Η φορεσιά. Εσώρουχα: π'κάμισο. Εξωτερικά ενδύματα: φούστα, σταυρωτή φούστα, χασίτ'κ, φόρεμα, φουστάνι, ποδιά. Κόμμωση: κοσιές. Κεφαλοκαλύμματα: σκέπη, μαγούλες, φακιόλες. Κάλτσες. Υποδήματα. Κοσμήματα: σκουλαρίκια, φλουριά, δαχτυλίδια. Καλλωπισμός. Απομαγνητοφωνημένα αποσπάσματα από συνεντεύξεις. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι. Βιβλιογραφία.

141.

ΤΣΙΑΤΣΙΟΥ Ευαγγελία (Ιστ-Αρχ), *Η παραδοσιακή φορεσιά στην κοινότητα Καλλιπεύκης Ολύμπου του νομού Λαρίσης*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1990-91, εαρινό εξάμηνο, τ. 18, Παυλι-Τσι, σ. 249-355

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Τα υλικά. Η επεξεργασία τους. Η κατασκευή της φορεσιάς. Η ανδρική ενδυμασία. Γενικές παρατηρήσεις. Εσωτερικά ενδύματα: τ'μάνι, φανέλα. Εξωτερικά ενδύματα: πουκάμ'σο, μπλούζα, παντελόνι, ζώνα, σουκάρδι, σακάκι, μαλλινότο, κοστουμί. Κόμμωση. Κεφαλοκαλύμματα: κούκος. Κάλτσες: τσιρέπια, χολέβια. Υποδήματα: τερλίκια, γρουνοτσάρουχα, σκαρπίνια. Κοσμήματα. Άλλα εξαρτήματα: κλούτσα, μαντίλια. Η γυναικεία ενδυμασία. Γενικές παρατηρήσεις. Εσωτερικά ενδύματα: βρακί, π'κάμ'σο, στηθόδεσμος, φανέλα, φούστα. Εξωτερικά ενδύματα: φουσκωτό, στόφα, γκιουρντί, πόλκα, ποδιά ή πιστιμάλι. Κόμμωση. Κεφαλοκαλύμματα: σκέπη, κροσάτη μαντίλα. Κάλτσες: τσιρέπια, τερλίκια. Υποδήματα: παπούτσια, γ'ρουνοτσάρουχα. Κοσμήματα: βέρα, δαχτυλίδι, θ'λύκια. Καλλωπισμός. Φωτογραφίες. Αποσπάσματα από απομαγνητοφωνημένη συνέντευξη. Ανακεφαλαίωση. Ευρετήριο.

142.

ΗΛΙΟΔΡΟΜΙΤΗ Ελένη (ΠΤΔΕ), *Η παραδοσιακή γυναικεία ενδυμασία στη Βερδικούσια της Λάρισας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2000-01, χειμερινό και εαρινό εξάμηνο, τ. 46, Α-Ω, σελ. 65

Πρόλογος. Εισαγωγή. Υλικά, Πρώτες ύλες. Επεξεργασία μαλλιού. Υφαντική, Βαφική τέχνη. Έθιμα, προκαταλήψεις. Γενικές παρατηρήσεις σχετικά με την παραδοσιακή φορεσιά της Βερδικούσιας. Τα ενδύματα: σιγκούνα, ποδιά με σταχάκια, τσιμπερί σταμπωτό, γιλέκο. Νυφιάτικη ενδυμασία: μπούστο, εσώρουχο, λευκό φόρεμα. Καλύμματα της κεφαλής: σκέπη. Κόμμωση. Κάλτσες. Υποδήματα. Κοσμήματα: βέρα. Λοιπά εξαρτήματα: λευκά γάντια. Καλλωπισμός του σώματος: χειροποίητα σαπούνια. Γιορτινή ενδυμασία: μπούστο, φανέλα φόρεμα, γιλέκο, σιγκούνα, ποδιά, ζωνάρι. Καλύμματα της κεφαλής: μαντίλη ή τσέπα με κουκάκι, σκουφάκι. Κάλτσες. Υποδήματα. Κοσμήματα: καρφίτσες και φουρκέτες, φλουριά, σκουλαρίκια, ντιπλόνη ή ασημοζώναρο,

τσίγκα, βέρα. Λοιπά εξαρτήματα: πορτοφόλι. Καλλωπισμός σώματος: χειροποίητα σαπούνια, λούσιμο με νερό από καρυδόφυλλα. Καθημερινή ενδυμασία: φόρεμα, ζακέτα, ποδιά. Καλύμματα της κεφαλής. Κόμμωση. Κάλτσες. Υποδήματα: γουρουνοτσάρουχα. Κοσμήματα: βέρα. Λοιπά εξαρτήματα: μάλλινο υφαντό σακκούλι με τραστόσχοινο για το φαγητό. Καλλωπισμός σώματος: Χειροποίητα σαπούνια. Περιποίηση της φορεσιάς: νερό και σαπούνι για τα ενδύματα, αλατοπίπερο, ξύδι και λεμόνι για τα κοσμήματα. Μεταχείριση της φορεσιάς: προίκα, κινητή περιουσία. Φωτογραφίες. Επίλογος. Ευρετήριο όρων.

Νομός Μαγνησίας

143.

ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΗ Δήμητρα (Α/ετής), *Λαογραφική εργασία. Περιγραφή της γυναικείας πληιορείτικης ενδυμασίας και πληιορείτικα κάλαντα*. Σειρά Πέμπτη, 1968-69, 7, Ρ-Σ, σ. 267-281 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

Η καλή φορεσιά στο Πήλιο: ασπρούδες, μισοφόρια, πουκάμισο, φ'στάνι, ζώνη, κλειδωτάρια ή θ'λुकωτάρια, ζώστρα, αλιμπαντές, κοντογούνι, φέσι, μαφέσι. Κόμμωση: κοσιές. Κάλτσες. Τερλίκια ή τερλικοπάπ'τσα. Η καθημερινή φορεσιά. Διαφορές από τη γιορτινή.

144.

ΑΚΡΙΒΟΣ Κωστής (ΜΝΕΣ), *Η ανδρική φορεσιά του Πηλίου*. Νέα Σειρά, 1978-79, Α-Β, σ. 33-55 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Σύντομη παρουσίαση της φορεσιάς με βάση βιβλιογραφικά δεδομένα.

145.

ΔΕΛΗΣΤΕΡΓΙΟΥ Σταυρούλα (ΜΝΕΣ), *Η φορεσιά της Ζαγοράς Πηλίου*. Νέα Σειρά, 1978-79, Β-Κ, σ. 49-91 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Εισαγωγικά. Η καθημερινή και γιορτινή φορεσιά, ανδρική και γυναικεία. Διαφοροποιήσεις. Παρατηρήσεις. Γυναικεία φορεσιά: πουκάμισο, αρματωσιά, τζάκα ή κοντογούνι, σάκκος ή ματινές, φόρεμα, φεσάκι, μαγνάντι, καλεμκερί, φακιόλι, κλειδωτάρια, ξενόκοσσα, χρυσόκοσσα ή ασημόκοσσα. Ανδρική φορεσιά: κούκος ή καλπάκι, ασπρόρουχα, πουκάμισο, γιακαλί, γιακαλί γιορτινό, κοντογούνι, αμπάς, κάπα ή καπότο ή καπουτέλ', βράκα ή πανουβράκ', ζωνάρι, πουγγί.

146.

ΑΘΑΝΑΣΟΥΛΑ Ελένη (ΜΝΕΣ), *Η τοπική ενδυμασία στο Τρίκερι*. Νέα Σειρά, 1979-80, Α-Γ, σ. 130-173 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Εισαγωγικά. Παιδική ενδυμασία: πάνες, κουκούλι, φωτίκια, λιόκριο. Γυναικεία ενδυμασία: ασπρούδα, καλοβόλια, πουκάμισο, φουστάνι, ποδιά, τσοβρές ή τσιβρές, αντιρί, τζάκα. Μαντήλι. Κόμμωση. Κάλτσες. Υποδήματα. Παρα-

τηρήσεις για τη φορεσιά της αρραβωνιασμένης και της νύφης. Κοσμήματα: βελονάκι, κλειδωτάρια, κόσα, δαχτυλίδια. Νεκρική φορεσιά. Τα κεντήματα.

147.

ΑΓΔΙΝΙΩΤΟΥ Σοφία (Ιστ-Αρχ.) & ΤΣΑΝΤΟΥ Μαρία (Ιστ-Αρχ), *Η παραδοσιακή ενδυμασία της Πορταριάς και της Μακρυνίτσας του Πηλίου*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1993-94, εαρινό εξάμηνο, τ. 29, Α-Η, σ. 1-203

Πρόλογος. Εισαγωγή. Τα υλικά της κατασκευής και η προμήθειά τους. Η βαφική τέχνη. Το ανθρώπινο δυναμικό. Η ανδρική ενδυμασία. Η γυναικεία ενδυμασία. Περιποίηση της ενδυμασίας. Ευρητήριο. Γλωσσάρι. Σχέδια και φωτογραφικό υλικό.

148.

ΓΟΥΡΝΑΡΟΠΟΥΛΟΥ Ουρανία (ΦΠΨ), *Η παραδοσιακή ενδυμασία στο χωριό Πλάτανος ν. Μαγνησίας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1999-2000, χειμερινό εξάμηνο, τ. 43, Α-Λ, σ. 173-219

Πρόλογος. Εισαγωγή. Χάρτης. Η πλατανιώτικη φορεσιά: μισοφόρι, ασπρούδα, πουκαμίσα, μανικίσιο αντερί, σωμακάρδισιο αντερί, ποδιά, καλεμκερί, μαφέσι, τσίπα, κόμμωση, κάλτσες, κλειδωτάρια ή κουμπωστάρια, καπάκια ή θληκωτάρια, μαχμουτέδες, καρφίτσες, καλλωπισμός). Επίλογος. Φωτογραφίες.

149.

ΚΑΡΑΛΗΣ Δημήτριος (Ιστ-Αρχ), *Η ενδυμασία των κατοίκων του Σέσκλου Μαγνησίας κατά το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2012-13, εαρινό εξάμηνο [υπό αρχειοθέτηση]

Πρόλογος. Ευχαριστίες. Εισαγωγή. Το Σέσκλο. Παρουσίαση της τοπικής ενδυμασίας με την παράθεση και τον σχολιασμό πλούσιου ανέκδοτου φωτογραφικού υλικού που κατατέθηκε και σε ψηφιακή μορφή.

Νομός Τρικάλων

150.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Παναγιώτα (ΜΝΕΣ), *Η παραδοσιακή φορεσιά των Μεγάλων Καλυβιών Τρικάλων*. Νέα Σειρά, 1979-80, Λ-Π, σ. 495-527 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Εισαγωγικά. Η νυφική φορεσιά: φανέλα, πουκάμισο, σαϊάδες, τραχηλιά, γιλέκι, ποδιά, τσεμπέρι, κοσμήματα, τσιρέπια, παπούτσια. Τα μωρουδιακά. Η παιδική φορεσιά. Η γιορτινή φορεσιά: φουστάνι. Η καθημερινή φορεσιά: σαϊάς, πουκάμισο, τσίπα, τραχηλιά, ποδιά.

151.

ΜΠΑΝΑΣΙΟΥ Ευαγγελία (ΜΝΕΣ), *Η καταγκούνικη φορεσιά στα Μεγάλα Καλύβια Τρικάλων*. Νέα Σειρά, 1982-83, Κου-Ο, σ. 343-431 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Μ. Βρέλλη-Ζάχου]

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Γεωγραφία. Ιστορία. Πολιτιστική κατάσταση. Η φορεσιά. Για μισόκαιρες, καθημερινή: φανέλα, λατζομάνικα, πουκάμισο, φουστάνι, τραχηλιά, ποδιά. Τσιρέπια. Παπούτσια. Μαντήλι. Για μισόκαιρες, επίσημη: δεύτερο λινό, μανικούλια, ασπροφούστανο, θλίκα, γκιορντί. Νυφιάτικη φορεσιά: καλό λινό, κατωσαΐας, σαΐας, γιλέκι, μπερέτα, κεφαλοκούμπτσα, φλουριά, ντουμπλόνι, ζωνάρι, πατσιαούρα, σκουλαρίκια, λιανομάνικα, χούφτες. Η φορεσιά για τις ηλικιωμένες και χήρες. Επίλογος. Λεξιλόγιο. Φωτογραφίες.

152.

ΠΑΠΑΝΤΩΝΗ Ιουλία (ΜΝΕΣ), *Η καταγκούνικη φορεσιά (α) στο Αγναντερό ή Μισδάνι Καρδίτσας και (β) στο Μεγαλοχώρι ή Μπουχούνιστα Τρικάλων*. Νέα Σειρά, 1982-83, Π-Ω, σ. 259-213 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Μ. Βρέλλη-Ζάχου]

Πρόλογος. Πληροφορητές. Η φορεσιά στο Αγναντερό. Η νυφιάτικη: τραχηλιά, γιλέκο, σκουτί ή σιγκούνι, ποδιά. Τα λινομάνικα. Η καθημερινή φορεσιά. Η γαμπριάτικη ανδρική φορεσιά. Γενικές παρατηρήσεις και συμπληρωματικές πληροφορίες. Η φορεσιά στο Μεγαλοχώρι. Η γυναικεία φορεσιά: φόρεμα, επιστήθιο ή τραχηλιά, σκουτί ή σιγκούνι, ποδιά, μπερέτα ή τσίπα ή κόθρος, φλουριά και ζώνη. Η ανδρική φορεσιά. Η παιδική φορεσιά. Η φορεσιά της ηλικιωμένης. Γλωσσάρι.

153.

ΓΙΩΤΑΣ Αθανάσιος (Ιστ-Αρχ), *Η γκαταγκούνικη φορεσιά στο Δροσερό Τρικάλων και το Προάστιο Καρδίτσας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1993-94, εαρινό εξάμηνο, τ. 29, Α-Η, σ. 417-465

Η γκαταγκούνικη φορεσιά στο χωριό Δροσερό: χειρότια, λινό, ασπροφούστανο, σαΐας, γιλέκ', τραχ'λιά, ποδιά, ποδιά χρυσή, ντουμπλόν', κόπ'τσες, ζ' νάρ', φλουριά, καρφίτσα, μαντήλα, κεφαλόκουπ'τσα. Παρατηρήσεις. Η γκαταγκούνικη φορεσιά στο χωριό Προάστιο: κάμ'σου, τραχ'λια, λιανομάν'κο, μαν'κούλια, σαΐας μινισίσιος ή καβάδια, σαΐας καλός, γιλέκο, ποδιά, χούφτες, ζ'νάρ', πατσιαούρα, φλουριά, κεφαλόκουπ'τσα, κολιέ, κόμμωση, μαντήλα. Φορεσιά ανύπαντρης. Φορεσιά μεσήλικης. Πένθιμη φορεσιά. Παρατηρήσεις.

154.

ΜΠΛΕΚΟΥ Κωνσταντινιά (Ιστ-Αρχ), *Η υφαντική και η βαφική τέχνη των Βλάχων. Επιτόπια έρευνα στο βλάχικο χωριό Κλεινός Τρικάλων*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1995-96, εαρινό εξάμηνο, τ. 36, Α-Ω, σ. 131-263

Πρόλογος. Εισαγωγή. Η υφαντική τέχνη των βλάχων. Τα τοπικά και χρονικά

όρια της μελέτης. Η επεξεργασία του μαλλιού. Το γνέσιμο της κλωστής. Ο αργαλειός και η ύφανση. Τα είδη των υφαντών (ανάλογα με την τεχνική της κατασκευής, ανάλογα με το σχέδιο και το χρώμα, ανάλογα με τη χρήση). Η βαφική τέχνη των Βλάχων (τα φυτικά χρώματα και οι λαϊκές συνταγές για τη βαφή). Πληροφορητές. Γλωσσάρι υφαντικών όρων. Φωτογραφίες.

155.

ΣΤΑΜΟΥΛΗ Φανή (Ιστ-Αρχ), *Η οικιακή υφαντική στο Μαλακάσι του νομού Τρικάλων. Άνθρωποι και έργα*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2006-07, χειμερινό εξάμηνο, τ. 64, Σ-Ω, σελ. 136

Πρόλογος. Εισαγωγή. Γεωγραφικό και ιστορικό πλαίσιο Μαλακασίου. Η οικιακή υφαντική στο Μαλακάσι (γενικά). Η επεξεργασία του μαλλιού: συλλογή ή τούντιαρι, πλύσιμο ή λάρι λάνα, άνοιγμα ή σκριμινάρι, χτένισμα ή κιάπτινου, γνέσιμο ή ιουρτσιάρι με ρόκα και τσικρίκι, βάψιμο ή φούτσιαρι με φυτικές βαφές ή του εμπορίου, ίδιασμα ή ουρτζούρι. Το τραγόμαλλο και το βάψιμό του. Η υφαντική τεχνοτροπία και τα υφαντά της περιοχής. Αργαλειός. Πλέξιμο στο χέρι. Η νεροτριβή. Το μαντάι. Τα μαλακασιώτικα υφαντά. Η ενδυμασία. Ανδρική ενδυμασία. Γυναικεία ενδυμασία. Ενδυμασία του 1925. Ενδυμασία του 1950. Πένθημη ενδυμασία. Νυφική και γαμπριάτικη ενδυμασία. Παιδική ενδυμασία. Τρόπος διατήρησης των υφαντών: πλύσιμο υφαντών και ενδυμάτων. Σιδέρωμα. Φύλαξη. Διατήρηση υποδημάτων. Παραδοσιακά επαγγέλματα του Μαλακασίου που σχετίζονται με την υφαντική: ράφτης, τσαγκάρης, κουρέας, βαρελάς, μαραγκός. Απομαγνητοφωνημένα αποσπάσματα συνεντεύξεων. Φωτογραφίες. Σημειώσεις. Βιβλιογραφία. Πηγές.

ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ

Νομός Αιτωλοακαρνανίας

156.

ΜΗΤΣΗ Έλλη & ΑΡΙΔΑ Παρασκευή (ΜΝΕΣ), *Ενδυμασία Μοναστηρακίου Βονίτσης*. Νέα Σειρά, 1978-79, Λ-Σ, σ. 273-287 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Ανδρική ενδυμασία: φανέλα, σάβρακο, κοντό (πουκάμισο), πισλί, φουστανέλα, ντουλαμάδες, μελτσιές, σελάχι, ζωστήρα, κοντόκαπα, σκούφια, φέσι, σκάλτσες, τσουράπια, τσαρούχια. Γυναικεία ενδυμασία: πουκάμισο, βράκα, γιλέκο, ασπροφούστανο, πουλκάκι, φούστα, κουζουκί, μπερτάκι, φλοκάτη, ποδιά, τσίπα, κόμμοση, κάλτσες, παπούκια, κοσμήματα.

157.

ΜΠΑΔΑ Ελένη (ΜΝΕΣ), *Γυναικεία νυφική και γεροντίστικη φορεσιά ορεινής Τριχωνίδας*. Νέα Σειρά, 1980-81, Κ-Ν, σ. 267-309 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Πρόλογος. Νυφικό φόρεμα (1900-1940): κόπτσα, φουρός ή μεσοφόρι, πουκάμισο ή κοντό, γιλέκο ή καμ'ζέλα, συντρόφι ή βρακοζώννα, σκάλτσες, στιβάλια. Το βέλο. Κοσμήματα και άλλα εξαρτήματα. Νυφικό φόρεμα: φούστα, σάκκος, γαϊτάνι. Διατήρηση των ρούχων και των νυφικών. Σιδέρωμα των ρούχων. Πλύσιμο. Τραγούδια. Η γεροντίστικη φορεσιά: φανέλα, πουκάμισο ή κοντό, φούστα, σάκος, μέρτα, κάλτσες, γουρουνοτσάρουχα, βρακί ή μπουραζάνα. Κοσμήματα. Πληροφορητές. Λεξιλόγιο.

158.

ΓΑΛΑΝΗ Κυριακή (Φιλ), *Παρουσίαση, αναστήλωση της γιορτινής ανδρικής φορεσιάς της περιοχής του Αιτωλικού*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1990-91, εαρινό εξάμηνο, τ. 12, Α-Καν, σ. 105-183

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Ο σκοπός της εργασίας. Λόγοι επιλογής του θέματος. Χρονική τοποθέτηση της ενδυμασίας. Το γεωγραφικό, οικονομικό, κοινωνικό πλαίσιο της περιοχής. Τα υλικά κατασκευής και ο τρόπος κατεργασίας τους. Το μαλλί. Η ανδρική ενδυμασία: κορμοφανέλα, σώβρακο ή συντρόφι, φουστάνελα, ζουνάρι, σελάχι, πουκάμισο, κοντογιλέκο ή γιλέκο, τσιπούνι, φέρμελη, πατατούκα. Κομμώσεις. Κεφαλοκαλύμματα: σκούφια, φέσι, κουρσάρι. Κάλτσες και καλτσοδέτες. Υποδήματα: τσαρούχια. Κοσμήματα: κουστέκι, ασημοσουγιάς, ασημοκουμπούρα, ασημοστόλιστο, γιαταγάνι, χαρμπί, φουσεκλίκι, χαϊμαλί. Φωτογραφίες. Βιβλιογραφία.

Νομός Αττικής

159.

ΚΑΝΑΚΗ Βασιλική (Ιστ-Αρχ), *Η καλή φορεσιά της Σαλαμίνας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1995-96, εαρινό εξάμηνο, τ. 36, Α-Ω, σ. 1-129

Πρόλογος. Εισαγωγή. Η προέλευση της καλής φορεσιάς. Κατασκευή και περιγραφή της φορεσιάς: εσώρουχα, πουκάμισο, επιστήθιο, ζιπούνι, φουστάνι, ποδιά, φέσι, τάσι, σκέπη, κάλτσες, καλίκια ή πασουμάκια, κοσμήματα, καλλωπισμός. Η φύλαξη της καλής φορεσιάς. Κοινωνική λειτουργία της καλής φορεσιάς. Επίλογος. Πληροφορητές. Βιβλιογραφία. Χάρτης της Σαλαμίνας. Σχέδια και φωτογραφίες.

Νομός Ευβοίας

160.

ΗΛΙΟΔΡΟΜΙΤΗ Ελένη (ΠΤΔΕ), *Η γυναικεία παραδοσιακή φορεσιά στο χωριό Βασιλικά της περιοχής Ιστιαίας της Β. Εύβοιας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1999-2000, χειμερινό εξάμηνο, τ. 42, Α-Ω, σ. 165-325

Πρόλογος. Χάρτης Εύβοιας. Εισαγωγή. Πρώτο Μέρος: Υλικά. Πρώτες ύλες. Επεξεργασία μεταξιού. Επεξεργασία μαλλιού. Υφαντική και βαφική τέχνη. Έθιμα και προκαταλήψεις. Δεύτερο Μέρος: Γενικές παρατηρήσεις για τη φο-

ρεσιά. Καθημερινή ενδυμασία. Γιορτινή, νυφιάτικη ενδυμασία. Τρίτο Μέρος: Περιποίηση της φορεσιάς. Τέταρτο Μέρος: Φωτογραφίες. Επίλογος. Γλωσσάρι.

161.

ΚΑΡΑΜΠΕΛΑ Αναστασία & ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ Δήμητρα (Ιστ-Αρχ), *Υφαντική τέχνη και αργαλειοί στην περιοχή της Χαλκίδας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2005-06, χειμερινό εξάμηνο, τ. 56, Γι-Κ, [χ.α.]

Η εργασία βασίζεται σε βιβλιογραφική έρευνα και συνοδεύεται από φωτογραφικό υλικό που προέρχεται κατεξοχήν από το Λαογραφικό Μουσείο της Χαλκίδας. – Πρόλογος. Ιστορικό πλαίσιο. Η υφαντική τέχνη. Ο αργαλειός. Είδη και εξαρτήματα. Άλλα σύνεργα της υφαντικής τέχνης. Πρώτες ύλες και διαδικασία ύφανσης. Θέματα και διακοσμητικά μοτίβα των υφαντών. Χρωματισμός των υφαντών. Επίλογος. Βιβλιογραφία. Πηγές. Φωτογραφίες.

162.

ΛΙΤΣΑΣ Ανδρέας (Ιστ-Αρχ), *Τα παραδοσιακά ενδύματα της Λίμνης Ευβοίας και των γύρω περιοχών (μουσειακά εκθέματα, προφορικές μαρτυρίες)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2005-06, εαρινό εξάμηνο, τ. 62, Ζ-Ω, σελ. 46

Πρόλογος. Εισαγωγή. Κατασκευή της ενδυμασίας. Ανδρική ενδυμασία. Γυναικεία ενδυμασία. Η ενδυμασία του χωριού Κουρκουλοί. Κατασκευή της ενδυμασίας. Ανδρική ενδυμασία. Γυναικεία ενδυμασία. Τα αίτια εγκατάλειψης της παραδοσιακής ενδυμασίας του χωριού Κουρκουλοί. Φωτογραφίες.

163.

ΤΖΑΧΡΗΣΤΟΥ Ευμορφία (Ιστ-Αρχ), *Η γυναικεία παραδοσιακή ενδυμασία στην Αγία Άννα Ευβοίας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2005-06, εαρινό εξάμηνο, τ. 62, Ζ-Ω, σελ. 56

Πρόλογος. Εισαγωγή. Ιστορικό διάγραμμα Αγίας Άννας. Απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις. Μεθοδολογία έρευνας και δυσκολίες. Κατασκευή σιγκουνιού. Επεξεργασία μαλλιού. Επεξεργασία μεταξιού. Η γυναικεία ενδυμασία. Η καθημερινή ενδυμασία. Η επίσημη και η νυφική ενδυμασία. Η πένθιμη ενδυμασία. Η χειμωνιάτικη ενδυμασία. Η περιποίηση και αποθήκευση της ενδυμασίας και των κοσμημάτων. Φωτογραφίες. Επίλογος. Γλωσσάρι.

164.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΗ Βασιλική (Ιστ- Αρχ), *Η γυναικεία φορεσιά της Μονοκαρνάς, της Γαλατσώνας και της Κοκκινομηλιάς στη Βόρεια Εύβοια*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2008-09, εαρινό εξάμηνο, τ. 74, Α-Κ, σελ. 25 + πολυσέλιδο παράρτημα φωτογραφιών

Πρόλογος. Εισαγωγή. Ιστορικό και γεωγραφικό πλαίσιο. Η γιορτινή φορεσιά της Μονοκαρνάς: Τα κολοβά σιγκούνια. Γιορτινή φορεσιά Γαλατσώνας: Τα σεραφίλεια. Γιορτινές φορεσιές Κοκκινομηλιάς: Αραχωβίτσα και Μάης. Τα κοσμήματα. Η περιποίηση της φορεσιάς. Η σημερινή χρήση της. Φωτογραφικό

υλικό (Φορεσιές Μονοκαρυάς, Γαλατσώνας, Κοκκινομηλιάς, Αραχωβίτσα και Μάης, κοσμήματα). Στοιχεία πληροφορητών. Επίλογος.

Βλ. επίσης και:

165.

ΛΑΔΟΓΙΑΝΝΗ Γεωργία, *Στοιχεία λαογραφικά Αγίας Άννας Εύβοιας*. Σειρά Πέμπτη, 1968-69, σ. 1159-1187 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

Σύντομη αναφορά στην τοπική ενδυμασία.

Νομός Ευρυτανίας

166.

ΥΦΑΝΤΗ Αμαλία (ΜΝΕΣ), *Η νυφιάτικη κρικελλιώτικη φορεσιά*. Νέα Σειρά, 1981-82, Τ-Χ, σ. 571-615 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Η νυφιάτικη φορεσιά στο χωριό Κρίκελλο: πουκάμισο, μπούστο, φόρεμα, μπροστοποδιά, σιγγούνα, γάζα, βλαχόκαλτσες. Κοσμήματα: φλουριά, σκουλαρίκια, καρφίτσα, θηλυκωτάρι. Η καθημερινή φορεσιά. Φωτογραφίες.

167.

ΚΑΡΑΠΑΠΑ Αναστασία (Φιλ), *Η φορεσιά στο χωριό Δουμνίστα Ευρυτανίας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1989-90, εαρινό εξάμηνο, τ. 10, Α-Λ, σ. 211-235

Πρόλογος. Πληροφορητές. Ανδρική φορεσιά: φανέλα, σώβρακο, πουκάμισο, γιλέκο, φουστάνελα. Κόμμωση. Κεφαλοκαλύμματα. Κάλτσες. Υποδήματα. Κοσμήματα. Γυναικεία φορεσιά: καθημερινή, γιορτινή: φανέλα, βρακί, πουκάμισο, φουστάνι, τραχηλιά, ποδιά, κοντογούνι. Κόμμωση. Κεφαλοκαλύμματα. Κάλτσες. Υποδήματα. Κοσμήματα. Είδη καλωπισμού. Σύντομη αναφορά στη νυφιάτικη φορεσιά.

168.

ΣΤΑΜΠΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ Μαρία (ΦΠΨ), *Η γυναικεία ενδυμασία της Αμπλιανής Ευρυτανίας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2008-09, εαρινό εξάμηνο, τ. 76, Στ-Ω, σελ. 84

Πρόλογος. Εισαγωγή. Αμπλιανη και Αμπλιανίτες: ιστορική διαδρομή, κοινωνικός βίος, οικονομική επιφάνεια, πολιτισμική εικόνα της κοινότητας, γενικά για την ενδυμασία. Η Αμπλιανη σήμερα. Πρώτο Μέρος: Τα υλικά κατασκευής. Η καταργασία των μαλλιών. Το γνέσιμο των μαλλιών, το βαντάκισμα, το βάνιμο, το κουβάριασμα, το ιδίασμα, το τύλιγμα, το ύφαμα. Δεύτερο Μέρος: Η γυναικεία φορεσιά: καθημερινή, νυφική και γιορτινή. Η φορεσιά της ηλικιωμένης. Περιποίηση και φύλαξη της φορεσιάς. Επίλογος. Φωτογραφικό υλικό (σε φωτοτυπίες). Γλωσσάρι. Κατάλογος πληροφορητών. Βιβλιογραφία.

Νομός Φθιώτιδας

169.

ΜΑΜΑΛΟΥΔΗ Μαρία (ΦΠΨ), *Η γυναικεία παραδοσιακή φορεσιά στο χωριό Νέο Μοναστήρι Φθιώτιδας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1990-91, εαρινό εξάμηνο, τ. 16, Κρα-Μ, σ. 99-239

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Τα υλικά κατασκευής για όλα τα ενδύματα ξεχωριστά. Η φορεσιά: π'κάμ'σο, τσούκνα, ζ'νάρι, πιστίρκα, τσιμπέρια, κλειστός, κάπα, γιλέκο. Κόμμωση. Κεφαλοκαλύμματα: τσιουμπέρια, ντουράς. Κάλτσες. Υποδήματα: λουράκια, καλέβρις, τιρλίκια. Κοσμήματα: μπάγκα, γκιουρντάνις, ντούμπλις, κλειδώματα, μπιλιτζίκια, δαχτυλίδια, σκουλαρίκια. Καλλωπισμός. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι.

Βλ. επίσης και:

170.

ΚΑΡΑΧΑΛΙΟΥ Αικατερίνη, *Λαογραφική συλλογή από το χωριό Γραμμένη Φθιώτιδος*. Σειρά Πέμπτη, 1968-69, 4, σ. 539-589 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

Πληροφορίες για το ένδυμα γυναικός, ένδυμα ανδρός, ένδυμα παιδιών, την υπόδεσιν, κόμμωσιν και καλλωπισμόν.

Νομός Φωκίδας

171.

ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Ιωάννα (ΜΝΕΣ), *Η νυφιάτικη γυναικεία φορεσιά της Αράχωβας*. Νέα Σειρά, 1982-83, Π-Ω, σ. 207-255 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Μ. Βρέλλη-Ζάχου]

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Γεωγραφικό, ιστορικό, οικονομικό, πολιτιστικό πλαίσιο της Αράχωβας. Χρονολογική τοποθέτηση της φορεσιάς. Η φορεσιά: βράκα, μισοφόρι, πουκαμίσα, σεγκούνα, ποδιά. Κεφαλόδεσμος. Κάλτσες. Υποδήματα. Κοσμήματα. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι.

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ

Νομός Αργολίδος

172.

ΓΚΙΚΑ Σταματίνα (ΦΠΨ), *Η παραδοσιακή φορεσιά (γυναικεία και ανδρική) του Κρανιδίου Αργολίδος*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1999-2000, χειμερινό εξάμηνο, τ. 43, Α-Λ, σ. 95-171

Πρόλογος. Εισαγωγή. Η γυναικεία ενδυμασία: βράκα, μισοφόρι, μπούστο, πουκάμισο, φούστα, ζακέτα, ποδιά, καλύμματα της κεφαλής. Η ανδρική ενδυμασία: φανέλα, σώβρακο, πουκάμισο, βράκα, γιλέκο, ζωνάρι, φέσι. Ευρετήριο. Φωτογραφίες.

173.

ΜΠΟΛΩΣΗΣ Νίκος (Ιστ-Αρχ), *Το χωριό Λίμνες Αργολίδος και η τοπική παραδοσιακή ενδυμασία*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2005-06, χειμερινό εξάμηνο, τ. 58, Μ, [χ.α.]

Πρόλογος. Εισαγωγή. Ιστορικό, γεωγραφικό, πολιτισμικό πλαίσιο του χωριού. Ήθη και έθιμα του χωριού. Η γυναικεία και ανδρική παραδοσιακή ενδυμασία των Λιμνών. Γυναικεία: μεσοφόρι, πουκάμισο, σεγκούνι, φούστα, φόρεμα, ποδιά, μαντήλα. Ανδρική: παντελόνι, ζωνάρι, ντουρλαμάς, τίρκια, τραγιάσκα. Ο αργαλειός. Συμπεράσματα. Επίλογος.

Νομός Αρκαδίας

174.

ΧΑΙΔΑ Αγγελική (ΦΠΨ), *Τα γιορτινά και καθημερινά ενδύματα του χωριού Ρίζες στην Τεγέα*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2007-08, εαρινό εξάμηνο, τ. 72, Ν-Ω, σελ. 15 + πολυσέλιδο παράρτημα φωτογραφιών

Πρόλογος. Εισαγωγή. Η αρχαία Τεγέα. Η Τεγέα του σήμερα. Το χωριό Ρίζες. Η κατασκευή των ενδυμάτων: Τα υφάσματα. Η γυναικεία παραδοσιακή φορεσιά της Τεγέας: Η καθημερινή φορεσιά: μεσοφόρι, βρακί, φούστα, μπόλκα, ποδιά, γιουρντί, κάλτσες, γουρουντσάρουχα, μαντήλι, ταγάρι. Η γιορτινή φορεσιά, το μαυροφούστανο: μισοφόρι, πουκάμισο, μαυροφούστανο, ποδιά, κοντογούνι ή ζιπούνι, ζώνη, φέσι ή παπάζι, μπόλια, κοσμήματα. Η ανδρική παραδοσιακή φορεσιά της Τεγέας. Η καθημερινή φορεσιά: παντελόνι, πουκαμίσα, κάπα ή ράσο, σαλάχι, γκλίτσα. Η γιορτινή φορεσιά: πουκάμισο, φουστάνελα, μείντάνι, γιλέκο, ζουνάρι, σελάχι, κάλτσες με γονατάρες, γκέτες, τσαρούχια, φέσι, μπαρέζι, μάνρος σκούφος, άλλα εξαρτήματα. Η συντήρηση και φύλαξη των ενδυμάτων. Επίλογος. Φωτογραφίες.

Βλ. επίσης και:

175.

ΚΑΡΑΜΟΥΤΣΟΣ Κωνσταντίνος, *Περί εγκυμοσύνης, τοκετού κτλ. εις το χωρίον Άγιος Πέτρος της επαρχίας Κυνουρίας του νομού Αρκαδίας*. Σειρά Πέμπτη, 1968-69, 4, Κ-Λ, σ. 91-105 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

Αναφορά στα ρούχα του νεογέννητου.

Νομός Αχαΐας

176.

ΤΡΟΥΠΟΥΛΗ Χρυσούλα (ΜΝΕΣ), *Η φορεσιά της Δάφνης Καλαβρύτων*. Νέα Σειρά, 1975-79, Σ-Χ, σ. 387-415 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Δείγματα υφασμάτων. Σχέδια κεντημάτων. Τα υφάσματα: ουγκωτό, σκέτο, ψιλορέντικο, τριαδούλα, ψυριάτικο, πλατιά σταυρωτό, αλατζάς. Μωρουδιακά.

Γυναικεία ενδυμασία: εσώρουχο, πουκάμισο, μπούστος, μπόλκα, βελέσι, φουστάνι, ποδιά, σκαλτσούνια, μπλερίνες, γιούρτα. Ανδρική φορεσιά: εσώρουχο, φανέλα, πουκάμισο, μείντανογέλεκο, φέσι, φουστανέλα, μπουντούρι, σκάλτσες, σιλάχι, κάπες.

177.

ΛΑΖΑΝΑΣ Παναγιώτης (ΦΠΨ), *Η φορεσιά της Κάτω Κλειτορίας Καλαβρύτων από τις αρχές του αιώνα έως και τις αρχές της Τέταρτης δεκαετίας του*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1993-94, εαρινό εξάμηνο, τ. 30, Θ-Λα, σ. 625-723

Πληροφορητές. Γεωγραφικό, ιστορικό, οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο της Κάτω Κλειτορίας Καλαβρύτων. Η φορεσιά της Κάτω Κλειτορίας. Γενικές παρατηρήσεις. Η γυναικεία φορεσιά: βρακί, μισοφόρι, στηθόδεσμος, κορσές, πουκάμισο, φουστάνια, μπόλκα, ζωνάρι, κοντογούνι, κομμώσεις, μαντήλι κεφαλιού, σκέπη, μπόλια ή μισάλι ή εσάρπα, καπέλα και καπελίνα, κάλτσες και καλτσοδέτες, βακέτα, παπούτσια με λουρί, ταγάρι, γάντια, δαχτυλίδια, γιορντάνι, σκουλαρήκια, αιματίτης, καλλωπισμός. Η ανδρική φορεσιά: σώβρακο, φανέλα, βέστα, παντελόνι με γονατάρες, κάπες, τσουνκες, παντελόνια ρετσίνες, κοστούμια, παλτά, γραβάτες, κομμώσεις, τραγιάσκα, σκούφια, ρεμπούκλα ή ρεμπούμπλικα, κλακ, ψαθάκια, βακέτα, γουίλες, σκαρπίνια, δαχτυλίδια, ρολόι τσέπης, άλλα εξαρτήματα. Περιποίηση και συντήρηση των ενδυμάτων. Επίλογος. Γλωσσάρι. Φωτογραφικό υλικό.

Βλ. επίσης και:

Νομός Ηλείας

178.

ΠΑΠΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ Φωτεινή, *Λαογραφική συλλογή από την Αμαλιάδα Ηλείας*. Σειρά Πέμπτη, 1968-69, 6, Π, σ. 613-631 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

Σύντομη αναφορά στην τοπική ενδυμασία.

Νομός Κορίνθου

179.

ΣΤΑΥΡΟΥ Δωροθέα (Ιστ-Αρχ), *Η γυναικεία κορινθιακή λαϊκή φορεσιά. Με βιβλιογραφική έρευνα και με επιτόπια έρευνα στα χωριά Χιλιομόδι και Κουταλά*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1993-94, εαρινό εξάμηνο, τ. 32, Σ-Ω, σ. 205-293

Εισαγωγή. Ο νομός Κορινθίας. Γεωγραφία. Κλίμα. Οικονομία. Κοινωνία. Πληθυσμός. Πρώτες ύλες και κατεργασία. Μαλλί. Μετάξι. Βαμβάκι. Η φορεσιά της Περαχώρας. Η βλάχικη φορεσιά. Η απλή φορεσιά. Η γεροντική φορεσιά. Φωτογραφικό υλικό (ανέκδοτες φωτογραφίες και φωτογραφίες από γνωστά δημοσιεύματα και από το Λαογραφικό Μουσείο Κορίνθου). Γλωσσάρι. Βιβλιογραφία.

Νομός Λακωνίας

180.

ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ Δήμητρα (ΜΝΕΣ), *Για την παραδοσιακή ενδυμασία των Καρυών Αράχωβας Λακωνίας*. Νέα Σειρά, 1981-82, Π-Ρ, σ. 553-621 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Εισαγωγικά. Γυναικεία ενδυμασία: γελέκι, φόρεμα, μεσοφόρι, μπόλκα, βρακιά, μπουστάκι, μπροστοποδιά, μαντήλια, τσεμπέρια, μπαρέζια. Κόμμωση. Υποδήματα. Το νυφικό. Ανδρική ενδυμασία: φουστανέλα, πουκάμισο, μενοβρέκια, φέρμελες, σελάχια, φανέλα, γελέκι, φέσι, τσαρούχια, πουκαμίσα. Ο γάμος. Λεξιλόγιο. Φωτογραφίες.

Νομός Μεσσηνίας

181.

ΤΖΑΜΟΥΡΑΝΗ Δήμητρα (ΜΝΕΣ), *Υφανση καλαματιανών μαντιλιών*. Σειρά Τετάρτη, 1967-68, VII, Τζα-Ω, σ. 1-2 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

Σύντομη αναφορά στα μαντήλια της Καλαμάτας.

182.

ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΥ Πολυτίμη (ΜΝΕΦ), *Η γυναικεία στολή της Αρτεμισίας (Μεσσηνίας)*. Νέα Σειρά, 1983-84, Σ-Φ, σ. 175-186 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Μ. Βρέλλη-Ζάχου]

Γενικά για το χωριό. Η στολή: πουκάμισο, φουστάνι, ζωνάρι, γιούρντα, ρεβιθί σαμί (μαντίλα), κιλότα, μπούστος. Κάλτσες. Παπούτσια. Κοσμήματα. Παρατηρήσεις. Φωτογραφίες.

ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΟΙ

183.

ΜΑΝΤΖΟΥΤΣΟΥ Ευθυμία (Αρχ), *Γενικά χαρακτηριστικά της γυναικείας σαρακατσάνικης φορεσιάς*. Νέα Σειρά, 1981-82, Ι-Μ, σ. 723-797 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Η εργασία πραγματεύεται τη σαρακατσάνικη φορεσιά με βάση τα βιβλιογραφικά δεδομένα. Φωτογραφίες από τη συλλογή του Μουσείου Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης

184.

ΜΠΕΗ Κατερίνα (ΜΝΕΣ), *Η δύση της σαρακατσάνικης φορεσιάς στην περιοχή Ελασσόνας*. Νέα Σειρά, 1982-83, Κου-Ο, σ. 435-511 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Μ. Βρέλλη-Ζάχου]

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Η φορεσιά: κατασάρκι, φούστα μάλλινη, πουκάμισο, ζωστάρι, φουστάνι, ζώστρα, ποδιά, κοντόκαπα. Κάλτσες. Τσα-

ρούχια. Μαντίλια. Κοσμήματα: κομποθηλιά, ντουμπλόνη, φλουριά, πιλιντζίκια, σκουλαρίκια. Συμβολισμοί. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι.

185.

ΚΑΤΣΙΚΟΠΟΥΛΟΥ Θωμαΐς (ΜΝΕΣ), *Η σαρακατσάνικη φορεσιά στην επαρχία Φαρσάλων (αρχές 19^{ου} αι.-1930)*. Νέα Σειρά, 1983-84, Γ-Λ, σ. 467-539 [επιμέλεια Μ.Γ. Μερακλής – Μ. Βρέλλη-Ζάχου]

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Η ζωή των Σαρακατσάνων. Η επαρχία Φαρσάλων σήμερα. Το γεωγραφικό, οικονομικό και πολιτιστικό πλαίσιο. Η φορεσιά. Τα υλικά και η επεξεργασία τους. Παιδική φορεσιά. Γυναικεία φορεσιά. Της έφηβης και της αρραβωνιασμένης. Της νέφης. Η προίκα. Η φορεσιά της παντρεμένης. Της ηλικιωμένης. Η πένθιμη φορεσιά. Καλλυντικά. Κοσμήματα. Ανδρική φορεσιά. Η πένθιμη ανδρική φορεσιά. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι.

186.

ΤΖΟΥΜΕΡΚΙΩΤΗ Αγγελική (Φιλ), *Η γυναικεία καθημερινή σαρακατσάνικη φορεσιά της περιόδου 1930-55 στο χωριό Καλπάκι Ιωαννίνων*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1984-86, τ. 2, Τ-Ω, σ. 121-171

Πληροφορητές. Εισαγωγή. Οι Σαρακατσάνοι. Το Καλπάκι. Τα Υλικά. Η καταργασία. Η φορεσιά: κατασάρκι, κάπα, ποδιά, φουστάνι, χειρότια. Κάλτσες. Υποδήματα. Κεφαλοκαλύμματα. Κόμμωση. Κοσμήματα: κουμποθηλιές, χαντρωτό, ζώνη. Γενικές παρατηρήσεις. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι.

187.

ΜΑΧΑ Αθηνά (Ιστ-Αρχ), *Η γυναικεία σαρακατσάνικη φορεσιά στην Ήπειρο (1920-1960)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1990-91, εαρινό εξάμηνο, τ. 16, Κρα-Μα, σ. 321-453

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Χάρτης χωριών της Ηπείρου όπου κατοικούν Σαρακατσάνοι. Υλικά κατασκευής. Επεξεργασία. Η φορεσιά: κατασάρκι, χειρότια, φούστα, τραχηλιά ή ποδιά, φ'στάνι, κοζόκι, ζώνη, ποδιά, βελεντζούλα ή τσόλι, τσουράπια. Κομμώσεις. Κεφαλοκαλύμματα. Κάλτσες. Υποδήματα: τσαρούχια. Κοσμήματα: σκουλαρίκια, κομποθηλιές, κουστέκι, θηλυκάρι, ζώνη ασημένια, ασημοζούναρο, δαχτυλίδια, βραχιόλι, μπελετζίκι. Επίλογος. Γλωσσάρι. Βιβλιογραφία.

188.

ΤΣΑΜΠΑΚΑΛΟΣ Σπυρίδων (Ιστ-Αρχ), *Η σαρακατσάνικη φορεσιά στην περιοχή της κομόπολης Στυλίδας στην Ανατολική Φθιώτιδα την περίοδο 1900-1960*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1991-92, εαρινό εξάμηνο, τ. 24, Μ-Τσα, σ. 427-513

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Η κοινωνική ζωή των Σαρακατσάνων. Ασχολίες. Παρατηρήσεις για τη φορεσιά. Κατεργασία των πρώτων υλών. Το μαλλί. Η ανδρική φορεσιά (με φουστάνελα, με μπουραζάνα): εσώρουχα,

πουκάμισο, γιλέκο, μπουραζάνα, σελάχι, πατατούκα, κάπα. Κόμμωση. Ξύρισμα του γαμπρού. Κεφαλοκαλύμματα: σκούφια. Κάλτσες. Υποδήματα: τσαρούχια. Κοσμήματα: ρολόι με καδένα. Άλλα εξαρτήματα: κομπολόι, γκλίτσα. Γυναικεία φορεσιά: εσώρουχα, πουκαμίσα, φουστάνι, μπουλκάκι, τραχηλιά, κοντόκαπα, φλοκάτο, ποδιά, ζωστάρι. Κόμμωση. Κεφαλοκάλυμμα: Μαντίλα. Κάλτσες. Υποδήματα: Τσαρούχια. Κοσμήματα: Κιουστέκ', κομποθηλιά, σκουλαρίκια, βραχιόλια. Άλλα εξαρτήματα. Τρουβάδια και σακούλια. Καλλωπισμός. Περιποίηση της φορεσιάς. Καθαρισμός και αποθήκευση. Διατήρηση. Φωτογραφίες. Απομαγνητοφωνημένα αποσπάσματα από συνεντεύξεις με πληροφοροφρέτες. Γλωσσάρι. Ευρετήριο.

189.

ΠΑΠΗΓΚΙΩΤΗ Κωνσταντίνα (Ιστ-Αρχ), *Η γυναικεία σαρακατσάνικη φορεσιά της περιόδου 1920-1960 στην περιοχή της Ηπείρου*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1991-92, εαρινό εξάμηνο, τ. 24, Μ-Τσα, σ. 95-229

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Σαρακατσάνοι, οι «καταλαγαρότεροι» Έλληνες. Γλώσσα. Κοινωνική οργάνωση. Οικογένεια. Η θέση της γυναίκας. Τα παιδιά. Οικονομία. Οι πρώτες ύλες. Κατεργασία του μαλλιού. Η φορεσιά. Παρατηρήσεις. Συγκρίσεις. Τα μέρη της γιορτινής φορεσιάς: κατασάρκι, χειρότια, φούστα, τραχηλιά, σιγκούνα, κάπα, γκιουζόκι, μπέρτα, φουστάνι, ποδιά. Η κεντητική τέχνη των Σαρακατσάνων. Η πλεχτική. Κόμμωση: κόσες. Κεφαλοκαλύμματα: μαντίλι πολιτικό. Κάλτσες: τσουράπια. Υποδήματα: τσαρούχια. Κοσμήματα: Σκουλαρίκια, δαχτυλίδια, πελετζίκια, χαϊμαλιά, κομποθ'λιές, κουστέκια, ζώνη, ασημοσουγιά. Καλλωπισμός. Η περιποίηση της φορεσιάς. Φωτογραφίες. Επίλογος. Κατάλογος πληροφοροφρέτων. Γλωσσάρι. Ευρετήριο.

190.

ΚΑΤΣΟΥΛΑΡΗ Παναγιώτα (Ιστ-Αρχ), *Η γυναικεία σαρακατσάνικη ενδυμασία, στις τρεις κατά τόπους παραλλαγές της: της Αττικής, της Ηπείρου, της Θράκης*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1999-2000, χειμερινό εξάμηνο, τ. 43, Α-Λ, σ. 221-309

Η εργασία βασίζεται σε βιβλιογραφική έρευνα.

191.

ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ Ειρήνη (Ιστ-Αρχ), *Η φορεσιά της Σαρακατσάνας Χρυσάνθης Βαγγελή-Γιαννακού (1916-2005)*, Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2011-12, εαρινό εξάμηνο [υπό αρχειοθέτηση]

Πρόλογος. Εισαγωγή. Περιγραφή της φορεσιάς της Ηπειρώτισσας Σαρακατσάνας.

ΝΗΣΙΩΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ – ΕΠΤΑΝΗΣΑ

Κέρκυρα

192.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ Αλίκη (Α/ετής), *Περί της τοπικής ενδυμασίας των γυναικών του χωριού Άνω Κορακιάνα Κερκύρας*. Σειρά Πέμπτη, 1968-69, 5, Μ-Ο, σ. 789-807 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

Εισαγωγικά. Η ενδυμασία. Εξαρτήματα κομμώσεως και κάλυμμα κεφαλιού: μέρζα, καγιούρι, μπόλια, γιορτινό ντύσιμο της κεφαλής. Φορεσιά άνω μέρους. Καθημερινή: φανέλα και μάγια, πουκάμισο, τζιπούνι κουτσομάνικο, καμιζότο και μπροστούρι, σεγκούνι. Γιορτινή: Πουκάμισο, μπροστούρι, πεσελί, καμιζιόλα. Φορεσιά κάτω μέρους. Καθημερινή, γιορτινή: βελέσι, φασκιά. Κάλτσες. Υποδήματα. Κοσμήματα: βεργέτες, καδίνα, καρφίτσες ή σπίλες, δαχτυλίδια, βραχιόλια. Πένθιμη φορεσιά.

193.

ΑΘΗΝΑΙΟΥ Καλλιόπη (ΜΝΕΣ), *Η ενδυμασία των γυναικών στα χωριά του Όρους του νομού Κερκύρας*. Νέα Σειρά, 1981-82, Α-Ε, σ. 35-113 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Εισαγωγικά. Η καθημερινή φορεσιά: κόμμωση, μπόλια, φανέλα, ποκάμισο ή ρουτί, βελέσι, σάρτζα, μπροστούρα, τζιπούνι, γιακέτα, σκαλτσούνια.

194.

ΚΟΥΤΑΓΙΑΡ Αικατερίνη, *Η γαστρονιώτικη ενδυμασία*. Νέα Σειρά, 1982-83, Α-Ο (Συμπλήρωμα), σ. 411-501 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Μ. Βρέλλη-Ζάχου]

Πρόλογος. Πληροφορητές. Χρονολόγηση της ενδυμασίας. Το Γαστούρι. Ιστορική, κοινωνική, πολιτιστική αναδρομή. Υλικά κατασκευής. Η ενδυμασία της ανύπαντρης. Καθημερινή και γιορτινή: μαντίλι, γρέκα, ποκέτο ή βελέσι ή άμπιτο, ποκαμίσα, πεσελί. Της νύφης: τορκός και φιόρι, μπόλια, ποκαμίσα, μπουστίνα, κοτολί, πεσελί, ζωνάρι, ροκέτο, ποδιά, τσουτσουμίδα, κότολο. Της παντρεμένης: τορκός, ποδιά, μπουστίνα, τσουτσουμίδα, ροκέτο, γρέκα, μπουστίνα, ροκέτο, κότολο, ποκαμίσα, παπούτσια. Της ηλικιωμένης. Τα κοσμήματα. Η προίκα της Γαστρονιώτισσας. Αλλαγές στην ενδυμασία σήμερα. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι.

195.

ΣΓΟΥΡΟΥ Αικατερίνη (Ιστ), *Η γυναικεία ενδυμασία στο χωριό Ρόδα του νομού Κερκύρας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1984-86, τ. 1, Α-Σ, σ. 353-459

Εισαγωγή. Πληροφορητές. Η καθημερινή ενδυμασία: σώβρακο, μπουστίνα, πουκάμισο, ασπροβέλεσο, τζιπούνι, μπροστούρα, καμιζιόλα, φασκιά, βελέσι, ταβέρσα. Κεφαλόδεσμος: μέρζα, μπόλια. Κάλτσες. Υποδήματα. Η γιορτινή ενδυμασία: σώβρακο, μπουστίνα, πουκάμισο, ασπροβέλεσο, τζιπούνι, μπρο-

στούρα, καμιζιόλα, πεσελί, φασκιά, βελέσι. Κεφαλόδεσμος: μέρζα, μπόλια. Κάλτσες. Υποδήματα. Κοσμήματα: σπίλα, καδίνα. Η πένθιμη ενδυμασία. Γενικές παρατηρήσεις. Η εξέλιξη της φορεσιάς. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι.

196.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Γιαννούλα (Ιστ-Αρχ), *Η φορεσιά στο χωριό Μαγουλάδες της Κέρκυρας στη δεκαετία του 1930*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1989-90, εαρινό εξάμηνο, τ. 10, Α-Λ, σ. 155-209

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Υλικά κατασκευής. Επεξεργασία. Βαφική. Γυναικεία φορεσιά. Κατάταξη. Γενικές παρατηρήσεις. Τα ενδύματα: μπουστίνα, σάβρακο, κότολο, πουκάμισο, μπροστούρα, τζιπούνι, σεγκούνι, ροκέτο, ποδιά, φασκιά. Χειμωνιάτικα ρούχα. Κόμμωση. Κεφαλόδεσμος: καγιούρι, μπόλια. Κάλτσες: σκαλτσούνια. Υποδήματα: τσαρούχια, σκαρπίνια. Επίσημη νυφιάτικη φορεσιά. Κοσμήματα. Άλλα εξαρτήματα: μαντίλι, ποδολόγος. Καλλωπισμός. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι.

197.

ΚΑΤΣΑΡΟΥ Βασιλική (Φιλ), *Η παραδοσιακή γυναικεία φορεσιά της περιοχής Σνιτών της Κέρκυρας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1989-90, εαρινό εξάμηνο, τ. 10, Α-Λ, σ. 237-367

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Υλικά κατασκευής. Κατεργασία. Βαφική. Κατασκευή των ενδυμάτων. Κατάταξη της φορεσιάς. Η καθημερινή φορεσιά: μπουστίνα, βράκα, πουκάμισο, φανέλα, τζιπούνα, σάρτζα, βελέσι, μανικωτή, μεσάλι, ποδιά, ζωνάρι. Κόμμωση. Κεφαλοκαλύμματα: μπόλια, καγιούρια. Κάλτσες: σκαλτσούνια. Υποδήματα: τσαρούχια τελατίνια, τσαρούχια αρβανίτικα. Η νυφιάτικη, γιορτινή φορεσιά: μπουστίνα, βράκα, πουκάμισο, ασπροβέλεσο, τζιπούνι, καμιζιόλα, πεσελί, βελέσι, πετάρι, ποδιά, ζωνάρι. Κόμμωση. Κεφαλοκαλύμματα. Κάλτσες. Υποδήματα: τσαρούχια, παπούτσια. Κοσμήματα: καδένες, σκουλαρίκια, βραχιόλια, δαχτυλίδια, καρφίτσες, σπίλες. Καλλωπισμός. Φωτογραφίες. Αποσπάσματα από συνεντεύξεις. Γλωσσάρι.

198.

ΛΕΥΘΕΡΙΩΤΗ Ξανθή (Φιλ), *Η παραδοσιακή γυναικεία φορεσιά στους Γαρδελάδες της Κέρκυρας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1989-90, τ. 10, Α-Λ, σ. 369-507

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Η καθημερινή φορεσιά: βρακί, μπουστίνα, φανέλα, μεσορόκετο, πουκάμισο ή ρουτί, πέτο, τζιπούνι, σεγκούνι ή σιγκούνι, ροκέτο ή κότολο ή βελέσι, φασκιά, μπροστούρα, σιάλα. Κόμμωση. Κεφαλοκαλύμματα. Κάλτσες. Υποδήματα. Κοσμήματα. Καλλωπισμός. Η νυφική φορεσιά: βρακί, μπουστίνα, ασπροβέλεσο, φανέλα, πουκάμισο, πέτο, τζιπούνι, πεσελί, καμιζιόλα, βελέσι, φασκιά, ποδιά. Κόμμωση. Κεφαλοκαλύμματα. Κάλτσες. Υποδήματα. Κοσμήματα: χρυσός λαιμοδέτης, καδένα, καρφίτσες, σπίλα, ήλιος ή άστρο, κουμπιά, πεντάγιες, μοκοκολέτες, σκουλαρί-

κια, δαχτυλίδια, βραχιόλια. Καλλωπισμός. Η γιορτινή φορεσιά. Η πένθιμη φορεσιά (σύντομες παρατηρήσεις). Παράθεση αποσπασμάτων από τις συνεντεύξεις με τους πληροφορητές στο τοπικό ιδίωμα. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι.

199.

ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ Χρήστος (ΠΤΔΕ) & ΚΟΥΔΑ Δήμητρα (ΠΤΔΕ), *Η γυναικεία και ανδρική ενδυμασία των κατοίκων των χωριών Νύμφες και Σπαρτύλας της νήσου Κέρκυρας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1993-94, εαρινό εξάμηνο, τ. 29, Α-Η, σ. 205-349

Πρόλογος. Το χωριό Νύμφες. Γυναικεία ενδυμασία (καθημερινή, γιορτινή). Ανδρική ενδυμασία (καθημερινή, γιορτινή). Το χωριό Σπαρτύλας. Γυναικεία ενδυμασία (καθημερινή, γιορτινή). Ανδρική ενδυμασία (καθημερινή, γιορτινή). Αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις της επιτόπιας έρευνας. Φωτογραφικό υλικό. Γλωσσάρι.

200.

ΓΡΑΜΜΕΝΟΥ Αθηνά-Αγγελική (ΠΤΔΕ), *Η παραδοσιακή φορεσιά των κατοίκων του χωριού Κουραμάδες Κέρκυρας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1998-99, εαρινό εξάμηνο, τ. 39, Α-Καλ, σ. 285-381

Πρόλογος. Εισαγωγή. Ανδρική ενδυμασία: φανέλα, σώβρακο, πουκάμισο, τζιπούνι, γιακέτα, πλατοβράκι ή βράκα ή σέλα, ζωνάρι, κόμμωση, φέσι, τρίτσα, σκαρτσούνια, τσαρούχια, παπούτσια, καδένα με σταυρό, ρολόγια της τσέπης, άλλα εξαρτήματα. Παρατηρήσεις για τη γιορτινή, τη γαμπριάτικη και την πένθιμη φορεσιά. Εγκατάλειψη της φορεσιάς. Γυναικεία ενδυμασία: πουκάμισο, μπουστίνια, σώβρακο, κότολο, τζιπούνι, ροκέτο, ποδιά, γιακέτα, πεσελί, κόμμωση, καγιούρι, ο κόντζος, ο τορκός και οι μέρζες, μπόλια, σκαρτσούνια, τσαρούχια και γουρνοτσάρουχα, μπουκόλετες, τορκίνες, βεργέτες, καδίνες, σπίλες, βραχιόλια, δαχτυλίδια. Παρατηρήσεις για την παιδική, την πένθιμη και τη νυφιάτικη φορεσιά με το φιόρι. Καλλωπισμός. Κατασκευή της φορεσιάς. Καθαριότητα και αποθήκευση της φορεσιάς. Φωτογραφικό υλικό με τεκμηριωτικές παρατηρήσεις.

Βλέπε επίσης και:

201.

ΓΑΡΓΩΝΗ Τζίλντα, *Υλικός, πνευματικός, κοινωνικός βίος στην Κέρκυρα*. Σειρά Τέταρτη, 1967-68, ΙΙ, σ. 39-50 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

Σύντομη αναφορά στην τοπική ενδυμασία.

202.

ΚΑΝΤΑ Αικατερίνη, *Λαογραφικά στοιχεία εκ της Λευκίμμης Κερκύρας*. Σειρά Πέμπτη, 1968-69, 4, Κ-Λ, σ. 287-332 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

Σύντομη αναφορά στην τοπική ενδυμασία.

Παζοί και Αντίπαζοι

203.

ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗ Καρολίνα (ΜΝΕΣ), *Η ενδυμασία των κατοίκων των νήσων Παζοί και Αντίπαζοι*. Νέα Σειρά, 1978-79, Β-Κ, σ. 1-29 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Μ. Βρέλλη-Ζάχου]

Βοηθήματα. Παξός, Αντίπαξος. Θέση. Έκταση. Πληθυσμός. Γλώσσα. Κάτοικοι. Τα προικοσύμφωνα. Παρατηρήσεις. Ενδυματολογικές πληροφορίες από τον Λουδοβίκο Σαλβατόρ.

Λευκάδα

204.

ΣΤΑΜΑΤΕΛΟΥ Άννα (ΜΝΕΣ), *Η λευκαδίτικη ενδυμασία*. Νέα Σειρά, 1975-79, Α-Σ, σ. 559-604 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Εισαγωγικά. Ανδρική ενδυμασία: φλοκάτη, κάπα, χλαίνη, παλτό, πουκάμισο, σταυρογέλεκο, μπουραζάνα, κοντοβράκι, κάλτσες, ζωνάρι, μαντήλι, τραγιάσκα, κοντογούνι, κοντέσι, τσαρούχια, γεμενιά, μισογόβες. Γυναικεία φορεσιά: σαγιάδες, κότολο, ποδιά, καμιζέτο, στέκα, σπαλέτα, σπίλα, ποντάλι, βεριέτες, μπόκολες, πασαμέντο, δέμα, κεφαλοπάνι, κούδα, μπέρτα, σάρπα. Η νύφη: τζουμπές, φέσι, τρέμουλα, τσουλούφια ή ρόλια, γεμενιά, πασουμάκια. Το λευκαδίτικο κέντημα: Η καρσάνικη βελονιά. Λεξιλόγιο. Βιβλιογραφία. Πληροφορητές.

205.

ΤΥΠΑΛΔΟΥ Όλγα (ΦΠΨ), *Η νυφική στολή στο χωριό Καρνά Λευκάδος*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1987-88 και 1989-90, Συμπλήρωμα, τ. 4, Α-Ω, σ. 127-201

Πρόλογος. Εισαγωγή. Η φορεσιά: βρακί, πουκάμισο, γελέκι, καμπζέτο ή στέκα, κότολο, φουστάνι, τσουμπές, κρέπι. Κόμμωση. Κεφαλοκαλύμματα: φέσι, κεφαλοπάνι. Κάλτσες. Υποδήματα. Κοσμήματα: καρφοβέλονοι, σκουλαρίκια, σταυρός, ποντάλι, σπίλα, καρφίτσα, δαχτυλίδια, στριπτό. Οι κοσμηματοθήκες: μπούσουλες, κοκοτσέλια. Καλλυντικά. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι.

Βλέπε επίσης και:

206.

ΚΟΛΟΚΥΘΑ Μαρία, *Λαογραφικά της Λευκάδος*. Σειρά Πέμπτη, 1968-69, 4, σ. 657-695 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

Σύντομη αναφορά στην τοπική ενδυμασία.

207.

ΣΟΛΔΑΤΟΥ Κωνσταντίνα, *Λευκαδίτικη λαογραφία*. Σειρά Πέμπτη, 1968-69, 7, Ρ-Σ, σ. 727-769 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

Σύντομη αναφορά στην τοπική ενδυμασία.

Κεφαλονιά

208.

ΑΝΤΩΝΕΛΛΟΣ Σπύρος (ΜΝΕΦ), *Η φορεσιά της Κεφαλονίτισσας*. Νέα Σειρά, 1983-84, Α-Β, σ. 1-167 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Μ. Βρέλλη-Ζάχου]

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Το γεωγραφικό πλαίσιο. Η ιστορική πορεία της Κεφαλονιάς. Η διαμόρφωση της προσωπικότητας της Κεφαλονίτισσας. Η φορεσιά. Η αγροτική: μπουστός ή κορσές, μπουστάκι, βρακί, ρασέτα, σοταμπάρκα, πουκάμισο, σοτοβέλεσο, ζιπούνι, βελέσι, σωκάρδι, ποδιά, σπαλέτα, μαντήλι κεφαλιού. Το άμπιτο. Κάλτσες: σκαρτσούνια. Υποδήματα. Κοσμήματα. Η αστική φορεσιά. Το φόρεμα στις περιόδους 1700-1734, 1870-1876, 1880-1885, 1890-1900, 1900-1920, 1920-1935. Κάλτσες. Υποδήματα. Κοσμήματα. Φωτογραφίες. Η κακοποίηση των ενδυμασιών από τους εκπολιτιστικούς κλπ. συλλόγους. Γλωσσάρι.

209.

ΛΑΔΑ Παναγιώτα (Ιστ-Αρχ), *Η τέχνη της αναπαράστασης της παραδοσιακής κεφαλονίτικης φορεσιάς*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2006-07, εαρινό εξάμηνο, τ. 66, Δ-Μασ, σελ. 27 + πολυσέλιδο παράρτημα εγχρώμων φωτογραφιών.

Πρόλογος. Εισαγωγή. Η ιστορική πορεία της Κεφαλονιάς. Γενική αναφορά στις παραδοσιακές ενδυμασίες της Κεφαλονιάς. Τα κεφαλονίτικα ενδύματα ως έργα της Κάκιας Αλεξιάτου, κατά τις μαρτυρίες της ίδιας: σκούφος ή σκουφέτα, μαντήλι, πουκάμισο, σωκάρδι, βράκα, ζωνάρι, σκαλτσούνι ή κάλτσες, τσαρούχια. Γυναικεία ενδυμασία: μπούστο, ρασέτα, κορσές, βρακί, σοταμπάρκα, σοτοβέλεσο ή σοτανέλλα, κάλυμμα κεφαλιού, πουκάμισο, σωκάρδι, βελέσι, ποδιά, κάλτσες, πασούμια και τσαρούχια, κοσμήματα. Παράρτημα ερωτηματολογίου. Παράρτημα σαρωμένων εγγράφων της Κάκιας Αλεξιάτου. Βιβλιογραφία, Πηγές. Παράρτημα εικόνων από το εργαστήριο της Κάκιας Αλεξιάτου, από πολιτιστικούς συλλόγους, από το αρχείο του ζωγράφου Γεράσιμου Πιτσαμάνου και από το Κοργιαλένιο Μουσείο.

Ζάκυνθος

210.

ΑΚΤΥΠΗ Χριστίνα (ΜΝΕΣ), *Ζακυνθινή ενδυμασία*. Νέα Σειρά, 1978-79, Α-Β, σ. 57-82 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Σύντομη παρουσίαση της ενδυμασίας κατά τις περιγραφές του Ντίνου Κονόμου, του Λεωνίδα Ζώη και ντόπιων πληροφορητών. Φωτογραφικό υλικό από την Εθνική Βιβλιοθήκη Ζακύνθου.

211.

ΤΣΟΥΚΑΛΑ Αθανασία (ΦΠΨ), *Η ζακυνθινή ενδυμασία*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2007-08, εαρινό εξάμηνο, τ. 72, Ν-Ω, σελ. 83

Η εργασία συμπληρώνει με νεότερες μαρτυρίες και, κυρίως, με φωτογραφικό υλικό γνωστά δεδομένα που αφορούν κατεξοχήν τη λαϊκή ενδυμασία στη Ζάκυνθο, πριν την εγκατάλειψή της, κατά τον 20^ο αιώνα.

ΝΗΣΙΑ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Λέσβος

212.

ΠΡΑΠΑ Ταξιαρχούλα (ΜΝΕΣ), *Παραδόσεις. Γάμος. Τοπικές ενδυμασίες από τη Μυτιλήνη Λέσβου*. Σειρά Πέμπτη, 1968-69, 6, Π, σ. 1153-1175 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

Σύντομες πληροφορίες για τη φορεσιά.

213.

ΚΑΣΔΑΓΛΗ Παναγίτσα (Φιλ.), *Η γυναικεία παραδοσιακή ενδυμασία στα Δάφια και την Καλλονή Λέσβου κατά την περίοδο 1920-1940*, Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2005-06, εαρινό εξάμηνο, τ. 62, Ζ-Ω, σελ. 24

Πρόλογος. Εισαγωγή. Γνωρίζοντας τα Δάφια: Προέλευση ονομασίας και γεωγραφική σύσταση. Η βάση της οικονομίας. Η επίδραση των μεταναστών. Η ενδυμασία των Δαφίων: Η καθημερινή ενδυμασία. Η επίσημη ενδυμασία. Η φροντίδα της ενδυμασίας. Ο καλλωπισμός της Δαφιώτισσας, Η διαχρονικότητα της ενδυμασίας των Δαφίων. Η πρώτη επαφή με την Καλλονή: Γεωγραφικό και οικονομικό πλαίσιο. Πολιτιστική ταυτότητα. Η παραδοσιακή γυναικεία ενδυμασία της Καλλονής. Η καθημερινή ενδυμασία. Η επίσημη ενδυμασία. Η περιποίηση των γυναικών και των ενδυμάτων τους. Διαφορές δαφιώτικης και καλλονιάτικης ενδυμασίας. Επίλογος. Παράρτημα σκίτσων και εικόνων.

Ικαρία

214.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Αννέτα (Ιστ-Αρχ), *Η παραδοσιακή ενδυμασία της Ικαρίας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2008-09, εαρινό εξάμηνο, τ. 74, Α-Κ, σελ. 55

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Ικαρία, ένα σύντομο ταξίδι στον χρόνο. Το ένδυμα και η σημασία του για το νησί της Ικαρίας. Πρώτες ύλες, προετοιμασία, κατεργασία. Δεισιδαιμονίες και προκαταλήψεις. Γυναικεία ενδυμασία: μισοφόρι, πουκάμισο, φούστα, πόλκα, ζώνη, κόμμωση με πλεξίδες, μαντήλα, καλπάκι, τσουράλια, κουντούρες ή πετρομάχη, κοσμήματα και πρόσθετα εξαρτήματα. Ανδρική ενδυμασία: μισοφόρι, πουκάμισο, βράκα, μετάνι, γιλέκο, κάπα, ζωνάρι, τουρζλούκια ή τουρλούκια, κόμμωση, καλπάκι, φέσι, κάλτσες, υποδήματα, πρόσθετα εξαρτήματα. Νυφική ενδυμασία (γενικά). Επίλογος. Φωτογραφίες. Κατάλογος φωτογραφιών. Γλωσσάρι. Βιβλιογραφία.

ΚΥΚΛΑΔΕΣ

Νάξος

215.

ΑΡΕΤΗ Ελένη (ΠΤΔΕ), *Η παραδοσιακή Αζιακή ενδυμασία*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1993-94, χειμερινό εξάμηνο, τ. 28, Α-Ω, σ. 1-89

Πρόλογος. Πληροφορητές. Χάρτης Νάξου. Εισαγωγή. Γεωγραφικό και ιστορικό πλαίσιο. Κοινωνικό πλαίσιο. Μετανάστευση. Ασχολίες κατοίκων. Η ανδρική ενδυμασία. Διαφορές ανάμεσα στα χωριά. Υλικά κατασκευής. Επεξεργασία. Βαφική. Καθημερινή και εορτινή φορεσιά: φανέλα, σώβρακο, πουκάμισο, βράκα, μπιρικός, σωρκάδι, πατατούκα, ζώνη. Κόμμωση. Φέσι. Κάλτσες και καλτσοδέτες. Υποδήματα. Άλλα εξαρτήματα. Καθαρισμός και διατήρηση της φορεσιάς. Φωτογραφικό υλικό. Γλωσσάρι.

Πάρος

216.

ΡΟΥΣΟΥ Υπαπαντή (ΜΝΕΦ), *Η γυναικεία φορεσιά στη Νάουσα της Πάρου (1900-1940)*. Νέα Σειρά, 1983-84, Πλ-Ρ, σ. 339-503 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Μ. Βρέλλη-Ζάχου]

Εισαγωγικά. Πληροφορητές. Η φορεσιά της γυναίκας του λαού. Της ανύπαντρης κοπέλας: πουκαμίσια, μπούστος, πορτελάτο, μισοφόρι, πουκαμισάκι, φούστα, φουστάνι. Η φορεσιά της νύφης: πουκαμισάκι, φούστα. Η φορεσιά της παντρεμένης: πουκαμίσια, μπούστος, πορτελάτο, μισοφόρι, καμιζόρα, φούστα, πουκαμισάκι, τσεμπέρι, ποδιά ή μπροστοποδιά, μποξάς, στιβαλέτα. Κοσμήματα. Καλλυντικά. Κόμμωση. Η φορεσιά της αρχόντισσας. Διαφορές από τη φορεσιά της γυναίκας του λαού. Υλικά. Σχέδια. Στηθούρι και μπέρτα. Καπέλο. Κοσμήματα: καδένες, τούμπλες, φαναράτα, σκουλαρίκια, βραχιόλια. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι.

ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ

Κάλυμνος

217.

ΧΑΛΚΙΤΗ Φωτεινή (ΜΝΕΦ), *Η φορεσιά της Καλυμνιάς (γιορτινή, νυφιάτικη, καθημερινή)*. Τέλη του 19^{ου} αιώνα - αρχές 20^{ου}. Νέα Σειρά, 1983-84, Χ-Ω, σ. 1-277 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Μ. Βρέλλη-Ζάχου]

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Γεωγραφικό πλαίσιο. Ιστορική πορεία του νησιού. Η προσωπικότητα της Καλυμνιάς. Χρονολογική τοποθέτηση της φορεσιάς. Προέλευση. Η φορεσιά: πουκάμισο, καβάδι, καλύμνικο, πρόχειρη φορεσιά, ζώνη, κοντογέλεκο, μαντήλα, τσεμπέρι. Κόμμωση. Κάλτσες. Μπο-

τίνες. Κοσμήματα. Μεταχείριση της φορεσιάς. Η δύση της φορεσιάς. Φωτογραφίες. Προικοσύμφωνα. Γλωσσάρι.

218.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ Κοκόνα (Ιστ-Αρχ) & ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ Θεόφιλος (Ιστ-Αρχ), *Η φορεσιά της Κάλυμνος*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1993-94, εαρινό εξάμηνο, τ. 30, Θ-Λα, σ. 111-371

Πρόλογος. Εισαγωγή. Κάλυμνος, Ονομασία και ιστορία. Πληθυσμιακή εξέλιξη. Οικονομία και κοινωνική διάρθρωση. Μουσική παράδοση. Η ανδρική φορεσιά: το σαλουβάρι (βράκα, πουκάμισο, γιλέκο ή γιαλελί, ζώνη, σκούφος, κάλτσες, παπούτσια, το κόνημο και το ράψιμο της βράκας, πώς φοριέται το σαλουβάρι). Μαρτυρίες και επιβιώσεις για τη γυναικεία φορεσιά, σύμφωνα με τα βιβλιογραφικά δεδομένα. Είδη καβαδιών. Η φορεσιά καβάδι. Υλικά κατασκευής. Τα μέρη της φορεσιάς: πουκάμισο, μισοφούστανο, ζώνη, κοντογέλεκο, μαλλιά και κεφαλόδεμα, τσεμπέρι, κοσμήματα. Πώς φοριέται το καβάδι. Η εξέλιξη της φορεσιάς: το καλύμνικο φουστάνι. Επίλογος. Γλωσσάρι. Φωτογραφικό υλικό.

ΚΡΗΤΗ

219.

ΑΤΖΟΛΕΤΑΚΗ Ελένη, *Λαογραφικά νήσου Κρήτης. Αργαλειός, προλήψεις κ.ά.* Σειρά Τέταρτη, 1967-68, Ι, σ. 469-515 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]
Σύντομη αναφορά.

220.

ΜΙΧΕΛΙΝΑΚΗ Μαρίνα (ΜΝΕΣ), *Πλέξιμο και ύφανσις στην Κρήτη*. Νέα Σειρά, 1968-73, Α-Ω, σ. 587-593 [εποπτεία: Ν.Μ. Παναγιωτάκης]
Πλέξιμο. Σύνεργα: καλτσοβελόνες, βελονάκι. Ύλες. Πλεκτά χειροτεχνήματα. Ύφανση. Ο αργαλειός. Περιγραφή και ονοματολογία. Το αντί, μίτοι ή μιτάρια, πέταλο, ξύγγλες, σφίκτης, άδρακτος, θρομήλι, ανέμη. Επεξεργασία. Προϊόντα. Δοξασίες και έθιμα.

221.

ΜΑΥΡΟΜΟΥΣΤΑΚΑΚΗ Καλλιόπη (ΜΝΕΣ), *Κρητική φορεσιά*. Νέα Σειρά, 1978-79, Α-Σ, σ. 237-269 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]
Ανδρική φορεσιά. Γυναικεία φορεσιά. Παρατηρήσεις. Η κρητική φορεσιά από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα μέχρι το 1940. Η επίσημη ανδρική: βράκα, γιλέκι, μιτάνι ή μεϊντάνι, καπότο, ζώνη, φέσι, στιβάνια, καρτσόνια, μαντίλι, πουκάμισο, μπασαλής, καδένα. Η καθημερινή. Τι φορούν οι Αορίτες και ριζίτες: βράκα, ρασόκαρτσα ή ρασόβρακα, γιλέκι, ρασοζίπονο, ζώνη, μαχαίρι, πουκάμισο, σαρίκι, στιβάνια, δόμοι, κάλτσες, βουργιάλι, σακαδέλο, κατσούνα, καπότο. Τι φορούν οι καμπίτες της Κεντρικής και Ανατολικής Κρήτης. Φο-

ρέματα των χωρικών. Μέρη της βράκας. Η γυναικεία φορεσιά: η εξέλιξή της. Νυφικά φορέματα από τον 19^ο αιώνα και εξής. Ανωγειανή νύφη. Η νύφη της κεντρικής Κρήτης. Συμπληρώματα της φορεσιάς. Υποδήματα. Κάλτσες. Χρυσασφικά.

222.

ΠΕΔΙΑΔΙΤΑΚΗ Νικητούλα (ΜΝΕΣ), *Γυναικεία φορεσιά των Ανωγείων*. Νέα Σειρά, 1980-81, Ν-Χ, σ. 369-449 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Εισαγωγικά. Υλικά κατασκευής της σάρτζας. Κατεργασία του μαλλιού. Κατεργασία του μεταξιού. Η φορεσιά: μπούστο, πουκαμίσα, μεσοφόστανο, βράκα. Σκολιανή φορεσιά, σάρτζα: ποκάμισο, ζιπόνι, βράκα, σάρτζα, ποδιά, ζώνη, κάλτσες, παπούτσια. Κάλυμμα του κεφαλιού και κόμμωση. Κοσμήματα: μποτόνια, κοσάρια, μαμουτιές, αμπρακάμοι ή μπροκάδες, μανιάκι, μιρμίδια ή μιρμύγια, πεντόλιρα, καμπάνες, λοϊγγια, σκουλαρίκια, δαχτυλίδι, βέρα, μανέλι, μπασαλάκι. Κολώνια. Καθημερινή φορεσιά: φούστα, σάκκος, τσεμπερί, μπολίδα, πουκάμισο, καλίκωση, στιβάνια, παντούφλες, φελλοί ή τσόκαρα, κάλτσες. Φουστάνι, σάκκος. Φορεσιές βρεφικής, νηπιακής και παιδικής ηλικίας: πουκαμισάκι, βρακάκι, κολοπάνα, φασκιόνι, φασκιά, σκουφάκι, φιστανάκι, ζακετούλα. Νυφική φορεσιά. Χρυσόπλεχτο ή ρούχο. Πένθημη φορεσιά. Επίλογος. Σχέδια. Φωτογραφίες. Πληροφορητές.

223.

ΤΣΑΓΚΑΡΑΚΗ Μαρία (ΜΝΕΣ), *Η ανδρική φορεσιά της Κρήτης*. Νέα Σειρά, 1980-81, Ν-Χ, σ. 733-777 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Εισαγωγικά. Γιορτινή φορεσιά: φανέλα, ποκάμισο, σάβρακο, φεσάκι, πέτσα, σαρίκι, μαντίλι. Κόμμωση, γιλέκι, μεϊτάνι, βράκα ή χιαλβάρι, γάμπες, ζώνη, γαμπάς ή καπότο, στιβάνια. Η καθημερινή φορεσιά: γιλέκο, γαμπαδάκι, βράκα, ζώνη, γαμπάς ή ρασί, δόμοι ή στιβάνια. Κοσμήματα και άλλα εξαρτήματα: μαχαίρι, δαχτυλίδι, χαϊμαλί, ρολόϊ, σακαδέλο ή σκαδέλο, βούργια ή βουργιάλι, μεγαλόβουργια ή σφυρόβουργια, βέργα ή κατσούνα. Η συντήρηση των ρούχων. Η σημερινή φορεσιά. Φωτογραφίες.

224.

ΣΜΠΩΚΟΥ Ελένη (Ιστ-Αρχ), *Η παραδοσιακή φορεσιά των Ανωγείων Κρήτης*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1993-94, εαρινό εξάμηνο, τ. 32, Σ-Ω, σ. 1-203

Πρόλογος. Εισαγωγή. Γεωγραφικό, ιστορικό, κοινωνικό, οικονομικό πλαίσιο των Ανωγείων. Χρονολογική τοποθέτηση της σάρτζας). Υλικά κατασκευής. Η κατασκευή της φορεσιάς (βράκα, πουκάμισο, κόκκινο πανί, ζιπάνι, ζώνη, ποδιά, γαμπάς, χρυσόπλεκτο, φόρεμα). Η φορεσιά (σάρτζα, χρυσόπλεκτο, φόρεμα). Εσώρουχα, ζιπάνι, γαμπάς, κόμμωση, κεφαλοδέματα με τη σάρτζα, κεφαλοδέματα με το χρυσόπλεκτο, κεφαλοδέματα με το φόρεμα. Κάλτσες και υποδήματα. Κοσμήματα: μανιάκι, αμπρακάμι, βενέτικο, μαμουντιές, κοκκάρια, κουβαρωτές καμπάνες. Άλλα εξαρτήματα. Καλλωπισμός. Περιποίηση της φορεσιάς. Φωτογραφικό υλικό. Πληροφορητές. Γλωσσάρι.

Βλ. επίσης και:

225.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗ ή ΧΑΝΙΑΛΑΚΗ Βασιλική, *Υλικός, κοινωνικός, πνευματικός βίος στο Λασιθί Κρήτης*. Σειρά Τέταρτη, 1967-68, ΙΙΙ, Ε-Κ, σ. 1-40 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

Σύντομη αναφορά στην τοπική ενδυμασία.

226.

ΚΑΛΛΙΦΕΙΔΑ Γαλήνη, *Παρουσίαση του βιβλίου του Ιω. Χαβάκη, «Ο κρητικός αργαλειός και κρητικά μεσαιωνικά και μεταμεσαιωνικά ρούχα»*. [χωρίς περιγραφή Σειράς], 1972-73, σ. 1-28 [εποπτεία: Ν.Γ. Παναγιωτάκης]

ΚΥΠΡΟΣ

227.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ Ανδρούλα (ΜΝΕΣ), *Κυπριακές παραδοσιακές φορεσιές*. Νέα Σειρά, 1979-80, Π-Χ, σ. 617-655 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Πρόλογος. Παρατηρήσεις. Η γυναικεία ενδυμασία. Η σαγιά. Το ρουτζιέττιν. Υποδήματα: τσαγγαροποίνες, ίσια, βερουτιανά. Η ανδρική ενδυμασία: σώβρακον, βράκα, ζώνα, πουκάμισο, ζιμπούνι, τσαγκαροποίνες, κάλτσες, φέσια.

228.

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ Χαρίκλεια (ΜΝΕΦ), *Η παραδοσιακή φορεσιά (ανδρική, γυναικεία) στη Βάσα Κοιλανίου Λεμεσού Κύπρου*. Νέα Σειρά, 1983-84, Χ-Ω, σ. 283-407 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Μ. Βρέλλη-Ζάχου]

Πρόλογος. Ανδρική ενδυμασία. Καθημερινή, καλοκαιρινή: φανέλα, σώβρακο, πουκάμισο, γιλέκο, βράκα, ζώστρα, κλάτσες, παπούτσια. Γιορτινή, καλοκαιρινή: φανέλα, σώβρακο, πουκάμισο, γιλέκο, βράκα, ζώστρα, κλάτσες, παπούτσια. Καθημερινή, χειμερινή: φανέλα, σώβρακο, τρικό, βράκα, παρτεσού ή ταπάρο, ζώστρα, κλάτσες, ποίνες. Γιορτινή, χειμερινή: φανέλα, σώβρακο, τρικό, βράκα, ταπάρος, ζώστρα, κλάτσες, κοριτσά, ποίνες. Γυναικεία ενδυμασία. Γιορτινή, χειμωνιάτικη: βρατζί, γιλέκι, μεσοφόρι, φόρεμα, ποθκιά, μαντήλι, πελερίνα. Κλάτσες. Παπούτσια. Κοσμήματα. Καλλυντικά. Κόμμωση. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι.

229.

ΠΑΠΑΣΤΥΛΙΑΝΟΥ Ελένη (ΠΤΔΕ), *Η παραδοσιακή γαμήλια ενδυμασία, κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα (1920-1930) στην Κύπρο και συγκεκριμένα στην επαρχία Λάρνακας, στο χωριό Ορά*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2001-02, χειμερινό και εαρινό εξάμηνο, τ. 47, Α-Ω, σελ. 62

Πρόλογος. Εισαγωγή. Αναφορά στον χώρο της επιτόπιας έρευνας. Συνθήκες εργασίας. Βιογραφικά στοιχεία πληροφορητών. Παράθεση πρωτογενούς υλι-

κού, συμπληρωμένου και με υλικό βιβλιογραφικής έρευνας. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι. Αρχειακές πηγές. Επίλογος.

230.

ΝΕΟΦΥΤΟΥ Θεοφανώ (Ιστ-Αρχ), *Η εξέλιξη της παραδοσιακής στολής στο Πραστεϊό Μεσαορίας Κύπρου κατά τον 20^ο αιώνα*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2002-03, χειμερινό εξάμηνο, τ. 49, Δ-Σα, σελ. 49

Πρόλογος. Εισαγωγή. Το Πραστεϊό Μεσαορίας: ιστορία, γεωγραφία, πληθυσμός. Πηγές. Πληροφορητές. Κατασκευή της φορεσιάς. Η ανδρική ενδυμασία: εσώρουχα, πουκάμισο, ζιμπούνα, γιλέκο, πουλόβερ, σακάκι, πατατούκα, βράκα, ζωνάρι ή ζώστρα, μουστάκι, κεφαλόδεσμος, κάλτσες, τσαγκαροποδίνες, φράγκικες ποδίνες, καθημερινές ποδίνες, παντόφλες, άλλα εξαρτήματα. Η γυναικεία ενδυμασία: εσώρουχα, πουκάμισο, σκαρπέττα, ζακέτα, ζώνη, φούστα, σακάκι, μπλούζα, φουστάνι, ποδιά, μαντός, κεφαλόδεσμος, κομμώσεις, κάλτσες, υποδήματα, κοσμήματα, άλλα εξαρτήματα, καλλωπισμός. Η περιποίηση της φορεσιάς. Τρόποι διατήρησης και αποθήκευσης. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι. Παραπομπές. Βιβλιογραφία.

231.

ΑΝΘΟΥΣΗ Ζωή (Ιστ-Αρχ), *Η καρπασίτικη ανδρική και γυναικεία ενδυμασία*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2004-05, εαρινό εξάμηνο, τ. 54, Α-Ω, σελ. 52

Κύπρος και κυπριακή ενδυμασία. Καρπασία. Πηγές και πληροφορητές. Η καρπασίτικη σαγιά: πουκάμισο, βρακί, σαγιά, καλύμματα της κεφαλής, υποδήματα, κοσμήματα. Η Καρπασίτισσα και το ρουτζέττι: ρουτζέττι, πουκάμισο, σάρκα, καλύμματα της κεφαλής, κοσμήματα, ποδίνες. Η καρπασίτικη εορταστική και επίσημη φορεσιά: φουστάνι, πουκάμισο, σάρκα, καλύμματα της κεφαλής. Ο Καρπασίτης με τον καπόττο: πουκάμισο, βράκα, ζώστρα, γιλέκο, κοντογούνι, καπόττος, ποδίνες. Η διαδικασία βαφής της κυπριακής βράκας. Η κατεργασία των υφασμάτων και οι αργαλειοί. Η καρπασίτικη φορεσιά κατά την περίοδο 1940-1965. Γλωσσάρι. Φωτογραφίες.

232.

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ Σταύρος (Ιστ-Αρχ), *Η κυπριακή ανδρική παραδοσιακή στολή*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2008-09, εαρινό εξάμηνο, τ. 76, Στ-Ω, σελ. 74

Η εργασία παρουσιάζει υλικό επιτόπιας έρευνας, αλλά συνοπλογίζει και δημοσιευμένο υλικό. – Πρόλογος. Εισαγωγή. Η κυπριακή ανδρική ενδυμασία γενικά. Ανάλυση των επιμέρους ενδυμάτων: Η βράκα γενικά. Η βαφή της βράκας. Η αστική βράκα. Η αγροτική βράκα. Το αστικό πουκάμισο. Το αγροτικό πουκάμισο. Το αστικό γιλέκο. Το αγροτικό γιλέκο. Το αστικό ζιμπούνι. Το αγροτικό ζιμπούνι. Η ζώστρα. Το κεφαλομάντιλο. Υποδήματα. Κοσμήματα. Απομαγνητοφωνημένη συνέντευξη στο τοπικό ιδίωμα. Επιλογικές παρατηρήσεις. Γλωσσάρι. Παράρτημα εικόνων και φωτογραφιών. Βιβλιογραφία.

Β. ΤΟ ΑΣΤΙΚΟ ΕΝΔΥΜΑ

ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΣΤΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ

233.

ΔΑΛΑΚΟΥΡΑ Παναγιώτα (Ιστ-Αρχ), *Η ενδυματολογική πορεία μιας Σαρακατσάνας της Θράκης κατά τον 20^ο αιώνα*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2001-02, χειμερινό και εαρινό εξάμηνο, τ. 47, Α-Ω, σελ. 35

Πρόλογος. Οι Σαρακατσάνοι. Η ζωή της Σαρακατσάνας Παναγιώτας Δαλακούρα. Η κατασκευή της ενδυμασίας. Ο καθαρισμός και η συντήρηση της ενδυμασίας. Η θρακιώτικη Σαρακατσάνικη φορεσιά: κατασάρκι, κάμσο με σουκάλια, τσαμαντάνι, φούστα από λαγκιόλια και φρέτζες, πανασούλα, ζωνάρι, μπόλκα, πετσέτα, μανίκια, κάλτσες, πατούνια, κεφαλόδεσμος, υποδήματα, κοσμήματα: κωνσταντινά, καρφοβέλονο, φόκι, μπλετζίκια, χανάκα, σκουλαρίκια, τσαπράζι ή κοπτσιά, κιουστέκια. Επίλογος. Πηγές φωτογραφικού υλικού. Γλωσσάρι. Βιβλιογραφία. Φωτογραφίες.

234.

ΖΗΣΗ Χριστίνα (ΠΤΔΕ), *Ενδυματολογικές εικόνες από τη Βαλανιδορράχη Πρέβεζας (προπολεμικά-1980)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2001-02, χειμερινό και εαρινό εξάμηνο, τ. 47, Α-Ω, σελ. 48

Εισαγωγικό σημείωμα. Σχολιασμός ανέκδοτου φωτογραφικού υλικού με ενδυματολογικό περιεχόμενο κατά δεκαετίες από τα προπολεμικά χρόνια μέχρι τη δεκαετία του 1980. Επίλογος. Παραπομπές. Πληροφορητές. Βιβλιογραφία.

235.

ΜΟΥΣΙΟΥ Πολυξένη (ΠΤΔΕ), *Η ενδυματολογική συμπεριφορά και πορεία της Βοβουσιώτισσας Βλάχας Αγόρως Χατζή, από το 1917 ως το 2003*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2002-03, εαρινό εξάμηνο, τ. 51, Α-Ω, σελ. 62

Πρόλογος. Αρμάνοι, Βλάχοι: Η ονομασία Βλάχος, Οι Βλάχοι στις βυζαντινές πηγές, Νεότερες απόψεις, κριτική αντιμετώπιση. Σύντομη ιστορική θεώρηση της Βοβούσας, των κατοίκων της και του γενικότερου χώρου. Η ζωή της Βλάχας Αγόρως Χατζή. Η ενδυματολογική πορεία της Αγόρως Χατζή (1917-1939, 1939-1948). Ο πόλεμος και η ευρωπαϊκή ενδυμασία (1948-1950, 1950-

2003). Ενδυματολογικές επιρροές από το εξωτερικό. Η ενδυμασία της Αγόρως Χατζή το 2003 στα 86 της χρόνια. Αναφορά στην παραδοσιακή γυναικεία Βοβουσιώτικη φορεσιά, όπως φορέθηκε από την Αγόρω Χατζή: Η καθημερινή φορεσιά: φανέλα, κυλότα, πουκάμισο, φούστα, φόρεμα, πλοκάκι, ποδιά, μαντήλι, κάλτσες, παπούτσια. Η γιορτινή φορεσιά: φανέλα, κυλότα, πουκάμισο, φούστα, φόρεμα ή φουστάνι, ποδιά, ζώνη, τσιπούνη, σάρικα, φλουριά, μαντήλι, σκουλαρίκια, κάλτσες, παπούτσια. Επίλογος. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι. Βιβλιογραφία.

236.

ΨΑ Μαρίκα (Ιστ-Αρχ), *Η ενδυματολογική πορεία μιας Μικρασιάτισσας του 20^{ου} αιώνα*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2004-05, χειμερινό εξάμηνο, τ. 53, Κο-Ω, σελ. 14

Πρόλογος. Εισαγωγή. Σύντομη παράθεση της ενδυματολογικής πορείας της Μαρίκας Τσιντόγλου-Βουλγαράκη από τη Μικρά Ασία κατά τον 20^ο αι. Γλωσσάρι. Παράρτημα εικόνων.

237.

ΒΟΥΓΙΟΥΚΑΣ Βασίλειος (Ιστ-Αρχ), *Η ενδυματολογική πορεία μιας Χιώτισσας τον 20^ο αιώνα*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2004-05, εαρινό εξάμηνο, τ. 54, Α-Ω, σελ. 40

Εισαγωγή. Σύντομη επισκόπηση της ιστορίας της νήσου Χίου. Η πόλη του Βροντάδου. Η ζωή της Αθηνάς Μαγγανά. Φωτογραφικό υλικό, μαρτυρίες και σχόλια για την ενδυματολογική της συμπεριφορά στην πορεία της ζωής της. Παρατηρήσεις. Βιβλιογραφία.

238.

ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ Αγγελική (Ιστ-Αρχ), *Η ενδυματολογική πορεία της Αγγέλωσ Αθανασοπούλου από την Κερέσοβα του νομού Αχαΐας. 1914-2006*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2005-06, χειμερινό εξάμηνο, τ. 61, Α-Ε, [χ.α.]

Πρόλογος. Εισαγωγή. Η ενδυματολογική πορεία της Αγγέλωσ Αθανασοπούλου (γεν. 1914, Κερασιά Αχαΐας), που έζησε την περισσότερη ζωή της ως παντρεμένη στους Καμενιάνους Αχαΐας και τα χρόνια της χηρείας της στην πρωτεύουσα Αθήνα. Φωτογραφίες.

239.

ΓΕΩΡΓΟΥΛΗ Ιωάννα (Ιστ-Αρχ), *Η ενδυμασία στην Ελεούσα Ιωαννίνων, 1955-1965*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2005-06, χειμερινό εξάμηνο, τ. 61, Α-Ε, σελ. 97

Πρόλογος. Εισαγωγή. Παιδική, γυναικεία και ανδρική ενδυμασία. Φωτογραφίες. Προικοσύμφωνα. Επίλογος. Βιβλιογραφία, Πηγές.

240.

ΜΠΑΛΛΑ Κωνσταντίνα (Ιστ-Αρχ), *Η ενδυματολογική πορεία δύο γυναικών του νομού Σερρών: της Μαρίας Μπάλλα (από το Ροδολίβος) και της Ευαγγελίας Χατζηπουργάνη (από την Αλιστράτη)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2007-08, εαρινό εξάμηνο, τ. 71, Α-Μ, σελ. 35

Πρόλογος. Εισαγωγή. Η ενδυματολογική πορεία της Μαρίας Μπάλλα από το Ροδολίβος: παιδικά χρόνια, εφηβικά χρόνια, ο αρραβώνας, ο γάμος. Η ενδυματολογική πορεία της Ευαγγελίας Χατζηπουργάνη από την Αλιστράτη: παιδικά χρόνια, εφηβικά χρόνια, ο αρραβώνας, ο γάμος. Κέντημα και πλέξιμο από τη Μαρία Μπάλλα. Ανακεφαλαίωση. Βιβλιογραφία. Κατάλογος πληροφοριών. Γλωσσάρι. Φωτογραφίες.

241.

ΧΑΡΛΑ Παναγιώτα (ΦΠΨ), *Η ενδυματολογική πορεία της Ελένης Γκολφομήτσου από την Καριά Φθιώτιδας στον 20^ο αιώνα*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2007-08, εαρινό εξάμηνο, τ. 72, Ν-Ω, σελ. 21

Πρόλογος. Αποδελτιωμένα λαογραφικά στοιχεία ενδυματολογίας και αποσπάσματα απομαγνητοφωνημένης συνέντευξης: παιδική ηλικία, νεαρή ηλικία, νυφική ενδυμασία, παντρεμένη, πενθούσα, πρώτες ύλες, χρώματα, κοσμήματα, συντήρηση και φύλαξη ενδυμάτων. Παράρτημα εικόνων. Επίλογος.

242.

ΤΖΙΜΑ Στεφανία (ΦΠΨ), *Η ζωή μιας γυναίκας στην επαρχία και μιας γυναίκας στην πόλη, από τη γέννηση ως την ενηλικίωσή τους*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2011-12, εαρινό εξάμηνο [υπό αρχειοθέτηση]

Πρόλογος. Εισαγωγή. Η ενδυματολογική πορεία δύο γυναικών από το Αγρίνιο και την Αθήνα. Επίλογος.

243.

ΧΑΤΖΗΩΑΝΝΙΔΟΥ Νικολέτα (Ιστ-Αρχ), *Η Κουλίτσα από την Κρήτη στη Θεσσαλονίκη*, Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2011-12, εαρινό εξάμηνο [υπό αρχειοθέτηση]

Εισαγωγή. Η ζωή στην Κρήτη. Από την Κρήτη στη Θεσσαλονίκη. Η ζωή τώρα.

244.

ΜΠΠΑ Παρασκευή (Ιστ-Αρχ), *Η ενδυματολογική πορεία της κυρίας Ελένης Μπάγια, κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα, από τους Λογγάδες Ιωαννίνων*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2012-13, εαρινό εξάμηνο [υπό αρχειοθέτηση]

Πρόλογος. Εισαγωγή. Συνέντευξη: Παιδικά χρόνια, σχολική ενδυμασία, καθημερινή ενδυμασία, γιορτινή ενδυμασία, νυφικό, κόμμωση, κοσμήματα. Σημερινή ενδυμασία. Παρατηρήσεις. Συμπεράσματα. Κατάλογος εικόνων.

245.

ΤΣΙΝΑ Αικατερίνη (Ιστ-Αρχ), *Από το Μετέν της Κερασούντας και τη Μικρασιατική Καταστροφή, στον Άγιο Νικόλαο Βόνιτσας. Η 97χρονη Ελένη Μαυρίδη αφηγείται*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2012-13, εαρινό εξάμηνο [υπό αρχειοθέτηση]

Εισαγωγή. Από το Μετέν στον Άγιο Νικόλαο. Στον Άγιο Νικόλαο. Ο γάμος. Τα γεγονότα της δεκαετίας του '40. Η ζωή μετά τον Εμφύλιο. Η ζωή στην πατρίδα. Επίλογος. Φωτογραφικό υλικό. Χάρτες. Βιβλιογραφία.

ΒΑΦΤΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΚΑ ΕΝΔΥΜΑΤΑ

246.

ΕΥΔΟΞΙΟΥ Αντριάνα, ΣΙΦΟΥΝΑ Χρυσοβαλάντα & ΧΑΤΖΗΖΑΧΑΡΙΑ Ζαφείρω (Ιστ-Αρχ), *Η ενδυμασία κατά τη διάρκεια της βάπτισης στην Κύπρο, από το 1960 έως σήμερα (Λευκωσία, Λεμεσός, Αμμόχωστος)*, Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2005-06, χειμερινό εξάμηνο, τ. 61, Α-Ε, σελ. 40

Σύντομη αναφορά στα ενδυματολογικά νεοφώτιστων και παρευρισκομένων στο μυστήριο της βάπτισης στην Κύπρο. Εκτυπωμένο φωτογραφικό υλικό.

ΓΑΜΗΛΙΑ ΕΝΔΥΜΑΤΑ

247.

ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ Ελένη (ΜΝΕΣ), *Το σημερινό νυφικό*. Νέα Σειρά, 1979-80, Γ-Λ, σ. 529-559 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Παρατηρήσεις βασισμένες σε βιβλιογραφικά δεδομένα και στον περιοδικό τύπο.

248.

ΚΑΡΑΠΑΠΑ Αναστασία (Φιλ), *Γαμήλια κοστούμια και δεισιδαιμονικές αντιλήψεις στο Εθνοχώρι Μεσολογγίου*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1989-90, χειμερινό εξάμηνο, τ. 6, Ε-Ρ, σ. 215-267

Πρόλογος. Εισαγωγή. Πληροφορητές. Παρατίθεται το υλικό που συγκεντρώθηκε κατά δεκαετίες (από τη δεκαετία του 1910-20 μέχρι τη δεκαετία 1980-90) όσον αφορά την ανδρική και τη γυναικεία γαμήλια ένδυση. Συμπεράσματα. Παρατηρήσεις. Φωτογραφίες. Ευρετήριο.

249.

ΜΩΡΑΪΤΟΥ Αικατερίνη (Ιστ-Αρχ), *Γυναικείες γαμήλιες αμφιέσεις στην ηπειρωτική Ελλάδα (Λάρισα, Τρίκαλα, Καρδίτσα, Δράμα, Ιωάννινα)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1989-90, εαρινό εξάμηνο, τ. 11, Μ-Ω, σ. 1-203

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Τα νυφικά φορέματα κατά δεκαετία (από τη δεκαετία του 1930-40 μέχρι τη δεκαετία 1980-90). Εσώρουχα της

νύφης. Εξωτερικά ενδύματα. Κόμμωση. Κεφαλοκαλύμματα. Κάλτσες. Υποδήματα. Κοσμήματα. Καλλωπισμός. Άλλα εξαρτήματα. Προλήψεις. Παρατηρήσεις κατά δεκαετία. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι.

250.

ΠΑΠΑΠΟΥΛΙΟΥ Αγλαΐα (Ιστ-Αρχ), *Ανδρική και γυναικεία γαμήλια ενδυμασία στην ηπειρωτική Ελλάδα (Αθήνα, Βόλος, Θεσσαλονίκη, Λάρισα, Μικρό Βουνό Λαρίσης, Ξυλαγανή Κομοτηνής, Ζάρκο Τρικάλων)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1989-90, εαρινό εξάμηνο, τ. 11, Μ-Ω, σ. 207-499

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Ανδρική γαμήλια ενδυμασία κατά τις δεκαετίες 1940-50 μέχρι τη δεκαετία 1980-90: Εσώρουχα. Εξωτερικά ενδύματα. Κόμμωση. Κεφαλοκαλύμματα. Κάλτσες. Υποδήματα. Κοσμήματα. Άλλα εξαρτήματα. Προλήψεις. Γυναικεία γαμήλια ενδυμασία κατά τις ίδιες δεκαετίες με την ίδια κατάταξη του υλικού. Συμπεράσματα. Παρατηρήσεις. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι.

251.

ΦΡΑΓΚΙΔΟΥ Αθανασία (Ιστ-Αρχ), *Δεισιδαιμονίες και αντιβασκάνια κατά την ένδυση του γαμπρού και της νύφης στον ελλαδικό χώρο*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1989-90, χειμερινό εξάμηνο, τ. 7, Σ-Χα, σ. 211-269

Εισαγωγή. Παραδείγματα από όλη την Ελλάδα. Το πλέξιμο της νύφης. Το ντύσιμο του γαμπρού. Το στόλισμα της νύφης. Άλλες συνήθειες. Τα στέφανα. Δεισιδαιμονίες κατά τη στέψη. Αναφορά στον γάμο του παλιού καιρού στα Γρεβενά. Σημειώσεις. Βιβλιογραφία.

252.

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ Ιουλία (ΠΤΔΕ), *Γαμήλια ενδύματα απ' όλη την Ελλάδα (1920-1980)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1989-90, χειμερινό εξάμηνο, τ. 8, Χε-Ω, σ. 135-321

Πρόλογος. Εισαγωγή. Τόποι έρευνας: Ιωάννινα, Άνω Πεδινά Ζαγορίου, Αρτεσιανό Καρδίτσας, Ηράκλειο Κρήτης. Κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες. Τρόπος έρευνας. Δυσκολίες. Παρατηρήσεις. Διάρθρωση της εργασίας. Αναφορά στο φωτογραφικό υλικό. Ανδρικά γαμήλια κοστούμια κατά τόπο και δεκαετία: Εσώρουχα. Εξωτερικά ενδύματα. Κόμμωση. Κεφαλοκαλύμματα. Κάλτσες. Υποδήματα. Κοσμήματα. Άλλα εξαρτήματα. Καλλωπισμός. Γυναικεία νυφικά ενδύματα κατά τόπο και δεκαετία με την ίδια διάταξη του υλικού. Παρατηρήσεις και συγκρίσεις. Συμπεράσματα. Φωτογραφίες. Ευρετήριο.

253.

ΜΠΑΡΑΚΟΥ Αθανασία (Ιστ-Αρχ), *Οίκοι ενοικιαζομένων νυφικών της περιοχής Αγρινίου*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1990-91, εαρινό εξάμηνο, τ. 17, Μπα-Παυλη, σ. 153-301

Συμπληρωμένο ερωτηματολόγιο που αφορά την οργάνωση και λειτουργία

των επαρχιακών οίκων ενοικιαζομένων νυφικών καθώς και τη σημασία του λευκού νυφικού στα αστικά κέντρα και τα χωριά της μεταπολεμικής Ελλάδας μέχρι τις ημέρες μας. Φωτογραφίες.

254.

ΠΑΥΛΗ Ελένη (Ιστ-Αρχ), *Η γυναικεία γαμήλια αμφίεση στην Αθήνα κατά την περίοδο 1964-1989*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1990-91, εαρινό εξάμηνο, τ. 17, Μπα-Παυλη, σ. 331-503

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Εσώρουχα. Το νυφικό φόρεμα. Κόμωση. Κεφαλοκαλύμματα. Κάλτσες. Υποδήματα. Καλλωπισμός. Άλλα εξαρτήματα. Προλήψεις. Γενικά συμπεράσματα και παρατηρήσεις κατά δεκαετίες. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι.

255.

ΣΙΜΟΥ Φωτεινή (Ιστ-Αρχ), *Η γυναικεία γαμήλια ενδυμασία κατά την περίοδο 1934-1983 στα Φάρσαλα, Τρίκαλα, Σοφάδες, Καρδίτσα, Ιωάννινα. Η συμβολή των οίκων ενοικιαζομένων νυφικών στην καθιέρωση του λευκού νυφικού φορέματος*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1990-91, εαρινό εξάμηνο, τ. 18, Παυλι-Τσι, σ. 61-161

Εισαγωγή. Πληροφορητές. Παρουσίαση των νυφικών φορεμάτων κατά δεκαετία. Οι οίκοι ενοικιαζομένων νυφικών. Ερωτηματολόγιο. Απαντήσεις. Φωτογραφίες.

256.

ΤΣΙΓΚΑ Ζωή (Ιστ-Αρχ), *Οίκοι ενοικιαζομένων νυφικών της περιοχής Τρικάλων*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1991-92, χειμερινό εξάμηνο, τ. 20, Δ και Τσι, σ. 105-221

Συνεντεύξεις με ιδιοκτήτες οίκων ενοικιαζομένων νυφικών στην περιοχή των Τρικάλων για τη λειτουργία και τον ρόλο που διαδραματίζουν στη συνέχιση της «παράδοσης» του λευκού νυφικού φορέματος. Φωτογραφίες.

257.

ΤΣΙΓΚΑ Ζωή (Ιστ-Αρχ), *Οίκοι ενοικιαζομένων νυφικών περιοχής Καρδίτσας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1991-92, εαρινό εξάμηνο, τ. 25, Τσι-Ω, σ. 1-99

Συνεντεύξεις με ιδιοκτήτες οίκων ενοικιαζομένων νυφικών στην περιοχή Καρδίτσας για τη λειτουργία τους και τον ρόλο που διαδραματίζουν στη συνέχιση της «παράδοσης» του λευκού νυφικού φορέματος. Φωτογραφίες από τους χώρους επιδείξεων και εκθέσεων. Φωτογραφίες από γάμους της περιόδου 1958-1990 με πληροφορίες για τα εικονιζόμενα πρόσωπα, το επάγγελμά τους, τόπο κατοικίας, τόπο και ημερομηνία γάμου, προέλευση του νυφικού φορέματος.

258.

ΧΑΣΙΩΤΟΥ Ελένη (Ιστ-Αρχ), *Οίκοι ενοικιαζομένων νυφικών της περιοχής Κατερίνης*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1991-92, εαρινό εξάμηνο, τ. 25, Τσι-Ω, σ. 337-419

Συνεπτεύξεις με ιδιοκτήτες οίκων ενοικιαζομένων νυφικών όπως και παραπάνω. Φωτογραφίες από γάμους στην Πιερία κατά την περίοδο 1945-1991 με σχετικές πληροφορίες.

259.

ΓΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ Αγλαΐα, *Τα γαμήλια ενδύματα στη Λάρισα και άλλες περιοχές της κεντρικής Ελλάδας (προπολεμικά και μεταπολεμικά, 1982-1987)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1992-93, χειμερινό εξάμηνο, τ. 26, Α-Λ, σ. 1-143

Εισαγωγή. Λόγοι επιλογής του θέματος. Παρουσίαση τριάντα περιπτώσεων ανδρικών και γυναικείων γαμήλιων ενδυματολογικών συμπεριφορών. Επιλογικές παρατηρήσεις.

260.

ΓΙΑΝΝΟΣ Αθανάσιος (Ιστ-Αρχ), *Η γαμήλια φορεσιά στους Χαλκιάδες Άρτης (1940-1990)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1993-94, εαρινό εξάμηνο, τ. 29, Α-Η, σ. 351-415

Πρόλογος. Εξέταση της γαμήλιας ενδυματολογικής συμπεριφοράς, δεκαεσάρων περιπτώσεων στο χωριό. Συμπεράσματα. Φωτογραφικό υλικό.

261.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ Κοκώνα (Ιστ-Αρχ), *Η γαμήλια συμπεριφορά στην Κάλυμνο (πόλη και χωριά) κατά τον εικοστό αιώνα. Έθιμα και ενδύματα*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1994-95, χειμερινό εξάμηνο, τ. 33, Α-Ρ, σ. 219-443

Πρόλογος. Εισαγωγή. Η λεύτερη. Η πεθερά. Προξενιά. Συνεννοήσεις. Ο αρραβώνας. Η εβδομάδα πριν από τον γάμο. Τα γαμήλια ενδύματα (γυναικεία, ανδρικά). Η μέρα του γάμου. Τραγούδια του γάμου. Επίλογος. Φωτογραφικό υλικό. Γλωσσάρι. Βιβλιογραφία.

262.

ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ Βασιλική (ΠΤΔΕ), *Οι γαμήλιες αμφιέσεις στη Λητή Θεσσαλονίκης από τη δεκαετία του '20 ως τη δεκαετία του '90*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1994-95, χειμερινό εξάμηνο, τ. 34, Σ-Ω, σ. 647-839

Πρόλογος. Εισαγωγή. Γεωγραφικό, ιστορικό, οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο της Λητής. Πηγές της ερευνητικής εργασίας. Τα γαμήλια ενδύματα στη Λητή κατά δεκαετία. Έθιμα της γαμήλιας διαδικασίας και της ετοιμασίας (στόλισμα) της νύφης. Φωτογραφικό υλικό. Γλωσσάρι.

263.

ΨΥΡΚΑ Σαπφώ (ΠΤΔΕ), *Η γαμήλια ενδυμασία στο χωριό Κάτω Τρίτος Λέσβου στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1998-99, εαρινό εξάμηνο, τ. 41, Ο-Ω, σ. 653-725

Πρόλογος. Εισαγωγή. Πληροφορητές. Τρόπος και δυσκολίες έρευνας. Πληροφορίες, παρατηρήσεις, σχόλια και φωτογραφικό υλικό για τη γαμήλια ενδυματολογική συμπεριφορά κατοίκων (ανδρών και γυναικών) του χωριού Κάτω Τρίτος. Φροντίδα και περιποίηση των ενδυμασιών. Αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις των πληροφορητών στο τοπικό ιδίωμα. Γλωσσάρι ιδιωματικών όρων και λέξεων.

264.

ΜΑΝΤΑ Μαρία (Ιστ-Αρχ), *Τα γυναικεία γαμήλια ενδύματα στο χωριό Ξηρόκαμπος της Αρχαίας Ολυμπίας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1999-2000, εαρινό εξάμηνο, τ. 44, Μ-Ω, σ. 1-127

Εισαγωγή. Πληροφορητές. Ενδυματολογική ανάλυση ανά δεκαετία. Επίλογος. Παράρτημα με φωτογραφίες και σχέδια των νυφικών φορεμάτων. Γλωσσάρι.

265.

ΣΑΒΒΑ Μαρία (ΠΤΔΕ), *Τα νυφικά φορέματα στο Παλαιοχώρι Λέσβου, 1930-1970*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1999-2000, εαρινό εξάμηνο, τ. 44, Μ-Ω, σ. 57-129

Πρόλογος. Εισαγωγή. Η παραδοσιακή γαμήλια φορεσιά. Τα νυφικά φορέματα μετά το 1930. Τα νυφικά φορέματα των δεκαετιών 1940, 1950, 1960, 1970. Εξετάζονται 12 περιπτώσεις. Τραγούδια του γάμου. Συμπεράσματα. Φωτογραφίες. Γλωσσάρι.

266.

ΛΑΓΙΟΥ Μαρία, *Μαρτυρίες για τη γυναικεία γαμήλια ενδυμασία στην περιοχή των Αγίων Σαράντα και του Αργυροκάστρου, προπολεμικά και μεταπολεμικά*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1999-2000, εαρινό εξάμηνο, τ. 43, Α-Λ, σ. 311-609

Πρόλογος. Εισαγωγή. Παρατίθεται πληροφοριακό υλικό έτσι όπως η επιτόπια έρευνα έδωσε στη συλλογέα του, μέσα από τις συνεντεύξεις με κατοίκους των Αγίων Σαράντα και του Αργυροκάστρου. Η εργασία συνοδεύεται από τέσσερις φωτογραφίες.

267.

ΜΑΥΡΑΚΗ Αικατερίνη (Ιστ-Αρχ), *Τα νυφιάτικα ενδύματα στη Σαλαμίνα άλλοτε και σήμερα*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2002-03, χειμερινό εξάμηνο, τ. 49, Δ-Σα, σελ. 88

Πρόλογος. Κατάλογος πληροφορητών. Εισαγωγή: Γνωριμία με τη Σαλαμίνα, Έθιμα του γάμου. Η νυφιάτικη παραδοσιακή φορεσιά: Η Κουλουριώτισσα νύφη κατά τον 18^ο και 19^ο αιώνα, Η Κουλουριώτισσα νύφη κατά τα τέλη του 19^{ου} και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα: εσώρουχα, εξωτερικά ενδύματα, κόμμωση, καλύμματα της κεφαλής, κάλτσες και υποδήματα, κατασκευή καλλικίων, κοσμήματα. Αντικατάσταση της νυφικής κουλουριώτικης φορεσιάς από το λευκό νυφικό φόρεμα. Τα νυφιάτικα ενδύματα κατά την προπολεμική περίοδο. Τα νυφιάτικα ενδύματα στην περίοδο της Κατοχής και του Εμφυλίου πολέμου. Τα νυφιάτικα ενδύματα στη μεταπολεμική περίοδο (1950-1999). Δεισιδαιμονίες που πλαισιώνουν τον στολισμό της νύφης. Παρατηρήσεις. Φωτογραφίες. Ευρετήριο εικόνων. Βιβλιογραφία.

268.

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Βασίλειος Γ. (Ιστ-Αρχ), *Η γυναικεία γαμήλια ενδυμασία στην περιφέρεια Αμαλιάδος μεταπολεμικά*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2002-03, εαρινό εξάμηνο, τ. 51, Α-Ω, σελ. 26 + 13 εικόνες

Πρόλογος, Εισαγωγή. Προφορικές μαρτυρίες για τις γυναικείες γαμήλιες ενδυμασίες στην Αμαλιάδα των μεταπολεμικών δεκαετιών. Επίλογος. Συμπεράσματα. Φωτογραφίες.

269.

ΦΟΡΤΩΜΑΣ Φίλιππος Α. (Ιστ-Αρχ), *Το νυφικό ένδυμα στο Χρισσό Φωκίδος*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2002-03, εαρινό εξάμηνο, τ. 51, Α-Ω, [χ.α.]

Εισαγωγή. Μαρτυρίες από συνεντεύξεις. Φωτογραφίες και σχόλια.

270.

ΝΕΟΠΤΟΛΕΜΟΥ Μυροφόρα (Ιστ-Αρχ), *Οι γαμήλιες φορεσιές στην Κύπρο κατά τον 20^ο αιώνα. Επιτόπια έρευνα*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2004-05, εαρινό εξάμηνο, τ. 54, Α-Ω, σελ. 103

Πρόλογος. Μεθοδολογία έρευνας. Απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις για τα έτη: 1934-2005. Παρατηρήσεις. Συμπεράσματα κατά δεκαετίες. Γενικά συμπεράσματα. Επίλογος. Παράρτημα φωτογραφιών.

271.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ Μαριάννα (Ιστ-Αρχ), *Γαμήλια ενδύματα του νομού Καστοριάς, από το 1940 έως το 2005*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2005-06, χειμερινό εξάμηνο, τ. 55, Α-Γε, σελ. 27

Εισαγωγή. Μαρτυρίες και σχολιασμός 9 γυναικείων νυφικών φορεμάτων. Φωτογραφίες. Συμπεράσματα. Επίλογος.

272.

ΓΙΑΝΝΑΚΗ Ευγενία (Ιστ-Αρχ), *Οι νυφικές φορεσιές της Σκλίβανης Ιωαννίνων, από τη δεκαετία του 1930 έως και σήμερα (2006)*. Φροντιστήριο Μ.

Βρέλλη-Ζάχου, 2005-06, χειμερινό εξάμηνο, τ. 56, Γι-Κ, [χ.α.]

Πρόλογος. Ιστορικό, Γεωγραφικό πλαίσιο. Μαρτυρίες και σχολιασμός της γυναικείας γαμήλιας ενδυματολογικής συμπεριφοράς στη Σκλίβανη. Παρατηρήσεις. Συμπεράσματα κατά δεκαετίες, 1930-2003. Έθιμα και τραγούδια του γάμου. Επίλογος. Φωτογραφίες.

273.

ΚΑΝΕΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Σοφία & ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ Αγγελική (Ιστ-Αρχ), *Γυναικεία γαμήλια ενδύματα των Ιωαννίνων. Πόλη και γύρω χωριά*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2005-06, χειμερινό εξάμηνο, τ. 56, Γι-Κ, σελ. 127

Πρόλογος. Εισαγωγή. Μεθοδολογία έρευνας. Η μόδα των νυφικών στα Ιωάννινα (2005). Παράρτημα φωτογραφιών από βιτρίνες νυφικών καταστημάτων. Μαρτυρίες και σχολιασμός της γυναικείας γαμήλιας ενδυματολογικής συμπεριφοράς στα Ιωάννινα. Τραγούδια, παροιμίες και έθιμα του γάμου. Παρατηρήσεις. Συμπεράσματα. Επίλογος. Βιβλιογραφία. Πηγές.

274.

ΝΙΚΟΛΙΑ Βασιλική (Ιστ-Αρχ), *Νυφικά ενδύματα στη Χαλκίδα (1949-2005)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2005-06, χειμερινό εξάμηνο, τ. 59, Ν, σελ. 75

Μαρτυρίες και σχολιασμός της γυναικείας γαμήλιας ενδυματολογικής συμπεριφοράς στη μεταπολεμική Χαλκίδα. Επίλογος. Φωτογραφίες.

275.

ΤΖΑΧΡΗΣΤΟΥ Ευμορφία (Ιστ-Αρχ), *Οι γαμήλιες ενδυμασίες της Αγίας Άννας Ευβοίας, από το 1940 έως το 2000*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2005-06, χειμερινό εξάμηνο, τ. 60, Ξ-Ω, [χ.α.]

Πρόλογος. Ιστορικό πλαίσιο Αγίας Άννας. Μαρτυρίες και σχολιασμός της γυναικείας γαμήλιας ενδυματολογικής συμπεριφοράς στην Αγία Άννα Ευβοίας. Συμπεράσματα κατά δεκαετίες: 1940-2000. Επίλογος. Φωτογραφίες.

276.

ΦΙΑΣΚΑ Αργυρώ (Ιστ-Αρχ), *Οι γαμήλιες φορεσιές στη Λέσβο, κατά τον 20^ο αιώνα. Επιτόπια έρευνα*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2005-06, χειμερινό εξάμηνο, τ. 60, Ξ-Ω, σελ. 79

Πρόλογος. Μεθοδολογία έρευνας, Προβλήματα. Μαρτυρίες και σχολιασμός της γυναικείας γαμήλιας ενδυματολογικής συμπεριφοράς στη Λέσβο, με χρονολογική σειρά, 1935-2001. Παρατηρήσεις. Συμπεράσματα κατά δεκαετίες: 1930-2000. Φωτογραφίες. Επίλογος. Αναφορά στα έθιμα του γάμου.

277.

ΓΕΡΟΓΙΑΝΝΗ Ευαγγελία (Ιστ-Αρχ), *Η νυφική ενδυμασία στους Κουρκουλούς της Βόρειας Ευβοίας κατά τον 20^ο αιώνα*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου,

2006-07, εαρινό εξάμηνο, τ. 65, Α-Γ, σελ. 101

Πρόλογος. Εισαγωγή. Γεωγραφικό-ιστορικό πλαίσιο των Κουρκουλών. Μαρτυρίες και σχολιασμός της γυναικείας γαμήλιας ενδυματολογικής συμπεριφοράς στους Κορκουλούς με χρονική σειρά: δεκαετίες 1940-1990. Η νυφική ενδυμασία και η εξέλιξή της ανά δεκαετία. Φωτογραφίες. Επίμετρο: Τα έθιμα του γάμου στο πέρασμα των δεκαετιών. Επίλογος. Συμπεράσματα. Βιβλιογραφία. Κατάλογος πληροφορητών. Ευρετήριο όρων. Περίληψη στα αγγλικά.

278.

ΓΚΕΛΟΥ Αναστασία & ΠΑΠΠΑ Ειρήνη (Ιστ-Αρχ), *Τα νυφικά φορέματα στα χωριά Ελεούσα και Ροδοτόπι Ιωαννίνων, από το 1934 έως το 2007*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2006-07, εαρινό εξάμηνο, τ. 65, Α-Γ, [χ.α.]

Πρόλογος. Γεωγραφικό και ιστορικό πλαίσιο Ελεούσας. Γεωγραφικό και ιστορικό πλαίσιο Ροδοτοπίου. Μαρτυρίες και σχολιασμός της γυναικείας γαμήλιας ενδυματολογικής συμπεριφοράς της Ελεούσας, με χρονολογική σειρά και συνοδευτικές φωτογραφίες. Παρατηρήσεις για τις νυφικές ενδυμασίες της Ελεούσας ανά δεκαετία: 1940-2007. Μαρτυρίες και σχολιασμός της γυναικείας γαμήλιας ενδυματολογικής συμπεριφοράς του Ροδοτοπίου, με χρονολογική σειρά και συνοδευτικές φωτογραφίες. Παρατηρήσεις για τις νυφικές ενδυμασίες του Ροδοτοπίου ανά δεκαετία. Σύγκριση των δύο περιοχών ανά δεκαετία. Επίλογος.

279.

ΜΑΣΤΟΡΑΚΗ Μαρίνα Γ. (Ιστ-Αρχ), *Τα γαμήλια ενδύματα στο χωριό Ίναχος Άργους (1946-2006)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2006-07, εαρινό εξάμηνο, τ. 66, Δ-Μασ, σελ. 40 + παράρτημα φωτογραφιών

Πρόλογος. Μαρτυρίες και σχολιασμός της γυναικείας γαμήλιας ενδυματολογικής συμπεριφοράς στο χωριό Ίναχος με χρονολογική σειρά (1946-2006). Παρατηρήσεις για τα γυναικεία γαμήλια ενδύματα. Παρατηρήσεις για τα ανδρικά γαμήλια ενδύματα. Φωτογραφίες.

280.

ΜΠΗΡΜΠΑΚΟΥ Παναγιώτα (Ιστ-Αρχ), *Η νυμφασία στην Αρκαδία (χωριά Βουνό, Σιλίμνα, Βλαχέρνα και πόλη της Τρίπολης)*, Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2006-07, εαρινό εξάμηνο, τ. 68, Μπε-Ν, σελ. 65

Πρόλογος. Μαρτυρίες και σχολιασμός της γυναικείας γαμήλιας ενδυματολογικής συμπεριφοράς στα χωριά της Αρκαδίας, με χρονολογική σειρά (1902-2005). Παρατηρήσεις. Συμπεράσματα. Επίμετρο: Προικοσύμφωνα. Παραδοσιακά τραγούδια του γάμου. Έθιμα του γάμου. Φωτογραφίες.

281.

ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ Φανή (Ιστ-Αρχ), *Τα γαμήλια ενδύματα στο Αμμοχώρι Φλώρινας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2007-08, εαρινό εξάμηνο, τ. 71, Α-Μ, σελ. 112

Πρόλογος. Κατάλογος πληροφορητών. Ο χώρος και ο χρόνος του θέματος της εργασίας. Σύντομη ιστορία Αμμοχωρίου. Μεθοδολογία έρευνας. Δυσκολίες κατά την έρευνα. Μαρτυρίες και σχολιασμός της γαμήλιας ενδυματολογικής συμπεριφοράς στο Αμμοχώρι Φλώρινας με χρονολογική σειρά (1951-2005). Φωτογραφίες. Συμπεράσματα και παρατηρήσεις. Γαμήλια εθιμική συμπεριφορά στο Αμμοχώρι Φλώρινας. Τραγούδια του γάμου. Επίλογος. Γλωσσάρι. Βιβλιογραφία. Φωτογραφίες.

282.

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΥ Ευσταθία (Ιστ-Αρχ), *Η νυφική φορεσιά στο Περιγιάλι Λευκάδος μεταπολεμικά (1945-2004)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2010-11, εαρινό εξάμηνο [υπό αρχειοθέτηση]

Εισαγωγή. Η εβδομάδα που προηγείται της γαμήλιας τελετής. Η τοπική νυφική φορεσιά. Φωτογραφικό υλικό. Γενικές παρατηρήσεις.

283.

ΑΝΔΡΕΟΥ Άντρια (Ιστ-Αρχ), *Οίκοι ενοικιαζόμενων νυφικών στην Κύπρο*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2011-12, εαρινό εξάμηνο [υπό αρχειοθέτηση]

Πρόλογος. Εισαγωγή. Μέρος Πρώτο: Συνεντεύξεις. Μέρος Δεύτερο: Φωτογραφικό υλικό οίκων νυφικών. Γλωσσάριο.

284.

ΠΕΡΔΙΚΑΡΗ Αντωνία (Ιστ-Αρχ), *Η νυφική ενδυμασία των γυναικών του χωριού Νένητα της Χίου, κατά την περίοδο 1942-2006*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2012-13, εαρινό εξάμηνο [υπό αρχειοθέτηση]

Πρόλογος. Η διαδικασία που ακολούθησα. Δυσκολίες που συνάντησα. Συνεντεύξεις. Παρατηρήσεις. Συμπεράσματα: Δεκαετίες 1940-2000. Γενικά Συμπεράσματα. Επίλογος. Βιβλιογραφία.

285.

ΣΤΡΩΛΗ Βασιλική (Ιστ-Αρχ), *Πρόβα νυφικού από το 1946. Ήθη, έθιμα και παραδόσεις για την προετοιμασία του γάμου, στην ευρύτερη περιοχή της Μακεδονίας και της Θράκης*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2012-13, εαρινό εξάμηνο [υπό αρχειοθέτηση]

Πρόλογος. Εισαγωγή. Συνεντεύξεις. Συμπεράσματα. Πηγές.

286.

ΤΣΕΚΟΥΡΑ Αικατερίνη (Ιστ-Αρχ), *Η γαμήλια ενδυμασία στη Μαγούλα Καρδίτσας, από το παρελθόν στο παρόν*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2012-13, εαρινό εξάμηνο [υπό αρχειοθέτηση]

Πρόλογος. Τρόπος εργασίας. Δυσκολίες. Η Μαγούλα Καρδίτσας. Καραγκού-

Β. ΤΟ ΑΣΤΙΚΟ ΕΝΔΥΜΑ

νες πληροφορήτριες. Ο Καραγκούνικος γάμος στη Μαγούλα, ήθη και έθιμα. Πληροφορήτριες με ευρωπαϊκό νυφικό. Γαμήλια έθιμα. Σύγκριση Καραγκούνων Μαγούλας, Μαγουλίτσας και Παλαιοχωρίου. Συγκρίσεις. Συμπεράσματα. Επίλογος. Κατάλογος πληροφορητών. Φωτογραφικό υλικό. Βιβλιογραφία.

ΕΝΔΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΕΝΘΟΥΣ

287.

ΚΑΛΑΦΑΤΗΣ Κωνσταντίνος (ΜΝΕΣ), *Το πένθιμο ρούχο στην Αθήνα*. Νέα Σειρά, 1980-81, Α-Κ, σ. 561-597 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]
Εισαγωγή. Το πένθιμο ρούχο σήμερα. Παρατηρήσεις. Απόψεις. Φωτογραφίες.

ΜΠΛΟΥ ΤΖΗΝΣ

288.

ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΥ Θεοδώρα (Ιστ-Αρχ), *Τα μπλου τζηνς στο σύγχρονο κόσμο (Συμπλήρωση και επεξεργασία ερωτηματολογίου. Έρευνα περιοδικού τύπου)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1989-90, χειμερινό εξάμηνο, τ. 5, Α-Ε, σ. 1-185

Εισαγωγή. Προβληματισμοί για την επικράτηση των μπλου τζηνς και τη σημασία της. Μορφολογία των μπλου τζηνς και διαφήμιση. Εικόνες (Φωτογραφικό υλικό από τον περιοδικό τύπο). Πίνακες ερωτήσεων, απαντήσεων. Ποσοστά.

ΜΟΔΙΣΤΡΕΣ ΚΑΙ ΡΑΦΤΕΣ

289.

ΜΠΟΠΗ Δήμητρα (Ιστ-Αρχ), *Σύγχρονες ενδυματολογικές καταγραφές: Οι ράφτες των Ιωαννίνων. Επιτόπια έρευνα*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1998-99, εαρινό εξάμηνο, τ. 40, Κατ-Ξ, σ. 691-787

Πρόλογος. Εισαγωγή. Τα υλικά (είδη, προέλευση, τιμές, τρόπος πληρωμής, έλεγχος). Τα εργαλεία (μετρήματος, κοπής, ραφής, σιδερώματος και περιποίησης). Η κατασκευαστική διαδικασία. Η παραγωγή και διάθεση των ενδυμάτων. Τα εργαστήρια. Οι άνθρωποι. Φωτογραφίες.

290.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Θεοδώρα & ΒΑΪΤΣΗ Παρασκευή (Ιστ-Αρχ), *Τα ραφεία των Ιωαννίνων, 2005*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2005-06, χειμερινό εξάμηνο, τ. 55, Α-Γε, σελ. 30

Πρόλογος. Εισαγωγή. Ο χώρος εργασίας και οι άνθρωποι. Τα υλικά. Τα εργαλεία. Η κατασκευή των ενδυμάτων (παραγωγή και διάθεση). Οικονομικά ζητήματα. Ο σύλλογος των ραφτάδων σήμερα. Τα ραφεία στα Γιάννενα (παρελθόν και παρόν). Φωτογραφίες. Ευρετήριο.

291.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ Ελεάνα (Ιστ-Αρχ), *Η μοδίστρα Έλλη Χαραλάμπους από το χωριό Μια Μηλιά Κύπρου μιλάει για τη ζωή και την τέχνη της*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2006-07, χειμερινό εξάμηνο, τ. 64, Σ-Ω, σελ. 71

Πρόλογος. Εισαγωγή. Το χωριό Μια Μηλιά της Κύπρου. Η Έλλη Χαραλάμπους και η μοδιστρική τέχνη: παιδικά χρόνια (1932-1942), η μαθητεία (1942-1944), στο δικό της εργαστήριο (1944-1974), η Εισβολή (1974), στο χωριό Εφταγώνια, στην Ακρόπολη, στη Ρόδο, στον προσφυγικό συνοικισμό των Λατσιών (1977-2007). Η εξέλιξη της ραπτικής τα τελευταία χρόνια. Οι μόδες. Τα νυφικά. Τα στάδια του ραψίματος. Η Ελένη Χαραλάμπους αφηγείται: απομαγνητοφωνημένη στο τοπικό ιδίωμα η αφήγηση της Ελένης Χαραλάμπους. Φωτογραφίες. Επίλογος.

ΓΟΥΝΟΠΟΙΑ ΚΑΙ ΓΟΥΝΑΡΑΔΕΣ

292.

ΖΑΓΑΡΑΣ Κωνσταντίνος (ΦΠΨ), *Οι γουναράδες στην περιοχή της Κοζάνης*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2002-03, χειμερινό εξάμηνο, τ. 49, Δ-Σα, [χ.α.]

Πρόλογος. Εισαγωγή. Μουτόν και τοσκάνα, η φθινή γούνα. Εργαλεία επεξεργασίας πρώτων υλών. Διαδικασία επεξεργασίας πρώτων υλών. Κατασκευή γούνινων προϊόντων. Εργαστήρια γουνοποιίας. Ημερομίσθια και εργάτες. Διαπροσωπικές σχέσεις γουνοποιών. Πελάτες. Αγοραστές. Διαφορές μουτόν, Συνθετικού. Η φθίνουσα πορεία της γουνοποιίας. Επίλογος.

293.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ Μαριάννα (Ιστ-Αρχ), *Η γουνοποιία ως παραδοσιακή τέχνη των χειριών και η εξέλιξή της από εργαστηριακή βιοτεχνία σε εργοστασιακή βιομηχανία*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2004-05, χειμερινό εξάμηνο, τ. 52, Α-Κα, [χ.α.]

Εισαγωγή. Ιστορική ανασκόπηση της γουνοποιίας (Παλαιολιθική εποχή, Νεολιθική εποχή, Εποχή του μπρούτζου και του σιδήρου, Αίγυπτος, αρχαία Ελλάδα, Ρώμη, Βυζάντιο, Μεσαίωνας, Νεώτεροι χρόνοι). Η εμφάνιση της γουναρικής στην Ελλάδα (Καστοριά). Η εκτροφή των ζώων στην Ελλάδα. Η θανάτωση των ζώων. Η επεξεργασία στα βυρσοδεψεία (ταμπάκινα). Η κατασκευή της γούνας. Ο χώρος των εργαστηρίων. Τα εργαλεία των εργαστηρίων. Η τεχνική της γούνας, η κατασκευή του παλτού. Ολοκλήρωση παλτού, διακόσμηση. Βιβλιογραφία.

ΑΡΓΥΡΟΧΟΪΑ

294.

ΓΛΑΡΟΥ Κονδυλία (ΜΝΕΣ), *Τα σύγχρονα αργυρά κοσμήματα στα Γιάννενα*. Νέα Σειρά, 1982-83, Α-Γ, σ. 189-369

Πρόλογος. Πληροφορητές. Εισαγωγή. Σύντομη ιστορική αναδρομή στην ηπειρωτική παραδοσιακή αργυροχοΐα. Πρώτες ύλες. Κατεργασία: άργυρος ή ασήμι, άλλα μέταλλα, πέτρες, θειικό οξύ, βόρακας. Κολλήσεις. Εργαλεία: χειρός, ηλεκτροκίνητα. Τεχνικές: χαρακτή, καλεμιστή, συρματερή ή φιλιγκράν, φουσκωτό ή χτυπητό, σεγαριστή, χυτή, σμάλτο, σαβάτι. Παραστάσεις και διακοσμητικά μοτίβα. Η σημερινή κατάσταση του επαγγέλματος στα Γιάννενα. Ονομαστικός κατάλογος αργυροχόων στα Γιάννενα. Σχέδια και εικόνες. Ευρετήριο.

295.

ΒΑΪΤΣΗ Παρασκευή (Ιστ-Αρχ), *Το εργαστήριο αργυροχοΐας του Στέφανου Γκόγκου στο Πέραμα Ιωαννίνων*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2007-08, εαρινό εξάμηνο, τ. 71, Α-Μ, σελ. 24 + παράρτημα φωτογραφιών

Πρόλογος. Εισαγωγή. Βιογραφικά του αργυροχόου Στέφανου Γκόγκου. Οι πρώτες ύλες και τα είδη των κοσμημάτων. Τα εργαλεία και τα μηχανήματα. Το εργαστήριο. Οι άνθρωποι. Τα στάδια κατασκευής των κοσμημάτων. Διάθεση και παραγωγή. Ευρετήριο όρων. Φωτογραφίες.

ΚΑΛΛΩΠΙΣΜΟΣ, ΕΝΔΥΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ

296.

ΜΑΧΑ Αθηνά (Ιστ-Αρχ), *Το άρωμα από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1990-91, εαρινό εξάμηνο, τ. 16, Κρα-Μα, σ. 241-266

Η εργασία βασίζεται σε βιβλιογραφική έρευνα.

297.

ΛΙΑΚΑΚΟΥ Ελένη (Ιστ-Αρχ), *Η ιστορική εξέλιξη των γυαλιών οράσεως και ηλίου*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1992-93, χειμερινό εξάμηνο, τ. 26, Α-Λ, σ. 145-205

Πρόλογος. Ιστορική αναδρομή. Σκελετοί οράσεως και μόδα. Φωτογραφικό υλικό και σχέδια.

ΔΕΡΜΑΤΟΣΤΙΞΙΑ ΚΑΙ PIERCING

298.

ΜΠΗΡΜΠΟΥ Γεωργία (ΠΤΔΕ), *Η δερματοστιξία (tattoos) και οι λοιπές επεμβάσεις στο σώμα των νέων (body piercing)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου,

2002-03, εαρινό εξάμηνο, τ. 51, Α-Ω, [χ.α.]

Η εργασία βασίζεται σε βιβλιογραφική και διαδικτυακή έρευνα και σε συμπληρωματική επιτόπια έρευνα, με συμπλήρωση σχετικού με το θέμα ερωτηματολογίου. – Εισαγωγή. Η ιστορία των tattoos (δερματοστιξία). Η δερματοστιξία (tattoos) από ειδικούς επαγγελματίες. Το πρώτο Διεθνές Συνέδριο Τατουάζ στην Αθήνα. Η ιστορία του body piercing. Το body piercing από ειδικούς επαγγελματίες. Εικονογραφημένοι και κατατρυπημένοι (επιδερμικό μήνυμα, θρησκευτικά σύμβολα, κόκκαλα στη μύτη, από την Αφρική στη Νορβηγία, το στίγμα του προδότη). Πίνακες και γραφήματα. Συμπερασματικές παρατηρήσεις. Εικόνες. Βιβλιογραφία. Ερωτηματολόγιο της έρευνας.

ΕΝΔΥΜΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ

299.

ΑΝΔΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ Χρίστος (Ιστ-Αρχ), *Ενδυμασία περιθωριακών ομάδων (Goths, Punks, Ρεμπέτες)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2005-06, χειμερινό εξάμηνο, τ. 55, Α-Γε, σελ. 22

Η εργασία βασίζεται σε βιβλιογραφική έρευνα. – Εισαγωγή. Κουλτούρα. Θεωρητικές προσεγγίσεις. Το περιεχόμενο του στιλ και η υποκουλτούρα. Περιθωριακές ομάδες και ένδυση (Goths, Punks, Ρεμπέτες). Η υποκουλτούρα συναντά το εμπόριο. Επίλογος. Βιβλιογραφία. Άλλες πληροφοριακές πηγές.

ΕΝΔΥΜΑ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΗ

300.

ΛΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Αναστασία (Ιστ-Αρχ), *Ενδυματολογικές συμπεριφορές, στερεότυπα και μουσικά ακούσματα των σημερινών νέων*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2005-06, χειμερινό εξάμηνο, τ. 57, Α, σελ. 65

Εισαγωγή. Μουσική και ένδυση: reggae, punk, gothic, metal, rock και alternative rock, ελαφρολαϊκά mainstream, hip hop, ηλεκτρονική μουσική: psychedelic trance, mainstream house και progressive, techno, tech, house, electroclash, άλλα είδη ηλεκτρονικής μουσικής. Παράθεση ερωτηματολογίου. Παρατηρήσεις. Συμπεράσματα. Επίλογος. Βιβλιογραφία. Πηγές. Φωτογραφίες.

ΕΝΔΥΜΑ ΚΑΙ ΤΥΠΟΣ

301.

ΚΑΛΟΓΕΡΑΣ Νίκος & ΣΟΥΦΛΕΡΗ Εύη (Ιστ-Αρχ), *Διαφήμιση και ένδυμα*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1987-88, χειμερινό εξάμηνο (Συμπλήρωμα), τ. 3, Κ και Σ, 2 τεύχη

Α' τεύχος: Η διαφήμιση. Εικόνες του εαυτού. Εικόνες της διαφήμισης. Το σήμα. Διαφήμιση και ένδυμα. Το περιοδικό στην υπηρεσία του ενδύματος.

Διαφημίσεις και ημερήσιος τύπος. Περιγραφικές διαφημίσεις. Διαφημίσεις συγκεκριμένου είδους. Διαφημίσεις με διάσημες φίρμες. Σε πρώτο πλάνο το όνομα του καταστήματος. Διαφημίσεις με προσωπικότητες. Παιδικό ένδυμα. Β' τεύχος: Σπορ ένδυση και διαφήμιση. Φορέματα εγκυμοσύνης. Μαγιό. Εσώρουχα. Καλσόν. Γούνες. Αξεσουάρ. Καλλυντικά. Ένδυμα και διαφήμιση κατά την περίοδο των εκπτώσεων: Ειδικά διαφημιστικά τεύχη, διαφημίσεις στον ημερήσιο τύπο. Διαφημίσεις των γιορτινών ημερών. Χριστουγεννιάτικες αγορές. Παρατηρήσεις. Κατάλογος των διαφημίσεων που συγκεντρώθηκαν και μελετήθηκαν (αριθμ. 140) κατά είδος ενδύματος και περιοδικό ή εφημερίδα (αναφέρεται εδώ το τεύχος και η ημερομηνία της κυκλοφορίας τους).

302.

ΧΑΡΙΣΗ Άννα (Ιστ-Αρχ), *Παιδικό ένδυμα και διαφήμιση στον ημερήσιο και περιοδικό τύπο των ετών 1984-1990*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1989-90, χειμερινό εξάμηνο, τ. 7, Σ-Χα, σ. 271-507

Πρόλογος. Εισαγωγή. Μωρουδιακά, Βαπτιστικά (για αγόρια και κορίτσια). Κοστούμια νηπιακής και παιδικής ηλικίας: εσώρουχα, καθημερινά. Κομμώσεις. Υπόδηση. Αθλητικά ρούχα. Γιορτινά. Μάλλινα και πλεχτά. Νυχτικά. Κοσμήματα. Άλλα εξαρτήματα: γυαλιά, γάντια. Κεφαλοκαλύμματα. Κατάλογος διαφημιστικών μηνυμάτων. Συμπεράσματα. Παράθεση εικόνων, διαφημίσεων από τον τύπο (αριθμ. 100).

303.

ΤΣΟΚΑΝΑ Αργυρούλα (Ιστ-Αρχ), *Διαφήμιση και παιδικό ένδυμα στον τύπο των ετών 1989-1990*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1990-91, εαρινό εξάμηνο, τ. 19, Τσο, σ. 1-329

Πρόλογος. Εισαγωγή. Εξωτερικά ενδύματα: Καθημερινά και γιορτινά. Αθλητικά. Μπλούζες, πουλόβερ. Φορέματα. Επενδύτες. Κομμώσεις. Κεφαλοκαλύμματα. Κάλτσες. Υποδήματα. Εξαρτήματα. Συμπεράσματα. Κατάλογος διαφημιστικών μηνυμάτων. Παράρτημα με το αντιπροσωπευτικό διαφημιστικό υλικό που μελετήθηκε.

304.

ΤΣΟΚΑΝΑ Αργυρούλα (Ιστ-Αρχ), *Διαφήμιση και εφηβικό, νεανικό ένδυμα στον τύπο των ετών 1989-91*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, χειμερινό εξάμηνο, 1991-92, τ. 22, Τσο, σ. 1-497

Το θέμα εξετάζεται όπως ακριβώς και το προηγούμενο.

305.

ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Δομνίκη (Ιστ-Αρχ), *1998-1999: Τα πρότυπα της γυναικείας ένδυσης στον ελληνικό περιοδικό τύπο και η καθημερινή πραγματικότητα. Τα όνειρα, οι αλήθειες, τα ψέματα*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1998-99, εαρινό εξάμηνο, τ. 41, Ο-Ω, σ. 241-331

Πρόλογος. Παράγοντες καθορισμού ενδυματολογικών επιλογών: μόδα, περιοδικά, κοινωνικοπολιτισμικές συνήθειες, παγκοσμιοποίηση και διαδίκτυο, πρότυπα ομορφιάς, τεχνολογική ανάπτυξη. Τα ενδυματολογικά πρότυπα στον ελληνικό περιοδικό τύπο. Παράρτημα εικόνων. Κατάλογος περιοδικών. Βιβλιογραφία.

ΒΙΤΡΙΝΕΣ

306.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Αγγελική, ΚΑΖΑΖΙΔΟΥ Μαργαρίτα, ΛΙΟΛΙΟΥ Κατερίνα & ΜΑΤΗΣ Γεώργιος (ΠΤΔΕ), *Η σύγχρονη ένδυση στις βιτρίνες των Ιωαννίνων και η καθημερινή ενδυματολογική πραγματικότητα στους δρόμους της πόλης*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2002-03, χειμερινό εξάμηνο, τ. 48, Α-Γ, σελ. 38 + 110 φωτογραφίες + διαφημιστικοί κατάλογοι

Πρόλογος. Εισαγωγή. Η μόδα. Τα καταστήματα ανδρικής και γυναικείας ένδυσης στα Ιωάννινα και η πραγματικότητα στους δρόμους. Η παιδική μόδα. Επίλογος. Φωτογραφίες. Ερωτηματολόγια. Κατάλογοι ρουχισμού εμπορικών καταστημάτων.

Γ. ΣΤΟΛΕΣ

ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΑΜΦΙΕΣΕΙΣ

307.

ΖΙΑΚΑ-ΣΟΦΟΥ Ζωίτσα (Α/ετής), *Η σχολική αμφίεση κατά την περίοδο 1960-1986 στην περιοχή Λούρου του νομού Πρέβεζας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1984-86, τ. 1, Α-Σ, σ. 247-351

Εισαγωγή. Η αμφίεση των αγοριών: Νηπιαγωγείο, Δημοτικό, Γυμνάσιο και Λύκειο. Η αμφίεση των κοριτσιών: Νηπιαγωγείο, Δημοτικό, Γυμνάσιο και Λύκειο. Η αντιμετώπιση του θέματος. Φωτογραφίες.

308.

ΤΣΑΚΙΡΗ Ελένη (ΠΤΔΕ), *Η σχολική αμφίεση στον νομό Πέλλας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1984-86, τ. 2, Γ-Ω, σ. 175-245

Εισαγωγή. Πληροφορητές. Η σχολική αμφίεση στη δημοτική εκπαίδευση, στο Γυμνάσιο και το Λύκειο. Η σύγχρονη αντιμετώπιση του θέματος. Η κατάργηση της σχολικής ποδιάς. Φωτογραφίες.

309.

ΛΙΑΚΑΚΟΥ Ελένη (Ιστ-Αρχ), *Η σχολική αμφίεση στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στην περιοχή Αιγίου κατά τη χρονική περίοδο 1930-1992*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1992-93, χειμερινό εξάμηνο, τ. 26, Α-Λ, σ. 207-329

Πρόλογος. Εισαγωγή. Σχολική ενδυμασία στο Δημοτικό (ενδυμασίες κατά τις ώρες λειτουργίας του σχολείου. Ενδυμασίες μαθητών στις γυμναστικές επιδείξεις και τις παρελάσεις. Σχέσεις δασκάλων-μαθητών και ποιnés). Σχολική ενδυμασία στο Γυμνάσιο (Ενδυμασίες τις ώρες λειτουργίας του σχολείου. Ενδυμασίες μαθητών στις γυμναστικές επιδείξεις και τις παρελάσεις. Σχέσεις δασκάλων-μαθητών και ποιnés). Κριτική αντιμετώπιση του θέματος. Φωτογραφικό υλικό.

310.

ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ Θεόφιλος (Ιστ-Αρχ), *Η σχολική αμφίεση στην Κάλυμνο κατά τη χρονική περίοδο 1920-1982*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1994-95, χειμερινό εξάμηνο, τ. 34, Σ-Ω, σ. 441-645

Πρόλογος. Χάρτης της Καλύμνου. Εισαγωγή. Η Κάλυμνος και η ιστορία της. Πληθυσμιακή εξέλιξη. Οικονομία και κοινωνική διάρθρωση. Η εκπαιδευτική κατάσταση στην Κάλυμνο. Το παρελθόν και το παρόν της καλυμνιακής παιδείας. Σχολική ενδυμασία στα δημοτικά σχολεία της Καλύμνου (Οι ενδυμασίες τις ώρες λειτουργίας του σχολείου. Οι ενδυμασίες στις γυμναστικές επιδείξεις. Σχέσεις δασκάλων-μαθητών. Ποινές). Σχολική ενδυμασία στα γυμνάσια της Καλύμνου (Οι ενδυμασίες τις ώρες λειτουργίας του σχολείου. Οι ενδυμασίες στις γυμναστικές επιδείξεις. Σχέσεις καθηγητών-μαθητών. Ποινές). Η σημασία της σχολικής ενδυμασίας. Κριτική και παρατηρήσεις. Φωτογραφικό υλικό. Γλωσσάρι. Βιβλιογραφία.

311.

ΣΤΑΘΗ Αγγελική (Ιστ-Αρχ), *Η σχολική ενδυμασία στην πόλη της Λειβαδιάς από το 1949 μέχρι το 1980*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1995-96, εαρινό εξάμηνο, τ. 36, Α-Ω, σ. 265-337

Πρόλογος. Η σχολική ενδυμασία ως θεσμός. Σχολική ενδυμασία και καθηγητές. Σχολική ενδυμασία και γονείς. Σχολική ενδυμασία και μαθητές. Η σχολική ενδυμασία σήμερα. Φωτογραφίες. Επίλογος.

312.

ΘΑΝΟΠΟΥΛΟΥ Αθανασία (ΦΠΨ), *Οι σχολικές φορεσιές στο 1^ο Γυμνάσιο Αρρένων Βόλου, από το 1918 ως το 1976*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2001-02, χειμερινό και εαρινό εξάμηνο, τ. 47, Α-Ω, σελ. 27

Εισαγωγικό σημείωμα. Πληροφορητές. Η σχολική φορεσιά από το 1918-1940: ηλικία, κόμμωση, αθλητική ενδυμασία, σακίδια, δίκολο, χιτώνιο, κοντό παντελόνι, γκολφ, γκέτες. Η σχολική φορεσιά στην Κατοχή. Η σχολική φορεσιά από την απελευθέρωση ως τους μεγάλους σεισμούς (1945-1955): κόμμωση, λοιπά εξαρτήματα. Η σχολική φορεσιά από τους σεισμούς ως τη μεταρρύθμιση του 1964: κόμμωση, ηλικίου, γαλάζια μαθητική ποδιά με λευκό γιακά, λευκές κάλτσες, σχολική κονκάρδα, γυναικεία κόμμωση με κορδέλα. Η σχολική φορεσιά κατά την περίοδο της μεταρρύθμισης, 1964-1967: γυναικεία και ανδρική αθλητική φορεσιά, φορεσιά επιμελητή τάξεως με περιβραχιόνιο. Η σχολική φορεσιά κατά τη δεκαετία του 1970: παντελόνια καμπίνα, μακριά κόμμωση. Η σχολική φορεσιά μετά τη νομοθετική μεταρρύθμιση 309/1976: σταδιακή εγκατάλειψη της ποδιάς, καμπίνα παντελόνια, αθλητικά παπούτσια, μακριές κομμώσεις. Φωτογραφίες.

313.

ΔΡΑΚΟΥ Χριστίνα (Ιστ-Αρχ), *Οι στολές των μαθητών στις παρελάσεις, Ιωάννινα 2003*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2002-03, εαρινό εξάμηνο, τ. 51, Α-Ω, σελ. 12

Σχολιασμός των μαθητικών στολών στα σχολεία: 1^ο Δημοτικό Σχολείο Ελισταβέτειο. 3^ο Δημοτικό Σχολείο Μαρούτσειο. 5^ο Δημοτικό Σχολείο Ιωαννίνων. 7^ο-17^ο Δημοτικό Σχολείο Ιωαννίνων. Ιδιωτικό δημοτικό σχολείο Όλγας Ντότη-Οικονόμου. 1^ο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο. 1^ο Γυμνάσιο Ιωαννίνων. 8^ο Γυμνάσιο Ιωαννίνων. 9^ο Τ.Α.Δ. 1^ο Ενιαίο Λύκειο Ιωαννίνων. 9^ο Δημοτικό Σχολείο Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης.

314.

ΧΑΤΖΗΧΑΧΑΡΙΑ Ζαφείρω (Ιστ- Αρχ), *Σχολικές ενδυμασίες στην πόλη μου, στο Παραλίμνι της ελεύθερης επαρχίας Αμμοχώστου Κύπρου*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2005-06, χειμερινό εξάμηνο, τ. 60, Ξ-Ω [χ.α.]

Σύντομη αναφορά στις σχολικές ενδυμασίες στο Παραλίμνι Κύπρου και ολιγάριθμο, φωτοτυπημένο, φωτογραφικό υλικό.

315.

ΚΑΡΑΜΠΕΛΑ Αναστασία & ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ Δήμητρα (Ιστ-Αρχ), *Οι σχολικές ποδιές στην πόλη της Χαλκίδας (δεκαετίες '60, '70, '80)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2006-07, εαρινό εξάμηνο, τ. 66, Δ-Μασ, σελ. 15 + παράρτημα φωτογραφιών

Πρόλογος. Ιστορικό πλαίσιο Χαλκίδας. Οι σχολικές ποδιές στη Χαλκίδα ανά δεκαετία (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια εκπαίδευση και Σχολή Μηχανικών). Σκέψεις των πληροφορητών για τα σχολικά ενδύματα. Παράρτημα εικόνων.

316.

ΨΥΧΟΓΙΟΥ Ελένη (Ιστ-Αρχ), *Σχολικές ποδιές στον Κολινδρό Πιερίας από τα τέλη της δεκαετίας του 1940 έως τις αρχές του 1980*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2011-12, εαρινό εξάμηνο [υπό αρχειοθέτηση]

Πρόλογος. Εισαγωγή. Ο Κολινδρός Κεντρικής Μακεδονίας. Περιγραφή της σχολικής ποδιάς: Από τα τέλη της δεκαετίας 1940 έως τη μεταπολιτευτική περίοδο (1979-1980). Αλλαγή στο στιλ της ποδιάς. Κατάργηση της σχολικής ποδιάς. Γυμναστικές επιδείξεις. Φωτογραφικό Παράρτημα.

317.

ΜΩΥΣΙΔΟΥ Κωνσταντίνα (Ιστ-Αρχ), *Οι στολές των εθνικών παρελάσεων στην πόλη της Καβάλας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2012-13, εαρινό εξάμηνο [υπό αρχειοθέτηση]

Πρόλογος. Εισαγωγή. Ο εορτασμός των εθνικών και τοπικών επετείων. Οι στολές των παρελάσεων της Καβάλας από το 1965 έως το 2013. Επίλογος. Βιβλιογραφία. Φωτογραφικό υλικό.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΕΝΔΥΜΑΤΑ

318.

ΕΛΕΦΑΝΤΗ Μαρία (Παιδ), *Το επαγγελματικό ένδυμα. Οι πωλήτριες της Αθήνας*. Νέα Σειρά, 1981-82, Α-Ε, σ. 279-354 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Το θέμα αφορά στη διερεύνηση της ένδυσης των πωλητριών σε καταστήματα της ελληνικής πρωτεύουσας. Σε καταστήματα νεωτερισμών. Σε μεγάλα πολυκαταστήματα και σε «μπουτίκ». Γίνεται προσπάθεια να επισημανθούν και να ερμηνευθούν οι διαφορές κατά περίπτωση. Φωτογραφίες.

319.

ΑΝΤΙΟΧΟΣ Κωνσταντίνος (Ιστ-Αρχ), *Στολές ενόπλων δυνάμεων και σωμάτων ασφαλείας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1987-88 και 1989-90, τ. 4, Α-Ω (Συμπλήρωμα), σ. 1-125

Πρόλογος. Οι στολές. Γενικές παρατηρήσεις. Στολές εκστρατείας ή επιχειρήσεων. Διακριτικά βαθμών. Διακριτικά αστυνομίας. Αστυνομικές στολές. Βιβλιογραφία.

320.

ΜΑΧΑ Αθηνά (Ιστ-Αρχ), *Η ποδιά ως επαγγελματικό ένδυμα*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1990-91, εαρινό εξάμηνο, τ. 16, Κρα-Μα, σ. 267-320

Εισαγωγή. Η ποδιά της νοικοκυράς. Η ιατρική ποδιά. Η ποδιά, φόρμα του σιδηρουργού. Η ποδιά του ψαρά. Η ποδιά της καθαρίστριας. Η ποδιά της πωλήτριας. Η ποδιά της «πωλήτριας» στη λαϊκή αγορά. Φωτογραφίες.

321.

ΠΑΠΑΖΑΧΑΡΙΑΣ Ιωάννης (Ιστ-Αρχ), *Οι στολές της Χωροφυλακής και της Αστυνομίας από το 1978 ως το 1992*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1992-93, χειμερινό εξάμηνο, τ. 27, Μ-Ω, σ. 175-607

Η εργασία βασίζεται σε βιβλιογραφική και επιτόπια έρευνα. – Η Ελληνική Αστυνομία. Συνέντευξη με ειδικό σύμβουλο του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης. Η ίδρυση της Χωροφυλακής. Στολή Αξιωματικών, Δοκίμων Αξιωματικών και Ανθυπασπιστών της Χωροφυλακής. Στολές αστυνομικού προσωπικού. Στολές Δοκίμων Αρχιφυλάκων γυναικών. Στολές Δοκίμων Υπαστυνόμων γυναικών. Στολές Αρχιφυλάκων γυναικών. Στολές Δοκίμων Αστυφυλάκων γυναικών. Στολές παρελάσεων. Στολές μουσικών. Στολές σε επίσημες περιστάσεις. Παραρτήματα: ΦΕΚ 262: Περιγραφή στολών και εξαρτημάτων. Σχέδια ανδρικών και γυναικείων στολών της Χωροφυλακής. Φωτογραφικό υλικό. Βιβλιογραφία.

322.

ΑΝΤΙΟΧΟΣ Κωνσταντίνος (Ιστ-Αρχ), *Η στολή του Ελληνικού Στρατού. Η εξέλιξη της και οι επιδράσεις που έχει δεχτεί*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου,

1999-2000, χειμερινό εξάμηνο, τ. 43, Α-Λ, σ. 1-93

Εισαγωγή. Η οργάνωση του Ελληνικού Στρατού (1821-1832). Η περίοδος 1833-1863. Η οργάνωση του μεταπολεμικού Ελληνικού Στρατού. Ο ρόλος και η σημασία της στολής. Η κακοποίηση των στολών. Εικονογραφικό υλικό και σχολιασμός.

323.

ΛΑΔΑ Παναγιώτα (Ιστ-Αρχ), *Οι στολές του Πολεμικού Ναυτικού και η εξέλιξή τους*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2005-06, χειμερινό εξάμηνο, τ. 57, Λ, 2 τεύχη

Εργασία βασισμένη σε βιβλιογραφική, αρχαιακή και επιτόπια έρευνα, αναπτυγμένη σε δύο πολυσέλιδα τεύχη και πλαισιωμένη με εξαιρετικά πλούσιο φωτογραφικό υλικό. – Οι στολές του Πολεμικού Ναυτικού ανά τους αιώνες. Η σημασία των στολών (γενικά). Η εξέλιξη των στολών: Α΄ Περίοδος (1822-1863), Β΄ Περίοδος (1863-1915), Γ΄ Περίοδος (1915-σήμερα). Άμαχοι κλάδοι. Μηχανικοί. Ναυτικοί Δόκιμοι. Υπαξιωματικοί. Συμπεράσματα. Ανακεφαλαίωση. Ο Προμηθευτικός Οργανισμός Ναυτικού ως εργαστήριο παραγωγής στολών. Αποσπάσματα απομαγνητοφωνημένων συνεντεύξεων. Βιβλιογραφία. Πηγές. Ευχαριστίες. Παράρτημα σαρωμένων Διαταγμάτων και Κανονισμών σχετικά με τις στολές του Πολεμικού Ναυτικού, ΦΕΚ και επεξηγηματικών εικόνων. Παράρτημα έγχρωμων φωτογραφιών.

324.

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ Γιάννης (Ιστ-Αρχ), *Παράσημα στο νεότερο Ελληνικό Κράτος: το Τάγμα του Σωτήρος*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2007-08, εαρινό εξάμηνο, τ. 71, Α-Μ, σελ. 18 + πολυσέλιδο παράρτημα φωτογραφιών

Παρουσιάζεται η ιδιωτική συλλογή με παράσημα του συλλέκτη Γεωργίου Μιχαηλίδη στη Θεσσαλονίκη. Πρόλογος. Εισαγωγή. Οι τάξεις του Τάγματος. Τα διάσημα του Τάγματος (γενικά). Επεξήγηση ορολογίας. Τα οθωνικά διάσημα. Μεταβατική περίοδος, η αποκατάσταση του Σωτήρος. Ο Οίκος Lemaitre. Σπηλιόπουλος και Πομώνης. Ο Οίκος Huguenin. Ο Οίκος Mayer. Ο Οίκος Spink. Ο Οίκος Arthusbertrand. Επίλογος. Παράρτημα φωτογραφιών. Όθων, ο δημιουργός του Τάγματος του Σωτήρος. Βασιλική οικογένεια. Πολιτικοί και αγωνιστές. Παράρτημα με φωτοτυπική ανατύπωση της μονογραφίας *Εθιμοτυπία των Ελληνικών Παρασήμων* του Ιωάννη Λαγγοβάρδου.

ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

325.

ΚΟΥΡΕΛΗ Αθανασία (ΜΝΕΣ), *Η ενδυμασία του κλήρου*. Νέα Σειρά, 1982-83, Κου-Ο, σ. 1-157

Πρόλογος. Ιστορική εξέλιξη. Το εκκλησιαστικό ένδυμα σήμερα (1982/83, επιτόπια έρευνα σε ιεροραφεία των Ιωαννίνων, Αθηνών και Αιγίου). Εργαστή-

ρια. Κατασκευαστές. Τα μέρη της ιερατικής αμφίεσης. Είδη. Κατασκευή. Χρώματα και συμβολισμός. Οικονομία. Απόψεις ιερέων για τα ράσα και τα άμφια. Φωτογραφίες. Δείγματα υφασμάτων και παραστάσεων. Γλωσσάρι.

326.

ΚΑΠΑΛΑ Ευφροσύνη (Φιλ), *Τα εκκλησιαστικά ενδύματα των ορθοδόξων. Ιστορική εξέλιξη, Μορφολογία, Λειτουργία από τα αποστολικά χρόνια μέχρι σήμερα*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1990-91, εαρινό εξάμηνο, τ. 13, Καπ, σ. 1-381

Πρόλογος. Βιβλιογραφία. Πληροφορητές. Ιστορική αναδρομή. Προέλευση. Θεωρίες. Ιστορική εξέλιξη του ράσου (εξώρασο, αντερί ή ζωστικό ή εξώρασο). Τα επιμέρους στοιχεία της ιερατικής στολής: Στην Παλαιά Διαθήκη, στην Παπική εκκλησία, στην εκκλησία των Διαμαρτυρομένων, στην Ευαγγελική εκκλησία, στην Αγγλικανική εκκλησία. Η κοινή αμφίεση: προέλευση των εξαρτημάτων της ιερατικής στολής των ορθοδόξων. Οι διάφορες τάσεις για τον συμβολισμό των ιερατικών και αρχιερατικών αμφίων. Συμβολισμός των αμφίων. Διαχωρισμός των αμφίων κατά ιερατική βαθμίδα. Θεωρίες για τα αρχιερατικά άμφια. Χρωματισμοί των αμφίων. Παραστάσεις στα υφάσματα. Εικονογραφία. Επιγραφές. Τεχνίτες και εργαστήρια. Συλλογές. Οικονομία. Είδη υφασμάτων. Κεντήματα. Εργαστήρια. Κατασκευαστές. Περιγραφή χώρων, παράδοση εργαστηρίων, υπαλληλικό προσωπικό. Απόψεις για τα ράσα και την ενδεχόμενη κατάργησή τους από τοπική ή πανορθόδοξη σύνοδο. Δεύτερο μέρος: Φωτογραφικό υλικό. Γλωσσάρι. Τρίτο μέρος: Δειγματολόγιο υφασμάτων με παρατηρήσεις για τις παραστάσεις σε αυτά.

327.

ΣΤΑΘΑΚΗΣ Αθανάσιος (Ιστ-Αρχ), *Η εξέλιξη των ιερατικών αμφίων*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2002-03, χειμερινό εξάμηνο, τ. 50, Σι-Ω, τεύχος Α' (σελ. 79) και τεύχος Β' (εικόνες)

Η εργασία βασίζεται σε βιβλιογραφική έρευνα. – Εισαγωγή. Περιγραφή ιερών αμφίων. Ιστορική εξέλιξη: στιχάριο, οράριον ή ωράριον, επιτραχήλιον ή περιτραχήλιον, ζώνη ή ζωνάριον ή ζωστήρ, επιμανίκια ή επιμάνικα, επιγονάτιο ή υπογονάτιο, φελόνιο ή φενόλιο, αρχιερατικός σάκκος, ωμοφόριο, μίτρα, ποιμαντορική ή ποιμαντική ράβδος, σταυρός και εγκόλπιο, μανδύας. Παράθεση της εναρκτήριας ομιλίας του Αρχιεπισκόπου Χριστόδουλου, με θέμα «Τα ιερά άμφια και η εξωτερική περιβολή του Ορθόδοξου κλήρου», σε σχετική ημερίδα της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος (4.10.2002). Σημειώσεις. Παραπομπές. Βιβλιογραφία. Παράρτημα εικόνων.

328.

ΜΑΥΡΟΜΥΤΗΣ Παύλος & ΧΗΡΑΣ Θεόδωρος (Ιστ-Αρχ), *Τα εκκλησιαστικά ενδύματα και η τέχνη της κατασκευής τους. Επιτόπια έρευνα στα ιερογραφεία των Ιωαννίνων και της Λάρισας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2005-06,

χειμερινό εξάμηνο, τ. 58, Μ, σελ. 92 + παράρτημα με δείγματα από εκκλησιαστικά υφάσματα.

Πρόλογος. Η ιστορική εξέλιξη του εκκλησιαστικού ενδύματος: Χριστιανική εποχή, Βυζαντινοί χρόνοι, Τουρκοκρατία. Η παλιά θεωρία. Η νέα θεωρία. Το εκκλησιαστικό ένδυμα σήμερα. Το ιερογραφείο των Ιωαννίνων. Η παράδοση του εργαστηρίου. Οι κατασκευαστές και η άποψή τους για τα ράσα. Το ιερογραφείο της Λάρισας. Η παράδοση του εργαστηρίου. Οι κατασκευαστές και η άποψή τους για τα ράσα. Σύγκριση των δύο εργαστηρίων. Άλλα ιερογραφεία της Ελλάδος. Τιμές. Ιερά άμφια: Διακόνου, Πρεσβυτέρου, Επισκόπου. Συμβολικές παραστάσεις. Κεντήματα. Υφάσματα. Σχέδια και πατρόν. Εργαλεία κατασκευής. Επίλογος. Πληροφορητές. Βιβλιογραφία. Φωτογραφίες. Παράρτημα.

ΘΕΑΤΡΙΚΑ ΚΟΣΤΟΥΜΙΑ

329.

ΚΑΡΦΟΠΟΥΛΟΥ Δέσποινα, (ΜΝΕΣ), *Ενδυματολογία και Θέατρο στον ελλαδικό χώρο*. Νέα Σειρά, 1982-83, Δ-Κα, σ. 231-379 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Μ. Βρέλλη-Ζάχου]

Πρόλογος. Πληροφορητές. Η λειτουργικότητα του θεατρικού κοστουμιού. Ενδυματολόγος, συγγραφέας, σκηνοθέτης. Ενδυματολογία και σκηνογραφία. Υλικά, κατασκευαστές. Παραγωγός. Θεατρική κριτική. Η ενδυματολογία ως επάγγελμα σήμερα. Ανακεφαλαίωση. Συμπεράσματα. Φωτογραφίες και σχέδια.

330.

ΧΡΗΣΤΙΔΗ Σταματική (Φιλ), *Τα θεατρικά κοστούμια*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1989-90, χειμερινό εξάμηνο, τ. 8, Χ-Ω, σ. 1-133

Η εργασία βασίζεται σε βιβλιογραφική και επιτόπια έρευνα. – Εισαγωγή. Το ένδυμα στο θέατρο. Λίγα λόγια για τον όρο *θεατρικό κοστούμι*. Η λειτουργικότητα του θεατρικού κοστουμιού. Η σχέση του ηθοποιού με το κοστούμι. Ο ρόλος του ενδυματολόγου και η συνεργασία του με τον συγγραφέα, τον σκηνοθέτη και τους άλλους συντελεστές της παράστασης. Τρόποι σκηνογραφικής και ενδυματολογικής ερμηνείας. Τρόποι έρευνας του ενδυματολόγου. Αναζητώντας την αρμονία μέσα από το υλικό, το χρώμα και τη γραμμή. Οι κατασκευαστές. Οι παραγωγοί. Το ένδυμα στα διάφορα θεατρικά είδη. Η θεατρική κριτική. Συνοπτική επισκόπηση της ιστορίας της ενδυματολογίας στο νεότερο ελληνικό θέατρο. Η ενδυματολογία ως επάγγελμα σήμερα. Πρωτοβουλίες από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς. Σχέδια. Φωτογραφίες (προέλευση: Θεατρικό Μουσείο, Αίθουσα Κατίνας Παξινού, Βεστιάριο Θεάτρου Κοτοπούλη, Ρεξ, Συλλογή Λεπενιώτη). Βιβλιογραφία.

331.

ΜΑΧΑ Αθηνά (Ιστ-Αρχ), *Το θεατρικό κοστούμι και ο σχεδιασμός του*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1992-93, χειμερινό εξάμηνο, τ. 27, Μ-Ω, σ. 3-173

Η εργασία βασίζεται σε βιβλιογραφική και επιτόπια έρευνα. – Πρόλογος. Εισαγωγή. Η ψυχολογία του ενδύματος. Η ερμηνεία του σεναρίου και η επίδρασή του στον σχεδιασμό του θεατρικού κοστούμιού. Η προσέγγιση ενός θεατρικού κοστούμιού. Περιορισμοί που καθορίζουν τον σχεδιασμό των κοστούμιών. Ο σχεδιασμός κοστούμιού. (Προσχέδιο. Φιγούρα. Λεπτομέρειες προσώπου. Ηλικία και σχήμα του σώματος. Σιλουέτα και σημεία άρθρωσης). Χρώμα (Βασικό λεξιλόγιο χρωμάτων. Χρωματική ένταση. Χρωματικοί συμβολισμοί). Χρώμα και κοστούμι. Υφάσματα (Χρωματισμοί. Παλαιώση κοστούμιών). Μεταφράζοντας ένα σκίτσο σε κοστούμι. Βιβλιογραφία.

332.

ΚΟΣΜΙΔΟΥ Πολυξένη (ΦΠΨ), *Θεατρικό κοστούμι: από τη θεωρία στην πράξη*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1993-94, χειμερινό εξάμηνο, τ. 28, Α-Ω, σ. 91-165

Η εργασία βασίζεται σε βιβλιογραφική και επιτόπια έρευνα. – Πρόλογος. Από τη θεωρία ... (Ιστορική αναδρομή. Χαρακτήρας του θεατρικού κοστούμιού. Θέατρο και θεατρικό κοστούμι. Σκηνογραφική και ενδυματολογική έκφραση. Η ψυχολογική έκφραση των ρόλων στο κοστούμι. Σκηνογραφικός και ενδυματολογικός στόμος. Σκηνογραφική και ενδυματολογική ερμηνεία. Ο σκηνοθέτης και ο σχεδιαστής των κοστούμιών. Σχεδιασμός κοστούμιών εποχής. Χρώμα και ύφασμα των θεατρικών κοστούμιών. Ο ρόλος των παραγόντων μιας θεατρικής παράστασης) ... στην πράξη (Λίγα λόγια για τη Θεατρική Συντροφιά του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων [ΘΕ.Σ.Π.Ι.]. Περλιμπλίν και Μπελίσα: το έργο και ο συγγραφέας του. Σκηνογραφικές οδηγίες του συγγραφέα. Ενδυματολογική-σκηνογραφική προσέγγιση του έργου. Γενικές παρατηρήσεις). Γ' Μέρος: Αλλά και στην εικόνα ... (Φωτογραφικό υλικό από την παράσταση Περλιμπλίν και Μπελίσα, που ανέβασε η ΘΕ.Σ.Π.Ι. την περίοδο 1988-1989). Βιβλιογραφία.

333.

ΣΤΑΥΡΟΥ Δωροθέα (Ιστ-Αρχ), *Το θεατρικό κοστούμι*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1994-95, χειμερινό εξάμηνο, τ. 34, Σ-Ω, σ. 3-437

Η εργασία βασίζεται σε βιβλιογραφική έρευνα. – Εισαγωγή. Η ιστορία του θεάτρου και του θεατρικού κοστούμιού. Οι ρίζες του θεάτρου. Το κοστούμι και η μάσκα στο αρχαίο ελληνικό θέατρο. Το κοστούμι και η μάσκα στο ρωμαϊκό θέατρο. Βυζάντιο και άνδρες μασκοφόροι. Το θρησκευτικό και κοσμικό θέατρο και τα κοστούμια του στον Μεσαίωνα και την Αναγέννηση. Όπερα και Comedia dell'arte. Γαλλικός νεοκλασικισμός. Τα εθνικά θέατρα στην Ευρώπη. Το θέατρο κατά τον 19^ο αιώνα και τις αρχές του 20^{ου}. Τι είναι το κοστούμι; Η ψυχολογία του κοστούμιού. Το θεατρικό κοστούμι και ο ηθοποιός.

Ο ενδυματολόγος (από τον σχεδιασμό του κοστουμιού έως την τελική μορφή του). Το σενάριο, ο σκηνοθέτης, ο ενδυματολόγος. Ενδυματολόγος και υπεύθυνος φωτισμού. Ενδυματολόγος και ηθοποιός. Ενδυματολόγος και προϋπολογισμός. Σχεδιασμός θεατρικών κοστουμιών. Επιλογή χρωμάτων και υλικών. Εργαλεία και μέσα του ενδυματολόγου. Σχέδια και φωτογραφικό υλικό.

334.

ΜΕΛΙΚΟΚΗ Δήμητρα (Ιστ-Αρχ), *Ένδυμα και δημιουργία: Τα θεατρικά κοστούμια*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1998-99, εαρινό εξάμηνο, τ. 40, Κατ-Ξ, σ. 343-689

Η εργασία βασίζεται σε βιβλιογραφική έρευνα. – Εισαγωγή. Η δημιουργία του κοστουμιού: τι είναι και πώς πραγματοποιείται; Πρώιμα θεατρικά κοστούμια. Το οπτικό αποτέλεσμα του θεατρικού έργου. Τι είναι θεατρικό κοστούμι; Η ψυχολογία της ένδυσης. Η πρόκληση της δημιουργίας κοστουμιών. Η σημασία της ένδυσης. Τι αποκαλύπτει το κοστούμι; Φύλο, ηλικία, ασχολία, κοινωνική θέση, γεωγραφική περιοχή, ιστορική περίοδος. Ψυχολογία. Θεατρικό κοστούμι, σενάριο, ηθοποιοί και θεατρική πράξη. Ο σχεδιασμός των θεατρικών κοστουμιών. Σκηνικά και κοστούμια. Χρώματα και αντιθέσεις. Κίνηση και σκηνικός χώρος. Υφάσματα. Τα οικονομικά ζητήματα της θεατρικής ενδυματολογικής παραγωγής. Τα κοστούμια και η υποκριτική των ηθοποιών.

ΕΝΔΥΜΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΜΦΙΕΣΗ

335.

ΣΠΙΘΑΚΗ Αγλαΐα, *Τα Ρουγκατσάρια*. Νέα Σειρά, 1968-73, Α-Ω, σ. 1057-1067 [εποπτεία: Ν.Μ. Παναγιωτάκης]

Τα Ρουγκατσάρια στα Γρεβενά. Είδη μεταμφιέσεων.

336.

ΚΟΣΜΑ Χριστίνα (ΠΤΔΕ), *Ένδυμα και μεταμφίεση: η περίπτωση του Καρναβαλιού της Πάτρας*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2002-03, χειμερινό εξάμηνο, τ. 49, Δ-Σα, σελ. 54

Πρόλογος. Εισαγωγή. Το γυναικείο, ανδρικό και παιδικό ένδυμα στην Πάτρα. Το πατρινό καρναβάλι. Εκδηλώσεις και μεταμφιεσμένοι. Τα μπουρμπούλια, Μασκαράδες και Μπούλες. Ο ντόρος. Μασκαράτες. Σοκολατοπόλεμος. Λαμπαδηφορία. Το κυνήγι του κρυμμένου θησαυρού. Ζωντανό σκάκι. Καρναβάλι των Μικρών. Baby Rally. Belle Époque. Η μασκότ του Καρναβαλιού. Οι χοροί. Η χρήση της μάσκας. Ο γάμος της Γιαννούλας της κουλουρούς. Η κατασκευή των στολών. Εικόνες από το Καρναβάλι. Γλωσσάρι. Βιβλιογραφία.

Δ. ΤΟ ΕΝΔΥΜΑ ΣΤΟΝ ΓΡΑΠΤΟ ΛΟΓΟ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΠΟΙΗΣΗ

337.

ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ Παρασκευή (Κλασ), *Ενδυμασία, κοσμήματα και έργα γυναικών στα έπη του Ομήρου*. Σειρά Δεύτερη, 1965-69, Τμήμα Κλασσικό, Δ-Κ, 2 [χ.α.] [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

Εισαγωγή. Πέπλος, φάρος, οθόνη, ζώνη, κρήδεμνον, καλύπτρα, κεκρύφαλος, άμπυξ, αναδέσμη, πέδιλα. Κοσμήματα: Περόνη, πόρπη, έρματα, κάλυξ, έλιξ, όρμος. Το ίσθμιον. Έργα γυναικών. Ευρετήριο.

338.

ΓΕΩΡΓΑΙΝΑ Μαρία (ΜΝΕΣ), *Η ενδυμασία στον Όμηρο*. Νέα Σειρά, 1982-83, Α-Γ, σ. 1-149 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Μ. Βρέλλη-Ζάχου]

Αποδελτίωση των ενδυματολογικών στοιχείων στα Ομηρικά έπη και παρουσίασή τους σε επιμέρους κεφάλαια. Γυναικεία φορεσιά. Ανδρική φορεσιά. Πολεμική αμφίεση, όπλα. Ύφανση. Υπόδηση. Κομμώσεις. Καθαριότητα του σώματος. Παρατηρήσεις. Φωτοτυπημένες φωτογραφίες από αγγειογραφίες με σχετικές παραστάσεις. Γλωσσάρι. Βιβλιογραφία.

339.

ΕΥΑΓΓΕΛΑΤΟΥ Μαρία (Ιστ-Αρχ), *Η αρχαία ελληνική ενδυμασία μέσα από τα κείμενα του Αισχύλου*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1989-90, χειμερινό εξάμηνο, τ. 5, Α-Ε, σ. 325-547 και τ. 6, Ε-Ρ, σ. 1-221

Πρόλογος. Συντομογραφίες. Εισαγωγή. Οι ενδυματολογικές μαρτυρίες στις τραγωδίες του Αισχύλου. Ανδρική ενδυμασία. Γυναικεία ενδυμασία. Βρεφική ενδυμασία. Τα προσωπεία. Η σκηνική λειτουργία της ενδυμασίας μέσα από τα αισχύλεια κείμενα. Τα υφάσματα. Η εξέλιξη της δραματικής ενδυμασίας από τον 5^ο π.Χ. αι. ως τους Ρωμαϊκούς χρόνους με βάση τις αρχαιολογικές μαρτυρίες και τις απόψεις των μελετητών. Τα ενδύματα. Τα υποδήματα. Τα προσωπεία. Η αρχιτεκτονική εξέλιξη του θεατρικού χώρου. Σατυρικό δράμα. Κωμωδία. Ανακεφαλαίωση. Συμπεράσματα. Σημειώσεις. Συμπλήρωμα. Κατάλογος εικόνων. Εικόνες. Κατάλογος σχεδίων. Σχέδια. Δελτιοθήκη. Ευρετήριο.

340.

ΚΑΤΣΑΡΟΥ Βασιλική & ΛΕΥΘΕΡΙΩΤΗ Ξανθή (Φιλ), *Η ενδυμασία στις τραγωδίες του Ευριπίδη*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1989-90, χειμερινό εξάμηνο, τ. 6, Ε-Ρ, σ. 269-475

Πρόλογος. Εισαγωγή. Σύντομη ανάλυση των έργων του Ευριπίδη. Ανδρική ενδυμασία. Ανώτερα κοινωνικά στρώματα. Κατώτερα κοινωνικά στρώματα. Πολεμικός εξοπλισμός. Γυναικεία ενδυμασία. Ανώτερα κοινωνικά στρώματα. Κατώτερα κοινωνικά στρώματα. Τελετουργικά ενδύματα. Βρεφική ενδυμασία. Συμπεράσματα. Αποσπάσματα από τις τραγωδίες με ενδυματολογικές αναφορές. Γλωσσάρι. Βιβλιογραφία.

341.

ΜΑΚΡΗ Σταματίνα (Φιλ), *Ενδυματολογικά στοιχεία στις τραγωδίες του Σοφοκλή*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1989-90, χειμερινό εξάμηνο, τ. 6, Ε-Ρ, σ. 477-581

Πρόλογος. Εισαγωγή. Για τον Σοφοκλή και το έργο του. Οι υποθέσεις των έργων. Η ενδυμασία. Η ενδυμασία στην αρχαία Ελλάδα. Το τραγικό κοστούμι. Η ενδυμασία στις τραγωδίες του Σοφοκλή. Μορφολογία. Κοινωνική διαστρωμάτωση και ένδυμα. Στρατιωτικά ενδύματα. Ο ρόλος του στεφανιού. Παράθεση αποδελτιωμένων στοιχείων κατά τραγωδία και πρόσωπα. Παρατηρήσεις. Γλωσσάρι.

342.

ΣΥΓΚΟΥΝΑ Ιωάννα (Φιλ), *Το ένδυμα στον Αριστοφάνη*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1989-90, χειμερινό εξάμηνο, τ. 7, Σ-Χα, σ. 1-209

Πρόλογος. Εισαγωγή. Ανδρικά κοστούμια. Ανώτερα κοινωνικά στρώματα. Καθημερινή φορεσιά. Επίσημη. Κατώτερα κοινωνικά στρώματα. Καθημερινή φορεσιά. Επίσημη. Κόμμωση. Κεφαλοκαλύμματα, κεφαλοδέματα. Υποδήματα. Κοσμήματα. Άλλα εξαρτήματα. Καλλωπισμός. Γυναικεία κοστούμια. Ανώτερα κοινωνικά στρώματα. Καθημερινή φορεσιά. Επίσημη. Κατώτερα κοινωνικά στρώματα. Καθημερινή φορεσιά. Επίσημη. Κόμμωση. Κεφαλοκαλύμματα και κεφαλοδέματα. Υποδήματα. Κοσμήματα. Άλλα εξαρτήματα. Καλλωπισμός. Συμπεράσματα. Επίλογος. Παράρτημα: Παράθεση αποδελτιωμένου υλικού κατά τραγωδίες. Γλωσσάρι.

343.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Γιαννούλα (Ιστ-Αρχ), *Ενδυματολογικά στοιχεία στον Σοφοκλή*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1991-92, χειμερινό εξάμηνο, τ. 20, Χ και Τσι, σ. 1-103

Πρόλογος. Εισαγωγή. Συνοπτική παρουσίαση του περιεχομένου των τραγωδιών. Χρονολόγηση του υλικού. Παράθεση αποδελτιωμένου υλικού. Υλικά κατασκευής των ενδυμάτων. Η κατασκευή τους. Ανδρική ενδυμασία. Οικονομική και κοινωνική διάσταση των ενδυμάτων στο Σοφοκλή. Τελετουργική,

θηρσκευτική διάσταση. Η αναγκαιότητα των ενδυμάτων. Κομμώσεις. Καλύμματα της κεφαλής. Κοσμήματα: στεφάνια, διαδήματα, δαχτυλίδια με σφραγίδα. Σκήπτρα. Η ενδυμασία των πολεμιστών: ζώνη, τόξο, ασπίδα, θώρακας, κράνος. Η σημασία των όπλων στη ζωή των πολεμιστών. Η γυναικεία ενδυμασία: πέπλος, ζώνη. Η κοινωνική διάσταση των γυναικείων ενδυμάτων. Κομμώσεις. Καλύμματα της κεφαλής: η θεσσαλίσ κυνή. Υποδήματα. Κοσμήματα: περόνες, δαχτυλίδια με σφραγίδες. Καλλωπισμός. Ευρετήριο.

344.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Ελένη (Ιστ-Αρχ), *Ηροδότου Αλικαρνησέος έσθήτος λόγος όδε ...: Οι ενδυματολογικές μαρτυρίες και παρατηρήσεις του Ηροδότου*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1998-99, εαρινό εξάμηνο, τ. 39, Α-Καλ, σ. 5-283

Εισαγωγικά. Ο Ηρόδοτος και το έργο του (Ηροδότου βίος. Σύντομη επισκόπηση του έργου του Ηροδότου. Δομή του έργου του Ηροδότου). Οι ενδυματολογικές πληροφορίες στο έργο του Ηροδότου. Σχόλια και παρατηρήσεις. Τα είδη των ενδυμάτων κατά λαούς (καθημερινή ζωή, θρησκευτικές τελετουργίες, ειδικές περιστάσεις). Η κόμμωση. Η κάλυψη και ο στολισμός της κεφαλής. Η υπόδηση. Κοσμήματα και λοιπά εξαρτήματα. Νεκρικές ενδυμασίες και ενδυμασίες του πένθους (συνήθειες, προλήψεις και δεισιδαιμονίες). Οπλισμός (έρχονται ές τας μάχας έχοντες ..., ανέθηκε δέ και ..., έδωρήσατο δέ ...). Επιλογικές παρατηρήσεις. Γλωσσάριο πραγμάτων και όρων. Τρίτο Μέρος: Αποδελτιωμένο υλικό. Βιβλιογραφία. Παραρτήματα. Ενδυματολογικός πίνακας. Κατάλογος εικόνων και χαρτών. Πηγές εικόνων.

Βλέπε επίσης και:

345.

ΣΚΑΝΔΑΛΗΣ Π., *Λατρεία της Ίσιδος και του Οσίριος (ναοί, ιερείς, ενδυμασία και τροφή) από τα Ηθικά του Πλουτάρχου*. Σειρά Δεύτερη, 1965-69, Τμήμα Κλασσικό, 7, Σ-Τζ, (χ.σ.) [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

346.

ΛΥΚΟΥΔΗ Ελένη, *Ο υλικός και κοινωνικός βίος παρ' Ομήρω, Ιλιάς, ραψ. Ν-Π και Ω*. [χωρίς περιγραφή Σειράς], 1972-73, σ. 1-35 [εποπτεία: Ν.Μ. Παναγιωτάκης]

Τα φορέματα και τα καλύμματα της κεφαλής (σ. 18-20). Τα υποδήματα (σ. 21-23).

BYZANTINA KEIMENA¹

347.

ΖΑΡΠΑ Φραγκίσκα & ΣΕΒΑΣΤΑΚΗ Αικατερίνη (Ιστ-Αρχ), *Τα βυζαντινά κοστούμια κατά τις γραπτές πηγές*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1989-90, χειμερινό εξάμηνο, τ. 9, Ζ και Σ, σ. 1-725

Πρόλογος. Εισαγωγή. Κατάλογος των έργων που αποδελτιώθηκαν κατά συγγραφείς: Νικήτας Παφλαγών, Κλήμης Α΄, Κλήμης Αλεξανδρέυς, Παχώμιος, Άγιος Αθανάσιος, Μακάριος Αιγύπτιος, Κύριλλος Ιεροσολύμων, Γρηγόριος Θεολόγος, Μέγας Βασίλειος, Γρηγόριος Νύσσης, Αμασειάς Αστέριος, Νείλος Αββάς, Ιωάννης Χρυσόστομος, Παλλάδιος Ελενουπόλεως, Συνεσίου Δίων, Θεοδώρητος επίσκοπος Κύρου, Ισίδωρος Πηλουσιώτης, Φίλων Καρπασίου, Βασίλειος Σελευκείας, Προκόπιος Καισαρέως, Κοσμάς Αιγύπτιος μοναχός, Οσίου πατρός ημών Δωρόθεος, Ιωάννης της Κλίμακος, Ιωάννης Μόσχος, Σωφρόνιος Ιεροσολύμων, Αντίοχος μοναχός της Λαύρας του αββά Σάββα, Βαρλαάμ και Ιωάσαφ, Βίος και πολιτεία και αγώνες του οσίου πατρός ημών Ιωαννικίου, Στέφανος Διάκονος, Θεόδωρος Στουδίτης, Ιωάννης Διάκονος, Συμεών Μεταφράστης, Θεοφύλακτος αρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας, Θεσσαλονίκης Ευστάθιος, Θεόδωρος Πρόδρομος, Νικήτας Χωνιάτης, Νικηφόρος Γρηγοράς, Πανδέκται, Βασιλικά, Λέων Στ΄ ο Σοφός, Κωνσταντίνος Ζ΄ ο Πορφυρογέννητος, Ψευδοκωδινός ή Κωδινός Γεώργιος. Επεξεργασία του υλικού. Χώροι ένδυσης. Υπηρετικό προσωπικό που βοηθά στην ένδυση. Επιπλα φύλαξης των ενδυμάτων. Υφάσματα. Βαφές. Κεντήματα. Διακόσμηση υφασμάτων. Ανδρική ενδυμασία. Γυναικεία ενδυμασία. Κοινωνικές παρατηρήσεις. Αποσπάσματα από τις πηγές. Αυτοκρατορικές διατάξεις. Νόμοι. Τυπικά. Λεξιλόγιο. Παράρτημα φωτογραφιών. Κατάλογος προέλευσης των φωτογραφιών.

348.

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Βασίλειος Γ. (Ιστ-Αρχ), *Η ενδυμασία συγκλητικών και ιππέων στη Ρώμη κατά την περίοδο της Ηγεμονίας*. *Gens Togata*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2002-03, χειμερινό εξάμηνο, τ. 49, Δ-Σα, σ. 12 + 9 εικόνες

Πρόλογος. Εισαγωγή. Η συγκλητική και ιππική τάξη. Ιστορικό πλαίσιο. Η τήβεννος, το εθνικό ένδυμα των πρώιμων Ρωμαίων, τα είδη της τήβεννου: toga picta, toga praetexta, toga pura, toga pulla, toga candida. Τα υποδήματα συγκλητικών και ιππέων: crepidae, derbatinae, calcei. Επίλογος. Συμπεράσματα. Παράρτημα εικόνων.

349.

ΑΝΔΡΙΑΝΟΥ Αικατερίνη (Ιστ-Αρχ), *Η ενδυμασία των Βυζαντινών αυτοκρατόρων*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2002-03, χειμερινό εξάμηνο, τ. 48, Α-Γ, σελ. 72

---

¹ Το ένδυμα στον ρωμαϊκό κόσμο και στο Βυζάντιο υπήρξε, επίσης, θέμα εργασιών που έγιναν με βιβλιογραφική έρευνα. Στο Λ.Α.Π.Ι. κατατέθηκαν, ύστερα από αξιολόγησή τους, οι εργασίες αρ. 348-352, που κρίνεται σκόπιμο και χρήσιμο να αναφερθούν αριθμημένες εδώ.

Εισαγωγή. Η ενδυμασία στη βυζαντινή κοινωνία. Ο Αυτοκράτωρ. Τα βυζαντινά αυτοκρατορικά φορέματα. Η υπόδηση στο Βυζάντιο. Ο καλλωπισμός στο Βυζάντιο: περιποίηση του σώματος, περιποίηση προσώπου, τα μύρα, η κόμμωση. Επίλογος. Σημειώσεις, Παραπομπές. Βιβλιογραφία. Παράρτημα εικόνων.

350.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΑΚΗΣ Παντελής (Ιστ-Αρχ), *Δυτικά στοιχεία στη βυζαντινή ενδυμασία (13^{ος}-15^{ος} αι.). Ενδεικτικές παρατηρήσεις*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2002-03, εαρινό εξάμηνο, τ. 51, Α-Ω, σελ. 16 + 47 εικόνες

Εισαγωγή. Η διάδοση της βυζαντινής ενδυμασίας στο εξωτερικό. Η εισαγωγή της δυτικής ενδυμασίας στον βυζαντινό κόσμο. Οι γραπτές μαρτυρίες. Τα αρχαιολογικά ευρήματα. Εικόνες.

351.

ΚΗΠΟΥΡΟΣ Ιωάννης & ΤΣΟΔΟΥΛΟΣ Κωνσταντίνος (Ιστ-Αρχ), *Η κοινωνική διάσταση του ενδύματος παρά τους Βυζαντινούς*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2005-06, εαρινό εξάμηνο, τ. 62, Ζ-Ω, σελ. 29

Εισαγωγή. Το βυζαντινό ένδυμα κατά την Πρωτοχριστιανική και Βυζαντινή περίοδο και η κοινωνική του διάσταση. Το οικονομικό υπόβαθρο και οι επιρροές. Το βυζαντινό ύφος στο κοστούμι. Η υφαντική τέχνη στο Βυζάντιο και τα εργαστήρια υφαντουργίας. Συμπεράσματα. Βιβλιογραφία. Παράρτημα εικόνων.

352.

ΜΑΡΓΕΤΗ Ελένη (Ιστ-Αρχ), *Τα ενδύματα των αξιωματούχων της βυζαντινής αυλής κατά τη μέση Βυζαντινή περίοδο*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2011-12, εαρινό εξάμηνο [υπό αρχειοθέτηση]

Εισαγωγή. Η ενδυμασία μέσα στην αυτοκρατορική αυλή. Η υψηλή ραπτική στο Βυζάντιο. Κλητορολόγιον του Φιλοθέου: ένα εύρημα που επιβεβαιώνει τις βιβλιογραφικές πληροφορίες για τα ενδύματα των αξιωματούχων στο Βυζάντιο. Επίλογος. Βιβλιογραφία.

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

353.

ΚΑΤΕΡΗ Δήμητρα (ΠΤΔΕ), *Ενδυματολογικά στοιχεία στα κείμενα της Καινής Διαθήκης*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1995-96, χειμερινό εξάμηνο, τ. 35, Α-Ω, σ. 219-477

Εισαγωγή. Πηγές. Η ανδρική ενδυμασία στην Καινή Διαθήκη. Η γυναικεία ενδυμασία. Μύρα και αρωματικές ουσίες. Οι βασιλικές ενδυμασίες. Οι άγγελοι. Ο Σατανάς. Τα ενδύματα στα οράματα. Πολεμικές στολές. Νυφιάτικες

ενδυμασίες. Νεκρικές ενδυμασίες. Ένδυμα και συμβολισμοί στα κείμενα της Καινής Διαθήκης. Επιλογικές παρατηρήσεις.

354.

ΧΑΤΖΗΑΡΓΥΡΟΥ Αλεξάνδρα (ΦΠΨ), *Το ένδυμα στα κείμενα της Παλαιάς Διαθήκης*, Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2002-03, χειμερινό εξάμηνο, τ. 50, Σι-Ω, σελ. 52

Εισαγωγή. Αποδελτίωση και σχολιασμός ενδυματολογικών στοιχείων από τα κείμενα της Παλαιάς Διαθήκης κατά θέματα: Πρωτόπλαστοι. Ανδρικά ενδύματα. Γυναικεία ενδύματα. Μύρα και άλλες αρωματικές ουσίες. Ιερείς. Βασιλείς. Άγγελοι. Πολεμιστές. Νεκροί. Ασθενείς. Χήρες. Νυχτερινά ενδύματα. Παρθένας. Αιχμάλωτοι. Θεός. Υφαντική, βαφική, πρώτες ύλες. Ενδυματολογικές αναφορές με μεταφορική σημασία. Επίλογος. Βιβλιογραφία.

ΛΑΪΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑ

355.

ΝΟΥΣΗ Μάνθα (ΜΝΕΣ), *Λαογραφικά στοιχεία υφαντικής, κεντητικής, πλεκτικής στα Δημοτικά τραγούδια: (α) Συλλογή Άγη Θέρου, Τα τραγούδια των Ελλήνων, Α΄ Έκδοση, Αθήναι 1951, και Συλλογή Ειρήνης Σπανδωνίδη, Τραγούδια της Αγόριανης, Αθήνα 1937. Σειρά Δεύτερη, 1965-69, Τμήμα ΜΝΕΣ, Μ-Ν, 5, σ. 717-797 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]*

Αποδελτίωση στοιχείων. Λεξιλόγιο.

356.

ΤΣΕΚΟΥΡΑ Λαμπρινή (ΜΝΕΣ), *Αποδελτίωση των λαογραφικών στοιχείων λατρείας και ενδυμασίας από «Τα Γλωσσικά ιδιώματα της Ηπείρου» του Ευάγ. Μπόγκα (Τόμος Α΄)*. Σειρά Δεύτερη, 1965-69, Τμήμα ΜΝΕΣ, 8, Τ-Ω, σ. 133-231 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

Παράθεση του αποδελτιωμένου υλικού σε δύο μέρη όσον αφορά στο θέμα ενδυμασία: (α) ανδρών και (β) γυναικών.

357.

ΚΗΠΟΥΡΙΔΟΥ Ολυμπία (ΜΝΕΣ), *Η ενδυμασία στα παραμύθια*. Νέα Σειρά, 1978-79, Κ-Λ, σ. 274-327 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Πρόλογος. Βιβλιογραφία. Το υλικό. Ενδυμασίες φτωχών, πλουσίων. Διακοσμητικά θέματα στις φορεσιές. Ενδυμασία και μαγεία. Εξαρτήματα της φορεσιάς. Υποδήματα. Στολίδια και κεντήματα. Χρώματα. Μεταμορφώσεις. Μεταμφιέσεις. Επίλογος.

358.

ΝΑΣΙΟΥΤΖΙΚ Αρετή (ΜΝΕΣ), *Η ενδυμασία στο δημοτικό τραγούδι*. Νέα Σειρά, 1978-79, Λ-Σ, σ. 415-455 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Κ. Μπάδα]

Πρόλογος. Εισαγωγή. Γυναικεία φορεσιά: Νυφιάτικη. Πένθιμη. Μαντίλι. Ποδιά. Μαλλιά. Κεφαλοκαλύμματα. Βάψιμο των χειλιών. Ανδρική φορεσιά: Φέσι. Φυλαχτά. Οπλισμός. Ζώνη. Κοσμήματα. Βιβλιογραφία.

359.

ΦΑΡΜΑΚΗ Αρετή (ΜΝΕΣ), *Η λειτουργία του ενδύματος στα ελληνικά δημοτικά τραγούδια*. Νέα Σειρά, 1982-83, Π-Ω, σ. 513-727 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Μ. Βρέλλη-Ζάχου]

Πρόλογος. Τα έργα που αποδελτιώθηκαν: Γ.Χρ. Χασιώτου, Συλλογή των κατά την Ήπειρον δημοτικών ασμάτων (Αθήναι 1866), Χαρ. Ρέμπελη, Κονιτσιώτικα (Αθήναι 1953), Π. Αραβαντινού, Συλλογή Δημωδών Ασμάτων της Ηπείρου (Αθήναι 1880), Δ. Πετρόπουλου, Ελληνικά Δημοτικά τραγούδια (Αθήναι 1958), Α. Passow, Δημοτικά Τραγούδια (Αθήναι 1958), Ν.Γ. Πολίτου, Εκλογαί από τα τραγούδια του ελληνικού λαού (Αθήναι 1978). Ελλάδα, γενικά. Ήπειρος. Επισημαινόνται τα εξής: Γελέκι, ζωνάρι, κεφαλόδεσμος, κοσμήματα, κουμπιά, μαντίλι, παπούτσια, ποδιά, πουκάμισο, τσέπη, πουγγί, φόρεμα, φουστάνι, κάπα. Καθημερινά και επίσημα ενδύματα. Υφάσματα. Χρώματα.

360.

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Παναγιώτα (Ιστ-Αρχ), *Πώς έντυσε ο λαϊκός άνθρωπος τους ήρωές του στα παραμύθια του*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1998-99, εαρινό εξάμηνο, τ. 41, Ο-Ω, σ. 1-121

Εισαγωγή. Αποδελτίωση και σχολιασμός ενδυματολογικού υλικού σε ελληνικά παραμύθια. Βιβλιογραφικός κατάλογος των εκδόσεων που μελετήθηκαν.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

361.

ΣΚΟΔΡΑ Αλεξάνδρα (ΜΝΕΣ), *Λαογραφικά στοιχεία ενδυμασίας εις τα Άπαντα του Κ. Κρυστάλλη (με συσχετισμούς προς τοπικά όμοια)*. Σειρά Δευτέρα, 1965-69, Τμήμα ΜΝΕΣ, Πα-Σ, 7, σ. 845-915 [εποπτεία: Δ.Σ. Λουκάτος]

Η ζωή και το έργο του Κώστα Κρυστάλλη. Λαογραφικά στοιχεία ενδυμασίας κατά έργο: Ο γάμος της στάνης, Αι Απόκρεω εν Ιωαννίνους, Η πανήγυρις της Μεταμορφώσεως εν Ιωαννίνους, Οι Βλάχοι της Πίνδου, Καραγκούνοι, Σαμαρίνα, Ζαγόρι, Το Μέτσοβον κατά την Επανάστασιν, Ήθη και έθιμα Συρράκου και Καλαρρυτών, Πολεμιστήριον σάλπισμα Κωλέττη. Συσχετισμοί προς τοπικά όμοια. Οι Βλάχοι της περιφέρειας Φιλιατών. Σαρακατσάνοι. Γενικά κρίσεις.

362.

ΜΑΝΙΚΑ Ανδρομάχη (ΜΝΕΣ), *Ενδυματολογικά στοιχεία στην πεζογραφία του Ανδρέα Καρκαβίτσα*. Νέα Σειρά, 1982-83, Κου-Ο, σ. 159-337 [εποπτεία: Μ.Γ. Μερακλής – Μ. Βρέλλη-Ζάχου]

Εισαγωγή. Παράθεση αποδελτιωμένου υλικού. Επεξεργασία. Η γυναικεία ενδυμασία κατά τόπους και κατά κοινωνικά στρώματα: Λεχαινά Ηλείας, Νησιά, Θεσσαλία, Ρούμελη. Υφάσματα. Χρώματα. Γενικές Παρατηρήσεις. Η ανδρική ενδυμασία κατά τόπους και κατά επαγγέλματα: Λεχαινά, Θεσσαλία, Ρούμελη, Νησιά. Υφάσματα. Χρώματα. Γενικές Παρατηρήσεις. Γλωσσάρι.

363.

ΠΑΠΑΕΥΣΤΑΘΙΟΥ Κωνσταντίνα (ΜΝΕΣ), *Η σκιαθίτικη φορεσιά όπως παρουσιάζεται στην πεζογραφία των Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη και Αλέξανδρου Μωραϊτίνη*. Νέα Σειρά, 1982-83, Π-Ω, σ. 1-205 [εποπτεία Μ.Γ. Μερακλής – Μ. Βρέλλη-Ζάχου]

Πρόλογος. Εισαγωγή. Παράθεση αποδελτιωμένου υλικού. Επεξεργασία του υλικού. Η ανδρική φορεσιά της Σκιάθου. Παρατηρήσεις. Η γυναικεία φορεσιά. Παρατηρήσεις. Η εφηβική φορεσιά. Παρατηρήσεις. Η παιδική φορεσιά. Παρατηρήσεις. Επίλογος. Σχέδια. Γλωσσάρι.

364.

ΑΡΜΟΝΗ Αγγελική (Ιστ-Αρχ), *Αποδελτίωση ενδυματολογικών πληροφοριών μέσα από λογοτεχνικά κείμενα της περιόδου 1850-1880*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1990-91, εαρινό εξάμηνο, τ. 12, Α-Καν, σ. 1-103

Αποδελτιωμένο υλικό από τα έργα των: Δ. Βικέλα: Λουκής Λάρας (1879) και Διηγήματα (1845-47). Ε. Ροΐδη: Πάπισσα Ιωάννα (1866). Π. Καλλιγά: Θάνος Βλέκας (1855). Στ. Ξένου: Η ηρωΐς της Ελληνικής Επανάστασης (1861). Ιω. Ζαμπέλιου: Κρητικοί γάμοι (1871). Παράθεση του αποδελτιωμένου υλικού κατά συγγραφέα. Παρατηρήσεις για τις ανδρικές φορεσιές. Παρατηρήσεις για τις γυναικείες. Επίλογος. Γλωσσάρι.

365.

ΚΑΝΔΑΡΑΚΗ Αρτεμισία (Ιστ-Αρχ), *Ενδυματολογικά στοιχεία από το έργο του Ιωάννη Κονδυλάκη*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1990-91, εαρινό εξάμηνο, τ. 12, Α-Καν, σ. 269-701.

Πρόλογος. Η κρητική φορεσιά (κυρίως της Βιάννου) κατά την περίοδο 1860-1895. Γενικά στοιχεία για τη Βιάννο. Περιλήψεις των έργων που αποδελτιώθηκαν. Παράθεση αποδελτιωμένου υλικού. Ανδρική φορεσιά. Γυναικεία φορεσιά. Παιδική φορεσιά. Παρατηρήσεις. Η αθηναϊκή φορεσιά κατά την περίοδο 1860 - αρχές του 20^{ού} αιώνα. Γενικά στοιχεία για την Αθήνα. Περιλήψεις των έργων που αποδελτιώθηκαν. Παράθεση του αποδελτιωμένου υλικού. Ανδρική φορεσιά. Γυναικεία φορεσιά. Παιδική και εφηβική φορεσιά. Φορεσιά των περιθωριακών τύπων. Ενδυματολογικό υλικό στα χρονογραφήματα του

Κονδυλάκη. Γενικές εκτιμήσεις για την αθηναϊκή και κρητική φορεσιά όπως παρουσιάζονται στο έργο του Κονδυλάκη. Λεξιλόγιο. Βοηθήματα. Παράθεση 8 χρονογραφημάτων του συγγραφέα με αναφορές σε ενδυματολογικά θέματα.

366.

ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ Μαρία (Ιστ-Αρχ), *Η λαϊκή φορεσιά του 19^{ου} αιώνα (ελληνική, τουρκική, αρβανίτικη), όπως παρουσιάζεται στα έργα του Κώστα Κρυστάλλη και Χρίστου Χριστοβασίλη*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1990-91, εαρινό εξάμηνο, τ. 14, Καρ, σ. 1-613

Πρόλογος. Κατάλογος των έργων που αποδελτιώθηκαν. Βιογραφικά και έργο των συγγραφέων. Σύντομη παρουσίαση της υπόθεσης των έργων. Παράθεση αποδελτιωμένου υλικού. Επεξεργασία του υλικού. Ανδρική φορεσιά (κατά γεωγραφικές περιοχές, κατά επαγγελματικές και άλλες ασχολίες). Γυναικεία φορεσιά. Παιδική φορεσιά. Εφηβική φορεσιά. Φορεσιά περιθωριακών κοινωνικών ομάδων. Παρατηρήσεις. Υλικά κατασκευής των ενδυμασιών. Επίλογος. Γλωσσάρι. Βιβλιογραφία.

367.

ΚΡΑΝΙΑ Βασιλική (Ιστ-Αρχ), *Ενδυματολογικά στοιχεία στην πεζογραφία του Ανδρέα Καρκαβίτσα*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1990-91, εαρινό εξάμηνο, τ. 15, Κρα, σ. 1-731

Πρόλογος. Κατάλογος των έργων που αποδελτιώθηκαν. Η ζωή και το έργο του Α. Καρκαβίτσα. Γεωγραφικό, ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο των τόπων που αναφέρεται ο συγγραφέας. Υποθέσεις των έργων που αποδελτιώθηκαν. Χρονολογική τοποθέτηση των έργων που περιγράφει ο συγγραφέας. Παράθεση αποδελτιωμένου υλικού. Παρατηρήσεις, Επεξεργασία του υλικού κατά τόπο και φύλο (Πελοπόννησος, Ρούμελη, Αθήνα, Θεσσαλία, Νησιωτική Ελλάδα). Παρατηρήσεις. Η γυναικεία φορεσιά του πένθους στον ελλαδικό χώρο. Η παιδική φορεσιά. Ιερατικές ενδυμασίες. Τουρκικά ενδυματολογικά στοιχεία στη Ρούμελη και Θεσσαλία. Ενδυματολογικά στοιχεία από τη Σμύρνη, Θεσσαλονίκη, Γιλδίζ Κωνσταντινούπολης, Ούνια, Βάρνα και Μασσαλία. Τα υφάσματα. Επίμετρο: Αναφορά του σ. στα αρχαία και βυζαντινά κοστούμια. Επίλογος. Γλωσσάρι. Βιβλιογραφία.

368.

ΚΡΑΝΙΑ Βασιλική (Ιστ-Αρχ), *Ενδυματολογικά στοιχεία σε διηγήματα του Γιάννη Βλαχογιάννη*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1990-91, εαρινό εξάμηνο, τ. 16, Κρα-Μα, σ. 1-97

Πρόλογος. Κατάλογος των έργων που αποδελτιώθηκαν. Η ζωή και το έργο του Γιάννη Βλαχογιάννη. Γεωγραφικό, ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο των τόπων που απασχόλησαν τον συγγραφέα. Χρονολογική τοποθέτηση των ενδυμάτων. Παράθεση αποδελτιωμένου υλικού. Επεξεργασία. Παρατηρήσεις. Επίλογος. Γλωσσάρι. Βιβλιογραφία.

369.

ΛΕΜΠΕΣΗ Χαρίκλεια (ΦΠΨ), *Τα ενδυματολογικά στοιχεία και ο ρόλος τους στα μυθιστορήματα του Νίκου Καζαντζάκη*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1993-94, εαρινό εξάμηνο, τ. 31, Λε-Ρ, σ. 1-303

Πρόλογος. Βιογραφία του Νίκου Καζαντζάκη. Το ενδυματολογικό υλικό στα μυθιστορήματα: Αναφορά στον Γκρέκο, Καπετάν Μιχάλης, Ο Χριστός ξανασταυρώνεται, Βίος και Πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά, Ο Βραχόκηπος, Οι Αδερφοφάδες, Ο τελευταίος πειρασμός, Ο φτωχούλης του Θεού, Όφρις και κρίνο. Παρατηρήσεις και σχόλια. Συμπεράσματα.

370.

ΠΑΠΑΣΤΕΡΓΙΟΥ Νίκος (ΠΤΔΕ), *Το κοστούμι ως κείμενο και εικόνα στην παιδική λογοτεχνία*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1994-95, χειμερινό εξάμηνο, τ. 33, Α-Ρ, σ. 539-590

Εισαγωγή. Περιλήψεις επιλεγμένων βιβλίων παιδικής λογοτεχνίας. Η ανδρική ενδυμασία στον εργασιακό χώρο. Η κυριακάτικη φορεσιά. Ενδύματα των νεκρών. Η ένδυση στα κατώτερα κοινωνικά στρώματα. Η γυναικεία ενδυμασία. Η γυναικεία κυριακάτικη ενδυμασία. Θέματα μόδας. Η παιδική ενδυμασία. Κυριακάτικα και σχολικά παιδικά ενδύματα. Εικονογραφικό υλικό από τα παιδικά λογοτεχνήματα και σχολιασμός. Συμπεράσματα.

371.

ΛΑΜΠΡΑΚΗ Ιωάννα (ΠΤΔΕ), *Ενδυματολογικά στοιχεία στην αθηναϊκή πεζογραφία του Γρηγορίου Ξενόπουλου*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1995-96, χειμερινό εξάμηνο, τ. 35, Α-Ω, σ. 479-635

Πρόλογος. Εισαγωγή. Βιογραφικά του Γρ. Ξενόπουλου. Κατάλογος των έργων που αποδελτιώθηκαν. Υποθέσεις των έργων. Παράθεση αποδελτιωμένου υλικού. Επεξεργασία αποδελτιωμένου υλικού. Παρατηρήσεις. Ηθική και ένδυμα. Φορεσιές του γάμου και πένθιμες φορεσιές. Επαγγελματικά ενδύματα. Συμπεράσματα. Ευρετήριο ενδυματολογικών όρων.

372.

ΝΤΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ Φωτεινή (Ιστ-Αρχ), *Το ένδυμα και η σημασία του για ένα λογοτέχνη. Αποδελτίωση και σχολιασμός ενδυματολογικού υλικού, αποθησαυρισμένο στο λογοτεχνικό έργο της Άλκης Ζέη*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1994-95, χειμερινό εξάμηνο, τ. 33, Α-Ρ, σ. 445-537

Αποδελτίωση και σχολιασμός ενδυματολογικού υλικού, αποθησαυρισμένο στο λογοτεχνικό έργο της Άλκης Ζέη: Το καπλάνι της βιτρίνας, Ο θείος Πλάτων, Κοντά στις ράγες, Η αρραβωνιαστικιά του Αχιλλέα, Η μωβ ομπρέλα.

373.

ΣΤΑΘΗ Αγγελική (Ιστ-Αρχ), *Τα ενδυματολογικά στοιχεία στα πιο γνωστά έργα της Πηνελόπης Δέλτα*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1995-96, χειμερινό εξάμηνο, τ. 35, Α-Ω, σ. 637-773

Εισαγωγή. Βιογραφικό σημείωμα της Πηνελόπης Δέλτα. Σχόλια στο ενδυματολογικό υλικό των έργων της Δέλτα: Η ζωή του Χριστού, Παραμύθι χωρίς όνομα, Παραμύθια και άλλα, Τρελαντώνης, Μάγκας, Στα μυστικά του βάλτου, Για την πατρίδα, Τον καιρό του Βουλγαροκτόνου, Το γκρέμισμα. Συμπερασματικές παρατηρήσεις.

374.

ΚΟΥΡΑΚΗ Χρυσούλα (ΠΤΔΕ), *Το ένδυμα στα μυθιστορήματα της Ζωρζ Σαρρή*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1996-97, χειμερινό εξάμηνο, τ. 37, Α-Ω, σ. 1-755

Πρόλογος. Εισαγωγή. Βιογραφικά της Ζωρζ Σαρρή. Εργογραφία και κατάλογος των μυθιστορημάτων που αποδελτιώθηκαν (Ο θησαυρός της Βαγίας, Το ψέμα, Όταν ο ήλιος ..., Κόκκινη κλωστή δεμένη ..., Τα γενέθλια, Τα στενά παπούτσια, Οι νικητές, Τα χέρια, Το παραράδιασμα, Κρίμα και άδικο, Νινέτ, Ζουμ). Υποθέσεις των έργων. Αποδελτιωμένο υλικό και σχόλια.

375.

ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΣ Βασίλης (Ιστ-Αρχ), *Η κερκυραϊκή ενδυμασία στο λογοτεχνικό έργο του Κωνσταντίνου Θεοτόκη*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1997-98, εαρινό εξάμηνο, τ. 38, Α-Ω, σ. 235-489

Εισαγωγή. Επεξεργασία του αποδελτιωμένου υλικού κατά ενδυματολογικές θεματικές κατηγορίες και παρατηρήσεις. Το αποδελτιωμένο υλικό για την ενδυμασία στην Κέρκυρα κατά λογοτεχνικό έργο: Οι σκλάβοι στα δεσμά τους, Η τιμή και το χρήμα, Ζωή και θάνατος του Καραβέλα, Ο κατάδικος, Διηγήματα (Κορφιάτικες ιστορίες), Ανέκδοτα διηγήματα, Το βιο της κυράς Κερκύρας. Ευρετήριο ενδυματολογικών αναφορών στο αποδελτιωμένο υλικό. Επίμετρο: Βιογραφικό του Κ. Θεοτόκη. Υποθέσεις των έργων που αποδελτιώθηκαν. Εικονογραφικό υλικό από το έργο του Κ. Θεοτόκη.

376.

ΚΑΤΣΙΚΟΓΙΑΝΝΗ Ιωάννα (Ιστ-Αρχ), *Το ένδυμα στον γραπτό λόγο με τα μάτια του Τάσου Αθανασιάδη*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1998-99, εαρινό εξάμηνο, τ. 40, Κατ-Ξ, σ. 1-341

Εισαγωγή. Παρατηρήσεις και σχόλια στο αποδελτιωμένο υλικό. Παράθεση του αποδελτιωμένου υλικού. Τρίτο Μέρος: Κατάλογος των ενδυματολογικών αναφορών. Επίμετρο: Βιογραφικό του Τάσου Αθανασιάδη. Κατάλογος και υποθέσεις των έργων που αποδελτιώθηκαν (Μεσαιωνικό τρίπτυχο, Τα παιδιά της Νιόβης 4 τόμοι, Οι Πανθέοι 2 τόμοι και 2 ημίτομοι, Θαλασσινοί προσκυνητές, Η αίθουσα του θρόνου, Οι Φρουροί της Αχαΐας 2 τόμοι).

377.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Γενοβέφα-Νικολέτα (ΠΤΔΕ), *Πώς είναι ντυμένοι οι ήρωες στην παιδική λογοτεχνία της Λότης Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1998-99, εαρινό εξάμηνο, τ. 41, Ο-Ω, σ. 123-239

Πρόλογος. Βιογραφικό σημείωμα και εργογραφία της Λότης Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου. Κατάλογος των έργων που αποδελτιώθηκαν: Ο μικρός αδελφός, Για την άλλη πατρίδα, Στο τιμεντένιο δάσος, Σπίτι για πέντε, Λάθος κύριε Νόιγκερ, Τραγουδι για τρεις, Γιούσουρι στην τσέπη. Περιλήψεις υποθέσεις των έργων. Παράθεση αποδελτιωμένου υλικού. Επεξεργασία του υλικού. Σχόλια.

378.

ΒΑΡΤΕΛΑΤΟΥ Πατρούλα (Ιστ-Αρχ), *Το ένδυμα στα έργα του Βασίλη Βασιλικού*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1999-2000, χειμερινό εξάμηνο, τ. 42, Α-Ω, σ. 1-163

Εισαγωγή. Παράθεση και σχολιασμός αποδελτιωμένου ενδυματολογικού υλικού από το λογοτεχνικό έργο του Βασίλη Βασιλικού: Το καλοκαίρι του Ερωτόκριτου, Οι τροχαλίες, Θύματα ειρήνης, Δεν μετανοιώνω για τα δάκρυα που έχυσα για 'σένα, Οι ρεμπέτες, Το λιμάνι της αγωνίας. Λεξιλόγιο.

379.

ΤΟΛΗ Αποστολία (ΠΤΔΕ), *Το ένδυμα με τα μάτια της Έλλης Αλεξίου. Σχόλια και παρατηρήσεις*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1999-2000, εαρινό εξάμηνο, τ. 44, Μ-Ω, σ. 131-383

Πρόλογος. Εισαγωγή. Η ζωή και το έργο της Έλλης Αλεξίου. Το Ηράκλειο Κρήτης και η Αττική. Κατάλογος των έργων που αποδελτιώθηκαν: Σκληροί αγώνες για μικρή ζωή, Γ' Χριστιανικών Παρθεναγωγείον, Λούμπεν, Και υπέρ των ζώντων, Κατερειπωμένα αρχοντικά. Επεξεργασία αποδελτιωμένου υλικού. Συμπεράσματα. Παρατηρήσεις.

380.

ΛΑΜΠΑΚΗ Αγγελική (Ιστ-Αρχ), *Το ένδυμα στο λογοτεχνικό έργο της Ευγενίας Φακίνου*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2001-02, χειμερινό και εαρινό εξάμηνο, τ. 47, Α-Ω, σελ. 13

Πρόλογος. Βιογραφικό σημείωμα της Ευγενίας Φακίνου. Σχολιασμός αποδελτιωμένων ενδυματολογικών στοιχείων στα έργα: Η Μεγάλη Πράσινη, Το έβδομο ρούχο, Ποιος σκότωσε τον Μπόμπυ Ντικ, Εκατό δρόμοι και μια νύχτα, Ζάχαρη στην άκρη, Γάτα με πέταλα, Αστραδενή. Συμπεράσματα.

381.

ΝΑΝΟΥ Ναυσικά (ΦΠΨ), *Το ένδυμα με τα μάτια του Άγγελου Τερζάκη*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2001-02, χειμερινό και εαρινό εξάμηνο, τ. 47,

Α-Ω, σελ. 17

Βιογραφικό σημείωμα του Άγγελου Τερζάκη. Εργογραφία του Άγγελου Τερζάκη. Σχολιασμός αποδελτιωμένων ενδυματολογικών στοιχείων στα έργα: Δεσμώτες, Η παρακμή των Σκληρών, Η μενεξεδένια πολιτεία, Η Πριγκηπέσα Ιζαμπώ, Ταξίδι με τον έσπερο, Δίχως Θεό, Μυστική ζωή, Το λυκόφως των ανθρώπων. Παρατίθενται και περιλήψεις των έργων. Βιβλιογραφία.

382.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΟΥ Ελισάβετ (ΠΤΔΕ), *Το ένδυμα της Κεφαλονιάς μέσα από το έργο των λογοτεχνών της (19^{ος}-20^{ός} αιώνας)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2001-02, χειμερινό και εαρινό εξάμηνο, τ. 47, Α-Ω, σελ. 54

Πρόλογος. Ανδρέας Λασκαράτος, σύντομο βιογραφικό σημείωμα. Το ένδυμα με τα μάτια του Ανδρέα Λασκαράτου. Γεράσιμος Ν. Αυγουστάτος, σύντομο βιογραφικό σημείωμα. Το ένδυμα με τα μάτια του Γεράσιμου Αυγουστάτου. Μπάμπης Άννινος, σύντομο βιογραφικό σημείωμα. Το ένδυμα με τα μάτια του Μπάμπη Άννινου. Γεράσιμος Άννινος, σύντομο βιογραφικό σημείωμα. Το ένδυμα με τα μάτια του Γεράσιμου Άννινου. Γεώργιος Μολφέτας, σύντομο βιογραφικό σημείωμα. Το ένδυμα με τα μάτια του Γεωργίου Μολφέτα. Θέμος Άννινος, σύντομο βιογραφικό σημείωμα. Οι γελοιογραφίες του Θέμου Άννινου. Παροιμίες, σατυρικοί στίχοι και ρίμνες σχετικές με το ένδυμα. Εικόνες. Γλωσσάρι-Λεξιλόγιο. Βιβλιογραφία.

383.

ΚΑΡΑΘΑΝΟΣ Ηλίας (Ιστ-Αρχ), *Το ένδυμα στο λογοτεχνικό έργο του Γιάννη Ξανθούλη (α)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2004-05, εαρινό εξάμηνο, τ. 54, Α-Ω, σελ. 66

Πρόλογος. Αποδελτιωμένο ενδυματολογικό υλικό και σχόλια στα έργα του Γιάννη Ξανθούλη: Ο Τούρκος στον κήπο, ... Ύστερα ήρθαν οι μέλισσες, Το τρένο με τις φράουλες, Το μενού των Φαντασμάτων, Ο θείος Τάκης, Ο μεγάλος θανατικός, Το Ταγκό των Χριστουγέννων. – Η πραγμάτευση του θέματος συνεχίζεται στον τόμο 62, 2005-06, εαρινό εξάμηνο, Α-Ω. Βλ. παρακάτω αρ. 386.

384.

ΚΟΥΡΤΕΣΙΩΤΗ Φιλοθέη (Ιστ-Αρχ), *Το ένδυμα στο έργο της Μάρως Δούκα*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2004-05, εαρινό εξάμηνο, τ. 54, Α-Ω, σελ. 12

Πρόλογος. Βιογραφικά της Μάρως Δούκα. Ο άνθρωπος και το ένδυμα γενικά. Το ένδυμα στα έργα της Μάρως Δούκα: Οι λεύκες και οι ασάλευτες, Η αρχαία σκουριά, Αθώοι και φταίχτες. Συμπεράσματα. Γλωσσάρι.

385.

ΝΤΑΚΟΣ Στέφανος (Ιστ-Αρχ), *Οι ενδυματολογικές συμπεριφορές των ηρώων των έργων της Διδούς Σωτηρίου*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2005-06,

χειμερινό εξάμηνο, τ. 59, Ν, σελ. 63

Πρόλογος, Εισαγωγή. Βιογραφικά Διδούς Σωτηρίου. Περίληψη της υπόθεσης, αποδελτιωμένο ενδυματολογικό υλικό και σχόλια από τα έργα: Ματωμένα χώματα, Μέσα στις φλόγες, Κατεδαφιζόμεθα, Τυχαίο συναπάντημα και άλλες ιστορίες. Αποσπάσματα από τη μονογραφία της Σάσας Τσακίρη για τη ζωή και το έργο της Διδούς Σωτηρίου.

386.

ΚΑΡΑΘΑΝΟΣ Ηλίας (Ιστ-Αρχ), *Ενδυματολογική μελέτη σε μυθιστορήματα του Γιάννη Ξανθούλη (β)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2005-06, εαρινό εξάμηνο, τ. 62, Ζ-Ω, σελ. 64

Αποδελτιωμένο ενδυματολογικό υλικό και σχόλια στα έργα του Γιάννη Ξανθούλη: Οικογένεια Μπες, Βγες, Ο Σόουμαν δεν θα 'ρθει απόψε, Το ροζ που δεν ξέχασα, Το πεθαμένο λικέρ, Ο χάρτινος Σεπτέμβρης της καρδιάς μου, Η Δευτέρα των άθλων, Καλοκαίρι που χάθηκε στο χειμώνα, Η εποχή των καφέδων. Επίλογος, Συμπεράσματα. – Η εργασία αποτελεί συνέχεια της εργασίας του ίδιου, του έτους 2004-05. Βλ. παραπάνω αρ. 383.

387.

ΝΤΑΚΟΣ Στέφανος (Ιστ-Αρχ), *Η ενδυματολογική συμπεριφορά των ηρώων στο μεταπολεμικό νεοελληνικό ιστορικό μυθιστόρημα*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2006-07, εαρινό εξάμηνο, τ. 68, Μπε-Ν, σελ. 95

Πρόλογος. Εισαγωγή. Αποδελτιωμένο ενδυματολογικό υλικό και σχόλια στα έργα: Πριγκηπέσσα Ιζαμπώ, Οι Μαυρόλυκοι, Οι Γραικύλοι, Ο κύριός μου ο Αλκιβιάδης. Βιβλιογραφία.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

388.

ΚΡΑΝΙΑ Βασιλική (Ιστ-Αρχ), *Ενδυματολογικά στοιχεία στη διηγηματογραφία του Άντον Τσέχωφ*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1991-92, χειμερινό εξάμηνο, τ. 21, Κ, σ. 1-473

Πρόλογος. Κατάλογος των έργων που αποδελτιώθηκαν. Υποθέσεις των έργων (σύνοψη απόδοσης). Η ζωή και το έργο του Άντον Παύλοβιτς Τσέχωφ. Γεωγραφικό, ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο της Ρωσίας. Παρατηρήσεις. Χρονολογική τοποθέτηση των ενδυμάτων που περιγράφονται. Επεξεργασία αποδελτιωμένου υλικού κατά φύλο, κοινωνική τάξη επαγγελματική απασχόληση, σε καθημερινές και γιορτινές περιστάσεις. Παρατηρήσεις. Επίλογος. Γλωσσάρι. Βιβλιογραφία.

389.

ΚΡΑΝΙΑ Βασιλική (Ιστ-Αρχ), *Ενδυματολογικά στοιχεία στο έργο του Μαξίμ Γκόρκι*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1991-92, χειμερινό εξάμηνο, τ. 21, Κ, σ. 475-693

Πρόλογος. Κατάλογος των έργων που αποδελτιώθηκαν. Περιλήψεις των έργων. Η ζωή και το έργο του Μαξίμ Γκόρκι. Γεωγραφικό, ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο της Ρωσίας. Επεξεργασία αποδελτιωμένου υλικού κατά φύλο, κοινωνική τάξη επαγγελματική απασχόληση, σε καθημερινές και γιορτινές περιστάσεις. Χρονολογική τοποθέτηση των έργων. Παρατηρήσεις. Επίλογος. Γλωσσάρι. Βιβλιογραφία.

390.

ΓΑΒΑΛΑ Ειρήνη (Ιστ-Αρχ), *Η κινέζικη ενδυμασία στο συγγραφικό έργο της Περλ Μπακ*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1995-96, χειμερινό εξάμηνο, τ. 35, Α-Ω, σ. 3-215

Πρόλογος. Η ζωή, η ζωή στην Κίνα και το έργο της Περλ Μπακ. Κατάλογος αποδελτιωμένων έργων. Περιλήψεις των έργων. Σχόλια στο αποδελτιωμένο ενδυματολογικό υλικό. Τα πρότυπα της γυναικείας ομορφιάς στην κινέζικη κοινωνία. Επιλογικές παρατηρήσεις. Εικονογραφικό υλικό σε φωτοτυπίες.

391.

ΠΕΤΡΙΔΗ Αγλαΐα (Ιστ-Αρχ), *Το ένδυμα στη Ρωσία και τη Γαλλία του δεύτερου μισού του 19^{ου} αι. (όπως το πραγματεύθηκαν στα έργα τους ο Φιοντόρ Μιχαήλοβιτς Ντοστογιέφσκι και ο Εμίλ Ζολά)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 1999-2000, χειμερινό εξάμηνο, τ. 42, Α-Ω, σ. 327-597

Εισαγωγικά. Γεωγραφικό, ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο της Ρωσίας και της Γαλλίας του 19^{ου} αιώνα. Βιογραφικά του Φ.Μ. Ντοστογιέφσκι και του Εμίλ Ζολά. Κατάλογοι των λογοτεχνικών έργων των δύο συγγραφέων που αποδελτιώθηκαν. Περιλήψεις των έργων. Επεξεργασία του αποδελτιωμένου υλικού (Ρωσία, Γαλλία). Παράθεση εικονογραφικού υλικού που πλαισιώνει τα έργα στις εκδόσεις τους. Σχολιασμός και συμπεράσματα που αφορούν τη μελέτη του αποδελτιωμένου υλικού.

Ε. ΕΝΔΥΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΛΛΟΓΕΣ

392.

ΑΓΡΟΓΙΑΝΝΟΥ Μαρία-Ειρήνη (Ιστ-Αρχ), *Ενδυματολογική παράδοση και χορευτικοί σύλλογοι. Το Τμήμα Παραδοσιακών Χορών του Πνευματικού Κέντρου Δήμου Ιωαννιτών*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2001-02, χειμερινό και εαρινό εξάμηνο, τ. 47, Α-Ω, σελ. 20

Πρόλογος. Το Τμήμα Παραδοσιακών Χορών του Πνευματικού Κέντρου Δήμου Ιωαννιτών. Η σχέση των χορευτών με τον χορευτικό σύλλογο και τις παραδοσιακές ενδυμασίες. Απαρίθμηση των ενδυμασιών του Συλλόγου. Συμπεράσματα.

393.

ΔΡΑΚΟΥ Χριστίνα (Ιστ-Αρχ), *Μελέτη και παρουσίαση των παραδοσιακών ενδυμασιών της Ηπείρου στο Μουσείο Ηπειρωτικής Λαϊκής Τέχνης Κώστας Φρόντζος (Ιωάννινα)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2001-02, χειμερινό και εαρινό εξάμηνο, τ. 47, Α-Ω, σελ. 21

Πρόλογος. Εισαγωγή. Βιβλιογραφία. Γυναικείες ενδυμασίες. Μετσόβου: κλειστό, φουστάνι, φλοκάτα, περούκλια ή κοσσίδια. Ζαγορίου: φλοκάτα ή σπατέλλα, φόρεμα, ποδιά, μαντήλι, κάλτσες, παπούτσια λουστρίνη, ζώνη με θηλυκωτάρια. Ιωαννίνων: πουκάμισο, βράκος, τουμάνι, φουστάνι, πιρπιρί, κόμμωση, φεσάκι, κοσμήματα, κάλτσες, υποδήματα. Ζίτσας: πουκάμισο, τσιπούνη ή σαγιάκι, φούστα, ποδιά, κόμμωση, μαντήλι, κάλτσες, υποδήματα. Γηρομερίου Θεσπρωτίας: πουκάμισο, μισοφόρι, γιλέκι, φουστάνι, κοντογούνι ή σανταρμάκα, ποδιά με ζώνη, ζουνάρι, σιγκούνι, τσερέπια, κουντούρες, κόμμωση, τσεμπέρι, μαντήλι, κοσμήματα, μαντίλα στη μέση. Καλαρρυτών: πουκάμισο, φουστάνι, σιγκούνι ή σάρικα, ποδιά, κόμμωση, μαύρο μαντήλι, κάλτσες, τσαρούχια και μαύρα υποδήματα, κοσμήματα, μαντήλια στη ζώνη. Βωβούσας: φανέλα, κυλόδα, πουκάμισο, φόρεμα, γιλέκο, ποδιά, κοσμήματα, κόμμωση, μαντήλι, κάλτσες, υποδήματα. Επίσης: Γυναικεία ενδυμασία Παγωνίου, Δρόπολης, Σουλίου, Σαρακατσάνας Ηπείρου, Κόνιτσας, Πάργας, Συρράκου, Αηθοχωρίου. Ανδρική ενδυμασία Μετσόβου. Ανδρική ενδυμασία με μπουραζάνα. Συμπεράσματα.

394.

ΒΟΥΓΙΟΥΚΑΣ Βασίλειος Γ. (Ιστ-Αρχ), *Οι παραδοσιακές χιώτικες φορεσιές της ενδυματολογικής συλλογής του Λαογραφικού Μουσείου Φίλιππος Αργέντης στη Βιβλιοθήκη Αδαμάντιος Κοραΐς Χίου*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2004-05, χειμερινό εξάμηνο, τ. 52, Α-Κα, σελ. 31

Εισαγωγή. Σύντομη επισκόπηση της ιστορίας της νήσου Χίου. Σύντομη επισκόπηση της ιστορίας της πόλης (χώρας) της Χίου. Η Βιβλιοθήκη Αδαμάντιος Κοραΐς και η Λαογραφική Συλλογή Φίλιππος Αργέντης. Οι γυναικείες φορεσιές της Χίου (γενικά). Περιγραφή γυναικείων και ανδρικών φορεσιών της Χίου: γυναικεία νυφική φορεσιά Αγίου Γεωργίου Συκούση, ανδρική φορεσιά Αγίου Γεωργίου Σταφυλά, ανδρική φορεσιά πόλεως Χίου, γυναικεία φορεσιά Βολισσού, ανδρική φορεσιά Μεστών, γυναικεία νυφική φορεσιά Μεστών, γυναικεία καθημερινή φορεσιά Μεστών, γυναικεία καθημερινή φορεσιά από το Πυργί, γυναικεία νυφική φορεσιά από το Πυργί, ανδρική φορεσιά από το Πυργί, γυναικεία νυφική φορεσιά Καλαμωτής, γυναικεία γιορτινή φορεσιά Καλαμωτής, ανδρική φορεσιά Βροντάδου, γυναικεία φορεσιά Ελάτας. Επίλογος. Βιβλιογραφία, Πηγές.

395.

ΣΙΟΝΤΗΣ Θεόδωρος & ΣΤΕΡΙΑΔΗ Τατιάνα (Ιστ-Αρχ), *Η παρουσία της γυναικείας γιαννιώτικης ενδυμασίας στις μουσειακές συλλογές των Ιωαννίνων*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2004-05, εαρινό εξάμηνο, τ. 54, Α-Ω, σελ. 23

Πρόλογος. Εισαγωγή. Η γυναικεία γιαννιώτικη ενδυμασία σύμφωνα με τη βιβλιογραφία: πουκάμισο, φουστάνι, ζώνη, ποδιά, γιλέκο, πιρπιρί, φέσι, κάλτσες, υποδήματα, κοσμήματα. Η γυναικεία γιαννιώτικη ενδυμασία στα τοπικά μουσεία: Δημοτικό Μουσείο, Λαογραφικό Μουσείο Κώστας Φρόντζος, Μουσείο Νήσου Ιωαννίνων, Μουσείο Ελληνικής Ιστορίας Παύλου Βρέλλη. Επίλογος. Παράρτημα εικόνων. Βιβλιογραφία. Συνοτομογραφίες.

396.

ΜΠΕΛΗ Ευθαλία (ΦΠΨ), *Παρουσίαση των παραδοσιακών ενδυμασιών του Λυκείου Ελληνίδων Κατερίνης*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2006-07, εαρινό εξάμηνο, τ. 68, Μπε-Ν, σελ. 22

Πρόλογος. Η ιστορία του Λυκείου Ελληνίδων Κατερίνης. Οι ανδρικές και γυναικείες παραδοσιακές ενδυμασίες (γενικά). Η ενδυματολογική συλλογή του Λυκείου Ελληνίδων Κατερίνης: παρουσίαση αυθεντικών ενδυμασιών της συλλογής, παρουσίαση αντιγράφων της συλλογής. Η χρήση των ενδυμασιών. Προβλήματα στη λειτουργία του Λυκείου Ελληνίδων Κατερίνης. Βιβλιογραφία.

397.

ΧΑΣΚΗ Μαρία (ΦΠΨ), *Η ενδυματολογική συλλογή του Ιστορικού και Λαογραφικού Μουσείου Κορίνθου. Παραδοσιακές ενδυμασίες από όλη την Ελλάδα*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2008-09, εαρινό εξάμηνο, τ. 76, Στ-Ω, σελ. 25

Πρόλογος. Η ιστορία του Μουσείου. Βιογραφικό σημείωμα της ιδρύτριας του Μουσείου Αλκμήνης Πετροπούλου. Συνοπτική παρουσίαση των εκθεμάτων του Μουσείου. Κάτοψη και εκθέματα ισογείου, ημιωρόφου, Α΄ ορόφου: ανδρική γιορτινή Κορινθίας, γυναικεία γιορτινή Αργολιδοκορινθίας, γυναικεία γιορτινή Περαχώρας, γυναικεία γιορτινή από το Τρίκερι Θεσσαλίας, γυναικεία γιορτινή Καρπασίας Κύπρου, γυναικεία γιορτινή Σκιάθου, γυναικεία γιορτινή Σκύρου, γυναικεία καθημερινή Σκύρου, γυναικεία γιορτινή Κύμης Ευβοίας, νυφική Αστυπάλαιας, γυναικεία γιορτινή Θάσου, γυναικεία γιορτινή Καστελόριζου, ανδρική γιορτινή Κρήτης, ανδρική γιορτινή Κύπρου, γυναικεία καθημερινή Μεγάρων, γυναικεία γιορτινή Μεγάρων, γυναικεία γιορτινή Σαλαμίνας, νυφική Αττικής, γυναικεία καθημερινή Αττικής. Κάτοψη και εκθέματα Β΄ ορόφου: γυναικεία γιορτινή Μετσόβου, γυναικεία γιορτινή Πωγωνίου, γυναικεία γιορτινή Αγίων Πάντων Θεσπρωτίας, γυναικεία καθημερινή Αιτωλοακαρνανίας, γυναικεία γιορτινή παραγκούνας Καρδίτσας, γυναικεία νυφική Γιδά Κεντρικής Μακεδονίας, γυναικεία γιορτινή Σκοπιάς Φλώρινας, γυναικεία νυφική Φλώρινας, γυναικεία νυφική Ορεινής Σερρών, γυναικείες σαρακατσάνικες Θράκης, ανδρική σαρακατσάνικη, γυναικεία γιορτινή Μεταξάδων Έβρου, ανδρική Θράκης, γυναικεία νυφική από το Καβακλί Ανατολικής Θράκης, γυναικεία γιορτινή από τη Μακρά Γέφυρα Ανατολικής Θράκης. Κατάλογος συλλογών του Μουσείου.

398.

ΑΡΓΥΡΗ Αρετή (Ιστ-Αρχ), *Φορεσιές της Μάνης και του Ταϋγέτου στην ιδιωτική συλλογή του Χρήστου Κατσαμπάνη (Καλαμάτα)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2009-10, εαρινό εξάμηνο [υπό αρχειοθέτηση]

Πρόλογος: Βιογραφικό Χρήστου Κατσαμπάνη. Εισαγωγή: Η συλλογή του Χρήστου Κατσαμπάνη. Οι φορεσιές της Μάνης και του Ταϋγέτου. Επίλογος. Συνέντευξη του Χρήστου Κατσαμπάνη.

399.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Γεωργία (Ιστ-Αρχ), *Οι αίθουσες συγκεντρώσεων στο Bath και το Μουσείο Κοστουμιού*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2000-01, χειμερινό και εαρινό εξάμηνο, τ. 46, Α-Ω, σελ. 66

Το Μουσείο Κοστουμιού και οι αίθουσες συγκεντρώσεων στο Bath (γενικά). Ο Richard Nash και το Bath. Ανέγερση της νέας πόλης του Bath. Το κτίσιμο των νέων αιθουσών. Συγκέντρωση των χρημάτων. Αρχιτεκτονική και διακόσμηση. Η νύχτα των εγκαινίων. Οι συγκεντρώσεις. Χορεύοντας υπό το φως των κεριών. Η αίθουσα χορού. Η αίθουσα χαρτοπαιξίας. Το Οκτάγωνο. Η αίθουσα τσαγιού. Η μουσική. Η παρακμή. Η μετατροπή των αιθουσών σε κινηματογράφο. Η κατάρρευση και η αναστήλωση. Η μεταπολεμική αναβίωση. Οι πρόσφατες αναστηλώσεις. Η ίδρυση του Μουσείου Κοστουμιού. Η μόδα. Υφάσματα και κεντήματα. 17^{ος} αιώνας: Οι παλαιότεροι ενδυματολογικοί θησαυροί. Αρχές του 18^{ου} αιώνα: τα ανδρικά ενδύματα, τα ανεπίσημα ενδύματα, οι περούκες, τα γυναικεία ενδύματα, τα φορέματα της Αυλής, μια κούκλα μι-

νιατούρα με φόρεμα της Αυλής, ο σάκος, οι κομμώσεις. Τέλη 18^{ου} αιώνα. Μια νέα τάση: τα ανδρικά ενδύματα, τα γυναικεία ενδύματα, οι κομμώσεις και τα καπέλα. 19^{ος} αιώνας: τα ανδρικά ενδύματα (1800-1850), τα ανδρικά ενδύματα (1850 έως τέλη του αιώνα), τα γυναικεία ενδύματα (1800-1820, Νεοκλασικισμός), τα γυναικεία ενδύματα (1820-1850), οι κομμώσεις, η νέα Βασίλισσα, από το κρινολίνο στο τουρνούρι (1850-1870). Υστερο-Βικτωριανή περίοδος (1875-1900): τα γυναικεία ενδύματα, τα παιδικά ενδύματα. Αρχές του 20^{ου} (1900-1920), η Εδουαρδιανή κομψότητα. Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος (1914-1918). Το στυλ του '20. Πριν και μετά τον Πόλεμο (1930-1940). Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος (1939-1945). Το «New Look». Ένας αλλιώτικος κόσμος (1950-1960): η θηλυκότητα του '50, χειροποίητα νήματα και μαζική παραγωγή, το στυλ του '60. Από το Punk στο δυναμικό ντύσιμο (1970-1990): denim, αξεσουάρ, βρεφικά ενδύματα, κοσμήματα. Βασιλικά ενδύματα. Κούκλες και παιχνίδια. Το ένδυμα της χρονιάς. Πίνακας περιεχομένων. Βιβλιογραφία.

400.

ΧΑΡΠΙΔΟΥ Αικατερίνη (Ιστ-Αρχ), *Η αίθουσα των Πρώτων Κυριών: Εθνικό Μουσείο Ιστορίας και Τεχνολογίας, Ινστιτούτο Smithsonian (Ουάσιγκτον, ΗΠΑ)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2000-01, χειμερινό και εαρινό εξάμηνο, τ. 46, Α-Ω, σελ. 29

Παρουσιάζεται η συλλογή με επίσημες ενδυμασίες των Πρώτων Κυριών της Αμερικής, από το 1789 μέχρι το 1980, φορεμένα πάνω σε κούκλες φυσικού μεγέθους, σε χρονολογική σειρά, και μέσα στο περιβάλλον που πραγματικά φορέθηκαν (έπιπλα, οικοσκευή, αρχιτεκτονικές λεπτομέρειες, διακόσμηση κλπ.). – Εισαγωγή. Η κρεβατοκάμαρα των Washington. Το δωμάτιο της Μουσικής. Η αίθουσα δεξιώσεων. Η Βικτωριανή αίθουσα. Το πρώτο Μπλε Δωμάτιο. Το δεύτερο Μπλε Δωμάτιο. Το Ανατολικό Δωμάτιο. Το Κόκκινο Δωμάτιο.

401.

ΧΑΡΠΙΔΟΥ Αικατερίνη (Ιστ-Αρχ), *In Style. Γιορτάζοντας τα πενήντα χρόνια του Ινστιτούτου του Ενδύματος (Metropolitan Museum, Costume Institute, Νέα Υόρκη)*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη-Ζάχου, 2000-01, χειμερινό και εαρινό εξάμηνο, τ. 46, Α-Ω, σελ. 49

Εισαγωγή. Παρουσίαση της συλλογής (1695-1975) στο Ινστιτούτο του Ενδύματος, που πρόκειται στο Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης της Νέας Υόρκης, ΗΠΑ.

402.

ΚΑΡΑΜΟΣΧΟΥ Δούκισσα (Ιστ-Αρχ), *Τα δεσμά του κορσέ στην ιστορική τους εξέλιξη. Η Συλλογή Symington στο Leicestershire County Council's Museum*. Φροντιστήριο Μ. Βρέλλη, Ζάχου, 2002-03, εαρινό εξάμηνο, τ. 51, Α-Ω, σελ. 12

Εισαγωγή. Μια οικογενειακή εταιρεία (1830-1910). Οικογενειακή υπόθεση.

Ε. ΕΝΔΥΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΛΛΟΓΕΣ

Μόδα της Μεσο-Βικτωριανής περιόδου (1860-1880). Ύστερη Βικτωριανή μόδα (1880-1900). Bodices, bust improvers & brassieres. Εδουαρδιανοί κορσέδες (1900-1915). Γυναίκες αθλήτριες (1890-1920). Επανάσταση στη μόδα (1915-1930). Η μόδα της δεκαετίας του '30. Η μόδα με τα κουπόνια. Το στίλ του '50. Η δεκαετία του '60 και του '70. Το ντύσιμο της επιτυχίας (1980-1990). Από τον κορσέ στην άνεση. Η τέχνη κατασκευής του κορσέ. Παράρτημα φωτογραφιών.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ
ΚΑΤΑ ΣΥΛΛΟΓΕΑ

Οι αριθμοί αντιστοιχούν στον αύξοντα αριθμό των εργασιών του Καταλόγου εργασιών.

- Αγδινιάτου Σοφία (& Τσαντού Μαρία), *Η παραδοσιακή ενδυμασία της Πορταριάς και της Μακρυνίτσας του Πηλίου* 147
- Αγρογιάννου Μαρία-Ειρήνη, *Ενδυματολογική παράδοση και χορευτικοί σύλλογοι. Το Τμήμα Παραδοσιακών Χορών του Πνευματικού Κέντρου Δήμου Ιωαννιτών* 392
- Αθανασίου Θεοδώρα (& Βαΐτση Παρασκευή), *Τα ραφεία των Ιωαννίνων, 2005* 290
- Αθανασοπούλου Αγγελική, *Η ενδυματολογική πορεία της Αγγέως Αθανασοπούλου από την Κερέσοβα του Νομού Αχαΐας, 1914-2006* 238
- Αθανασούλα Ελένη, *Η τοπική ενδυμασία στο Τρίκερι* 146
- Αθηναίου Καλλιόπη, *Η ενδυμασία των γυναικών στα χωριά του Όρους του νομού Κερκύρας* 193
- Ακρίβος Κωστής, *Η ανδρική φορεσιά του Πηλίου* 144
- Ακτύπη Χριστίνα, *Ζακυνθινή ενδυμασία* 210
- Αλεξοπούλου Θεοδώρα, *Τα μπλου τζηνς στο σύγχρονο κόσμο (Συμπλήρωση και επεξεργασία ερωτηματολογίου. Έρευνα περιοδικού Τύπου)* 288
- Αναστασέλου Αγγελική, *Ο αργαλειός* 13
- Αναστοπούλου Μανθούλα, *Η φορεσιά του χωριού Τσαμαντάς του νομού Θεσπρωτίας* 73
- Ανδρεάδου Μαρία, *Ενδυμασία του χωριού Σταυράκι Ιωαννίνων* 81
- Ανδρέου Άντρια, *Οίκοι ενοικιαζομένων νυφικών στην Κύπρο* 283
- Ανδριανόπουλος Χρίστος, *Ενδυμασία περιθωριακών ομάδων (Goths, Punks, Ρεμπέτες)* 299
- Ανδριανού Αικατερίνη, *Η ενδυμασία των Βυζαντινών αυτοκρατόρων* 349
- Ανθούση Ζωή, *Η καρπασίτικη ανδρική και γυναικεία ενδυμασία* 231

- Αντίοχος Κωνσταντίνος, *Η στολή του ελληνικού στρατού. Η εξέλιξή της και οι επιδράσεις που έχει δεχτεί* 322
- Αντίοχος Κωνσταντίνος, *Στολές ενόπλων δυνάμεων και σωματών ασφαλείας* 319
- Αντωνέλλος Σπύρος, *Η φορεσιά της Κεφαλονίτισσας* 208
- Αντωνίου Μαρία, *Η γυναικεία και ανδρική φορεσιά του Μετσόβου* 82
- Αποστόλου Αννέτα, *Η παραδοσιακή ενδυμασία της Ικαρίας* 214
- Αραμπατζή Χριστίνα, *Η λαϊκή παραδοσιακή φορεσιά των κατοίκων Ζαγκλιβερίου Θεσσαλονίκης* 36
- Αρβανιτάκης Χρήστος (& Κούδα Δήμητρα), *Η γυναικεία και ανδρική ενδυμασία των κατοίκων των χωριών Νύμφες και Σπαρτύλας της νήσου Κέρκυρας* 199
- Αρβανίτη Αικατερίνη, *Η γυναικεία παραδοσιακή ενδυμασία της πόλης της Καστοριάς* 39
- Αργύρη Αρετή, *Φορεσιές της Μάνης και του Ταυγέτου στην ιδιωτική συλλογή του Χρήστου Κατσαμπάνη (Καλαμάτα)* 398
- Αργυρόπουλος Γιάννης, *Παράσημα στο νεότερο Ελληνικό Κράτος: το Τάγμα του Σωτήρος* 324
- Αρετή Ελένη, *Η παραδοσιακή Αζιακή ενδυμασία* 215
- Αρίδα Παρασκευή (& Μήτση Έλλη), *Ενδυμασία Μοναστηρακίου Βονίτσης* 156
- Αρλέτου Βασιλική, *Η ενδυμασία στους Καλαρρύτες* 99
- Αρμόνη Αγγελική, *Αποδελτίωση ενδυματολογικών πληροφοριών μέσα από λογοτεχνικά κείμενα της περιόδου 1850-1880* 364
- Ασανάκη Μαρία, *Η παραδοσιακή ενδυμασία της Ίμβρου* 11
- Ατζολετάκη Ελένη, *Λαογραφικά νήσου Κρήτης. Αργαλειός, Προλήψεις κ.ά.* 219
- Βαγγέλη Σταυρούλα, *Η ενδυμασία ανδρική και γυναικεία στο χωριό Γεωργάνοι Λάκκας Σουλίου* 111
- Βαγενά-Παντούλα Ελένη, *Η πωγωνήσια φορεσιά (της παντρεμένης) στο χωριό Γεροπλάτανος* 95
- Βαγενά-Παντούλα Ελένη (& Σγούρου Καίτη), *Η νυφική ενδυμασία του χωριού Γεροπλάτανος Ζαγορίου* 96
- Βαδεβούλη Κλεονίκη, *Τα μαντίλια του κεφαλιού και το κέντημά τους στο Μέτσοβο* 76
- Βαΐτση Παρασκευή (& Αθανασίου Θεοδώρα), *Τα ραφεία των Ιωαννίνων, 2005* 290
- Βαΐτση Παρασκευή, *Το εργαστήριο αργυροχοΐας του Στέφανου Γκόγκου στο Πέραμα Ιωαννίνων* 295
- Βάντζου Αγνή, *Η πωγωνήσια φορεσιά* 83

- Βαρτελάτου Πατρούλα, *Το ένδυμα στα έργα του Βασίλη Βασιλικού* 378
- Βασιλειάδου Μαριάννα, *Η γουνοποιία ως παραδοσιακή τέχνη των χεριών και η εξέλιξή της από εργαστηριακή βιοτεχνία σε εργοστασιακή βιομηχανία* 293
- Βασιλειάδου Μαριάννα, *Γαμήλια ενδύματα του νομού Καστοριάς, από το 1940 έως το 2005* 271
- Βασιλείου Γεωργία, *Οι αίθουσες συγκεντρώσεων στο Bath και το Μουσείο Κοστούμιού* 399
- Βασιλείου Ελένη, *Ηροδότου Αλικαρνησέος έσθῆτος λόγος ὄδε ...: Οι ενδυματολογικές μαρτυρίες και παρατηρήσεις του Ηροδότου* 344
- Βελλιανίτη Καρολίνα, *Η ενδυμασία των κατοίκων των νήσων Παξοί και Αντίπαξοι* 203
- Βήγα Όλγα, *Κόμωση* 14
- Βουγιούκας Βασίλειος, *Η ενδυματολογική πορεία μιας Χιώτισσας τον 20^ο αιώνα* 237
- Βουγιούκας Βασίλειος, *Οι παραδοσιακές χιώτικες φορεσιές της ενδυματολογικής συλλογής του Λαογραφικού Μουσείου Φίλιππος Αργέντης, στη Βιβλιοθήκη Αδαμάντιος Κοραΐς* 394
- Βούρδα Χαρίκλεια, *Η γυναικεία ενδυμασία στο χωριό Γέρμας του νομού Καστοριάς* 38
- Γαβαλά Ειρήνη, *Η κινέζικη ενδυμασία στο συγγραφικό έργο της Περγλ Μπακ* 390
- Γαλάνη Κυριακή, *Παρουσίαση-αναστήλωση της γιορτινής ανδρικής φορεσιάς της περιοχής του Αιτωλικού* 158
- Γαργώνη Τζίλντα, *Υλικός, πνευματικός, κοινωνικός βίος στην Κέρκυρα* 201
- Γερογιάννη Ευαγγελία, *Η νυφική ενδυμασία στους Κουρκουλούς της Βόρειας Ευβοίας κατά τον 20^ο αιώνα* 277
- Γεώργινα Μαρία, *Η ενδυμασία στον Όμηρο* 338
- Γεωργιάδου Φανή (& Σταυρίδης Σωκράτης), *Η παραδοσιακή φορεσιά στο Αμμοχώρι Φλώρινας (1910-1960)* 62
- Γεωργιάδου Φανή, *Τα γαμήλια ενδύματα στο Αμμοχώρι Φλώρινας* 281
- Γεωργίου Αγγελική (& Καζαζίδου Μαργαρίτα, Λιόλιου Κατερίνα, Μάτης Γεώργιος), *Η σύγχρονη ένδυση στις βιτρίνες των Ιωαννίνων και η καθημερινή ενδυματολογική πραγματικότητα στους δρόμους της πόλης* 306
- Γεωργούλη Ιωάννα, *Η ενδυμασία στην Ελεούσα Ιωαννίνων, 1955-1965* 239
- Γιαννακάς Γεώργιος, *Η ρουμλουκώτικη γυναικεία φορεσιά. Η ανδρική ρουμλουκιώτικη φορεσιά. Η φουστανέλα και το ρουγκάτσι* 35
- Γιαννάκη Ευγενία, *Η παραδοσιακή γυναικεία φορεσιά της Σκλίβανης Ιωαννίνων* 110
- Γιαννάκη Ευγενία, *Οι νυφικές φορεσιές της Σκλίβανης Ιωαννίνων, από τη δεκαετία του 1930 έως και σήμερα (2006)* 272

- Γιαννακού Ειρήνη, *Η φορεσιά της Σαρακατσάνας Χρυσάνθης Βαγγελή-Γιαννακού (1916-2005)* 191
- Γιαννόγλου Σοφία, *Ένα παραδοσιακό κουρείο στην καρδιά της Αριδαίας* 56
- Γιάννος Αθανάσιος, *Η γαμήλια φορεσιά στους Χαλκιάδες Άρτης (1940-1990)* 260
- Γιώτας Αθανάσιος, *Η γκαραγκούνικη φορεσιά στο Δροσερό Τρικάλων και το Προάστιο Καρδίτσας* 153
- Γκέλου Αναστασία (& Παππά Ειρήνη), *Τα νυφικά φορέματα στα χωριά Ελεούσα και Ροδοτόπι Ιωαννίνων, από το 1934 έως το 2007* 278
- Γκίκα Σταματίνα, *Η παραδοσιακή φορεσιά (γυναικεία και ανδρική), του Κρασιδίου Αργολίδος* 172
- Γκόσιου Χριστίνα, *Τοπική ενδυμασία και γάμος στην Καστανέα Κονίτσης* 113
- Γλάρου Κονδυλία, *Τα σύγχρονα αργυρά κοσμήματα στα Γιάννενα* 294
- Γούλα Γραμματική, *Η γυναικεία φορεσιά της Κοζάνης* 42
- Γουρναροπούλου Ουρανία, *Η παραδοσιακή ενδυμασία στο χωριό Πλάτανος ν. Μαγνησίας* 148
- Γραμμένου Αθηνά-Αγγελική, *Η παραδοσιακή φορεσιά των κατοίκων του χωριού Κουραμάδες Κέρκυρας* 200
- Γρουσοπούλου Αγλαΐα, *Τα γαμήλια ενδύματα στη Λάρισα και άλλες περιοχές της κεντρικής Ελλάδας (προπολεμικά και μεταπολεμικά, 1982-1987)* 259
- Δαλακούρα Παναγιώτα, *Η ενδυματολογική πορεία μιας Σαρακατσάνας της Θράκης κατά τον 20^ο αιώνα* 233
- Δεδέ Αικατερίνη, *Η φορεσιά των προσφύγων από το Καβακλί στα Κουφάλια Θεσσαλονίκης (1924-1960)* 2
- Δεληστεργίου Σταυρούλα, *Η φορεσιά της Ζαγοράς Πηλίου* 145
- Δημητράκη Βασιλική, *Η γυναικεία φορεσιά της Μονοκαρυάς, της Γαλατσώνας και της Κοκκινομηλιάς στη Βόρεια Εύβοια* 164
- Δημητρίου Γιαννούλα, *Ενδυματολογικά στοιχεία στον Σοφοκλή* 343
- Δημητρίου Γιαννούλα, *Η φορεσιά στο χωριό Μαγουλάδες της Κέρκυρας στη δεκαετία του 1930* 196
- Δραγόνογλου Κωνσταντίνος, *Η υφαντική τέχνη στο Κομπότι Άρτης* 66
- Δράκου Χριστίνα, *Μελέτη και παρουσίαση των παραδοσιακών ενδυμασιών της Ηπείρου, που βρίσκονται στο Μουσείο Ηπειρωτικής Λαϊκής Τέχνης Κώστας Φρόντζος* 393
- Δράκου Χριστίνα, *Οι στολές των μαθητών στις παρελάσεις, Ιωάννινα* 2003 313
- Δράμαλη Δήμητρα, *Η γυναικεία φορεσιά της Έδεσσας (1910-1935)* 54
- Δρόσου Χριστίνα, *Η γυναικεία τοπική ενδυμασία της Νάουσας, 1900-1940* 33

- Ελευθεριάδη ή Χανιαλάκη Βασιλική, *Υλικός, κοινωνικός, πνευματικός βίος στο Λασηθι Κρήτης* 225
- Ελεφαντή Μαρία, *Το επαγγελματικό ένδυμα. Οι πωλήτριες της Αθήνας* 318
- Ευαγγελιάτου Μαρία, *Η αρχαία ελληνική ενδυμασία μέσα από τα κείμενα του Αισχύλου* 339
- Ευδοξίου Αντριάνα (& Σίφουνα Χρυσοβαλάντα, Χατζηζαχαρία Ζαφείρω), *Η ενδυμασία κατά τη διάρκεια της βάπτισης στην Κύπρο, από το 1960 έως σήμερα (Λευκωσία, Λεμεσός, Αμμόχωστος)* 246
- Ευθυμίου Παναγιώτης, *Η γιορτινή ενδυμασία της παντρεμένης Καραγκούνας στο χωριό Ρούσο του νομού Καρδίτσας* 132
- Ζαγάρας Κωνσταντίνος, *Οι γουναράδες στην περιοχή της Κοζάνης* 292
- Ζαγκανίκα Ελένη, *Η επεξεργασία του μαλλιού στη Δεσκάτη Γρεβενών* 29
- Ζαμάνη Κωνσταντινιά, *Η μετσοβίτικη ενδυμασία όπως φοριέται από τους Βλάχους στα Τρίκαλα του 1983* 92
- Ζαμπουνίδου Ιωάννα, *Η γυναικεία γκαγκαβούζικη ενδυμασία (1940-1960)* 24
- Ζάρπα Φραγκίσκα (& Σεβαστάκη Αικατερίνη), *Τα βυζαντινά κοστούμια κατά τις γραπτές πηγές* 347
- Ζειμπέκη Ασπασία, *Η φορεσιά του Ρουμλουκιού, 1905-1945* 34
- Ζηκούδης Ιωάννης, *Η γυναικεία ενδυμασία των προσφύγων της Ανατολικής Ρωμυλίας* 1
- Ζηλιασκοπούλου Σμαρούλα, *Θρακιώτικη παραδοσιακή ενδυμασία* 20
- Ζήση Χριστίνα, *Ενδυματολογικές εικόνες από τη Βαλανιδορράχη Πρέβεζας (προπολεμικά-1980)* 234
- Ζιάκα Βαία, *Λαογραφική συλλογή από το χωριό Δοβίστα Σερρών* 60
- Ζιάκα-Σόφου Ζωίτσα, *Η σχολική αμφίεση κατά την περίοδο 1960-1986 στην περιοχή Λούρου του νομού Πρέβεζας* 307
- Ζιώγα Σοφία, *Ο ριχτός αργαλειός στη Σμίξη Γρεβενών Κοζάνης* 28
- Ζιώγας Δημήτριος, *Η παραδοσιακή ανδρική και γυναικεία φορεσιά από τη Λάβδα Γρεβενών* 30
- Ηλιοδρομίτη Ελένη, *Η παραδοσιακή γυναικεία ενδυμασία στη Βερδικούσια της Λάρισας* 142
- Ηλιοδρομίτη Ελένη, *Η γυναικεία παραδοσιακή φορεσιά στο χωριό Βασιλικά της περιοχής Ιστιαίας της Β. Εύβοιας* 160
- Θανοπούλου Αθανασία, *Οι σχολικές φορεσιές στο 1^ο Γυμνάσιο Αρρένων Βόλου, από το 1918 ως το 1976* 312
- Θεοδοσίου Κοκώνα (& Τσουκαλάς Θεόφιλος), *Η φορεσιά της Κάλυμνος* 218
- Θεοδοσίου Κοκώνα, *Η γαμήλια συμπεριφορά στην Κάλυμνο (πόλη και χωριά) κατά τον εικοστό αιώνα. Έθιμα και ενδύματα* 261

- Θεοδωράκη Παρασκευή, *Ενδυμασία, κοσμήματα και έργα γυναικών στα έπη του Ομήρου* 337
- Θεοδωροπούλου Ελένη, *Το σημερινό νυφικό* 247
- Ιωάννου Ευαγγελία, *Η ενδυμασία του Αγίου Νικολάου Δωδώνης* 84
- Καζαζίδου Μαργαρίτα (& Γεωργίου Αγγελική, Λιόλιου Κατερίνα, Μάτης Γεώργιος), *Η σύγχρονη ένδυση στις βιτρίνες των Ιωαννίνων και η καθημερινή ενδυματολογική πραγματικότητα στους δρόμους της πόλης* 306
- Καλαϊτζή Γεωργία, *Η γυναικεία και ανδρική φορεσιά στο χωριό Βαρβάρα του ν. Χαλκιδικής (τέλη 19^{ου}-παραμονές Β΄ Παγκόσμιου πολέμου)* 64
- Καλαφάτης Κωνσταντίνος, *Το πένθιμο ρούχο στην Αθήνα* 287
- Καλημέρη Παναγιώτα, *Μελετώντας την ελληνική γυναικεία παραδοσιακή φορεσιά: Το καβάδι* 17
- Καλλιφειδα Γαληνή, *Παρουσίαση του βιβλίου του Ιω. Χαβάκη, «Ο κρητικός αργαλειός και κρητικά μεσαιωνικά και μεταμεσαιωνικά ρούχα»* 226
- Καλογεράς Νίκος (& Σουφλήρη Εύη), *Διαφήμιση και ένδυμα* 301
- Κανάκη Βασιλική, *Η καλή φορεσιά της Σαλαμίνας* 159
- Κανδαράκη Αρτεμισία, *Ενδυματολογικά στοιχεία από το έργο του Ιωάννη Κονδυλάκη* 365
- Κανελακοπούλου Σοφία (& Χαραλάμπους Αγγελική), *Γυναικεία γαμήλια ενδύματα των Ιωαννίνων. Πόλη και γύρω χωριά* 273
- Κάντα Αικατερίνη, *Λαογραφικά στοιχεία εκ της Λευκίμμης Κερκύρας* 202
- Καούρη Έλενα, *Η παραδοσιακή ενδυμασία της Σουλιώτισσας* 74
- Καπάλα Ευφροσύνη, *Τα εκκλησιαστικά ενδύματα των ορθοδόξων. Ιστορική εξέλιξη, Μορφολογία, Λειτουργία από τα αποστολικά χρόνια μέχρι σήμερα* 326
- Καραγιάννη Μαρία, *Η λαϊκή φορεσιά του 19^{ου} αιώνα (ελληνική, τουρκική, αρβανίτικη), όπως παρουσιάζεται στα έργα του Κώστα Κρυστάλλη και Χρίστου Χριστοβασίλη* 366
- Καραγιάννης Χρήστος, *Η ανδρική παραγκούνικη ενδυμασία στους Σοφάδες Καρδίτσας* 137
- Καραθάνος Ηλίας, *Το ένδυμα στο λογοτεχνικό έργο του Γιάννη Ξανθούλη* 383
- Καραθάνος Ηλίας, *Ενδυματολογική μελέτη σε μυθιστορήματα του Γιάννη Ξανθούλη* 386
- Καραλής Δημήτριος, *Η ενδυμασία των κατοίκων του Σέσκλου Μαγνησίας κατά το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα* 149
- Καραμόσχου Δούκισσα, *Τα δεσμά του κορσέ στην ιστορική τους εξέλιξη. Η Συλλογή Symington στο Leicestershire County Council's Museum* 402
- Καραμούτσος Κωνσταντίνος, *Περί εγκυμοσύνης, τοκετού κτλ. εις το χωρίον Άγιος Πέτρος της επαρχίας Κυνουρίας του νομού Αρκαδίας* 175

- Καράμπελα Αναστασία (& Κωνσταντοπούλου Δήμητρα), *Υφαντική τέχνη και αργαλειοί στην περιοχή της Χαλκίδας* 161
- Καράμπελα Αναστασία (& Κωνσταντοπούλου Δήμητρα), *Οι σχολικές ποδιές στην πόλη της Χαλκίδας (δεκαετίες '60, '70, '80)* 315
- Καρανάτσης Γεώργιος (& Χρήστος Κωνσταντίνος), *Λαογραφική συλλογή από το χωριό Ζυγός του ν. Αρτης* 68
- Καραπαπά Αναστασία, *Η φορεσιά στο χωριό Δουμνίστα Ευρυτανίας* 167
- Καραπαπά Αναστασία, *Γαμήλια κοστούμια και δεισιδαιμονικές αντιλήψεις στο Ευηνοχώρι Μεσολογγίου* 248
- Καραχάλιου Αικατερίνη, *Λαογραφική συλλογή από το χωριό Γραμμένη Φθιώτιδος* 170
- Καρούτα Αλεξάνδρα, *Η παραδοσιακή γυναικεία φορεσιά στον Πεντάλοφο Κοζάνης* 43
- Καρφοπούλου Δέσποινα, *Ενδυματολογία και Θέατρο στον ελλαδικό χώρο* 329
- Κάσδαγλη Παναγίτσα, *Η γυναικεία παραδοσιακή ενδυμασία στα Δάφια και την Καλλονή Λέσβου κατά την περίοδο 1920-1940* 213
- Κατέρη Δήμητρα, *Ενδυματολογικά στοιχεία στα κείμενα της Καινής Διαθήκης* 353
- Κατσαρού Άννα, *Η παραδοσιακή γυναικεία γιορτινή φορεσιά στη Βαρβάρα Χαλκιδικής (1880-1935)* 63
- Κατσαρού Βασιλική, *Η παραδοσιακή γυναικεία φορεσιά της περιοχής Συνιών της Κέρκυρας* 197
- Κατσαρού Βασιλική (& Λευθεριώτη Ξανθή), *Η ενδυμασία στις τραγωδίες του Ευριπίδη* 340
- Κάτσενος Νικηφόρος, *Λαογραφική έρευνα εις Πωγώνιον Ηπείρου* 116
- Κατσκογιάννη Ιωάννα, *Το ένδυμα στον γραπτό λόγο με τα μάτια του Τάσου Αθανασιάδη* 376
- Κατσκοπούλου Θωμαίς, *Η σαρακατσάνικη φορεσιά στην επαρχία Φαρσάλων (αρχές 19^{ου} αι.-1930)* 185
- Κατσουλάρη Παναγιώτα, *Η γυναικεία σαρακατσάνικη ενδυμασία, στις τρεις κατά τόπους παραλλαγές της: της Αττικής, της Ηπείρου, της Θράκης* 190
- Καψάλη Μαριάνθη, *Παραδοσιακές ενδυμασίες Βελβεντού Κοζάνης* 49
- Κηπουρίδου Ολυμπία, *Η ενδυμασία στα παραμύθια* 357
- Κηπουρός Ιωάννης (& Τσόδουλος Κωνσταντίνος), *Η κοινωνική διάσταση του ενδύματος παρά τους Βυζαντινούς* 351
- Κίγκα Ελένη, *Πώς στόλιζαν τη νύφη στις αρχές του αιώνα μας και πιο παλιά στο χωριό Μόλιστα Κονίτσης* 77
- Κοκαβέση Ελεονώρα, *Η αντρική στολή της Χιμάρας* 128
- Κοκοβιάδου Χρυσούλα, *Η ποντιακή ενδυμασία της Τραπεζούντας του Πόντου, από το 1920 μέχρι το 2005* 7
- Κολίτσα Μαρία, *Φορεσιά Βέροιας* 32

- Κολοκύθα Μαρία, *Λαογραφικά της Λευκάδος* 206
- Κονταξής Κώστας, *Κουτσελιό. Το όμορφο χωριό του νομού Γιαννίνων* 123
- Κοντού Κυριακή, *Η γυναικεία παραδοσιακή καθημερινή και νυφική ενδυμασία της Κάτω Κώμης Κοζάνης* 51
- Κοσμά Χριστίνα, *Ένδυμα και μεταμόρφωση: η περίπτωση του Καρναβαλιού της Πάτρας* 336
- Κοσμίδου Πολυξένη, *Θεατρικό κοστούμι: από τη θεωρία στην πράξη* 332
- Κούδα Δήμητρα (& Αρβανιτάκης Χρήστος), *Η γυναικεία και ανδρική ενδυμασία των κατοίκων των χωριών Νύμφες και Σπαρτύλας της νήσου Κέρκυρας* 199
- Κουράκη Χρυσούλα, *Το ένδυμα στα μυθιστορήματα της Ζωρζ Σαρή* 374
- Κουρελή Αθανασία, *Η ενδυμασία του κλήρου* 325
- Κουρτεσιώτη Φιλοθέη, *Το ένδυμα στο έργο της Μάρως Δούκα* 384
- Κουτάγιαρ Αικατερίνη, *Η γαστρονιώτικη ενδυμασία* 194
- Κουταλίδου Πολυξένη, *Η ποντιακή ενδυμασία της Τραπεζούντας* 6
- Κουτσάκη Μαρία, *Παραδοσιακές ενδυμασίες στο Βελβενδό Κοζάνης* 52
- Κρασιά Βασιλική, *Ενδυματολογικά στοιχεία στην πεζογραφία του Ανδρέα Καρκαβίτσα* 367
- Κρασιά Βασιλική, *Ενδυματολογικά στοιχεία σε διηγήματα του Γιάννη Βλαχογιάννη* 368
- Κρασιά Βασιλική, *Ενδυματολογικά στοιχεία στη διηγηματογραφία του Άντον Τσέχωφ* 388
- Κρασιά Βασιλική, *Ενδυματολογικά στοιχεία στο έργο του Μαζίμ Γκόρκι* 389
- Κωνσταντοπούλου Δήμητρα (& Καράμπελα Αναστασία), *Υφαντική τέχνη και αργαλειοί στην περιοχή της Χαλκίδας* 161
- Κωνσταντοπούλου Δήμητρα (& Καράμπελα Αναστασία), *Οι σχολικές ποδιές στην πόλη της Χαλκίδας (δεκαετίες '60, '70, '80)* 315
- Κωτσάκη Καλλιόπη, *Γυναικεία πωγωνήσια φορεσιά* 85
- Λάγιου Μαρία, *Μαρτυρίες για τη γυναικεία γαμήλια ενδυμασία στην περιοχή των Αγίων Σαράντα και του Αργυροκάστρου, προπολεμικά και μεταπολεμικά* 266
- Λαδά Παναγιώτα, *Η τέχνη της αναπαράστασης της παραδοσιακής κεφαλονίτικης φορεσιάς* 209
- Λαδά Παναγιώτα, *Οι στολές του Πολεμικού Ναυτικού και η εξέλιξή τους* 323
- Λαδογιάννη Γεωργία, *Στοιχεία λαογραφικά Αγίας Άννας Εύβοιας* 165
- Λαδοπούλου Αναστασία, *Ενδυματολογικές συμπεριφορές, στερεότυπα και μουσικά ακούσματα των σημερινών νέων* 300
- Λαζανάς Παναγιώτης, *Η φορεσιά της Κάτω Κλειτορίας Καλαβρύτων από τις αρχές του αιώνα έως και τις αρχές της Τέταρτης δεκαετίας του 177*
- Λαμπάκη Αγγελική, *Το ένδυμα στο λογοτεχνικό έργο της Ευγενίας Φακίνου* 380

- Λαμπράκη Ιωάννα, *Ενδυματολογικά στοιχεία στην αθηναϊκή πεζογραφία του Γρηγορίου Ξενοπούλου* 371
- Λάμπρου Ουρανία, *Η παραδοσιακή φορεσιά της Γρατινής Ροδόπης* 22
- Λάππα Ζαχαρούλα, *Τοπική ενδυμασία Βελβεντού* 50
- Λεμπέση Χαρίκλεια, *Τα ενδυματολογικά στοιχεία και ο ρόλος τους στα μυθιστορήματα του Νίκου Καζαντζάκη* 369
- Λευθεριώτη Ξανθή, *Η παραδοσιακή γυναικεία φορεσιά στους Γαρδελάδες της Κέρκυρας* 198
- Λευθεριώτη Ξανθή (& Κατσαρού Βασιλική), *Η ενδυμασία στις τραγωδίες του Ευριπίδη* 340
- Λιακάκου Ελένη, *Η γιορτινή γυναικεία φορεσιά στην περιοχή Ζίτσας (1900-1940)* 101
- Λιακάκου Ελένη, *Η ιστορική εξέλιξη των γυαλιών οράσεως και ηλίου* 297
- Λιακάκου Ελένη, *Η σχολική αμφίεση στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στην περιοχή Αιγίου κατά τη χρονική περίοδο 1930-1992* 309
- Λιάκου Γιαννούλα, *Η γαμήλια ενδυμασία του Πόντου (άλλοτε και τώρα) κατά τις προφορικές μαρτυρίες* 4
- Λιόλιου Κατερίνα (& Καζαζίδου Μαργαρίτα, Γεωργίου Αγγελική, Μάτης Γεώργιος), *Η σύγχρονη ένδυση στις βιτρίνες των Ιωαννίνων και η καθημερινή ενδυματολογική πραγματικότητα στους δρόμους της πόλης* 306
- Λίτσας Ανδρέας, *Τα παραδοσιακά ενδύματα της Λίμνης Ευβοίας και των γύρω περιοχών (μουσειακά εκθέματα, προφορικές μαρτυρίες)* 162
- Λυκούδη Ελένη, *Ο υλικός και κοινωνικός βίος παρ' Ομήρω, Ιλιάς, ραψ. Ν-Π και Ω* 346
- Λώλη Κρυσταλλία, *Ο ηπειρώτικος γάμος* 127
- Μαγκλάρας Εμμανουήλ, *Λαογραφική συλλογή από το Σιράκο* 115
- Μακρή Σταματίνα, *Ενδυματολογικά στοιχεία στις τραγωδίες του Σοφοκλή* 341
- Μαμαλούδη Μαρία, *Η γυναικεία παραδοσιακή φορεσιά στο χωριό Νέο Μοναστήρι Φθιώτιδας* 169
- Μανίκα Ανδρομάχη, *Ενδυματολογικά στοιχεία στην πεζογραφία του Ανδρέα Καρκαβίτσα* 362
- Μαντά Μαρία, *Τα γυναικεία γαμήλια ενδύματα στο χωριό Ξηρόκαμπος της Αρχαίας Ολυμπίας* 264
- Μαντζούτσου Ευθυμία, *Γενικά χαρακτηριστικά της γυναικείας σαρακατσάνικης φορεσιάς* 183
- Μαργέτη Ελένη, *Τα ενδύματα των αξιωματούχων της βυζαντινής αυλής κατά τη μέση Βυζαντινή περίοδο* 352
- Μαργώνης Κωνσταντίνος, *Συλλογή λαογραφικού υλικού (από το χωριό Γουριανά Άρτας)* 69

- Μαστοράκη Μαρίνα Γ., *Τα γαμήλια ενδύματα στο χωριό Ίναχος Άργους (1946-2006)* 279
- Μάτης Γεώργιος (& Λιόλιου Κατερίνα, Καζαζίδου Μαργαρίτα, Γεωργίου Αγγελική), *Η σύγχρονη ένδυση στις βιτρίνες των Ιωαννίνων και η καθημερινή ενδυματολογική πραγματικότητα στους δρόμους της πόλης.* 306
- Μαυράκη Αικατερίνη, *Τα νυφιάτικα ενδύματα στη Σαλαμίνα άλλοτε και σήμερα* 267
- Μαυρομάτης Φώτης, *Η επιβίωση της τοπικής φορεσιάς της Άνω-Κώμης Κοζάνης, μέσα από άγνωστο φωτογραφικό υλικό (1930-1970)* 53
- Μαυρομουστακάκη Καλλιόπη, *Κρητική φορεσιά* 221
- Μαυρομύτης Παύλος (& Χήρας Θεόδωρος), *Παραδοσιακά ενδύματα των Πραμάντων. Επιτόπια έρευνα* 112
- Μαυρομύτης Παύλος (& Χήρας Θεόδωρος), *Τα εκκλησιαστικά ενδύματα και η τέχνη της κατασκευής τους. Επιτόπια έρευνα στα ιερογραφεία των Ιωαννίνων και της Λάρισας* 328
- Μαχά Αθηνά, *Η γυναικεία σαρακατσάνικη φορεσιά στην Ήπειρο (1920-1960)* 187
- Μαχά Αθηνά, *Το άρωμα από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας* 296
- Μαχά Αθηνά, *Η ποδιά ως επαγγελματικό ένδυμα* 320
- Μαχά Αθηνά, *Το θεατρικό κοστούμι και ο σχεδιασμός του* 331
- Μαχαιρίδου Αναστασία, *Η παραδοσιακή γυναικεία φορεσιά της Σάντας του Πόντου* 8
- Μελικόκη Δήμητρα, *Ένδυμα και δημιουργία: Τα θεατρικά κοστούμια* 334
- Μητκάνη Σοφία, *Η ενδυμασία στην Καρδιά Πτολεμαΐδας* 47
- Μήτση Έλλη (& Αρίδα Παρασκευή), *Ενδυμασία Μοναστηρακίου Βονίτσης* 156
- Μιχελινάκη Μαρίνα, *Πλέξιμο και ύφανσις στην Κρήτη* 220
- Μούζα Γεωργία, *Ενδυμασία και κοσμήματα Καραγκούνας από τα περίχωρα Καρδίτσης* 131
- Μούσιου Ελένη, *Αναστήλωση της γυναικείας παραδοσιακής φορεσιάς του χωριού Καστανέα Κονίτσης νομού Ιωαννίνων* 102
- Μούσιου Πολυξένη, *Η ενδυματολογική συμπεριφορά και πορεία της Βοβουσιώτισσας βλάχας Αγόρωσ Χατζή, από το 1917 ως το 2003* 235
- Μπάδα Ελένη, *Γυναικεία νυφική και γεροντίστικη φορεσιά ορεινής Τριχωνίδας* 157
- Μπαλαμάτσιας Αν., *Το σιγκούνι (της περιοχής Περιστερίου Τζουμέρκων)* 79
- Μπάλλα Κωνσταντίνα, *Η ενδυματολογική πορεία δύο γυναικών του Νομού Σερρών: της Μαρίας Μπάλλα (από το Ροδολίβος) και της Ευαγγελίας Χατζηπουργάνη (από την Αλιστράτη)* 240
- Μπανάσιου Ευαγγελία, *Η караγκούνικη φορεσιά στα Μεγάλα Καλύβια Τρικάλων* 151

- Μπαντελά Αικατερίνη, *Η νυφική παραδοσιακή παραγκούνικη φορεσιά στο χωριό Αρτεσιανό Καρδίτσας. Η εγκατάλειψη. Η αντικατάστασή της από το λευκό νυφικό φόρεμα* 133
- Μπαράκου Αθανασία, *Οίκοι ενοικιαζομένων νυφικών της περιοχής Αγρινίου* 253
- Μπαρδάκας Λάμπρος (& Τσατσάνης Ευάγγελος), *Νυφική στολή και στολίδια και ανδρική γαμπριάτικη φορεσιά στο Πωγώνι* 80
- Μπέη Κατερίνα, *Η δύση της Σαρακατσάνικης φορεσιάς στην περιοχή Ελασσόνας* 184
- Μπελή Ευθαλία, *Παρουσίαση των παραδοσιακών ενδυμασιών του Λυκείου Ελληνίδων Κατερίνης* 396
- Μπέλλου Αλεξάνδρα, *Τοπική ενδυμασία Ελευθεροχωριού Δωδώνης* 88
- Μπέττη Κλειώ, *Λαογραφική συλλογή από το χωριό Βουνοπλαγιά του ν. Ιωαννίνων* 119
- Μπήλιου Αθανασία, *Η παραδοσιακή φορεσιά (νεανική γιορτινή) της Νιγρίτας Σερρών* 58
- Μπίζελα Άννα, *Η παραδοσιακή φορεσιά της Βιτάστας ή Κρηνίδας Σερρών* 57
- Μπιρμπάκου Παναγιώτα, *Η νυμφασία στην Αρκαδία (χωριά Βουνό, Σιλίμνα, Βλαχέρνα και πόλη της Τρίπολης)* 280
- Μπίρμπου Γεωργία, *Η δερματοστιξία (tattoos) και οι λοιπές επεμβάσεις στο σώμα των νέων (body piercing)* 298
- Μπίτα Παρασκευή, *Η ενδυματολογική πορεία της κυρίας Ελένης Μπάγια, κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα, από τους Λογγάδες Ιωαννίνων* 244
- Μπλέκου Κωνσταντινιά, *Η υφαντική και η βαφική τέχνη των Βλάχων. Επιτόπια έρευνα στο βλάχικο χωριό Κλεινός Τρικάλων* 154
- Μπολώσης Νίκος, *Το χωριό Λίμνες Αργολίδος και η τοπική παραδοσιακή ενδυμασία* 173
- Μπόπη Δήμητρα, *Σύγχρονες ενδυματολογικές καταγραφές: Οι ράφτες των Ιωαννίνων. Επιτόπια έρευνα* 289
- Μπουρλή Μ., *Λαογραφική συλλογή από το χωριό Φύλια Καρδίτσας* 138
- Μπριτζολάκη Ελένη, *Η παραδοσιακή γυναικεία φορεσιά στη Νέα Βύσσα Έβρου (σύντομη περιγραφή)* 19
- Μπρότση Αικατερίνη, *Θεσσαλική ενδυμασία* 130
- Μωραΐτου Αικατερίνη, *Γυναικείες γαμήλιες αμφιέσεις στην ηπειρωτική Ελλάδα (Λάρισα, Τρίκαλα, Καρδίτσα, Δράμα, Ιωάννινα)* 249
- Μουσίδου Κωνσταντίνα, *Οι στολές των εθνικών παρελάσεων στην πόλη της Καβάλας* 317
- Ναβρούζογλου Παρασκευή, *Η μικρασιατική ενδυμασία της Πάφρας/Μπάφρας Ιωαννίνων* 108
- Νακοπούλου Ανδριάννα, *Προετοιμασίες του αργαλειού στον Χορηγό Κοζάνης* 41

- Νάνου Ναυσικά, *Το ένδυμα με τα μάτια του Άγγελου Τερζάκη* 381
- Νάσιουτζικ Αρετή, *Η ενδυμασία στο δημοτικό τραγούδι* 358
- Νεοπτολέμου Μυροφόρα, *Οι γαμήλιες φορεσιές στην Κύπρο κατά τον 20^ο αιώνα. Επιτόπια έρευνα* 270
- Νεοφύτου Θεοφανώ, *Η εξέλιξη της παραδοσιακής στολής στο Πραστειό Μεσαορίας Κύπρου κατά τον 20^ο αιώνα* 230
- Νικηφόρου Αλίκη, *Περί της τοπικής ενδυμασίας των γυναικών του χωριού Άνω Κορακιάνα Κερκύρας* 192
- Νικολάου Βασιλική, *Η τοπική ενδυμασία Μελισσουργών Άρτας* 65
- Νικολιά Βασιλική, *Νυφικά ενδύματα στη Χαλκίδα (1949-2005)* 274
- Νίλλα Αναστασία, *Γάμος εις τον Γιδά (Αλεξάνδρεια). Γυναικεία στολή του Γιδά* 31
- Νούση Μάνθα, *Λαογραφικά στοιχεία υφαντικής, κεντητικής, πλεκτικής στα Δημοτικά τραγούδια: (α) Συλλογή Άγη Θέρου, Τα τραγούδια των Ελλήνων, Α΄ Έκδοση, Αθήναι 1951, και Συλλογή Ειρήνης Σπανδωνίδη, Τραγούδια της Αγόριανης, Αθήνα 1937* 355
- Ντάκος Στέφανος, *Οι ενδυματολογικές συμπεριφορές των ηρώων των έργων της Διδούς Σωτηρίου* 385
- Ντάκος Στέφανος, *Η ενδυματολογική συμπεριφορά των ηρώων στο μεταπολεμικό νεοελληνικό ιστορικό μυθιστόρημα* 387
- Ντατζοπούλου Φωτεινή, *Το ένδυμα και η σημασία του για ένα λογοτέχνη. Αποδελτίωση και σχολιασμός ενδυματολογικού υλικού, αποθησαυρισμένο στο λογοτεχνικό έργο της Άλκης Ζέη* 372
- Ντάτση Χαρίκλεια, *Η ενδυματολογική συμπεριφορά των κατοίκων στο χωριό Κουλουρίτσα της Βορείου Ηπείρου (1927 έως 1991)* 129
- Ντόλγυρα Ελένη, *Τοπική ενδυμασία Σκλίβανης* 89
- Οικονόμου Ευτυχία, *Λαογραφική συλλογή από το Γραμμένο* 120
- Οικονόμου Παναγιώτα, *Η ενδυμασία της Καραγκούνας στο χωριό Καρδιτσομαγούλα και στα γειτονικά χωριά* 134
- Οικονόμου Παναγιώτα, *Πώς έντυσε ο λαϊκός άνθρωπος τους ήρωές του στα παραμύθια του* 360
- Οικονόμου Χρυσούλα, *Η νεροτριβιά στην Αραχωβίτσα Ιωαννίνων* 78
- Παναγιωτοπούλου Ελισάβετ, *Το κόκκινο χρώμα στη γυναικεία ελληνική παραδοσιακή ενδυμασία. Συμβολή στη μελέτη της παρουσίας, της χρήσης, της λειτουργίας, του διακοσμητικού και συμβολικού χαρακτήρα του* 16
- Παναγιώτου Γενοβέφα-Νικολέτα, *Πώς είναι ντυμένοι οι ήρωες στην παιδική λογοτεχνία της Λότης Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου* 377
- Πανατζής Αλέξανδρος, *Τρόπος κατασκευής και αναστήλωση της ανδρικής και γυναικείας φορεσιάς από την κοινότητα Γαλατά Πρεβέζης* 127

- Παπαδημητρίου Δομνίκη, *1998-1999: Τα πρότυπα της γυναικείας ένδυσης στον ελληνικό περιοδικό τύπο και η καθημερινή πραγματικότητα. Τα όνειρα, οι αλήθειες, τα ψέματα* 305
- Παπαδημητρίου Μαρία, *Λαογραφικά εκ του χωριού Μικρά Γότιστα Ιωαννίνων* 118
- Παπαδόπουλος Βασίλειος Γ., *Η γυναικεία γαμήλια ενδυμασία στην περιφέρεια Αμαλιάδος μεταπολεμικά* 268
- Παπαδόπουλος Βασίλειος Γ., *Η ενδυμασία Συγκλητικών και Ιππέων στη Ρώμη, κατά την περίοδο της Ηγεμονίας. Gens Togata* 348
- Παπαευσταθίου Κωνσταντίνα, *Η σκιαθίτικη φορεσιά όπως παρουσιάζεται στην πεζογραφία των Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη και Αλέξανδρου Μωραϊτίνη* 363
- Παπαζαχαρίας Ιωάννης, *Οι στολές της Χωροφυλακής και της Αστυνομίας από το 1978 ως το 1992* 321
- Παπαθανασίου Βασιλική, *Οι κάλτσες και η υπόδεση των Ηπειρωτών* 86
- Παπακωνσταντίνου Ιωάννα, *Η νυφιάτικη γυναικεία φορεσιά της Αράχωβας* 171
- Παπακωνσταντίνου Παναγιώτα, *Η караγκούνικη φορεσιά των Μεγάλων Καλυβιών Τρικάλων* 150
- Παπαντώνη Ιουλία, *Η караγκούνικη φορεσιά (α) στο Αγναντερό ή Μισδάνι Καρδίτσας και (β) στο Μεγαλοχώρι ή Μπουχούνιστα Τρικάλων* 152
- Παπαντωνοπούλου Φωτεινή, *Λαογραφική συλλογή από την Αμαλιάδα Ηλείας* 178
- Παπαπούλιου Αγλαΐα, *Ανδρική και γυναικεία γαμήλια ενδυμασία στην ηπειρωτική Ελλάδα (Αθήνα, Βόλος, Θεσσαλονίκη, Λάρισα, Μικρό Βουνό Λαρίσης, Ξυλαγανή Κομοτηνής, Ζάρκο Τρικάλων)* 250
- Παπαστεργίου Νίκος, *Το κοστούμι ως κείμενο και εικόνα στην παιδική λογοτεχνία* 370
- Παπαστυλιανού Ελένη, *Η παραδοσιακή γαμήλια ενδυμασία, κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα (1920-1930) στην Κύπρο και συγκεκριμένα στην επαρχία Λάρνακας, στο χωριό Ορά* 229
- Παπιγκιώτη Κωνσταντίνα, *Η γυναικεία σαρακατσάνικη φορεσιά της περιόδου 1920-1960 στην περιοχή της Ηπείρου* 189
- Παπούλια Κλεοπάτρα, *Τα υποδήματα της ελληνικής λαϊκής φορεσιάς* 15
- Παππά Ειρήνη (& Γκέλου Αναστασία), *Τα νυφικά φορέματα στα χωριά Ελεούσα και Ροδοτόπι Ιωαννίνων, από το 1934 έως το 2007* 278
- Παππάς Λάζαρος, *Περιγραφή χαϊμαλιών από τη Σαγιάδα* 70
- Πασπαλιάρης Αναστάσιος, *Λαογραφική εργασία για τα ήθη και έθιμα της Αττάλειας Μ. Ασίας και του Αραχναίου χωριού του ν. Αργολιδοκορινθίας* 12
- Παυλή Ελένη, *Η γυναικεία γαμήλια αμφίεση στην Αθήνα κατά την περίοδο 1964-1989* 254

- Παυλίδης Χαράλαμπος, *Η γυναικεία φορεσιά της Μελίβοιας στην επαρχία Αγιάς του νομού Λαρίσης* 140
- Πεδιαδιτάκη Νικητούλα, *Γυναικεία φορεσιά των Ανωγείων* 222
- Περδικάρη Αντωνία, *Η νυφική ενδυμασία των γυναικών του χωριού Νένητα της Χίου, κατά την περίοδο 1942-2006* 284
- Πετρίδη Αγλαΐα, *Το ένδυμα στη Ρωσία και τη Γαλλία του δεύτερου μισού του 19^{ου} αι. (όπως το πραγματεύθηκαν στα έργα τους ο Φιοντόρ Μιχαήλοβιτς Ντοστογιέφσκι και ο Εμίλ Ζολά)* 391
- Πιστιόλη Σπυριδούλα, *Μελετώντας την ελληνική γυναικεία παραδοσιακή φορεσιά: Το σιγκούνι* 18
- Πλακούτση Θεοδοσία, *Λαογραφική συλλογή από τα χωριά Άνω Καλεντίνη και Δημαριό Άρτης* 67
- Πλιακοπάνος Κώστας, *Ενδυματολογία περιοχής Ξηροβουνίου* 91
- Πολίτσου Δήμητρα, *Η ενδυμασία της Μηλιάς Μετσόβου* 87
- Πολυχρονόπουλος Βασίλης, *Η κερκυραϊκή ενδυμασία στο λογοτεχνικό έργο του Κωνσταντίνου Θεοτόκη* 375
- Πράπα Ταξιάρχουλα, *Παραδόσεις. Γάμος. Τοπικές ενδυμασίες από τη Μυτιλήνη Λέσβου* 212
- Ράπτη Παρθένα, *Η επεξεργασία του μαλλιού στην Άνω Ράχη Πρεβέζης* 125
- Ρούσου Υπαπαντή, *Η γυναικεία φορεσιά στη Νάουσα της Πάρου (1900-1940)* 216
- Σάββα Μαρία, *Τα νυφικά φορέματα στο Παλαιοχώρι Λέσβου* 265
- Σαρακατσάνη Δήμητρα, *Λαογραφική εργασία. Περιγραφή της γυναικείας πηλιορείτικης ενδυμασίας και πηλιορείτικα κάλαντα* 143
- Σγούρου Αικατερίνη, *Η γυναικεία ενδυμασία στο χωριό Ρόδα του νομού Κερκύρας* 195
- Σγουρού Καίτη (& Βαγενά-Παντούλα Ελένη), *Η νυφική ενδυμασία του χωριού Γεροπλάτανος Ζαγορίου* 96
- Σεβαστάκη Αικατερίνη (& Ζάρπα Φραγκίσκα), *Τα βυζαντινά κοστούμια κατά τις γραπτές πηγές* 347
- Σιδερίδου Κυριακή, *Τα τερλίκια στη Θράκη. Επιτόπια έρευνα στα Πομακοχώρια* 27
- Σίμου Φωτεινή, *Η γυναικεία γαμήλια ενδυμασία κατά την περίοδο 1934-1983 στα Φάρσαλα, Τρίκαλα, Σοφάδες, Καρδίτσα, Ιωάννινα. Η συμβολή των οίκων ενοικιαζομένων νυφικών στην καθιέρωση του λευκού νυφικού φορέματος* 255
- Σιόντης Θεόδωρος, *Η υφαντική τέχνη στο χωριό Γότιστα του Νομού Ιωαννίνων* 105
- Σιόντης Θεόδωρος (& Στεριάδη Τατιάνα), *Η παρουσία της γυναικείας γιαν-*

- νιώτικης ενδυμασίας στις μουσειακές συλλογές των Ιωαννίνων 395
- Σιόντης Κωνσταντίνος, *Μελέτη του χωριού Μουζακαίοι Ιωαννίνων* 114
- Σίφουνα Χρυσοβαλάντα (& Χατζηζαχαρία Ζαφείρω, Ευδοξίου Αντριάνα), *Η ενδυμασία κατά τη διάρκεια της βάπτισης στην Κύπρο, από το 1960 έως σήμερα (Λευκωσία, Λεμεσός, Αμμόχωστος)* 246
- Σιώρη Ευαγγελία, *Η παραδοσιακή ανδρική και γυναικεία φορεσιά στο χωριό Όρμα του Νομού Πέλλας* 55
- Σκανδάλης Π., *Λατρεία της Ίσιδος και του Οσίριος (ναοί, ιερείς, ενδυμασία και τροφή) από τα Ηθικά του Πλουτάρχου* 345
- Σκόδρα Αλεξάνδρα, *Στολές Φιλιατών Θεσπρωτίας* 71
- Σκόδρα Αλεξάνδρα, *Λαογραφικά στοιχεία ενδυμασίας εις τα «Άπαντα» του Κ. Κρυστάλλη (με συσχετισμούς προς τοπικά όμοια)* 361
- Σκολαρίκη Δέσποινα, *Η γυναικεία παραδοσιακή ενδυμασία των Πομάκων και η σύγχρονη πραγματικότητα* 26
- Σκούρτη Ελένη, *Λαογραφική συλλογή από το Πάπιγκο Ζαγορίου του ν. Ιωαννίνων* 121
- Σμπάκου Ελένη, *Η παραδοσιακή φορεσιά των Ανωγείων Κρήτης* 224
- Σολδάτου Κωνσταντίνα, *Λευκαδίτικη λαογραφία* 207
- Σουφλέρη Εύη (& Καλογεράς Νίκος), *Διαφήμιση και ένδυμα* 301
- Σπιθάκη Αγλαΐα, *Τα Ρουγκατσάρια* 335
- Σταθάκη Φωτεινή, *Αναστήλωση της γυναικείας φορεσιάς του χωριού Ελληνό-πυργος του νομού Καρδίτσας* 135
- Σταθάκης Αθανάσιος, *Η εξέλιξη των ιερατικών αμφίων* 327
- Στάθη Αγγελική, *Η σχολική ενδυμασία στην πόλη της Λειβαδιάς από το 1949 μέχρι το 1980* 311
- Στάθη Αγγελική, *Τα ενδυματολογικά στοιχεία στα πιο γνωστά έργα της Πηνελόπης Δέλτα* 373
- Σταθοπούλου Δήμητρα, *Για την παραδοσιακή ενδυμασία των Καρυών Αράχωβας Λακωνίας* 180
- Σταματέλου Άννα, *Η λευκαδίτικη ενδυμασία* 204
- Σταματοπούλου Πολυτίμη, *Η γυναικεία στολή της Αρτεμισίας (Μεσσηνίας)* 182
- Σταμούλη Φανή, *Η γυναικεία γιορτινή ενδυμασία της Καλλιόπης Τσουχνικά από τα Σούρμενα του Πόντου, παρουσιασμένη από τις απογόνους της Ελένη Τσουχνικά και Αρτεμισία Σαραντονίδα* 9
- Σταμούλη Φανή, *Η γυναικεία γιορτινή ενδυμασία του αστικού κόσμου των Σουρμένων του Πόντου μέσα από προφορικές μαρτυρίες* 10
- Σταμούλη Φανή, *Η οικιακή υφαντική στο Μαλακάσι του Νομού Τρικάλων. Άνθρωποι και έργα* 155
- Σταμπουλοπούλου Μαρία, *Η γυναικεία ενδυμασία της Άμπλιανης Ευρυτανίας* 168

- Σταυρίδης Σωκράτης (& Γεωργιάδου Φανή), *Η παραδοσιακή φορεσιά στο Αμμοχώρι Φλώρινας (1910-1960)* 62
- Σταυρίδου Καίτη, *Η παραδοσιακή φορεσιά του χωριού Πολυπλάτανος Φλωρίνης* 61
- Σταύρου Δωροθέα, *Η γυναικεία κορινθιακή λαϊκή φορεσιά. Με βιβλιογραφική έρευνα και με επιτόπια έρευνα στα χωριά Χιλιομόδι και Κουταλά* 179
- Σταύρου Δωροθέα, *Το θεατρικό κοστούμι* 333
- Στεριάδη Τατιάνα, *Οι Συρρακιώτες του 21^{ου} αιώνα μιλούν για τις παραδοσιακές φορεσιές του τόπου τους* 106
- Στεριάδη Τατιάνα (& Σιόντης Θεόδωρος), *Η παρουσία της γυναικείας γιαννιώτικης ενδυμασίας στις μουσειακές συλλογές των Ιωαννίνων* 395
- Στρατιώτου Ελισάβετ, *Το ένδυμα της Κεφαλονιάς μέσα από το έργο των λογοτεχνών της (19^{ος}-20^{ος} αιώνας)* 382
- Στρώλη Βασιλική, *Πρόβα νυφικού από το 1946. Ήθη, έθιμα και παραδόσεις για την προετοιμασία του γάμου, στην ευρύτερη περιοχή της Μακεδονίας και της Θράκης* 285
- Συγκούνα Ιωάννα, *Το ένδυμα στον Αριστοφάνη* 342
- Συντετού Φωτεινή, *Λαογραφική συλλογή από τα χωριά Καστανιές και Φανάρι Κομοτηνής* 23
- Τερζή Σεβαστή, *Γυναικείες και ανδρικές ενδυμασίες Μάρηδων και Γκαγκαούζηδων Θράκης* 25
- Τζαμουράνη Δήμητρα, *Υφανση καλαματιανών μαντιλιών* 181
- Τζαχρήστου Ευμορφία, *Η γυναικεία παραδοσιακή ενδυμασία στην Αγία Άννα Ευβοίας* 163
- Τζαχρήστου Ευμορφία, *Οι γαμήλιες ενδυμασίες της Αγίας Άννας Ευβοίας, από το 1940 έως το 2000* 275
- Τζέρπου Παρασκευή, *Η γυναικεία μεσοβίτικη φορεσιά* 87
- Τζιάρα Ευαγγελία, *Η νυφική φορεσιά στο Σοχό Θεσσαλονίκης* 37
- Τζίμα Στεφανία, *Η ζωή μιας γυναίκας στην επαρχία και μιας γυναίκας στην πόλη, από τη γέννηση ως την ενηλικίωσή τους* 242
- Τζιόλα-Γερογιάννη Αικατερίνη, *Παραδοσιακή φορεσιά του Πυργετού Λαρίσης* 139
- Τζιρούδη Ζωή, *Η παραδοσιακή ενδυμασία της Νέας Βύσσας* 21
- Τζοβάρια Κωνσταντίνα, *Τα γιαννιώτικα μαντήλια (επιτόπια έρευνα)* 104
- Τζούκα Φαίδρα, *Λαογραφική συλλογή από τη Βήσσανη* 117
- Τζουμερκιώτη Αγγελική, *Η γυναικεία καθημερινή σαρακατσάνικη φορεσιά της περιόδου 1930-55 στο χωριό Καλπάκι Ιωαννίνων* 186
- Τζώρτζη Σταματία, *Ηπειρώτικη ποδιά* 122
- Τόλη Αποστολία, *Το ένδυμα με τα μάτια της Έλλης Αλεξίου. Σχόλια και παρατηρήσεις* 379

- Τριανταφυλλοπούλου Ευσταθία, *Η νυφική φορεσιά στο Περιγιάλι Λευκάδος μεταπολεμικά (1945-2004)* 282
- Τριάντη Κατερίνα, *Η παραδοσιακή φορεσιά του γάμου στην Πεδινή Ιωαννίνων (1890-1930)* 103
- Τρούπουλη Χρυσούλα, *Η φορεσιά της Δάφνης Καλαβρύτων* 176
- Τσαβλίδου Σοφία, *Η πολυπολιτισμική κοινότητα Αχλαδοχωρίου Σερρών και το αντικαθρέφτισμά της στις τοπικές φορεσιές (1924, 1938/40)* 59
- Τσαγκαράκη Μαρία, *Η ανδρική φορεσιά της Κρήτης* 223
- Τσακίρη Ελένη, *Η σχολική αμφίεση στον νομό Πέλλας* 308
- Τσαμπάκαλος Σπυρίδων, *Η σαρακατσάνικη φορεσιά στην περιοχή της κομπόλης Στυλίδας στην Ανατολική Φθιώτιδα την περίοδο 1900-1960* 188
- Τσαμπαλάς Γεώργιος, *Η παραδοσιακή φορεσιά στο χωριό Πυρσόγιαννη του Νομού Ιωαννίνων* 109
- Τσαντού Μαρία (& Αγδινιώτου Σοφία), *Η παραδοσιακή ενδυμασία της Πορταριάς και της Μακρυνίτσας του Πηλίου* 147
- Τσατσάνης Ενάγγελος (& Μπαρδάκας Λάμπρος), *Νυφική στολή και στολίδια και ανδρική γαμπριάτικη φορεσιά στο Πωγώνι* 80
- Τσεκούρα Αικατερίνη, *Η γαμήλια ενδυμασία στη Μαγούλα Καρδίτσας, από το παρελθόν στο παρόν* 286
- Τσεκούρα Λαμπρινή, *Αποδελτίωση των λαογραφικών στοιχείων λατρείας και ενδυμασίας από «Τα Γλωσσικά ιδιώματα της Ηπείρου» του Ευάγ. Μπόγκα (Τόμος Α΄)* 356
- Τσιάμη Βασιλική, *Η παραδοσιακή φορεσιά της Εράτυρας του Νομού Κοζάνης* 48
- Τσιαντής Κωνσταντίνος, *Η κατασκευή του ηπειρώτικου (γιαννιώτικου) μαντιλιού από το 1920 ως τις μέρες μας* 98
- Τσιάπαλη Ζωίτσα, *Το Σούλι και οι φορεσιές του* 72
- Τσιάτσιου Ευαγγελία, *Η παραδοσιακή φορεσιά στην κοινότητα Καλλιπεύκης Ολύμπου του νομού Λαρίσης* 141
- Τσίγκα Ζωή, *Οίκοι ενοικιαζομένων νυφικών της περιοχής Τρικάλων* 256
- Τσίγκα Ζωή, *Οίκοι ενοικιαζομένων νυφικών περιοχής Καρδίτσας* 257
- Τσίνα Αικατερίνη, *Από το Μετέν της Κερασούντας και τη Μικρασιατική Καταστροφή, στον Άγιο Νικόλαο Βόνιτσας. Η 97χρονη Ελένη Μαυρίδη αφηγείται ...* 245
- Τσιρώνη Βασιλική, *Τοπική ενδυμασία περιοχής [Λάκκας] Σουλίου. Πληροφορίες από το Ζωτικό* 90
- Τσιώνη Αλεξάνδρα, *Η παραδοσιακή φορεσιά της Σιάτιστας* 46
- Τσόγκα Φωτεινή, *Λαογραφική συλλογή από τα χωριά Γιρομέρι, Σαγιάδα, Τσαμαντάς, Φανερωμένη, Φοινίκι του ν. Θεσπρωτίας* 75
- Τσόδουλος Κωνσταντίνος (& Κηπουρός Ιωάννης), *Η κοινωνική διάσταση του ενδύματος παρά τους Βυζαντινούς* 351

- Τσόδουλου Μαρία, *Η γυναικεία φορεσιά των Πραμάντων προπολεμικά (1900-1940 περίπου)* 107
- Τσοκανά Αργυρούλα, *Διαφήμιση και παιδικό ένδυμα στον τύπο των ετών 1989-1990* 303
- Τσοκανά Αργυρούλα, *Διαφήμιση και εφηβικό, νεανικό ένδυμα στον τύπο των ετών 1989-91* 304
- Τσουκαλά Αθανασία, *Η ζακυνθινή ενδυμασία* 211
- Τσουκαλάς Θεόφιλος (& Θεοδοσίου Κοκώνα), *Η φορεσιά της Κάλυμνος* 218
- Τσουκαλάς Θεόφιλος, *Η σχολική αμφίεση στην Κάλυμνο κατά τη χρονική περίοδο 1920-1982* 310
- Τσουμάνη Κωνσταντίνη, *Η γυναικεία φορεσιά του Ζαγοριού* 93
- Τυπάλδου Όλγα, *Η νυφική στολή στο χωριό Καρυά Λευκάδος* 205
- Υφαντή Αμαλία, *Η νυφιάτικη κρικελλιώτικη φορεσιά* 166
- Φαρμάκη Αρετή, *Η λειτουργία του ενδύματος στα ελληνικά δημοτικά τραγούδια* 359
- Φασούλα Ιωάννα, *Η γυναικεία παραδοσιακή φορεσιά στο χωριό Αγναντερό ή Μεσδάνι του νομού Καρδίτσας* 136
- Φειδή Ερασμία, *Η ανδρική, γυναικεία και παιδική φορεσιά στη Βοβούσα* 100
- Φιάσκα Αργυρώ, *Οι γαμήλιες φορεσιές στη Λέσβο, κατά τον 20^ο αιώνα. Επιδότια έρευνα* 276
- Φόρτωμας Φίλιππος, *Το νυφικό ένδυμα στο Χρισσό Φωκίδος* 269
- Φραγκίδου Αθανασία, *Δεισιδαιμονίες και αντιβασκάνια κατά την ένδυση του γαμπρού και της νύφης στον ελλαδικό χώρο* 251
- Φτάκα Ευαγγελία, *Αναστήλωση της παραδοσιακής φορεσιάς της Λαζαρίνας (περιοχή Αιανής Κοζάνης)* 45
- Χάιδα Αγγελική, *Τα γιορτινά και καθημερινά ενδύματα του χωριού Ρίζες στην Τεγέα* 174
- Χαλκίτη Φωτεινή, *Η φορεσιά της Καλυμνιάς (γιορτινή, νυφιάτικη, καθημερινή). Τέλη του 19^{ου} αιώνα-αρχές 20^{ου}* 215
- Χαραλαμπάκης Παντελής, *Δυτικά στοιχεία στη βυζαντινή ενδυμασία (13^{ος}-15^{ος} αι.). Ενδεικτικές παρατηρήσεις* 350
- Χαραλαμπίδης Γεώργιος, *Η παραδοσιακή φορεσιά της Γαλλιάνας Πόντου* 5
- Χαραλάμπους Αγγελική (& Κανελακοπούλου Σοφία), *Γυναικεία γαμήλια ενδύματα των Ιωαννίνων. Πόλη και γύρω χωριά* 273
- Χαραλάμπους Ανδρούλα, *Κυπριακές παραδοσιακές φορεσιές* 227
- Χαραλάμπους Ελεάνα, *Η μοδίστρα Έλλη Χαραλάμπους από το χωριό Μια Μηλιά μιλάει για τη ζωή και την τέχνη της* 291
- Χαρίση Άννα, *Παιδικό ένδυμα και διαφήμιση στον ημερήσιο και περιοδικό*

τύπο των ετών 1984-1990 302

- Χάρλα Παναγιώτα, *Η ενδυματολογική πορεία της Ελένης Γκολφομήτσου από την Καριά Φθιώτιδας στον 20^ο αιώνα* 241
- Χαρπίδου Αικατερίνη, *Η αίθουσα των Πρώτων Κυριών: Εθνικό Μουσείο Ιστορίας και Τεχνολογίας, Ινστιτούτο Smithsonian (Ουάσιγκτον, ΗΠΑ)* 400
- Χαρπίδου Αικατερίνη, *In Style. Γιορτάζοντας τα πενήντα χρόνια του Ινστιτούτου του Ενδύματος (Metropolitan Museum, Costume Institute, Νέα Υόρκη)* 401
- Χασιώτου Ελένη, *Οίκοι ενοικιαζομένων νυφικών της περιοχής Κατερίνης* 258
- Χασκή Μαρία, *Η ενδυματολογική συλλογή του Ιστορικού και Λαογραφικού Μουσείου Κορίνθου. Παραδοσιακές ενδυμασίες από όλη την Ελλάδα* 397
- Χατζηαργυρού Αλεξάνδρα, *Το ένδυμα στα κείμενα της Παλαιάς Διαθήκης* 354
- Χατζηζαχαρία Ζαφείρω (& Σίφουνα Χρυσοβαλάντα, Ευδοξίου Αντριάνα), *Η ενδυμασία κατά τη διάρκεια της βάπτισης στην Κύπρο, από το 1960 έως σήμερα (Λευκωσία, Λεμεσός, Αμμόχωστος)* 246
- Χατζηζαχαρία Ζαφείρω, *Σχολικές ενδυμασίες στην πόλη μου, στο Παραλίμνι της ελεύθερης επαρχίας Αμμοχώστου Κύπρου* 314
- Χατζηιωαννίδου Νικολέτα, *Η Κουλίτσα από την Κρήτη στη Θεσσαλονίκη* 243
- Χατζηστεργίου Δήμητρα, *Η γυναικεία παραδοσιακή φορεσιά στο χωριό Αυγερινός του νομού Κοζάνης* 44
- Χατζοπούλου Βασιλική, *Οι γαμήλιες αμφιέσεις στη Λητή Θεσσαλονίκης από τη δεκαετία του '20 ως τη δεκαετία του '90* 262
- Χήρας Θεόδωρος (& Μαυρομύτης Παύλος), *Παραδοσιακά ενδύματα των Πραμάντων. Επιτόπια έρευνα* 112
- Χήρας Θεόδωρος (& Μαυρομύτης Παύλος), *Τα εκκλησιαστικά ενδύματα και η τέχνη της κατασκευής τους. Επιτόπια έρευνα στα ιεροραφεία των Ιωαννίνων και της Λάρισας* 328
- Χρηστίδη Σταματική, *Τα θεατρικά κοστούμια* 330
- Χρήστος Κωνσταντίνος (& Καρανάτσης Γεώργιος), *Λαογραφική συλλογή από το χωριό Ζυγός του ν. Άρτης* 68
- Χρήστου Χρυσάνθη, *Η παραδοσιακή ενδυμασία της Καστοριάς, όπως αυτή παρουσιάζεται μέσα από φωτογραφικό υλικό* 40
- Χριστοδούλου Ιουλία, *Γαμήλια ενδύματα απ' όλη την Ελλάδα (1920-1980)* 252
- Χριστοδούλου Σταύρος, *Η κυπριακή ανδρική παραδοσιακή στολή* 232
- Χριστοδούλου Χαρίκλεια, *Η παραδοσιακή φορεσιά (ανδρική, γυναικεία) στη Βάσα Κοιλανίου Λεμεσού Κύπρου* 228
- Χρυσανθοπούλου Φωτεινή, *Η φορεσιά του Μετσόβου* 94
- Χρυσοχοΐδου Παρθένα, *Η ποντιακή φορεσιά (1461-19^{ος} αι.)* 3
- Χύτη Ευθυμία, *Η γυναικεία φορεσιά στο Ριζοβούνι της Πρέβεζας* 126

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΛΛΟΓΕΑ

Ψα Μαρίκα, *Η ενδυματολογική πορεία μιας Μικρασιάτισσας του 20^{ου} αιώνα*
236

Ψυρκά Σαπφώ, *Η γαμήλια ενδυμασία στο χωριό Κάτω Τρίτος Λέσβου στη*
διάρκεια του 20^{ου} αιώνα 263

Ψυχογιού Ελένη, *Σχολικές ποδιές στον Κολινδρό Πιερίας από τα τέλη της δε-*
καετίας του 1940 έως τις αρχές του 1980 316

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Οι αριθμοί αντιστοιχούν στον αύξοντα αριθμό των εργασιών του Καταλόγου εργασιών.

Αγδινιώτου Σοφία 147
Αγρογιάννου Μαρία-Ειρήνη 392
Αθανασίου Θεοδώρα 290
Αθανασοπούλου Αγγελική 238
Αθανασούλα Ελένη 146
Αθηναίου Καλλιόπη 193
Ακρίβος Κωστής 144
Ακτύπη Χριστίνα 210
Αλεξοπούλου Θεοδώρα 288
Αναστασέλου Αγγελική 13
Αναστοπούλου Μανθούλα 73
Ανδρεάδου Μαρία 81
Ανδρέου Άντρια 283
Ανδριανόπουλος Χρίστος 299
Ανδριανού Αικατερίνη 349
Ανθούση Ζωή 231
Αντίοχος Κωνσταντίνος 319, 322
Αντωνέλλος Σπύρος 208
Αντωνίου Μαρία 82
Αποστόλου Αννέτα 214
Αραμπατζή Χριστίνα 36
Αρβανιτάκης Χρήστος 199
Αρβανίτη Αικατερίνη 39
Αργύρη Αρετή 398
Αργυρόπουλος Γιάννης 324

Αρετή Ελένη 215
Αρίδα Παρασκευή 156
Αρλέτου Βασιλική 99
Αρμόνη Αγγελική 364
Ασανάκη Μαρία 11
Ατζολετάκη Ελένη 219

Βαγγέλη Σταυρούλα 111
Βαγενά-Παντούλα Ελένη 95, 96
Βαδεβούλη Κλεονίκη 76
Βαΐτση Παρασκευή 290, 295
Βάντζου Αγνή 83
Βαρτελάτου Πατρούλα 378
Βασιλειάδου Μαριάννα 271, 293
Βασιλείου Γεωργία 399
Βασιλείου Ελένη 344
Βελλιανίτη Καρολίνα 203
Βήχα Όλγα 14
Βουγιούκας Βασίλειος 237, 394
Βούρδα Χαρίκλεια 38

Γαβαλά Ειρήνη 390
Γαλάνη Κυριακή 158
Γαργώνη Τζίλντα 201
Γερογιάννη Ευαγγελία 277

- Γεώργαινα Μαρία 338
 Γεωργιάδου Φανή 62, 281
 Γεωργίου Αγγελική 306
 Γεωργούλη Ιωάννα 239
 Γιαννακάς Γεώργιος 35
 Γιαννάκη Ευγενία 110, 272
 Γιαννακού Ειρήνη 191
 Γιαννόγλου Σοφία 56
 Γιάννος Αθανάσιος 260
 Γιώτας Αθανάσιος 153
 Γκέλου Αναστασία 278
 Γκίκα Σταματίνα 172
 Γκόσιου Χριστίνα 113
 Γλάρου Κονδυλία 294
 Γούλα Γραμματική 42
 Γουρναροπούλου Ουρανία 148
 Γραμμένου Αθηνά-Αγγελική 200
 Γρουσοπούλου Αγλαΐα 259
- Δαλακούρα Παναγιώτα 233
 Δεδέ Αικατερίνη 2
 Δεληστεργίου Σταυρούλα 145
 Δημητράκη Βασιλική 164
 Δημητρίου Γιαννούλα 196, 343
 Δραγόνογλου Κωνσταντίνος 66
 Δράκου Χριστίνα 313, 393
 Δράμαλη Δήμητρα 54
 Δρόσου Χριστίνα 33
- Ελευθεριάδη ή Χανιαλάκη Βασιλική 225
 Ελεφαντή Μαρία 318
 Ευαγγελάτου Μαρία 339
 Ευδοξίου Αντριάνα 246
 Ευθυμίου Παναγιώτης 132
- Ζαγάρας Κωνσταντίνος 292
 Ζαγκανίκα Ελένη 29
 Ζαμάνη Κωνσταντινιά 92
 Ζαμπουνίδου Ιωάννα 24
 Ζάρπα Φραγκίσκα 347
- Ζειμπέκη Ασπασία 34
 Ζηκούδης Ιωάννης 1
 Ζηλιασκοπούλου Σμαρούλα 20
 Ζήση Χριστίνα 234
 Ζιάκα Βαία 60
 Ζιάκα-Σόφου Ζωίτσα 307
 Ζιώγα Σοφία 28
 Ζιώγας Δημήτριος 30
- Ηλιοδρομίτη Ελένη 142, 160
- Θανοπούλου Αθανασία 312
 Θεοδοσίου 218, 261
 Θεοδωράκη Παρασκευή 337
 Θεοδωροπούλου Ελένη 247
 Ιωάννου Ευαγγελία 84
- Καζαζίδου Μαργαρίτα 306
 Καλαϊτζή Γεωργία 64
 Καλαφάτης Κωνσταντίνος 287
 Καλημέρη Παναγιώτα 17
 Καλλιφείδα Γαληνή 226
 Καλογεράς Νίκος 301
 Κανάκη Βασιλική 159
 Κανδαράκη Αρτεμισία 365
 Κανελακοπούλου Σοφία 273
 Κάντα Αικατερίνη 202
 Καούρη Έλενα 74
 Καπάλα Ευφροσύνη 326
 Καραγιάννη Μαρία 366
 Καραγιάννης Χρήστος 137
 Καραθάνος Ηλίας 383, 386
 Καραλής Δημήτριος 149
 Καραμόσχου Δούκισσα 402
 Καραμούτσος Κωνσταντίνος 175
 Καράμπελα Αναστασία 161, 315
 Καρανάτσης Γεώργιος 68
 Καραπαπά Αναστασία 167, 248
 Καραχάλιου Αικατερίνη 170
 Καρούτα Αλεξάνδρα 43
 Καρφοπούλου Δέσποινα 329

- Κάσδαγλη Παναγίτσα 213
 Κατέρη Δήμητρα 353
 Κατσαρού Άννα 63
 Κατσαρού Βασιλική 197, 340
 Κάτσεων Νικηφόρος 116
 Κατσικογιάννη Ιωάννα 376
 Κατσικοπούλου Θωμαΐς 185
 Κατσουλάρη Παναγιώτα 190
 Καψάλη Μαριάνθη 49
 Κηπουρίδου Ολυμπία 357
 Κηπουρός Ιωάννης 351
 Κίγκα Ελένη 77
 Κοκαβέση Ελεονώρα 128
 Κοκοβιάδου Χρυσούλα 7
 Κολίτσα Μαρία 32
 Κολοκύθα Μαρία 206
 Κονταξής Κώστας 123
 Κοντού Κυριακή 51
 Κοσμά Χριστίνα 336
 Κοσμίδου Πολυξένη 332
 Κούδα Δήμητρα 199
 Κουράκη Χρυσούλα 374
 Κουρελή Αθανασία 325
 Κουρτεσιώτη Φιλοθέη 384
 Κουτάγιαρ Αικατερίνη 194
 Κουταλίδου Πολυξένη 6
 Κουτσάκη Μαρία 52
 Κρασιά Βασιλική 367, 368, 388, 389
 Κωνσταντοπούλου Δήμητρα 161, 315
 Κωτσάκη Καλλιόπη 85
- Λάγιου Μαρία 266
 Λαδά Παναγιώτα 209, 323
 Λαδογιάννη Γεωργία 165
 Λαδοπούλου Αναστασία 300
 Λαζανάς Παναγιώτης 177
 Λαμπάκη Αγγελική 380
 Λαμπράκη Ιωάννα 371
 Λάμπρου Ουρανία 22
 Λάππα Ζαχαρούλα 50
 Λεμπέση Χαρίκλεια 369
- Λευθεριώτη Ξανθή 198, 340
 Λιακάκου Ελένη 101, 297, 309
 Λιάκου Γιαννούλα 4
 Λιόλιου Κατερίνα 306
 Λίτσας Ανδρέας 162
 Λυκούδη Ελένη 346
 Λώλη Κρυσταλλία 127
- Μαγκλάρας Εμμανουήλ 115
 Μακρή Σταματίνα 341
 Μαμαλούδη Μαρία 169
 Μανίκα Ανδρομάχη 362
 Μαντά Μαρία 264
 Μαντζούτσου Ευθυμία 183
 Μαργέτη Ελένη 352
 Μαργώνης Κωνσταντίνος 69
 Μαστοράκη Μαρίνα 279
 Μάτης Γεώργιος 306
 Μαυράκη Αικατερίνη 267
 Μαυρομάτης Φώτης 53
 Μαυρομουστακάκη Καλλιόπη 221
 Μαυρομύτης Παύλος 112, 328
 Μαχά Αθηνά 187, 296, 320, 331
 Μαχαιρίδου Αναστασία 8
 Μελικόκη Δήμητρα 334
 Μητκάνη Σοφία 47
 Μήτση Έλλη 156
 Μιχελινάκη Μαρίνα 220
 Μούζα Γεωργία 131
 Μούσιου Ελένη 102
 Μούσιου Πολυξένη 235
 Μπάδα Ελένη 157
 Μπαλαμάτσιας Αν. 79
 Μπάλλα Κωνσταντίνα 240
 Μπανάσιου Ευαγγελία 151
 Μπαντελά Αικατερίνη 133
 Μπαράκου Αθανασία 253
 Μπαρδάκας Λάμπρος 80
 Μπέη Κατερίνα 184
 Μπελή Ευθαλία 396
 Μπέλλου Αλεξάνδρα 88

- Μπέττη Κλειώ 119
Μπήλιου Αθανασία 58
Μπίζελα Άννα 57
Μπιρμπάκου Παναγιώτα 280
Μπίρμπου Γεωργία 298
Μπίτα Παρασκευή 244
Μπλέκου Κωνσταντινιά 154
Μπολώσης Νίκος 173
Μπόπη Δήμητρα 289
Μπουρλή Μ. 138
Μπριτζολάκη Ελένη 19
Μπρότση Αικατερίνη 130
Μωραΐτου Αικατερίνη 249
Μωυσίδου Κωνσταντίνα 317
- Ναβρούζογλου Παρασκευή 108
Νακοπούλου Ανδριάντα 41
Νάνου Ναυσικά 381
Νάσιουτζικ Αρετή 358
Νεοπτολέμου Μυροφόρα 270
Νεοφύτου Θεοφανώ 230
Νικηφόρου Αλίκη 192
Νικολάου Βασιλική 65
Νικολιά Βασιλική 274
Νίλλα Αναστασία 31
Νούση Μάνθα 355
Ντάκος Στέφανος 385, 387
Ντατζοπούλου Φωτεινή 372
Ντάτση Χαρίκλεια 129
Ντόλγυρα Ελένη 89
- Οικονόμου Ευτυχία 120
Οικονόμου Παναγιώτα 134, 360
Οικονόμου Χρυσούλα 78
- Παναγιωτοπούλου Ελισάβετ 16
Παναγιώτου Γενοβέφα-Νικολέτα 377
Πανταζής Αλέξανδρος 127
Παπαδημητρίου Δομνίκη 305
Παπαδημητρίου Μαρία 118
Παπαδόπουλος Βασίλειος 268, 348
- Παπαευσταθίου Κωνσταντίνα 363
Παπαζαχαρίας Ιωάννης 321
Παπαθανασίου Βασιλική 86
Παπακωνσταντίνου Ιωάννα 171
Παπακωνσταντίνου Παναγιώτα 150
Παπαντώνη Ιουλία 152
Παπαντωνοπούλου Φωτεινή 178
Παπαπούλιου Αγλαΐα 250
Παπαστεργίου Νίκος 370
Παπαστυλιανού Ελένη 229
Παπιγκιώτη Κωνσταντίνα 189
Παπούλια Κλεοπάτρα 15
Παππά Ειρήνη 278
Παππάς Λάζαρος 70
Πασπαλιάρης Αναστάσιος 12
Παυλή Ελένη 254
Παυλίδης Χαράλαμπος 140
Πεδιαδιτάκη Νικητούλα 222
Περδικάρη Αντωνία 284
Πετρίδη Αγλαΐα 391
Πιστιόλη Σπυριδούλα 18
Πλακούτση Θεοδοσία 67
Πλιακοπάνος Κώστας 91
Πολίτσου Δήμητρα 87
Πολυχρονόπουλος Βασίλης 375
Πράπα Ταξιαρχούλα 212
- Ράπτη Παρθένα 125
Ρούσου Υπαπαντή 216
- Σάββα Μαρία 265
Σαρακατσάνη Δήμητρα 143
Σγούρου Αικατερίνη 195
Σγουρού Καίτη 96
Σεβαστάκη Αικατερίνη 347
Σιδερίδου Κυριακή 27
Σίμου Φωτεινή 255
Σιόντης Θεόδωρος 105, 395
Σιόντης Κωνσταντίνος 114
Σίφουνα Χρυσοβαλάντα 246
Σιώρη Ευαγγελία 55

- Σκανδάλης Π. 345
 Σκόδρα Αλεξάνδρα 71, 361
 Σκολαρίκη Δέσποινα 26
 Σκούρτη Ελένη 121
 Σμπώκου Ελένη 224
 Σολδάτου Κωνσταντίνα 207
 Σουφλήρη Εύη 301
 Σπιθάκη Αγλαΐα 335
 Σταθάκη Φωτεινή 135
 Σταθάκης Αθανάσιος 327
 Στάθη Αγγελική 311, 373
 Σταθοπούλου Δήμητρα 180
 Σταματέλου Άννα 204
 Σταματοπούλου Πολυτίμη 182
 Σταμούλη Φανή 9, 10, 155
 Σταμπουλοπούλου Μαρία 168
 Σταυρίδης Σωκράτης 62
 Σταυρίδου Καίτη 61
 Σταύρου Δωροθέα 179, 333
 Στεριάδη Τατιάνα 106, 395
 Στρατιώτου Ελισάβετ 382
 Στρώλη Βασιλική 285
 Συγκούνα Ιωάννα 342
 Συντετού Φωτεινή 23
- Τερζή Σεβαστή 25
 Τζαμουράνη Δήμητρα 181
 Τζαχρήστου Ευμορφία 163, 275
 Τζέρπου Παρασκευή 87
 Τζιάρια Ευαγγελία 37
 Τζίμα Στεφανία 242
 Τζιόλα-Γερογιάννη Αικατερίνη 139
 Τζιρούδη Ζωή 21
 Τζοβάρια Κωνσταντίνα 104
 Τζούκα Φαίδρα 117
 Τζουμερκιώτη Αγγελική 186
 Τζώρτζη Σταματία 122
 Τόλη Αποστολία 379
 Τριανταφυλλοπούλου Ευσταθία 282
 Τριάντη Κατερίνα 103
 Τρούπουλη Χρυσούλα 176
- Τσαβλίδου Σοφία 59
 Τσαγκαράκη Μαρία 223
 Τσακίρη Ελένη 308
 Τσαμπάκαλος Σπυρίδων 188
 Τσαμπαλάς Γεώργιος 109
 Τσαντού Μαρία 147
 Τσατσάνης Ευάγγελος 80
 Τσεκούρα Αικατερίνη 286
 Τσεκούρα Λαμπρινή 356
 Τσιάμη Βασιλική 48
 Τσιαντής Κωνσταντίνος 98
 Τσιάπαλη Ζωίτσα 72
 Τσιάτσιου Ευαγγελία 141
 Τσίγκα Ζωή 256, 257
 Τσίνα Αικατερίνη 245
 Τσιρώνη Βασιλική 90
 Τσιώνη Αλεξάνδρα 46
 Τσόγκα Φωτεινή 75
 Τσόδουλος Κωνσταντίνος 351
 Τσόδουλου Μαρία 107
 Τσοκανά Αργυρούλα 303, 304
 Τσουκαλά Αθανασία 211
 Τσουκαλάς Θεόφιλος 218, 310
 Τσουμάνη Κωνσταντινή 93
 Τυπάλδου Όλγα 205
- Υφαντή Αμαλία 166
- Φαρμάκη Αρετή 359
 Φασούλα Ιωάννα 136
 Φείδη Ερασμία 100
 Φιάσκα Αργυρώ 276
 Φόρτωμας Φίλιππος 269
 Φραγκίδου Αθανασία 251
 Φτάκα Ευαγγελία 45
- Χάιδα Αγγελική 174
 Χαλκίτη Φωτεινή 215
 Χαραλαμπάκης Παντελής 350
 Χαραλαμπίδης Γεώργιος 5
 Χαραλάμπους Αγγελική 273

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

- Χαραλάμπους Ανδρούλα 227
Χαραλάμπους Ελεάνα 291
Χαρίση Άννα 302
Χάρλα Παναγιώτα 241
Χαρπίδου Αικατερίνη 400, 401
Χασιώτου Ελένη 258
Χασκή Μαρία 397
Χατζηαργυρού Αλεξάνδρα 354
Χατζηζαχαρία Ζαφείρω 246, 314
Χατζιωαννίδου Νικολέτα 243
Χατζηστεργίου Δήμητρα 44
Χατζοπούλου Βασιλική 262
Χήρας Θεόδωρος 112, 328
Χρηστίδη Σταματική 330
Χρήστος Κωνσταντίνος 68
Χρήστου Χρυσάνθη 40
Χριστοδούλου Ιουλία 252
Χριστοδούλου Σταύρος 232
Χριστοδούλου Χαρίκλεια 228
Χρυσανθοπούλου Φωτεινή 94
Χρυσοχοΐδου Παρθένα 3
Χύτη Ευθυμία 126
Ψα Μαρίκα 236
Ψυρκά Σαφώ 263
Ψυχογιού Ελένη 316

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΤΟΠΩΝ

Οι αριθμοί αντιστοιχούν στον αύξοντα αριθμό των εργασιών του Καταλόγου εργασιών.

- Αγία Άννα ν. Ευβοίας 163, 165, 275
Άγιοι Πάντες ν. Θεσπρωτίας 397
Άγιοι Σαράντα Αλβανίας 266
Άγιος Γεώργιος Σταφυλάς ν. Χίου 394
Άγιος Γεώργιος Συκούσης ν. Χίου 394
Άγιος Νικόλαος Βονίτσης ν. Αιτωλοακαρνανίας 245
Άγιος Νικόλαος Δωδώνης ν. Ιωαννίνων 84
Άγιος Πέτρος Κυνουρίας ν. Αρκαδίας 175
Αγναντερό (Μεσδάνι) ν. Καρδίτσης 136, 152
Αγόριανη 355
Αγρίνιο (πόλη) 253
Αθήνα (πόλη) 250, 254, 287, 318, 367
Αιανή ν. Κοζάνης 45
Αίγιο ν. Αχαΐας 309
Αιτωλικό ν. Αιτωλοακαρνανίας 158
Αιτωλοακαρνανία 397
Αλεξάνδρεια (Γιδάς, Ρουμλούκι) ν. Ημαθίας 31, 34, 35, 397
Αλιστράτη ν. Σερρών 240
Αμαλιάδα ν. Ηλείας 178, 268
Αμμοχώρι ν. Φλωρίνης 62, 281
Αμμόχωστος Κύπρου 246, 314
Αμπελάκια Θεσσαλίας 16
Άμπλιανη ν. Ευρυτανίας 168
Ανατολική Ρωμυλία 1, 2
Ανθοχώρι Μετσόβου ν. Ιωαννίνων 393
Αντίπαξι ν. Κερκύρας 203
Άνω Καλεντίνη ν. Άρτης 67
Άνω Κορακιάνα ν. Κερκύρας 192
Άνω Κώμη ν. Κοζάνης 53
Άνω Πεδινά Ζαγοριου ν. Ιωαννίνων 250
Άνω Ράχη ν. Πρεβέζης 125
Ανώγεια ν. Ρεθύμνου 222, 224
Αράχωβα ν. Φωκίδος 171
Αραχωβίτσα (Λευκοθέα) ν. Ιωαννίνων 78
Αργυρόκαστρο Αλβανίας 266
Αργυρούπολη Πόντου 9
Αριδαία ν. Πέλλης 56
Αρτεμισία ν. Μεσσηνίας 182
Αρτεσιανό ν. Καρδίτσης 133, 252

- Αστυπάλαια Δωδεκανήσου 397
 Αττάλεια Μικράς Ασίας 12
 Αττική 379
 Αττική (Σαρακατσάνοι) 190, 397
 Αυγερινός v. Κοζάνης 44
 Αφρική 298
 Αχλαδοχώρι v. Σερρών 59
- Βαλανιδορράχη v. Πρεβέζης 234
 Βαρβάρα v. Χαλκιδικής 63, 64
 Βάρνα Βουλγαρίας 367
 Βάσα Κοιλανίου Λεμεσού Κύπρου 228
 Βασιλικά Ιστιαίας v. Ευβοίας 160
 Βελβεντό ή Βελβενδό v. Κοζάνης 49, 50, 52
 Βερδικούσια v. Λαρίσης 142
 Βέροια (πόλη) 32
 Βήσσανη Παγωνίου v. Ιωαννίνων 117
 Βιάννος v. Ηρακλείου 365
 Βιτάστα (Κρηνίδα) v. Σερρών 57
 Βλαχέρνα v. Αρκαδίας 280
 Βοβούσα (Βωβούσα) v. Ιωαννίνων 100, 235, 393
 Βοιωτία 16
 Βολισσός v. Χίου 394
 Βόλος (πόλη) 250, 312
 Βόρειος Ήπειρος 128, 129
 Βουνό v. Αρκαδίας 280
 Βουνοπλαγιά v. Ιωαννίνων 119
 Βροντάδος v. Χίου 394
 Βυζάντιο 347, 349, 350, 351, 352
 Βωβούσα βλ. Βοβούσα
- Γαλατάς v. Πρεβέζης 127
 Γαλατσώνα v. Ευβοίας 164
 Γαλλία 391
 Γαλλιάνα (Ματσούκας) Πόντου 5
 Γαρδελάδες v. Κερκύρας 198
 Γαστούρι v. Κερκύρας 194
- Γέρμας v. Καστοριάς 38
 Γεροπλάτανος v. Ιωαννίνων 95, 96
 Γεωργάνοι Λάκκας Σουλίου v. Ιωαννίνων 111
 Γιάννενα (βλ. Ιωάννινα)
 Γιδάς (Ρουμλούκι) v. Ημαθίας (βλ. Αλεξάνδρεια) 31, 397
 Γιλδίξ Κωνσταντινούπολης 367
 Γιρομέρι ή Γηρομέρι v. Θεσπρωτίας 75, 393
 Γότιστα v. Ιωαννίνων 105
 Γουριανά v. Άρτης 69
 Γραμμένη v. Φθιώτιδος 170
 Γραμμένο v. Ιωαννίνων 120
 Γρατινή v. Ροδόπης 22
 Γρεβενά (πόλη) 335
- Δάφια v. Λέσβου 213
 Δάφνη Καλαβρύτων v. Αχαΐας 176
 Δεσκάτη v. Γρεβενών 29
 Δημαριό v. Άρτης 67
 Δοβίστα v. Σερρών 60
 Δουμνίστα v. Ευρυτανίας 167
 Δράμα (πόλη) 249
 Δρόπολη (Δερόπολη) Βορείου Ηπείρου 393
 Δροσερό v. Τρικάλων 153
- Έβρος (περιοχή) 19
 Έδεσσα v. Πέλλης 54
 Ελασσόνα v. Λαρίσης (Σαρακατσάνοι) 184
 Ελάτα v. Χίου 394
 Ελεούσα v. Ιωαννίνων 239, 278
 Ελευθεροχώρι Δωδώνης v. Ιωαννίνων 88
 Ελληνόπυργος v. Καρδίτσης 135
 Εράτυρα v. Κοζάνης 48
 Ευηνοχώρι Μεσολογγίου v. Αιτωλοακαρνανίας 248
 Εφταγώνια Λεμεσού Κύπρου 291

- Ζαγκλιβέρι ν. Θεσσαλονίκης 36
 Ζαγορά Πηλίου ν. Μαγνησίας 145
 Ζαγόρι ν. Ιωαννίνων 93, 361, 393
 Ζάκυνθος 210, 211
 Ζάρκο ν. Τρικάλων 250
 Ζίτσα ν. Ιωαννίνων 101, 393
 Ζυγός ν. Άρτης 68
 Ζωτικό Λάκκας Σουλίου ν. Ιωαννίνων 90
- Ήπειρος 65-127, 359, 393
 Ήπειρος (Σαρακατσάνοι) 187, 189, 190, 191, 393
 Ηράκλειο Κρήτης 252, 379
- Θάσος ν. Καβάλας 397
 Θεσσαλία 130-155, 362, 367
 Θεσσαλία (Καραγκούνηδες) 130, 131, 136, 137
 Θεσσαλονίκη (πόλη) 250, 367
 Θράκη 19-27
 Θράκη (Γκαγκαβούζηδες και Μάρηδες) 24, 25
 Θράκη (Πομάκοι) 26
 Θράκη (Σαρακατσάνοι) 190, 233, 397
- Ικαρία ν. Σάμου 214
 Ίμβρος 11
 Ίναχος ν. Αργολίδος 279
 Ιωάννινα (πόλη) 98, 104, 249, 252, 255, 273, 289, 290, 294, 306, 313, 328, 361, 392, 393, 395
- Καβακλί Ανατολικής Θράκης 2, 397
 Καβάλα (πόλη) 317
 Καλαμάτα (πόλη) 181, 398
 Καλαμωτή ν. Χίου 394
 Καλαρρύτες ν. Ιωαννίνων 99, 361, 393
 Καλλιπεύκη ν. Λαρίσης 141
- Καλλονή ν. Λέσβου 213
 Καλπάκι ν. Ιωαννίνων (Σαρακατσάνοι) 186
 Κάλυμνος ν. Δωδεκανήσου 217, 218, 261, 310
 Καρδιά Πτολεμαΐδας ν. Κοζάνης 47
 Καρδίτσα (περίχωρα) 131, 397
 Καρδίτσομαγούλα ν. Καρδίτσης 134
 Καριά ν. Φθιώτιδος 241
 Καρπασία Κύπρου 231, 397
 Καρυά ν. Λευκάδος 205
 Καρυές Αράχωβας ν. Λακωνίας 180
 Καστανέα Κονίτσης ν. Ιωαννίνων 102, 113
 Καστανιές ν. Ροδόπης 23
 Καστελόριζο ν. Δωδεκανήσου 397
 Καστοριά (πόλη και περιοχή) 39, 40, 271
 Κατερίνη ν. Πιερίας 258, 396
 Κάτω Κλειτορία Καλαβρύτων ν. Αχαΐας 177
 Κάτω Κώμη ν. Κοζάνης 51
 Κάτω Τρίτος ν. Λέσβου 263
 Κερασούντα Πόντου 9
 Κερέσοβα ν. Αχαΐας 238
 Κέρκυρα (γενικά) 201, 375
 Κεφαλονιά (γενικά) 208, 209
 Κίνα 390
 Κλεινός ν. Τρικάλων 154
 Κλεισούρα ν. Καστοριάς 40
 Κοζάνη (πόλη) 42, 292
 Κοκκινομηλιά ν. Ευβοίας 164
 Κολινδρός ν. Πιερίας 316
 Κομπότι ν. Άρτης 66
 Κόνιτσα ν. Ιωαννίνων 393
 Κόρινθος (γενικά) 397
 Κουλουρίτσα Βορείου Ηπείρου 129
 Κουραμάδες ν. Κερκύρας 200
 Κουρκουλοί ν. Ευβοίας 277
 Κουταλάς ν. Κορινθίας 179
 Κουτσελιό ν. Ιωαννίνων 123

- Κουφάλια ν. Θεσσαλονίκης 2
Κρανίδι ν. Αργολίδος 172
Κρηνίδα ν. Σερρών (βλ. Βιτάστα)
Κρήτη (γενικά) 219-226, 243, 397
Κρίκελλο ν. Ευρυτανίας 166
Κρώμνη Πόντου 9
Κύμη ν. Ευβοίας 397
Κύπρος (γενικά) 227-229, 230, 232, 270, 283, 397
- Λάβδα ν. Γρεβενών 30
Λάκκα Σουλίου 90, 111
Λάρισα (γενικά) 249, 250, 259, 328
Λασίθι (Λασήθι) Κρήτης 225
Λειβαδιά ν. Βοιωτίας 311
Λεμεσός Κύπρου 246
Λέσβος (γενικά) 276
Λευκάδα (γενικά) 204, 206, 207
Λευκίμμη ν. Κερκύρας 202
Λευκωσία Κύπρου 246
Λεχαινά ν. Ηλείας 362
Λητή ν. Θεσσαλονίκης 262
Λίμνες ν. Αργολίδος 173
Λίμνη ν. Ευβοίας 162
Λογγάδες ν. Ιωαννίνων 244
Λούρος ν. Πρεβέζης 307
- Μαγούλα ν. Καρδίτσας 286
Μαγουλάδες ν. Κερκύρας 196
Μακεδονία (γενικά) 28-64
Μακρά Γέφυρα Ανατολικής Θράκης 397
Μακρυνίτσα Πηλίου ν. Μαγνησίας 147
Μαλακάσι ν. Τρικάλων 155
Μάνη ν. Λακωνίας 398
Μασσαλία Γαλλίας 367
Μεγάλα Καλύβια ν. Τρικάλων 150, 151
Μεγαλοχώρι (Μπουχούνιστα) ν. Τρικάλων 152
- Μέγαρα ν. Αττικής 397
Μελίβοια Αγίας ν. Λαρίσης 140
Μελισουργοί ν. Άρτης 65
Μεσδάνι ν. Καρδίτσας (βλ. Αγνα-ντερό)
Μεστά ν. Χίου 394
Μεταξάδες ν. Έβρου 397
Μετέν Κερασούντας Πόντου 245
Μέτσοβο ν. Ιωαννίνων 76, 82, 94, 97, 361, 393, 397
Μηλιά Μετσόβου ν. Ιωαννίνων 87
Μια Μηλιά Κύπρου 291
Μικρά Ασία 12, 108, 236
Μικρή (ή Μικρά) Γότιστα Μετσόβου ν. Ιωαννίνων 118
Μικρό Βουνό ν. Λαρίσης 250
Μόλιστα Κονίτσης ν. Ιωαννίνων 77
Μοναστηράκι Βόνιτσας ν. Αιτωλο-ακαρνανίας 156
Μονοκαρυά ν. Ευβοίας 164
Μουζακαίοι ν. Ιωαννίνων 114
Μπάφρα ν. Ιωαννίνων 108
Μπουχούνιστα ν. Τρικάλων (βλ. Μεγαλοχώρι)
Μυτιλήνη ν. Λέσβου 212
- Νάξος 215
Νάουσα ν. Ημαθίας 33
Νάουσα Πάρου ν. Κυκλάδων 216
Νέα Βύσσα ν. Έβρου 19, 21
Νένητα ν. Χίου 284
Νέο Μοναστήρι ν. Φθιώτιδος 169
Νησιωτική Ελλάδα 192-226, 367
Νιγρίτα ν. Σερρών 58
Νικόπολη Πόντου 9
Νορβηγία 298
Νύμφες ν. Κερκύρας 199
- Ξέχωρο ν. Θεσπρωτίας 71
Ξηροβούνι ν. Ιωαννίνων 91
Ξηρόκαμπος ν. Ηλείας 264

- Ευλαγανή ν. Ροδόπης 250
 Ορά Λάρνακας Κύπρου 229
 Ορεινή ν. Σερρών 397
 Όρμα ν. Πέλλης 55
 Όρος ν. Κερκύρας 193

 Παλαιοχώρι ν. Λέσβου 265
 Παξοί ν. Κερκύρας 203
 Παραλίμνι Αμμοχώστου Κύπρου 314
 Πάργα ν. Πρεβέζης 393
 Πάτρα 336
 Πάφρα ν. Ιωαννίνων (βλ. Μπάφρα)
 Πεδινή ν. Ιωαννίνων 103
 Πέλλα (περιοχή) 308
 Πελοπόννησος 172-182
 Πεντάλοφος ν. Κοζάνης 43
 Πέραμα ν. Ιωαννίνων 295
 Περαχώρα ν. Κορινθίας 397
 Περιγιάλι ν. Λευκάδος 282
 Περιστέρι Αττικής 4
 Περιστέρι ν. Ιωαννίνων 79
 Πήλιο ν. Μαγνησίας 130, 143-145,
 147
 Πλάτανος ν. Μαγνησίας 148
 Πολυπλάτανος ν. Φλωρίνης 61
 Πόντος 3-10
 Πορταριά ν. Μαγνησίας 147
 Πράμαντα ν. Ιωαννίνων 107, 112
 Πραστειό Μεσαορίας Κύπρου 230
 Προάστιο ν. Καρδίτσης 153
 Πυργετός ν. Λαρίσης 139
 Πυργί ν. Χίου 394
 Πυρσόγιαννη Κονίτσης ν. Ιωαννίνων
 109
 Παγωνί ν. Ιωαννίνων 80, 83, 85, 116,
 393, 397

 Ρίζες Τεγέας ν. Αρκαδίας 174
 Ριζοβούνι ν. Πρεβέζης 126
 Ρόδα ν. Κερκύρας 195

 Ροδολίβος ν. Σερρών 240
 Ρόδος 291
 Ροδοτόπι ν. Ιωαννίνων 278
 Ρούμελη 362, 367
 Ρουμλούκι ν. Ημαθίας (βλ. Αλεξάν-
 δρεια, Γιδάς)
 Ρούσο (Ρούσσο) ν. Καρδίτσης 132
 Ρώμη 348
 Ρωσία 388, 389, 391

 Σαγιάδα ν. Θεσπρωτίας 70, 75
 Σαλαμίνα ν. Αττικής 159, 267, 397
 Σαμαρίνα ν. Γρεβενών 361
 Σάντα Πόντου 8
 Σέσκλο ν. Μαγνησίας 149
 Σιάτιστα ν. Κοζάνης 46
 Σιλίμνα ν. Αρκαδίας 280
 Σιράκο ν. Ιωαννίνων 106, 115, 361,
 393
 Σκιάθος ν. Μαγνησίας 363
 Σκλίβανη ν. Ιωαννίνων 89, 110, 272
 Σκοπιά ν. Φλωρίνης 397
 Σκύρος ν. Ευβοίας 397
 Σμίξη ν. Γρεβενών 28
 Σμύρνη 367
 Σούλι ν. Θεσπρωτίας 72, 74, 393
 Σούρμενα Πόντου 4, 9, 10
 Σοφάδες ν. Καρδίτσης 137, 255
 Σοχός ν. Θεσσαλονίκης 37
 Σπαρτύλας ν. Κερκύρας 199
 Σταυράκι ν. Ιωαννίνων 81
 Στερεά Ελλάδα 156-171
 Στυλίδα ν. Φθιώτιδος (Σαρακατσάνοι)
 188
 Συνιές (Στινιές) ν. Κερκύρας 197
 Συρράκο ν. Ιωαννίνων (βλ. Σιράκο)

 Ταΰγετος ν. Λακωνίας 398
 Τραπεζούντα Πόντου 6, 7
 Τρίκαλα 92, 249, 255, 256
 Τρίκερι ν. Μαγνησίας 130, 146, 397

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΤΟΠΩΝ

- Τρίπολη ν. Αρκαδίας 280
Τρίπολη Πόντου 9
Τριγωνίδα (ορεινή) ν. Αιτωλοακαρ-
νανίας 157
Τσαμαντάς ν. Θεσπρωτίας 73, 75
- Φανάρι ν. Ροδόπης 23
Φανερωμένη ν. Θεσπρωτίας 71, 75
Φάρσαλα ν. Λαρίσης (Σαρακατσάνοι)
185, 255
Φίλια ν. Καρδίτσης 138
Φιλιάτες ν. Θεσπρωτίας 71, 361
Φοινίκι ν. Θεσπρωτίας 75
- Χαλκιάδες ν. Άρτης 260
- Χαλκίδα ν. Ευβοίας 274, 315
Χιλιμόδι ν. Κορινθίας 179
Χιμάρα Βορείου Ηπείρου 128
Χίος 237, 394
Χορηγός ν. Κοζάνης 41
Χρισσό ν. Φωκίδος 269
- Bath, UK 399
- Leicestershire, UK 402
- New York, USA 401
- Washington DC, USA 400

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

Έδρα Λαογραφίας: Καθηγητής Δ. Λουκάτος

Σειρά Πρώτη, 1964-1965, I, Α-Κ
Σειρά Πρώτη, 1964-1965, II, Λ-Ω
Σειρά Πρώτη, 1964-1968, Τμήμα Μ.Ν.Ε.Σ., Α-Γ, 1
Σειρά Πρώτη, 1964-1968, Τμήμα Μ.Ν.Ε.Σ., Δ-Κ, 2
Σειρά Πρώτη, 1965-1968, Τμήμα Μ.Ν.Ε.Σ., Λ-Ν, 3
Σειρά Πρώτη, 1964-1968, Τμήμα Μ.Ν.Ε.Σ., Π-Ρ, 4
Σειρά Πρώτη, 1964-1968, Τμήμα Μ.Ν.Ε.Σ., Σ-Χ, 5
Σειρά Πρώτη, 1964-1969, Τμήμα Κλασσικό, Α-Γ, 1
Σειρά Πρώτη, 1964-1969, Τμήμα Κλασσικό, Δ-Ι, 2
Σειρά Πρώτη, 1964-1969, Τμήμα Κλασσικό, Κ-Κον, 3
Σειρά Πρώτη, 1964-1969, Τμήμα Κλασσικό, Κον-Μα, 4
Σειρά Πρώτη, 1964-1969, Τμήμα Κλασσικό, Μ-Ν, 5
Σειρά Πρώτη, 1964-1969, Τμήμα Κλασσικό, Ν-Π, 6
Σειρά Πρώτη, 1964-1969, Τμήμα Κλασσικό, Ρ-Χ, 7
Σειρά Πρώτη, 1967-1968, Τμήμα Κλασσικό, Α-Ω

Σύμμεικτα, 1964-1969
Θεσσαλικά, Σειρά I-III, 1964-1967

Σειρά Δευτέρα, 1965-1966, Α-Ω
Σειρά Δεύτερη, 1965-1969, Τμήμα Μ.Ν.Ε.Σ., Α-Β, 1
Σειρά Δεύτερη, 1965-1969, Τμήμα Μ.Ν.Ε.Σ., Γ-Δ, 2
Σειρά Δεύτερη, 1965-1969, Τμήμα Μ.Ν.Ε.Σ., Ε-Κα, 3
Σειρά Δεύτερη, 1965-1969, Τμήμα Μ.Ν.Ε.Σ., Κα-Λ, 4
Σειρά Δεύτερη, 1965-1969, Τμήμα Μ.Ν.Ε.Σ., Μ-Ν, 5
Σειρά Δεύτερη, 1965-1969, Τμήμα Μ.Ν.Ε.Σ., Ο-Πα, 6
Σειρά Δεύτερη, 1965-1969, Τμήμα Μ.Ν.Ε.Σ., Πα-Σ, 7
Σειρά Δεύτερη, 1965-1969, Τμήμα Μ.Ν.Ε.Σ., Τ-Ω, 8

ΣΥΛΛΟΓΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

Σειρά Δεύτερη, 1965-1969, Τμήμα Κλασσικό, Α-Γ, 1
Σειρά Δεύτερη, 1965-1969, Τμήμα Κλασσικό, Δ-Κι, 2
Σειρά Δεύτερη, 1965-1969, Τμήμα Κλασσικό, Κι-Λ, 3
Σειρά Δεύτερη, 1965-1969, Τμήμα Κλασσικό, Μ, 4
Σειρά Δεύτερη, 1965-1969, Τμήμα Κλασσικό, Ν-Πα, 5
Σειρά Δεύτερη, 1965-1969, Τμήμα Κλασσικό, Πα-Πο, 6
Σειρά Δεύτερη, 1965-1969, Τμήμα Κλασσικό, Σ-Τζ, 7
Σειρά Δεύτερη, 1965-1969, Τμήμα Κλασσικό, Τρ-Χ, 8

Σειρά Τρίτη, 1966-1967, Ι, Α-Κ
Σειρά Τρίτη, 1966-1967, ΙΙ, Λ-Π
Σειρά Τρίτη, 1966-1967, ΙΙΙ, Ρ-Ω

Σειρά Τετάρτη, 1967-1968, Ι
Σειρά Τετάρτη, 1967-1968, ΙΙ
Σειρά Τετάρτη, 1967-1968, ΙΙΙ, Ε-Κ
Σειρά Τετάρτη, 1967-1968, ΙV, Λ-Μ
Σειρά Τετάρτη, 1967-1968, V, Ν-Πε
Σειρά Τετάρτη, 1967-1968, VI, Πη-Τα
Σειρά Τετάρτη, 1967-1968, VII, Τζα-Ω

Σειρά Πέμπτη, 1968-1969, 1, Α-Ε
Σειρά Πέμπτη, 1968-1969, 2, Α-Ε
Σειρά Πέμπτη, 1968-1969, 3, Ζ-Ι
Σειρά Πέμπτη, 1968-1969, 4, Κ-Λ
Σειρά Πέμπτη, 1968-1969, 5, Μ-Ο
Σειρά Πέμπτη, 1968-1969, 6, Π
Σειρά Πέμπτη, 1968-1969, 7, Ρ-Σ
Σειρά Πέμπτη, 1968-1969, 8, Τ-Υ
Σειρά Πέμπτη, 1968-1969, 9, Φ-Ω

1965-1967 [χωρίς περιγραφή Σειράς]
1966 [χωρίς περιγραφή Σειράς]
1967-1968 [χωρίς περιγραφή Σειράς]
1968-1969 [χωρίς περιγραφή Σειράς]
1968-1969 [χωρίς περιγραφή Σειράς]
1968-1969 [χωρίς περιγραφή Σειράς]
1968-1969 [χωρίς περιγραφή Σειράς]

Έδρα Λαογραφίας: Καθηγητής (με ανάθεση) Ν.Μ. Παναγιωτάκης

Σειρά Εβδόμη, 1970-1974, Τμήμα Μ.Ν.Ε.Σ., Α-Γ, 1
Σειρά Εβδόμη, 1970-1974, Τμήμα Μ.Ν.Ε.Σ., Δ-Ι, 2
Σειρά Εβδόμη, 1970-1974, Τμήμα Μ.Ν.Ε.Σ., Κ, 3
Σειρά Εβδόμη, 1970-1974, Τμήμα Μ.Ν.Ε.Σ., Λ-Ν, 4
Σειρά Εβδόμη, 1970-1974, Τμήμα Μ.Ν.Ε.Σ., Ο-Ρ, 5
Σειρά Εβδόμη, 1970-1974, Τμήμα Μ.Ν.Ε.Σ.
Σειρά Εβδόμη, 1970-1974, Τμήμα Μ.Ν.Ε.Σ.

1972-1973 [χωρίς περιγραφή Σειράς]
1972-1973 [χωρίς περιγραφή Σειράς]
1972-1973 [χωρίς περιγραφή Σειράς]

Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1968-1973, Α-Ω

*Έδρα Λαογραφίας: Καθηγητής Μ.Γ. Μερακλής
(με τη συνεργασία των βοηθών Μηνά Αλ. Αλεξιάδη, Κωνσταντίνας Μπάδα,
Βασιλικής Ρόκου και της επιστ. συνεργάτιδας Μαρίνας Βρέλλη-Ζάχου)*

Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1973-1978, Α-Ω
Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1975-1976, Α-Ω
Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1975-1979, Α-Σ
Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1975-1979, Σ-Χ
Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1978-1979, Α-Β
Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1978-1979, Β-Κ
Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1978-1979, Κ-Λ
Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1978-1979, Λ-Σ
Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1979-1980, Α-Γ
Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1979-1980, Γ-Λ
Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1979-1980, Λ-Π
Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1979-1980, Π-Χ
Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1980-1981, Α-Κ
Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1980-1981, Κ-Ν
Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1980-1981, Ν-Χ
Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1981-1982, Α-Ε
Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1981-1982, Ι-Μ
Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1981-1982, Μ-Π
Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1981-1982, Π-Ρ
Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1981-1982, Τ-Χ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1982-83, Α-Γ
Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1982-83, Δ-Κα
Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1982-83, Κου-Ο
Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1982-83, Π-Ω
Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1982-83, Α-Ο (Συμπλήρωμα)
Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1982-83, Π-Ω (Συμπλήρωμα)
Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1983-84, Α-Β
Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1983-84, Γ-Λ
Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1983-84, Μ-Πα
Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1983-84, Πλ-Ρ
Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1983-84, Σ-Φ
Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1983-84, Χ-Ω
Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1984, Α-Λα (Θερινό Εξάμηνο)
Συλλογή Φοιτητών, Νέα Σειρά, 1984, Λο-Ω (Θερινό Εξάμηνο)

1976-1978 [χωρίς περιγραφή Σειράς]
1978-1979 [χωρίς περιγραφή Σειράς]
1978-1979 [χωρίς περιγραφή Σειράς]
1978-1979 [χωρίς περιγραφή Σειράς]
1979 [χωρίς περιγραφή Σειράς]
1979 [χωρίς περιγραφή Σειράς]
1979 [χωρίς περιγραφή Σειράς]
1979 [χωρίς περιγραφή Σειράς]
1979 [χωρίς περιγραφή Σειράς]
1979 [χωρίς περιγραφή Σειράς]
1979 [χωρίς περιγραφή Σειράς]
1979 [χωρίς περιγραφή Σειράς]
1979 [χωρίς περιγραφή Σειράς]
1979 [χωρίς περιγραφή Σειράς]
1979 [χωρίς περιγραφή Σειράς]
1979 [χωρίς περιγραφή Σειράς]
1979 [χωρίς περιγραφή Σειράς]
1979 [χωρίς περιγραφή Σειράς]
1979 [χωρίς περιγραφή Σειράς]

Σημείωση: Οι παραπάνω τόμοι του έτους 1979 εμπεριέχουν εργασίες μαθητών που συντάχθηκαν για το Έτος Παράδοσης.

Τομέας Λαογραφίας
Φροντιστήριο Μηνά Αλ. Αλεξιάδη, λέκτορας

Συλλογή Φοιτητών, 1984-85, Γ-Κ
Συλλογή Φοιτητών, 1984-85, Κ-Χ
Συλλογή Φοιτητών, 1984-85, Ζ-Π
Συλλογή Φοιτητών, 1985-86, Α-Κ
Συλλογή Φοιτητών, 1985-86, Μ-Σ

Τομέας Λαογραφίας
Φροντιστήριο Μαρίνας Βρέλλη-Ζάχου, λέκτορας

Συλλογή Φοιτητών, 1984-86, 1, Α-Σ
Συλλογή Φοιτητών, 1984-86, 2, Τ-Ω
Συλλογή Φοιτητών, 1987-88, Χειμερινό Εξάμηνο, 3, Κ και Σ
Συλλογή Φοιτητών, 1987-88 + 1989-90 (Συμπλήρωμα), 4, Α-Ω
Συλλογή Φοιτητών, 1989-90, Χειμερινό Εξάμηνο, 5, Α-Ε
Συλλογή Φοιτητών, 1989-90, Χειμερινό Εξάμηνο, 6, Ε-Ρ
Συλλογή Φοιτητών, 1989-90, Χειμερινό Εξάμηνο, 7, Σ-Χα
Συλλογή Φοιτητών, 1989-90, Χειμερινό Εξάμηνο, 8, Χε-Ω
Συλλογή Φοιτητών, 1989-90, Χειμερινό Εξάμηνο, 9, Ζ και Σ
Συλλογή Φοιτητών, 1989-90, Θερινό Εξάμηνο, 10, Α-Λ
Συλλογή Φοιτητών, 1989-90, Θερινό Εξάμηνο, 11, Μ-Ω
Συλλογή Φοιτητών, 1990-91, Θερινό Εξάμηνο, 12, Α-Καν
Συλλογή Φοιτητών, 1990-91, Θερινό Εξάμηνο, 13, Καπ
Συλλογή Φοιτητών, 1990-91, Θερινό Εξάμηνο, 14, Καρ
Συλλογή Φοιτητών, 1990-91, Θερινό Εξάμηνο, 15, Κρα
Συλλογή Φοιτητών, 1990-91, Θερινό Εξάμηνο, 16, Κρα-Μα
Συλλογή Φοιτητών, 1990-91, Θερινό Εξάμηνο, 17, Μπα-Παυλη
Συλλογή Φοιτητών, 1990-91, Θερινό Εξάμηνο, 18, Παυλι-Τσι
Συλλογή Φοιτητών, 1990-91, Θερινό Εξάμηνο, 19, Τσο
Συλλογή Φοιτητών, 1991-92, Χειμερινό Εξάμηνο, 20, Δ (+Τσι)
Συλλογή Φοιτητών, 1991-92, Χειμερινό Εξάμηνο, 21, Κ
Συλλογή Φοιτητών, 1991-92, Χειμερινό Εξάμηνο, 22, Τσο

ΣΥΛΛΟΓΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

Τομέας Λαογραφίας
Φροντιστήριο Μαρίνας Βρέλλη-Ζάχου, επίκ. καθηγήτριας

- Συλλογή Φοιτητών, 1991-92, Θερινό Εξάμηνο, 23, Α-Λ
Συλλογή Φοιτητών, 1991-92, Θερινό Εξάμηνο, 24, Μ-Τσα
Συλλογή Φοιτητών, 1991-92, Θερινό Εξάμηνο, 25, Τσι-Ω
Συλλογή Φοιτητών, 1992-93, Χειμερινό Εξάμηνο, 26, Α-Λ
Συλλογή Φοιτητών, 1992-93, Χειμερινό Εξάμηνο, 27, Μ-Ω
Συλλογή Φοιτητών, 1993-94, Χειμερινό Εξάμηνο, 28, Α-Ω
Συλλογή Φοιτητών, 1993-94, Εαρινό Εξάμηνο, 29, Α-Η
Συλλογή Φοιτητών, 1993-94, Εαρινό Εξάμηνο, 30, Θ-Λα
Συλλογή Φοιτητών, 1993-94, Εαρινό Εξάμηνο, 31, Λε-Ρ
Συλλογή Φοιτητών, 1993-94, Εαρινό Εξάμηνο, 32, Σ-Ω
Συλλογή Φοιτητών, 1994-95, Χειμερινό Εξάμηνο, 33, Α-Ρ
Συλλογή Φοιτητών, 1994-95, Χειμερινό Εξάμηνο, 34, Σ-Ω
Συλλογή Φοιτητών, 1995-96, Χειμερινό Εξάμηνο, 35, Α-Ω
Συλλογή Φοιτητών, 1995-96, Εαρινό Εξάμηνο, 36, Α-Ω
Συλλογή Φοιτητών, 1996-97, Χειμερινό Εξάμηνο, 37, Α-Ω
Συλλογή Φοιτητών, 1997-98, Εαρινό Εξάμηνο, 38, Α-Ω
Συλλογή Φοιτητών, 1998-99, Εαρινό Εξάμηνο, 39, Α-Καλ
Συλλογή Φοιτητών, 1998-99, Εαρινό Εξάμηνο, 40, Κατ-Ξ
Συλλογή Φοιτητών, 1998-99, Εαρινό Εξάμηνο, 41, Ο-Ω
Συλλογή Φοιτητών, 1999-2000, Χειμερινό Εξάμηνο, 42, Α-Ω
Συλλογή Φοιτητών, 1999-2000, Εαρινό Εξάμηνο, 43, Α-Λ
Συλλογή Φοιτητών, 1999-2000, Εαρινό Εξάμηνο, 44, Μ-Ω
Συλλογή Φοιτητών, 1998-2000, Σύμμεικτα, 45, Α-Ω
Συλλογή Φοιτητών, 2000-2001, Χειμερινό + Εαρινό Εξάμηνο, 46, Α-Ω
Συλλογή Φοιτητών, 2001-2002, Χειμερινό + Εαρινό Εξάμηνο, 47, Α-Ω
Συλλογή Φοιτητών, 2002-2003, Χειμερινό Εξάμηνο, 48, Α-Γ
Συλλογή Φοιτητών, 2002-2003, Χειμερινό Εξάμηνο, 49, Δ-Σα
Συλλογή Φοιτητών, 2002-2003, Χειμερινό Εξάμηνο, 50, Σι-Ω
Συλλογή Φοιτητών, 2002-2003, Εαρινό Εξάμηνο, 51, Α-Ω
Συλλογή Φοιτητών, 2004-2005, Χειμερινό Εξάμηνο, 52, Α-Κα
Συλλογή Φοιτητών, 2004-2005, Χειμερινό Εξάμηνο, 53, Κο-Ω
Συλλογή Φοιτητών, 2004-2005, Εαρινό Εξάμηνο, 54, Α-Ω
Συλλογή Φοιτητών, 2005-2006, Χειμερινό Εξάμηνο, 55, Α-Γε
Συλλογή Φοιτητών, 2005-2006, Χειμερινό Εξάμηνο, 56, Γι-Κ
Συλλογή Φοιτητών, 2005-2006, Χειμερινό Εξάμηνο, 57, Λ
Συλλογή Φοιτητών, 2005-2006, Χειμερινό Εξάμηνο, 58, Μ
Συλλογή Φοιτητών, 2005-2006, Χειμερινό Εξάμηνο, 59, Ν
Συλλογή Φοιτητών, 2005-2006, Χειμερινό Εξάμηνο, 60, Ξ-Ω

Συλλογή Φοιτητών, 2005-2006, Εαρινό Εξάμηνο, 61, Α-Ε
Συλλογή Φοιτητών, 2005-2006, Εαρινό Εξάμηνο, 62, Ζ-Ω

Τομέας Λαογραφίας

Φροντιστήριο Μαρίας Βρέλλη-Ζάχου, αναπλ. καθηγήτριας

Συλλογή Φοιτητών, 2006-2007, Χειμερινό Εξάμηνο, 63, Α-Ρ
Συλλογή Φοιτητών, 2006-2007, Χειμερινό Εξάμηνο, 64, Σ-Ω
Συλλογή Φοιτητών, 2006-2007, Εαρινό Εξάμηνο, 65, Α-Γ
Συλλογή Φοιτητών, 2006-2007, Εαρινό Εξάμηνο, 66, Δ-Μασ
Συλλογή Φοιτητών, 2006-2007, Εαρινό Εξάμηνο, 67, Μαυ
Συλλογή Φοιτητών, 2006-2007, Εαρινό Εξάμηνο, 68, Μπε-Ν
Συλλογή Φοιτητών, 2006-2007, Εαρινό Εξάμηνο, 69, Ξ-Ω
Συλλογή Φοιτητών, 2007-2008, Χειμερινό Εξάμηνο, 70, Α-Ω
Συλλογή Φοιτητών, 2007-2008, Εαρινό Εξάμηνο, 71, Α-Μ
Συλλογή Φοιτητών, 2007-2008, Εαρινό Εξάμηνο, 72, Ν-Ω
Συλλογή Φοιτητών, 2008-2009, Χειμερινό Εξάμηνο, 73, Α-Ω
Συλλογή Φοιτητών, 2008-2009, Εαρινό Εξάμηνο, 74, Α-Κα
Συλλογή Φοιτητών, 2008-2009, Εαρινό Εξάμηνο, 75, Κο-Σι
Συλλογή Φοιτητών, 2008-2009, Εαρινό Εξάμηνο, 76, Στ-Ω

Σημείωση: *Οι εργασίες των ετών 2009-2014 τελούν υπό αρχειοθέτηση.*

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

*Νεότερη και σύγχρονη ελληνική κοινωνία:
Ιστορία – λαϊκός πολιτισμός*

Οι εργασίες με ενδυματολογικά θέματα των φοιτητών του μεταπτυχιακού μαθήματος *Η μελέτη του ενδύματος* (διδάσκουσα Μ. Βρέλλη-Ζάχου) αναμένουν την ένταξή τους στο πλαίσιο της ολοκλήρωσης του έργου του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (ακαδημαϊκό έτος 2004-05 έως σήμερα). Παρατίθεται εδώ συνοπτικός κατάλογος των θεμάτων τους για μια πληρέστερη ενημέρωση των ενδιαφερόμενων μελετητών.

Αθανασίου Θεοδώρα, *Τα περιοδικά Costume και Dress στο κλείσιμο του 20^{ου} αιώνα και τις αρχές του 21^{ου}. Θεματικές προσεγγίσεις του ενδύεσθαι* (ακαδ. έτος 2009-10)

Αθανασοπούλου Αλεξάνδρα, *Το ένδυμα στο δημοτικό τραγούδι* (ακαδ. έτος 2005-06)

Αθανασοπούλου Σοφία, *Ενδυματολογικά των προσφύγων μετά τη Μικρασιατική καταστροφή* (ακαδ. έτος 2011-12)

Αναλυτή Δήμητρα, *Ενδυματολογικά των Ρομά της Κεφαλονιάς (αρχές 21^{ου} αιώνα). Λαογραφική-κοινωνιολογική εξέταση* (διπλωματική εργασία, 2011)

Αρμπούζης Στέλιος, *Ενδυματολογικά των Ινδιάνων της Β. Αμερικής* (ακαδ. έτος 2006-07)

Γαβριήλ Αγγελική, *Η μελέτη του ενδύματος στην ιστορία της Τέχνης. Η εποχή του μπαρόκ* (ακαδ. έτος 2007-08)

Γαλατιανός Αλέξανδρος, *Ενδυματολογικά θέματα στα περιοδικά Αρχείον Θρακικού Λαογραφικού και Γλωσσικού Θησαυρού, Αρχείον Πόντου, Θρακικά, Θρακικά Χρονικά και Μικρασιατικά Χρονικά* (ακαδ. έτος 2012-13)

Γερογιάννη Ευαγγελία, *Ένδυμα και διαφήμιση στη Χαλκίδα στα τέλη του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα* (ακαδ. έτος 2008-09)

Γερογιάννη Ευαγγελία, *Οι τοπικές ενδυμασίες της Εύβοιας. Παρελθόν και*

- παρόν (Λειτουργία. Εγκατάλειψη. Μουσειακή παρουσία) (διπλωματική εργασία, 2014)
- Γεωργαντά Ευσταθία, *Ένδυμα και διαφήμιση στην Πάτρα στα τέλη του 19^{ου} και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα* (ακαδ. έτος 2007-08)
- Γιαννέλος Αργύρης (με τη συνεργασία των Αντωνίου Αντριάνας, Βέργου Θεοφάνη, Δρούβη Ιωάννας, Μανθοπούλου Αλεξάνδρας, Καραχάλιου Αικατερίνης, Κοντού Ασημίνας, Φράγκου Θεμελίνας), *Συγκρότηση Λεξικού Ελληνικών Ενδυματολογικών Λέξεων και Όρων* (ακαδ. έτος 2012-13)
- Ζουπανιώτου Ελένη, *Η προσωπίδα στο λαϊκό πολιτισμό (βιβλιογραφική έρευνα)* (ακαδ. έτος 2008-09)
- Καγκελίδου Παρθένα, *Η γυναικεία φορεσιά στο Ρουμλούκι. Γενική θεώρηση* (ακαδ. έτος 2007-08)
- Καλέα Λευκοθέα, *Το ένδυμα στα ηπειρώτικα παραμύθια* (ακαδ. έτος 2007-08)
- Καλογήρου Κατερίνα, *Ένδυμα και ηθική (βιβλιογραφική προσέγγιση)* (ακαδ. έτος 2006-07)
- Καραντωνίου Παρθένα, *Η γαμήλια ενδυμασία στη Νεοκαισάρεια Ιωαννίνων από το 1924 έως σήμερα* (ακαδ. έτος 2007-08)
- Καράπα Μάγδα, *Το λαϊκό ένδυμα στον κόσμο (βιβλιογραφική προσέγγιση)* (ακαδ. έτος 2006-07)
- Κατωπόδη Ματίνα, *Η γυναικεία ενδυμασία στο Μεγανήσι της Λευκάδας στις αρχές του 21^{ου} αιώνα. Επιβιώσεις από το παρελθόν* (ακαδ. έτος 2007-08)
- Κατωπόδη Σταματίνα, *Η παραδοσιακή ενδυμασία στο Μεγανήσι Λευκάδας. (Λειτουργία. Επιβίωση. Εγκατάλειψη)* (διπλωματική εργασία, 2010)
- Κασιώτη Μαρία, *Ψήγματα μνήμης. Φωτογραφίες από το Πίτσι της Φθιώτιδας* (τεύχη 2) (ακαδ. έτος 2011-12)
- Κολύδας Γρηγόρης, *Αρχαίοι ελληνικοί ενδυματολογικοί όροι και πράγματα (Λεξικό Ιω. Σταματάκου)* (ακαδ. έτος 2011-12)
- Κοντογιάννη Κωνσταντίνα, *Ένδυμα και σχολική ζωή στη Ναύπακτο κατά τη χρονική περίοδο 1960-1982* (ακαδ. έτος 2011-12)
- Κοντού Ασημίνα, *Θέματα λαϊκής τέχνης και ενδυμασίας στο περιοδικό Λαογραφία (1909-2009)* (ακαδ. έτος 2012-13)
- Κρίκη Αγλαΐα, *Το ύφασμα και η τέχνη του στις Άνδεις και τα νησιά του Ειρηνικού* (ακαδ. έτος 2007-08)
- Κρίκη Αγλαΐα, *Ενδυματολογικά των Ελλήνων της Ανατολικής Ρωμυλίας. Από το Τας Τεπέ του Καβακλί στην Ανάβρα της Καρδίτσας. Λειτουργία. Επιβίωση. Αναβίωση. Μνήμη* (διπλωματική εργασία, 2014)
- Κωνσταντίνου Μαρίνα, *Το ευρωπαϊκό αστικό ένδυμα στην Κύπρο κατά την Αγγλοκρατία (1878-1960)* (ακαδ. έτος 2011-12)
- Λιανός Διονύσης, *Η επίσημη στολή των ευζώνων της προεδρικής φρουράς της Ελλάδας (αρχές 21^{ου} αιώνα)* (ακαδ. έτος 2007-08)

- Μαντζιάρη Βασιλική, *Οι παραδοσιακές γυναικείες ενδυμασίες του νομού Κοζάνης ως εκθέματα του Ιστορικού, Λαογραφικού και Φυσικής Ιστορίας Μουσείου της Κοζάνης* (ακαδ. έτος 2007-08)
- Μάρου Αγγελική, *Οι ηπειρώτικες τοπικές ενδυμασίες στην πόλη και την επαρχιακή δημογεροντία Ιωαννίνων κατά τα προικοσύμφωνα της Ι. Μητροπόλεως Ιωαννίνων (19^{ος} αι. - αρχές 20^{ου} αι.)* (ακαδ. έτος 2011-12)
- Μιχαλάς Σπύρος, *Ενδυματολογικά θέματα στο περιοδικό Εθνογραφικά* (ακαδ. έτος 2011-12)
- Μίχου Γεωργία, *Τα ευρωπαϊκά ενδύματα στα έργα των ιμπρεσιονιστών ζωγράφων του 19^{ου} αιώνα* (ακαδ. έτος 2006-07)
- Μπούνια Κωνσταντίνα, *Το ένδυμα στον κόσμο του Ισλάμ* (ακαδ. έτος 2007-08)
- Οπερ Οπουρ, *Η γλώσσα του συμβολισμού στα ενδύματα των ισλαμικών Αδελφοτήτων. Το τάγμα των Μεβλεβήδων* (ακαδ. έτος 2007-08)
- Ράπτης Βασίλης, *Η φορεσιά της Βοβούσας Ιωαννίνων* (ακαδ. έτος 2005-06)
- Ρίζου Μαρία, *Ενδυματολογικά θέματα στο περιοδικό Μακεδονική Ζωή* (ακαδ. έτος 2011-12)
- Σβεντζούρη Καλλιόπη, *Λαϊκές φορεσιές στο έργο του Θεόφιλου Χατζημιχαήλ* (ακαδ. έτος 2006-07)
- Σιώπκας Κωνσταντίνος, *Το ένδυμα στα «πέταλα». Οι φίλαθλοι στα ελληνικά γήπεδα (δεκαετία 1970 - σήμερα)* (ακαδ. έτος 2011-12)
- Σταμούλης Ματθαίος, *Η γυναικεία φορεσιά στην Αμπλιανη Ευρυτανίας κατά το Μεσπόλεμο* (ακαδ. έτος 2009-10)
- Τανούδης Δημήτρης, *Το γυναικείο βικτωριανό ένδυμα: μια θεωρητική και λογοτεχνική αποτύπωση* (ακαδ. έτος 2005-06)
- Τσάμπας Χρήστος, *Η κοινωνική διάσταση των Bloomers στην Αμερική των μέσων του 19^{ου} αιώνα* (ακαδ. έτος 2008-09)
- Υψηλού Μαρία, *Η τέχνη της βελόνας. Ραφτάδες στη Μηλιά Μετσόβου* (ακαδ. έτος 2011-12)
- Χατζιωαννίδου Δήμητρα, *Ένδυμα και εργασία: Οι υπάλληλοι του Δήμου Πρέβεζας, 2008* (ακαδ. έτος 2007-08)
- Χατζητοφή Πετρούλα, *Το ένδυμα στην εθιμική ζωή της παραδοσιακής κυπριακής κοινωνίας* (ακαδ. έτος 2009-10)
- Ψαράκης Ευστράτιος, *«Πως η ανάγκη γίνεται φιλότιμο ...»: η τέχνη και τα έργα του υποδηματοποιού Γεωργίου Μαραθέφτη* (ακαδ. έτος 2011-12)
- Ψαρράς Σεραφεΐμ, *Παραδοσιακά καλλυντικά από το Σοχό Θεσσαλονίκης* (ακαδ. έτος 2008-09)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΙΔΗΣ Γ.Ν., 1979, *Νεοελληνικές αιματηρές θυσίες. Λειτουργία, Μορφολογία, Τυπολογία*, Αθήνα
- ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ Μ.Α., 1980, *Ηπειρωτικά Χειρόγραφα Λαογραφίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Συλλογή φοιτητών: 1965-1974*, Ιωάννινα (Δημοσιεύματα Λαογραφικού Μουσείου και Αρχείου 2)
- ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ Μ.Α., 1982, *Οι ελληνικές παραλλαγές για τον δρακοντοκτόνο ήρωα: Aarne Thompson 300, 301A και 301B. Παραμυθολογική μελέτη*, Ιωάννινα
- ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ Μ.Α., 1984, *Λαϊκές αυτοβιογραφικές συνεντεύξεις (Δείγματα από τη Σορωνή Ρόδου)*, *Δωδεκανησιακά Χρονικά* 10, 38-53
- ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ Μ.Α., 1988α, *Η ελληνική και διεθνής επιστημονική ονοματοθεσία της Λαογραφίας*, Αθήνα
- ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ Μ.Α., 1988β, Δημήτριος Σ. Λουκάτος: Βιοεργογραφικά, στο: Μ.Α. ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ, Μ.Σ. ΚΟΡΔΩΣΗΣ & Μ. ΜΑΝΤΖΙΟΥ (Επιμ.), *Σύνδεσμος: Τιμητικό Αφιέρωμα στον Καθηγητή Δημήτριο Σ. Λουκάτο από παλιούς μαθητές του στη Φιλοσοφική Σχολή Ιωαννίνων (1964-1969)*, Ιωάννινα, 9-55
- ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ Μ.Α., 1990, *Συμπληρωματικά για τη λέξη Λαογραφία*, *Δωδώνη* 19/1, 247-252
- ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ Μ.Α., 1995, *Συμπλήρωμα Βιοεργογραφίας (1934-1995) του Καθηγητή Δημ. Σ. Λουκάτου*, *Λαογραφία* 37, 385-401
- ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ Μ.Α., 2002, *Ο καθηγητής της Λαογραφίας Μ.Γ. Μερακλής και το επιστημονικό έργο του*, στο: Μ.Α. ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ (Επιμ.), *Θητεία. Τιμητικό Αφιέρωμα στον καθηγητή Μ.Γ. Μερακλή*, Αθήνα, 15-70
- ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ Μ.Α., 2003, *Μνήμη Ν.Γ. Πολίτη, θεμελιωτή της Ελληνικής Λαογραφίας*, *Λαογραφία* 39, 23-29
- ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ Μ.Α., 2006, *Νεότερη Ελληνική Λαογραφία*, Αθήνα
- ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ Μ.Α., 2009, *Νεότερη Ελληνική Λαογραφία*, *Λαογραφία* 41, 17-32

- ALEXIOU M., 1985, Τι είναι –και πού βαδίζει– η (ελληνική) Λαογραφία, *Πρακτικά του Δ' Συμποσίου Ποίησης, Αφιέρωμα στο δημοτικό τραγούδι, Πανεπιστήμιο Πατρών, 6-8 Ιουλίου 1984*, Αθήνα, 42-60
- ΑΥΔΙΚΟΣ Ε.ΓΡ., 1990, Προς μια λαογραφία του αστικού χώρου, *Διαβάζω* 245, 67-70
- ΑΥΔΙΚΟΣ Ε.ΓΡ., 1994, Αστική Λαογραφία: ουτοπία ή πραγματικότητα, *Εθνολογία* 3, 163-188
- ΑΥΔΙΚΟΣ Ε.ΓΡ., 2009, *Εισαγωγή στις σπουδές του λαϊκού πολιτισμού. Λαογραφίες, λαϊκοί πολιτισμοί, ταυτότητες*, Αθήνα
- ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ Μ.Γ., 1993α, *Σύγχρονοι προσανατολισμοί της ελληνικής Λαογραφίας*, Αθήνα
- ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ Μ.Γ., 1993β, Κυκλαδικά χειρόγραφα πρωτογενούς λαογραφικού υλικού στο Σπουδαστήριο Λαογραφίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, *Αιγαιοπελαγίτικα Θέματα* 30, 34-40
- ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ Μ.Γ., 1994, *Συμβολή στη μεθοδολογία της επιτόπιας λαογραφικής έρευνας*, Αθήνα
- ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ Μ.Γ., 1997, *Θεωρητικά της Ελληνικής Λαογραφίας*, Αθήνα
- ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ Μ.Γ., 1997-1998, Η εξέλιξη της ελληνικής λαογραφίας και η «Σχολή των Ιωαννίνων», *Εξώπολις* 8-9, 173-180
- ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ Μ.Γ., 2000, *Μικρά Λαογραφικά*, Αθήνα
- ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ Μ.Γ., 2010, *Το Λαογραφικό Αρχείο του Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης*, Αθήνα (με τη συνεργασία των Σ. Τσάλλα, Ε. Μπότση, Α. Νουνανάκη, Π. Ποτούρη)
- ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ Μ.Γ., 2012, Ιστορική πορεία της ελληνικής Λαογραφίας από τη λαογραφική παρατήρηση και καταγραφή στη σύγχρονη επιστημονική θεώρηση, στο: Μ.Γ. ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ & Μ.Γ. ΣΕΡΓΗΣ (Επιμ.), *Ελληνική Λαογραφία. Ιστορικά, Θεωρητικά, Μεθοδολογικά, Θεματικές*, I, Αθήνα, 25-56
- ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ Μ.Γ., 2013, Πανεπιστημιακά Λαογραφικά Αρχεία: συγκρότηση, περιεχόμενο και αξιολόγηση, στο: Μ.Α. ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ & Γ.Χ. ΚΟΥΖΑΣ (Επιμ.), *Λαογραφία 42. Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου 1909-2009, 100 Χρόνια Ελληνικής Λαογραφίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών, 11-13 Μαρτίου 2009*, Αθήνα, 113-127
- ΒΟΖΙΚΑΣ Γ., 2013, Λαογραφία και μυθιστόρημα. Διαλογικές σχέσεις μεταξύ επιστήμης, τέχνης και αστικού πολιτισμού, στο: Μ.Α. ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ & Γ.Χ. ΚΟΥΖΑΣ (Επιμ.), *Λαογραφία 42. Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου 1909-2009, 100 Χρόνια Ελληνικής Λαογραφίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών, 11-13 Μαρτίου 2009*, Αθήνα, 144-169
- ΒΡΕΛΛΗ-ΖΑΧΟΥ Μ., 1985, *Η ενδυμασία στη Ζάκυνθο μετά την Ένωση (1864-1910). Συμβολή στη μελέτη της ιστορικότητας και της κοινωνιολογίας του ενδύματος*, Ιωάννινα (2^η έκδ. Αθήνα 2003)

- ΒΡΕΛΛΗ-ZΑΧΟΥ Μ., 1986, Ένδυμα και διαφήμιση στη Ζάκυνθο κατά το χρονικό διάστημα 1877-1911, *Δωδώνη* 15, 143-168
- ΒΡΕΛΛΗ-ZΑΧΟΥ Μ., 1990, Ενδυματολογία: Διδασκαλία και έρευνα στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, *Διαβάζω* 245, 54-59
- ΒΡΕΛΛΗ-ZΑΧΟΥ Μ., 1991, *Τα τσαρούχια και οι τσαρουχάδες στην Ήπειρο. Συμβολή στη μελέτη της λαϊκής υπόδησης*, Ναύπλιο
- ΒΡΕΛΛΗ-ZΑΧΟΥ Μ., 1994α, *Χειρόγραφα Ενδυματολογικής Λαογραφίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Συλλογή Φοιτητών, 1964-1992*, Ιωάννινα (Δωδώνη, Παράρτημα 54)
- ΒΡΕΛΛΗ-ZΑΧΟΥ Μ., 1994β, Ο Κρυστάλλης ως πηγή ενδυματολογικών ειδήσεων, στο: Ε.ΓΡ. ΑΥΔΙΚΟΣ (Επιμ.), *Κώστας Κρυστάλλης. Το έργο του, στο τέλος της εκατονταετίας από το θάνατό του. Πρακτικά Επιστημονικού Συμποσίου, Πρέβεζα, 11-13 Ιουνίου 1993*, Πρέβεζα, 23-42
- ΒΡΕΛΛΗ-ZΑΧΟΥ Μ., 1998, Επτανησιακά χειρόγραφα Λαογραφίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Συλλογή Φοιτητών, 1964-1992. Οι ενδυματολογικές ειδήσεις από την Κέρκυρα, *Δωδώνη* 1, 163-208
- ΒΡΕΛΛΗ-ZΑΧΟΥ Μ. (Επιμ.), 1999, *Χειρόγραφα λαογραφίας από Σπουδαστές της Ζωσιμαίας Παιδαγωγικής Ακαδημίας Ιωαννίνων (1966-1967)*, Αρχείο Καθηγ. Δημητρίου Σ. Λουκάτου, Ιωάννινα
- ΒΡΕΛΛΗ-ZΑΧΟΥ Μ., 2002, Η διδασκαλία και η έρευνα της ενδυμασίας στο πλαίσιο του λαϊκού πολιτισμού: οι εργασίες των φοιτητών στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων (1992-2001), στο: Μ.Α. ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ (Επιμ.), *Θητεία. Τιμητικό Αφιέρωμα στον καθηγητή Μ.Γ. Μερακλή*, Αθήνα, 183-205
- ΒΡΕΛΛΗ-ZΑΧΟΥ Μ., 2003, *Η ενδυμασία στη Ζάκυνθο μετά την Ένωση, 1864-1910. Συμβολή στη μελέτη της ιστορικότητας και της κοινωνιολογίας του ενδύματος*, Αθήνα
- ΒΡΕΛΛΗ-ZΑΧΟΥ Μ., 2005, Μαρτυρίες υλικού βίου και πολιτισμού στα χειρόγραφα των μαθητών του Δημητρίου Σ. Λουκάτου (Λαογραφικό Αρχείο Πανεπιστημίου Ιωαννίνων), *Δωδώνη: Ιστορία και Αρχαιολογία* 34, 253-293
- ΒΡΕΛΛΗ-ZΑΧΟΥ Μ., 2008, Μαρτυρίες υλικού βίου και πολιτισμού στα χειρόγραφα των μαθητών του Δημητρίου Σ. Λουκάτου (Λαογραφικό Αρχείο Πανεπιστημίου Ιωαννίνων), στο: Π. ΠΟΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΑΙΚ. ΠΟΛΥΜΕΡΟΥ & Π. ΚΑΜΗΛΑΚΗ (Επιμ.), *Ο Δημήτριος Σ. Λουκάτος και η ελληνική λαογραφία. Πρακτικά επιστημονικής ημερίδας, Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Ιωαννίνων 23 Απριλίου 2004*, Αθήνα, 65-77 (Δημοσιεύματα του Κέντρου Ερεύνες της Ελληνικής Λαογραφίας 27)
- ΒΡΕΛΛΗ-ZΑΧΟΥ Μ., 2010-2012, Η διδασκαλία της Λαογραφίας στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, *Λαογραφία* 42, 171-192
- ΒΡΕΛΛΗ-ZΑΧΟΥ Μ., 2014α, Η διδασκαλία της λαϊκής τέχνης και τα αδημοσίευτα χειρόγραφα φοιτητών στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων (1964-2006),

- στο: *Πρακτικά του Συνεδρίου προς Τιμήν της Πόπης Ζώρα. Λαϊκή Τέχνη: Νέα Ευρήματα. Νέες Ερμηνείες*, Αθήνα, 288-308
- ΒΡΕΛΛΗ-ΖΑΧΟΥ Μ., 2014β, Παραδοσιακές φορεσιές της περιοχής της Κοζάνης στο Λαογραφικό Αρχείο του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, στο: *Πρακτικά του Β' Επιστημονικού Συνεδρίου Τοπικής Ιστορίας, «Κοζάνη, 600 χρόνια Ιστορίας. Γένεση και Ανάπτυξη μιας Μακεδονικής Μητρόπολης», Κοζάνη, 27-30 Σεπτεμβρίου 2012*, Κοζάνη, 613-638
- BUCK A., 1983, Clothes in fact and in fiction, 1825-1865, *Costume* 17, 89-104
- BYRDE P., 1974, The study of the history of dress at the University of London, Courtauld Institute of Art, *Costume* 8, 74-76
- ΓΙΑΛΟΥΡΗ Ε. (Επιμ.), 2012, *Υλικός πολιτισμός. Η ανθρωπολογία στη χώρα των πραγμάτων*, Αθήνα
- ΓΟΥΗΛ-ΜΠΑΔΙΕΡΙΤΑΚΗ Α., 1980, *Το γυναικείο παραδοσιακό πουκάμισο της ηπειρωτικής Ελλάδας*, Αθήνα
- ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΚΗΣ Γ., 2000, Νίκος Παναγιωτάκης, ο Κρης του χθες και του σήμερα, στο: ΣΤ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΗΣ, Α. ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ & Γ. ΜΑΥΡΟΜΑΤΗΣ (Επιμ.), 2000, *Ενθύμησις Νικολάου Μ. Παναγιωτάκη*, Ηράκλειο, λα΄-λη΄
- ΔΕΝΔΡΙΝΟΥ-ΚΑΡΑΚΩΣΤΑ Ε., 1989, *Η λαϊκή κεντητική στην Αμοργό*, Ιωάννινα
- ΔΟΥΛΑΒΕΡΑΣ Α.Ν., 2013, Λαογραφία και λογοτεχνία. Επιστημάνσεις σε μια πρώτη βιβλιογραφική προσέγγιση, στο: Μ.Α. ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ & Γ.Χ. ΚΟΥΖΑΣ (Επιμ.), *Λαογραφία 42. Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου 1909-2009, 100 Χρόνια Ελληνικής Λαογραφίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών, 11-13 Μαρτίου 2009*, Αθήνα, 231-294
- ΗΜΕΛΛΟΣ ΣΤ., 1995, *Ιστορικά και μεθοδολογικά της ελληνικής λαογραφίας, τεύχ. Α΄: Από την προδρομική φάση μέχρι την επιστημονική αυτοτέλεια*, Αθήνα
- ΘΑΝΟΠΟΥΛΟΣ Γ.Ι., 2010, Νικόλαος Πολίτης. Σύντομη αναφορά στο έργο του, *Επιστημονική Επετηρίδα Φιλοσοφικής Σχολής Αθηνών* 41, 197-203
- ΘΑΝΟΠΟΥΛΟΣ Γ.Ι., 2012, Λαογραφία και φιλολογία, γλωσσολογία, λογοτεχνία, στο: Μ.Γ. ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ & Μ.Γ. ΣΕΡΓΗΣ (Επιμ.), *Ελληνική Λαογραφία. Ιστορικά, Θεωρητικά, Μεθοδολογικά, Θεματικές*, Ι, Αθήνα, 423-442
- ΘΕΟΔΩΡΙΔΟΥ Γ., 2012, Άλκη Κυριακίδου-Νέστορος: μνήμη, ιστορία, συνολικότητα, στο: Μ.Γ. ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ & Μ.Γ. ΣΕΡΓΗΣ (Επιμ.), *Ελληνική Λαογραφία. Ιστορικά, Θεωρητικά, Μεθοδολογικά, Θεματικές*, Ι, Αθήνα, 235-286
- ΚΑΚΛΑΜΑΝΗΣ ΣΤ., ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ Α. & ΜΑΥΡΟΜΑΤΗΣ Γ. (Επιμ.), 2000, *Ενθύμησις Νικολάου Μ. Παναγιωτάκη*, Ηράκλειο
- ΚΑΡΠΟΥΖΗΣ Ν.Ξ., 2013, Αστική Λαογραφία. Ορισμένες ιστορικές, μεθοδολογικές προσεγγίσεις και παρατηρήσεις σχετικά με την έρευνά της, στο: Μ.Α. ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ & Γ.Χ. ΚΟΥΖΑΣ (Επιμ.), *Λαογραφία 42. Πρα-*

- κτικά Πανελληνίου Συνεδρίου 1909-2009, 100 Χρόνια Ελληνικής Λαογραφίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών, 11-13 Μαρτίου 2009, Αθήνα, 423-448
- ΚΑΤΣΑΡΗΣ Δ., 2007, *Η κοινωνική και πολιτική δράση του Νικολάου Γ. Πολίτη κατά τη δεκαετία 1873-1883*, Κομοτηνή
- KESLER J., 1979, *Theatrical Costume. A guide to information sources*, Detroit, MI
- ΚΟΝΤΑΞΗΣ Κ.Δ., 2013, Αστικό χωριό ή αγροτική πόλη;, στο: Μ.Α. ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ & Γ.Χ. ΚΟΥΖΑΣ (Επιμ.), *Λαογραφία 42. Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου 1909-2009, 100 Χρόνια Ελληνικής Λαογραφίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών, 11-13 Μαρτίου 2009*, Αθήνα, 479-494
- ΚΟΡΡΕ-ΖΩΓΡΑΦΟΥ Κ.Γ., 2011-2012, Η συμβολή του Γεωργίου Α. Μέγα στην έρευνα του υλικού πολιτισμού, *Επιστημονική Επετηρίς της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών* 43, 221-234
- ΚΟΡΡΕ-ΖΩΓΡΑΦΟΥ Κ.Γ., 2013, Η έρευνα της λαϊκής τέχνης στον 20^ο αιώνα, στο: Μ.Α. ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ & Γ.Χ. ΚΟΥΖΑΣ (Επιμ.), *Λαογραφία 42. Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου 1909-2009, 100 Χρόνια Ελληνικής Λαογραφίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών, 11-13 Μαρτίου 2009*, Αθήνα, 495-503
- ΚΟΡΡΕ-ΖΩΓΡΑΦΟΥ Κ.Γ. & ΚΟΥΖΑΣ Γ.Χ. (Επιμ.), 2010, *Η έρευνα και διδασκαλία του Υλικού πολιτισμού των Νεώτερων Χρόνων στα Ελληνικά Πανεπιστήμια: Πρακτικά Επιστημονικού Συνεδρίου, Αθήνα 7-8 Μαΐου 2007, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Φιλολογίας, Τομέας Βυζαντινής Φιλολογίας και Λαογραφίας*, Αθήνα 2010
- ΚΟΥΖΑΣ Γ.Χ., 2009, *Ελληνική Λαογραφική Εταιρεία. Η ιστορική διαδρομή της (1908-2008)*, Αθήνα
- ΚΟΥΖΑΣ Γ.Χ., 2012, Αστική Λαογραφία: Θεωρητικές διασταυρώσεις, ιστορική διαδρομή, θεματολογία. Από τη μελέτη των «βιομηχανικών επιτηδευμάτων» στην έρευνα των σύγχρονων μεγαλουπόλεων, στο: Μ.Γ. ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ & Μ.Γ. ΣΕΡΓΗΣ (Επιμ.), *Ελληνική Λαογραφία. Ιστορικά, Θεωρητικά, Μεθοδολογικά, Θεματικές*, II, Αθήνα, 67-172
- ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ Χ., 1984, Νικόλαος Πολίτης (1852-1921), *Λαογραφική Κύπρος* 14, 153-157
- ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ ΣΤ., 1923, Ν.Γ. Πολίτης, *Λαογραφία* 7, 9-26
- ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ ΣΤ., 1938-1948, Τι είναι η Λαογραφία και εις τί δύναται να ωφεληθή η σπουδή της, *Λαογραφία* 12, 130-157
- ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ ΣΤ., 1954, Ο ιδρυτής της Ελληνικής Λαογραφίας, *Νέα Εστία* 55, 495-504
- ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ-ΝΕΣΤΟΡΟΣ Α., 1965, *Τα υφαντά της Μακεδονίας και της Θράκης*, Αθήνα
- ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ-ΝΕΣΤΟΡΟΣ Α., 1978, *Η θεωρία της Ελληνικής Λαογραφίας. Κριτική ανάλυση*, Αθήνα
- ΛΟΥΚΑΤΟΣ Δ.Σ., 1950, Η λαογραφική έρευνα τα πρώτα πενήντα χρόνια του

- αίωνα μας, *Νέα Εστία* 48, 287-297
- ΛΟΥΚΑΤΟΣ Δ.Σ., 1963, *Σύγχρονα Λαογραφικά (Folklorica Contemporanea)*, Αθήνα [2^η έκδ. Αθήνα 2003]
- ΛΟΥΚΑΤΟΣ Δ.Σ., 1977, *Εισαγωγή στην Ελληνική Λαογραφία*, Αθήνα
- ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΣ Δ., 1927, *Πώς υφαίνονται και ντύνονται οι Αιτωλοί*, Αθήνα
- ΜΑΚΡΗ Χ.Ι., 2010, Η προσωπικότητα και το έργο του καθηγητή Μ.Γ. Μερακλή, *Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής ΕΚΠΑ* 41, 204-206
- ΜΑΡΓΑΡΗΣ Β., 1979, *Γιαννιώτικη αρχιτεκτονική*, Γιάννενα (Δημοσιεύματα Λαογραφικού Μουσείου και Αρχείου 1)
- ΜΕΓΑΣ Γ.Α., 1939, Θρακικά οικήσεις. Συμβολή εις την έρευναν της βορειοελληνικής αγροτικής οικίας, *Επετηρίδα του Λαογραφικού Αρχείου* 1, 5-49
- ΜΕΓΑΣ Γ.Α., 1967, Η σπουδή της Λαογραφίας. Σκοπός και έργον αυτής, *Λαογραφία* 25, 3-38
- ΜΕΓΑΣ Γ.Α., 1968-1969, Θρακικά οικήσεις. Συμβολή εις την έρευναν της βορειοελληνικής αγροτικής οικίας, *Λαογραφία* 26, 15-59
- ΜΕΓΑΣ Γ.Α., 1971, Αι λαογραφικά σπουδαί και ο Νικόλαος Πολίτης, *Πρακτικά Ακαδημίας Αθηνών* 46, 19-34
- ΜΕΓΑΣ Γ.Α., 1978, *Εισαγωγή εις την Λαογραφίαν*, Αθήνα
- ΜΕΡΑΚΛΗΣ Μ.Γ., 1971, Οι θεωρητικές κατευθύνσεις της Λαογραφίας μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, *Λαογραφία* 27, 3-23
- ΜΕΡΑΚΛΗΣ Μ.Γ., 1973, *Ο σύγχρονος ελληνικός λαϊκός πολιτισμός*, Αθήνα [2^η έκδ. 1983]
- ΜΕΡΑΚΛΗΣ Μ.Γ., 1979, Αστική Λαογραφία, *Δελτίο της Εταιρείας Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας* 3, 11-13
- ΜΕΡΑΚΛΗΣ Μ.Γ., 1980, Λαογραφία και Λογοτεχνία, *Φιλολογικά* 2, 2-14
- ΜΕΡΑΚΛΗΣ Μ.Γ., 1981, *Σημειώσεις Λαογραφίας. Τεύχος Θ': Λαϊκή Τέχνη (Δεύτερο Μέρος)* (πανεπιστημιακές σημειώσεις)
- ΜΕΡΑΚΛΗΣ Μ.Γ., 1984, Νικόλαος Πολίτης. Ο πατέρας της ελληνικής λαογραφίας, *Τριφυλιακή Εστία* 60, 687-694
- ΜΕΡΑΚΛΗΣ Μ.Γ., 1987-1989, Η μελέτη του υλικού πολιτισμού. Μια όχι άσκοπη αναδρομή, *Λαογραφία* 35, 93-103
- ΜΕΡΑΚΛΗΣ Μ.Γ., 1989, Λαογραφικές εργασίες φοιτητών για τη Β. Ελλάδα. Ορισμένα γνωρίσματά τους, *Πρακτικά Ε' Συμποσίου Λαογραφίας Βορειοελλαδικού χώρου*, Θεσσαλονίκη, 149-157
- ΜΕΡΑΚΛΗΣ Μ.Γ., 1999, *Θέματα Λαογραφίας*, Αθήνα
- ΜΕΡΑΚΛΗΣ Μ.Γ., 2004α, *Ελληνική Λαογραφία. Κοινωνική συγκρότηση. Ήθη και έθιμα. Λαϊκή Τέχνη*, Αθήνα
- ΜΕΡΑΚΛΗΣ Μ.Γ., 2004β, *Η συνηγορία της Λαογραφίας*, Αθήνα
- ΜΕΡΑΚΛΗΣ Μ.Γ., 2011, *Ελληνική Λαογραφία. Κοινωνική συγκρότηση. Ήθη και έθιμα. Λαϊκή Τέχνη*, 2^η έκδ., Αθήνα
- ΜΕΡΑΚΛΗΣ Μ.Γ., 2012, Γενεαλογικά της ελληνικής Λαογραφίας (ο διφυής

- χαρακτήρας της), στο: Μ.Γ. ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ & Μ.Γ. ΣΕΡΓΗΣ (Επιμ.), *Ελληνική Λαογραφία. Ιστορικά, Θεωρητικά, Μεθοδολογικά, Θεματικές*, Ι, Αθήνα, 57-76
- ΜΗΛΙΓΚΟΥ-ΜΑΡΚΑΝΤΩΝΗ Μ., 1984, Χειρόγραφες συλλογές λαογραφικής ύλης από τα Δωδεκάνησα του Σπουδαστηρίου Λαογραφίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, *Δωδεκανησιακά Χρονικά* 10, 29-37
- ΜΗΛΙΓΚΟΥ-ΜΑΡΚΑΝΤΩΝΗ Μ., 1985, Χειρόγραφες συλλογές λαογραφικού υλικού περιοχής Σουλίου του Σπουδαστηρίου Λαογραφίας του Πανεπιστημίου Αθηνών και του Κέντρου Ερεύνης Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, *Μνήμη Σουλίου* 6, 53-57
- ΜΗΛΙΓΚΟΥ-ΜΑΡΚΑΝΤΩΝΗ Μ., 1987, Χειρόγραφες συλλογές πρωτογενούς λαογραφικής ύλης του Σπουδαστηρίου Λαογραφίας του Πανεπιστημίου Αθηνών (1966-1986), *Παρουσία* 5, 539-550
- ΜΗΛΙΓΚΟΥ-ΜΑΡΚΑΝΤΩΝΗ Μ., 1992, Το 1490 Σκιαθίτικο χειρόγραφο του Σπουδαστηρίου Λαογραφίας του Πανεπιστημίου Αθηνών (Ενδεικτικές επισημάνσεις, Συμπεράσματα), *Παρουσία* 8, 25-36
- ΜΠΑΔΑ Κ., 2003, Πανεπιστημιακά μουσεία και συλλογές του λαϊκού πολιτισμού: το παράδειγμα του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, *Εθνογραφικά* 12/13, 141-153
- ΜΠΑΔΑ-ΤΣΟΜΩΚΟΥ Κ., 1977, Η συμβολική σημασία της γενειάδας στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, *Δωδώνη* 6, 377-396
- ΜΠΑΔΑ-ΤΣΟΜΩΚΟΥ Κ., 1983, *Η αθηναϊκή γυναικεία φορεσιά κατά την περίοδο 1687-1834. Ενδυματολογική μελέτη*, Ιωάννινα
- ΜΠΑΔΑ-ΤΣΟΜΩΚΟΥ Κ., 1993, *Ενδυματολογικοί κώδικες της παιδικής-νεανικής ηλικίας. Το κοινωνικό, ιστορικό τους ισοδύναμο*, Ιωάννινα
- ΜΠΑΡΚΑ Μ.Β., 2012, Λαογραφικό Αρχείο Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Συλλογή Φοιτητών με θέματα Λαϊκής Τέχνης και Ενδυματολογίας (2006-2010). Αρχειακή επεξεργασία και θεματολογική ανάλυση, στο: *Πρακτικά 6^{ης} Συνάντησης Εργασίας Μεταπτυχιακών Φοιτητών του Τμήματος Φιλολογίας, 13-15 Μαΐου 2011*, ΙΙ, Αθήνα 2012, 74-83
- ΝΙΤΣΙΑΚΟΣ Β., 2008, *Προσανατολισμοί. Μια κριτική εισαγωγή στη Λαογραφία*, Αθήνα
- ΝΤΑΤΣΗ Ε., 1981, *Κατάλογος των αντικειμένων του Λαογραφικού Μουσείου του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*, Γιάννινα (Δημοσιεύματα Λαογραφικού Μουσείου και Αρχείου 4)
- ΝΤΑΤΣΗ Ε.Α., 1985, *Η χαλκοτεχνία στα Γιάννινα στις παραμονές του πολέμου του 1940*, Γιάννινα
- ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Δ.Β., 1977, Έννοια και σκοπός της Λαογραφίας, *Επετηρίδα Κέντρου Ερεύνης Ελληνικής Λαογραφίας* 24, 11-39
- ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Δ.Β., 1987-1989, Συμβολή εις την ιστορίαν της ελληνικής Λαογραφίας, *Λαογραφία* 35, 11-86

- ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Α., 2002, Η μελέτη και η αξιοποίηση του υλικού πολιτισμού, στο: *Παραδοσιακές τέχνες και επαγγέλματα. Πρακτικά Γ' Συμποσίου για τους Εκπαιδευτικούς του νομού Αρκαδίας (10-11 Νοεμβρίου 2000)*, Αθήνα, 51-65
- ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Α., 2014, *Υλικός πολιτισμός: Θεωρία, μεθοδολογία, αξιοποίηση*, Αθήνα
- ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΛΟΣ Θ., 1969-1970, Το πεδίο και το περιεχόμενο της Λαογραφίας διά του ορισμού αυτής, *Επετηρίδα Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών Κύπρου* 3, 1-62
- ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΣΤ., 1982, *Η χαλκοτεχνία στον ελληνικό χώρο, 1900-1975. Κατά τις προφορικές μαρτυρίες των χαλκουργών (Συμβολή στην εθνογραφική τεχνολογία)*, Ναύπλιο (διδακτορική διατριβή)
- ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ Ι., 1978, Συμβολή στη μελέτη της γυναικείας ελληνικής παραδοσιακής φορεσιάς, *Εθνογραφικά* 1, 5-92
- ΠΕΡΑΝΘΗΣ Μ., 1959, *Κρυστάλλης. Άπαντα*, Αθήνα
- ΠΟΛΙΤΗΣ Ν.Γ., 1909α, Λαογραφία, *Λαογραφία* 1, 3-18
- ΠΟΛΙΤΗΣ Ν.Γ., 1909β, Η λέξις λαογραφία, *Λαογραφία* 1, 426-427
- ΠΟΛΥΜΕΡΟΥ-ΚΑΜΗΛΑΚΗ ΑΙΚ., 1982, *Λαϊκός υλικός βίος και πολιτισμός (Προβλήματα και απόψεις)*, Αθήνα
- ΠΟΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ Π., ΠΟΛΥΜΕΡΟΥ ΑΙΚ. & ΚΑΜΗΛΑΚΗ Π. (Επιμ.), 2008, *Ο Δημήτριος Σ. Λουκάτος και η ελληνική λαογραφία. Πρακτικά επιστημονικής ημερίδας, Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Ιωαννίνων 23 Απριλίου 2004*, Αθήνα (Δημοσιεύματα του Κέντρου Ερευνας της Ελληνικής Λαογραφίας 27)
- ΠΟΥΧΝΕΡ Β., 2009, *Θεωρητική Λαογραφία. Έννοιες, Μέθοδοι, Θεματικές*, Αθήνα
- ΡΟΚΟΥ Β., 1980-1981, Le costume de mariage à Metsovo (Aminciou), *Buletinul Bibliotecii Romane VIII (XII)*, Seri nova, 133-146
- ΡΟΚΟΥ Β., 1983, *Συμβολή στη μελέτη της κοινωνίας του κτηνοτροφικού χωριού*, Ιωάννινα
- ΣΤΕΦΟΠΟΥΛΟΣ Α.Π., 1981, *Τροφές της Χρυσής Καστοριάς*, Γιάννινα (Δημοσιεύματα Λαογραφικού Μουσείου και Αρχείου 3)
- ΤΣΑΓΓΑΛΑΣ Κ.Δ., 1977, *Το ανακάλημα νεκρών και ζωντανών στα νεοελληνικά υδρομαντικά και κατοπτρομαντικά έθιμα*, Ιωάννινα
- ΤΣΑΓΓΑΛΑΣ Κ.Δ., 1982, *Η γυναικεία παραγκούνικη ενδυμασία σε μια θεσσαλική κοινότητα. Κατασκευή και λειτουργία. Συμβολή στη μελέτη της ενδυμασίας στο φυσικό της περιβάλλον*, Ιωάννινα
- ΤΣΑΓΓΑΛΑΣ Κ.Δ., 1986, *Μια παλιότερη μορφή της γυναικείας παραγκούνικης ενδυμασίας γύρω στα 1900. Λειτουργία, εξέλιξη, εγκατάλειψη*, Ιωάννινα
- ΤΣΟΥΠΗ-ΡΕΜΟΥ Μ., 2012, Η λαογραφική έρευνα μέσα από τη θεωρία και την πράξη του Δημητρίου Λουκάτου, στο: Μ.Γ. ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ & Μ.Γ. ΣΕΡΓΗΣ (Επιμ.), *Ελληνική Λαογραφία. Ιστορικά, Θεωρητικά, Μεθοδο-*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- λογικά, *Θεματικές*, I, Αθήνα, 219-234
- WOOD H., 1990, Dress in popular nineteenth century fiction, *Costume* 24, 85-93
- ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ Α., 1925, *Ελληνική Λαϊκή Τέχνη*. Σκύρος, Αθήνα
- ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ Α., 1955, Η ελληνική λαϊκή τέχνη, *Ηπειρωτική Εστία* (Χριστούγεννα), 468-512

Τ Ο ΒΙΒΛΙΟ «Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΚΑΙ Η
ΕΡΕΥΝΑ ΤΟΥ ΕΝΔΥΜΑΤΟΣ ΣΤΟ
ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ»
ΤΗΣ ΜΑΡΙΝΑΣ ΒΡΕΛΛΗ-ΖΑΧΟΥ ΕΚΤΥΠΩ
ΘΗΚΕ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΗΘΗΚΕ ΤΟΝ ΟΚΤΩ
ΒΡΙΟ ΤΟΥ 2014 ΣΕ 250 ΑΝΤΙΤΥΠΑ ΣΤΟ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ∞ ΤΗΝ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ
ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΤΟ LAYOUT ΚΑΙ ΤΗ ΣΕΛΙΔΟ
ΠΟΙΗΣΗ ΦΡΟΝΤΙΣΕ Ο MICHAEL STORK
Ο ΟΠΟΙΟΣ ΕΙΧΕ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΚΔΟΤΙΚΗ
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ∞ ΤΟ ΕΞΩΦΥΛΛΟ ΦΙΛΟ
ΤΕΧΝΗΣΕ Η ΟΜΑΔΑ ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ
ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ∞ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΣΕ ΧΑΡΤΙ ΡΑΛΑΤΙΝΑ FABRI
ΑΝΟ ΑΒΟΡΙΟ 120 ΓΡΑΜΜΑΡΙΩΝ
ΚΑΙ ΤΟ ΕΞΩΦΥΛΛΟ ΣΕ ΧΑΡΤΙ
Twill Favini Camoscio
240 ΓΡΑΜΜΑΡΙΩΝ
∞ ∞
∞ ∞

